

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

AİLEDE KADINA YÖNELİK FİZİKSEL ŞİDDET,
BU ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLAR VE
KİŞİNİN ŞİDDET YAŞANTISI

DOKTORA TEZİ

Türkcan BAYKAL

DANIŞMANI : Prof. Dr. Oya SORIAS

İZMİR-2008

ÖNSÖZ

Tüm çalışma sürecindeki, bilimsel yönlendirme, kritik eleştirileri ve destekleyici tutumu için Sevgili tez danışmanım Prof Dr Oya Sorias’a; araştırmanın özellikle tutum ölçekleri ile ilgili bölümündeki ciddi emek, katkı ve yönlendirmeleri için Sevgili Prof Dr. Melek Göregenli’ye; yapıcı eleştiri ve değerlendirmeleri için Sevgili Prof. Dr Işıl Vahip’e çok teşekkür ederim.

Soru formlarının uygulanma sürecinde yardım ve destek sunan E.Ü. Edebiyat Fakültesi’nin Psikoloji, Sosyoloji ve Felsefe bölümleri’ndeki; İletişim Fakültesi’ndeki; Eğitim Fakültesi’ndeki; Tıp Fakültesi’nin Halk Sağlığı ve Eğitim Bilimleri bölümlerindeki öğretim üyelerine ve istatistik, değerlendirme sürecindeki yönlendirmeleri için Kıvanç Yüksel, Gül Kitapçıoğlu ve sevgili Meral Türk’e teşekkür ediyorum.

Oldukça uzun olan, üstelik olumsuz ve özel yaşantı alanlarına ilişkin ayrıntılar içeren soru formunu büyük bir içtenlikle yanıtlamış olan üniversite öğrencilerine teşekkür ediyorum. Araştırmalara katılan öğrenciler çoğu zaman farkında olmuyorlar, ama tüm dünyada gerçekleştirilen pek çok bilimsel araştırma onların katkılarıyla yaşama geçirilebiliyor.

Tüm dünya’da ve Türkiye’de kadına yönelik aile içi yaşantılarla ilgili araştırma ve çalışmalar yürüten tüm bilim insanlarına ve aktivistlere çok teşekkür borçluyum. Onların çalışmaları heyecan, motivasyon, ilham verici ve yol göstericiydiler.

Erkek dostlarıma haksızlık etmek istemem ama; bu süreç, -her zaman çok değerli ve vazgeçilemez bulduğum- bir kadın dayanışması örneği idi de. Bu tez, her ihtiyaç duyduğum anda ve konuda, tüm basamaklarda, kadın dostların, arkadaşların, akademisyenlerin sundukları katkılar, destekler, açılımlarla tamamlanabildi.

Tüm dostlarıma, bu tez sürecinde bana sundukları sevgi ve koşulsuz desteğin yanı sıra varoluşlarıyla dünyayı daha güzel ve yaşanılabilir kıldıkları için de çok teşekkür ediyorum.

Sevgili Yasemin’e teşekkürüm, sadece tez sürecindeki olağanüstü desteği, yaptığı ciddi bilimsel ve teknik katkıları için değil aynı zamanda sunduğu dostluk ve yaşamıma kattıkları için de.

Bu teze tüm katkılar çok değerliydi ve tez tüm bu katkılarla yapılabildi. Ancak yine de en büyük teşekkürü –kocaman bir özürle beraber- oğlumun hak ettiğine inanıyorum.

Türkcan BAYKAL, 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI	2
1.2. ARAŞTIRMAYA YÖN VEREN SORULAR	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. KAVRAMLAR	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1.BİOPSİKOPATOLOJİK MODELLER	10
2.2. SOSYO-PSİKOLOJİK MODELLER	11
2.2.1.Travmatik bağlanma kuramı	11
2.2.2. Stress kuramı	12
2.2.3. Sosyal değiş-tokuş /sosyal kontrol kuramı	12
2.2.4. Kaynak kuramı	12
2.2.5. Sosyal öğrenme kuramı	13
2.3. SOSYO KÜLTÜREL MODELLER	14
2.3.1. Yapısal kuram-çevresel gerilim kuramı	14
2.3.2. Şiddet kültürü kuramı	14
2.3.3. Feminist kuramlar-ataerkillik kuramı	16
2.4. ÇOK BOYUTLU KURAMLAR	17
2.4.1. Genel sistemler kuramı	17
2.4.2. Ekolojik kuram	18

BÖLÜM III

KONUyla İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	25
3.1. AİLE İÇİ ŞİDDET YAŞANTILARI	25
3.1.1. Ailede kadına yönelik şiddet	25
3.1.1.1. Ailede kadına yönelik şiddet-yaygınlık	25
3.1.1.2. Ailede kadına yönelik şiddet-demografik veriler	30
3.1.2. Ailede çocuğa yönelik şiddet	34
3.1.3. Ailede kadına yönelik şiddet ve ailede çocuğa yönelik şiddet ilişkisi	36
3.2. KİŞİNİN SALDIRGANLIK EĞİLİMİ VE BAŞKALARINA KARŞI KULLANDIĞI ŞİDDET	37
3.2.1. Saldırganlık eğilimi / şiddet davranışları ve demografik değişkenler	37
3.2.2. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ve bu yaşantıların kişinin saldırganlık eğilimi, şiddet davranışı üzerindeki etkileri	37
3.2.3. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantılarının etkilerinde cinsiyetler arasındaki farklılık	39
3.2.4. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki aile içi şiddet yaşantılarına etkisi	40
3.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLAR VE AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLAR	43
3.3.1. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar	44
3.3.2. Ailede kadına yönelik şiddetin nedenlerine ilişkin atıflar	48
3.3.3. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar	50
3.3.4. Ailede şiddet yaşantısı deneyiminin, toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ile ilişkisi	51
3.3.5. Üniversite öğrencileri ve sağlık hizmeti verenlerde ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar	54

BÖLÜM IV

YÖNTEM	58
4.1 KATILIMCILAR VE UYGULAMA	58
4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	59

4.2.1. Bilgi formu	60
4.2.2. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları	60
4.2.3. Kişinin başkalarına karşı şiddet kullanımı ve saldırganlık eğilimi	64
4.2.4. Kadına yönelik tutumlar ölçeği	66
4.2.5. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar	68
4.2.5.1. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme	68
4.2.5.2. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar	71
4.3. VERİLERİN ANALİZİ	73
BÖLÜM V	
BULGULAR	75
5.1. TANIMLAYICI DEĞİŞKENLER	75
5.2. ÇOCUKLUK VE ERGENLİK DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET YAŞANTILARI	78
5.2.1. Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve demografik değişkenler	79
5.2.2. Anne-babanın fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma ve demografik değişkenler	85
5.2.2.1. Babanın fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma	85
5.2.2.2. Annenin fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma	91
5.2.3. Tanık olunan ve maruz kalınan aile içi şiddet ilişkisi	93
5.3. FİZİKSEL SALDIRGANLIK EĞİLİMİ, BAŞKALARINA UYGULADIĞI ŞİDDET ve ÇOCUKLUK-ERGENLİK DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET YAŞANTILARI	103
5.3.1. Kendisinin başkalarına karşı uyguladığı şiddet ve demografik değişkenler	103
5.3.2. Fiziksel saldırganlık eğilimi ve demografik değişkenler	105
5.3.3. Fiziksel saldırganlık eğilimi ve kişinin başkalarına karşı uyguladığı şiddet ilişkisi	108
5.3.4. Çocukluk-ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ile kişinin başkalarına uyguladığı şiddet ve saldırganlık eğilimi	109

5.3.4.1.Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve kişinin başkalarına karşı kullandığı şiddet	110
5.3.4.2.Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve kişinin fiziksel saldırganlık puan ortalamaları	111
5.3.4.3.Anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma ve kişinin başkalarına karşı kullandığı şiddet	113
5.3.4.4.Anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma ve kendinin fiziksel saldırganlık eğilimi	117
5.4. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLAR	122
5.4.1. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar	122
5.4.2. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve demografik değişkenler	123
5.4.3. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ve kadına yönelik tutumlar	128
5.4.4. ‘Kadına yönelik tutumlar’ ve ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilimler’	131
5.4.4.1. ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’	131
5.4.4.2. ‘Siyasi eğilimler’	131
5.4.4.3. ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilim’ ve ‘kadına yönelik tutumlar’	132
5.5. AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLAR	134
5.5.1. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ölçeklerinin birbirleriyle ilişkileri	134
5.5.2. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme	135
5.5.2.1. Ölçeğe ilişkin genel veriler	135
5.5.2.2. ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ve demografik değişkenler	139
5.5.2.3. ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ve çocukluk-ergenlik dönemlerinde aile içi şiddet yaşantıları	147
5.5.2.4. ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ve ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilimler’	150

5.5.3. “ <i>Namus meselesi</i> ”	153
5.5.4. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’	155
5.5.4.1. ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçeğine ilişkin yanıtlar	156
5.5.4.2. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’ ve demografik değişkenler	158
5.5.4.3. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’ ve aile içi şiddet yaşantıları	168
5.5.4.4. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’ ve ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilimler’	172
5.5.5. ‘Kadına yönelik tutumlar’ ile ‘ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar’ arasındaki ilişki”	173
 BÖLÜM VI	
TARTIŞMA, SONUÇ, ÖNERİLER	177
6.1. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	178
6.2. TARTIŞMA VE YORUM	179
6.2.1. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları	179
6.2.2. Saldırganlık eğilimi, başkalarına karşı şiddet davranışları ile çocukluk-ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları	187
6.2.3. Toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve ilgili değişkenler	191
6.3. SONUÇ	200
6.4. UYGULAMAYA KATKISI VE ÖNERİLER	205
KAYNAKLAR	207
EKLER	220
ÖZGEÇMİŞ	228
ÖZET/ABSTRACT	233

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların devam ettikleri fakültelere göre dağılımları	59
Tablo 2: Çatışma Yöntemleri Skalası-alt skalalara göre madde listesi	63
Tablo 3: Çatışma Yöntemleri Skalası-‘0’ – ‘1’ kodlama sistemi	64
Tablo 4: ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ölçeği Faktör analizi sonuç Tablosu	69
Tablo 5: Katılımcıların cinsiyet ve yaşa göre dağılımları	75
Tablo 6: Katılımcıların cinsiyet ve fakültelere göre dağılımları	76
Tablo 7: Katılımcıların üniversitede bulundukları yıla göre dağılımları	76
Tablo 8: Katılımcıların, devam edilen fakülteler ve üniversitede bulundukları yıla göre dağılımları	76
Tablo 9: Katılımcıların bazı ailesel özelliklere göre dağılımları	77
Tablo 10: Katılımcıların babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları yanıtlarına göre dağılımları	79
Tablo 11: Bazı sosyo demografik özelliklere göre katılımcıların ‘Babanın anneye karşı uyguladığı psikolojik şiddet’ yanıtlarının dağılımları	81
Tablo 12: Bazı sosyodemografik özelliklere göre katılımcıların ‘Babanın anneye karşı uyguladığı fiziksel şiddet’ yanıtlarının dağılımları	83
Tablo 13: Katılımcıların babalarının şiddet uygulamalarına maruz kalma yanıtlarına göre dağılımları	85
Tablo 14: Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma’ yanıtlarının dağılımları	87
Tablo 15: Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Babanın <u>minör</u> fiziksel şiddetine maruz kalma’ yanıtlarının dağılımları	89
Tablo 16: Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Babanın <u>ağır</u> fiziksel şiddetine maruz kalma’ yanıtlarının dağılımları	90

Tablo17: Katılımcıların ‘annenın psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları	92
Tablo 18: Katılımcıların ‘babanın ve annenın şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları	93
Tablo 19: Katılımcıların ‘babanın ve annenın <u>fiziksel</u> şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları	94
Tablo 20: Katılımcıların ‘babanın ve annenın <u>ağır fiziksel</u> şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları	95
Tablo 21: Katılımcıların ‘babalarının ve annelerinin şiddetine maruz kalma’ yanıtları arasındaki korelasyon	95
Tablo 22: Katılımcıların, ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ve ‘annenın şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları	96
Tablo 23: Katılımcıların, ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ve ‘anne- babanın şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları (tüm şiddet biçimleri)	98
Tablo 24: Katılımcıların, ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ve ‘anne- babanın şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları (fiziksel şiddet-minör+ağır)	98
Tablo 25: Katılımcıların, ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ve ‘anne- babanın şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları (ağır fiziksel şiddet)	101
Tablo 26: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ile ‘ <u>babanın</u> şiddetine maruz kalma’ yanıtları arasındaki korelasyon	102
Tablo 27: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ile ‘ <u>annenın</u> şiddetine maruz kalma’ yanıtları arasındaki korelasyon	102
Tablo 28: Katılımcıların son 1 yıl içinde ‘başkalarına uyguladıkları psikolojik şiddet’ yanıtlarına göre dağılımları	103

Tablo 29: Katılımcıların ‘son 1 yıl içinde başkalarına uyguladıkları fiziksel şiddet’ yanıtlarına göre dağılımları	104
Tablo 30: Katılımcıların üniversitede bulundukları yıla göre ‘başkalarına uyguladıkları fiziksel şiddet’ yanıtlarının dağılımı	105
Tablo 31: Katılımcıların cinsiyetine göre fiziksel saldırganlık ortalamalarının karşılaştırılması	106
Tablo 32: Katılımcıların ‘Cinsiyet’, ‘Fakülte’, ‘Üniversitede bulunulan yıl’a göre fiziksel saldırganlık ortalamalarının karşılaştırılması	107
Tablo 33: Katılımcıların ‘fiziksel saldırganlık’ ile ‘kendisinin başkalarına uyguladığı (kb) şiddet’ puanlarının korelasyonu	109
Tablo 34: Katılımcıların ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘başkalarına karşı uyguladıkları ağır fiziksel şiddet’ yanıtlarının dağılımları	110
Tablo 35: Katılımcıların ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘fiziksel saldırganlık’ ortalamalarının karşılaştırılması	112
Tablo 36: Katılımcıların, ‘babanın <u>psikolojik</u> şiddetine maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına uyguladığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları	113
Tablo 37: Katılımcıların ‘babanın <u>fiziksel</u> şiddetine maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına uyguladığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları	115
Tablo 38: Katılımcıların ‘annenin <u>psikolojik</u> şiddet uygulamalarına maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları (Sadece kadınlar)	116
Tablo 39: Katılımcıların ‘annenin <u>fiziksel</u> şiddet uygulamalarına maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları (Sadece kadınlar)	117
Tablo 40: Katılımcıların ‘babanın şiddetine maruz kalmış olma’ yanıtlarına göre ‘fiziksel saldırganlık’ puan ortalamalarının karşılaştırılması	118

Tablo 41: ‘Annenin şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre katılımcıların ‘fiziksel saldırganlık’ ortalamalarının karşılaştırılması	120
Tablo 42: Cinsiyete göre ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması	124
Tablo 43: Kadınlarda ve erkeklerde, Fakültelere göre ‘Kadına yönelik tutum’ ortalamalarının karşılaştırılması	125
Tablo 44: Sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması	127
Tablo 45 : ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre, ‘Kadına Yönelik Tutum’ ortalamalarının karşılaştırılması (Sadece <u>erkek katılımcılarda</u>)	130
Tablo 46: ‘Babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma’ yanıtlarına göre, ‘Kadına Yönelik Tutum’ ortalamalarının karşılaştırılması (Tüm katılımcılar)	130
Tablo 47: ‘Dini inançların gündelik hayatına etki düzeyine verilen yanıtların dağılımı	131
Tablo 48: ‘Siyasi eğilim’e ilişkin yanıtların dağılımı	132
Tablo 49: ‘Dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e göre ‘Kadına yönelik tutum’ ortalamalarının farklılaşması	133
Tablo 50: Kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ölçeklerinin aralarındaki korelasyon	134
Tablo 51: Katılımcıların kadına yönelik şiddeti meşru görme-görmeme dağılımları	136
Tablo 52: Katılımcıların, kocanın karısına vurmasını mazur gördükleri durum sayısına göre dağılımları	136
Tablo 53: ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımı	137

Tablo 54: Cinsiyete göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	140
Tablo 55: Farklı fakültelere devam eden katılımcıların, cinsiyete göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	140
Tablo 56: Cinsiyete göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-2. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	141
Tablo 57: Farklı fakültelerde, cinsiyete göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-2. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	141
Tablo 58: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	144
Tablo 59: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-2. Faktör’ puan ortalamalarının karşılaştırılması	146
Tablo 60: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülmesi-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	148
Tablo 61: ‘Babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma’ yanıtlarına göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülmesi-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	149
Tablo 62: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘Ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülmesi-2. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması	150
Tablo 63: ‘Dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e göre ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. Faktör’ puan ortalamalarının karşılaştırılması	151
Tablo 64: “Kadın dayağı hiçbir zaman haketmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür” cümlesine verilen yanıtların dağılımı	153

Tablo 65: Sosyo-demografik değişkenlere göre “Kadın dayağı hiçbir zaman haketmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür” maddesine verilen yanıtların dağılımları	154
Tablo 66: Cinsiyete göre “Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir” ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımları	157
Tablo 67: Cinsiyete göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması	159
Tablo 68: Farklı fakültelerde, cinsiyete göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması	160
Tablo 69: Cinsiyete göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ puan ortalamalarının karşılaştırılması	160
Tablo 70: Farklı fakültelerde, cinsiyete göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ortalamalarının karşılaştırılması	161
Tablo 71: Kadınlarda ve erkeklerde; Fakültelere göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması	162
Tablo 72: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ puan ortalamalarının karşılaştırılması	164
Tablo 73: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ortalamalarının karşılaştırılması	166
Tablo 74: ‘Babanın anneye şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması (tüm katılımcılar)	170
Tablo 75: Katılımcıların belirttikleri ‘Babanın anneye uyguladığı fiziksel şiddet’ yanıtlarına göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması (kadınlar ve erkekler ayrı)	170
Tablo 76: ‘Babanın anneye şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre, ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ortalamalarının karşılaştırılması (Sadece <u>erkek katılımcılarda</u>)	171

Tablo 77: ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması	172
Tablo 78: ‘Kadına yönelik tutumlar’ ve ‘Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar’ ölçek puanlarının korelasyonu	174

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: İççe geçmiş ekolojik model ('nested ecological model')	21
Şekil 2: Cinsiyet ve Üniversitede bulunduğu yıla göre 'fiziksel saldırganlık' ortalamaları	107
Şekil 3: Fakülte ve Üniversitede bulunduğu yıla göre 'fiziksel saldırganlık' ortalamaları	108
Şekil 4: Bu araştırmada değerlendirilen kişinin fiziksel saldırganlık eğilimi ve başkalarına karşı kullandığı psikolojik-fiziksel şiddet ile ilgili etkileşen değişkenler	121
Şekil 5: Fakülte ve cinsiyete göre 'Kadına yönelik tutumlar' ölçeği ortalamaları	124
Şekil 6: Fakülte ve cinsiyete göre 'Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. Faktör' ortalamaları	142
Şekil 7: Fakülte ve cinsiyete göre 'Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-2. Faktör' ortalamaları	142
Şekil 8: Fakülte ve cinsiyete göre 'maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama' ölçek ortalamaları	162
Şekil 9: Fakülte ve cinsiyete göre 'Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir' ölçek ortalamaları	163
Şekil 10: Bu araştırmada değerlendirilen, 'ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar' ve 'kadına yönelik tutumlar' ile ilgili değişkenler ve etkileşimler	176

BÖLÜM I-GİRİŞ

Ailede kadına yönelik şiddet, tüm dünyada en sık görülen, en yaygın, en fazla sayıda insanı etkileyen şiddet türlerinden biridir. Araştırmalar, bugün tüm dünyada kadınların yaklaşık üçte birinin aile içi şiddete maruz kalmakta olduğunu göstermektedir (UN, 2006). Aile içi şiddet; mağdurlar, diğer aile üyeleri ve bu şiddetin tanığı olan çocuklar üzerinde ciddi fiziksel, ruhsal, sosyal sorunlara yol açmasının yanı sıra; gelecek kuşakları da etkilemekte ve toplumdaki diğer eşitsizlikleri ve şiddeti güçlendirmektedir (UN, 2006).

Ailede kadına yönelik şiddet; kültürden kültüre farklılıklar gösterse de, tüm dünyada, tüm ülkelerde ve hemen hemen her kültürde varlığını korumaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddet; bireysel ve ailesel özellikler; aile yaşantıları ve dinamikleri; içinde bulunduğu topluluk veya toplumun değer yargıları; yapısal özellikleri dinsel, siyasal, kültürel değerleri; sosyal normlar; hukuki, politik, ekonomik, kurumsal yapıların özellikleri ve niteliklerinin birlikte etkileşimi ile oluşmakta ve varlığını sürdürebilmektedir. Bir sonraki kuşak için de aile içi şiddetin varlığı ve etkisi tüm bu boyutların etkileşimi içinde nitelik ve şekil kazanmaktadır.

Son dönemlerde, aile içinde şiddete maruz kalmanın yanı sıra, ailede kadına yönelik şiddete tanık olmanın da çocuklar üzerinde yol açtığı psikolojik ve sosyal sorunlara dikkat çekilmeye başlandı. Aile içi şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılması uzun zamandır aile içi şiddet çalışmalarında üzerinde durulan bir konu. Araştırmalarda, yetişkinlik döneminde aile içi şiddetin faili ya da mağduru olanlar arasında, çocukluk dönemlerinde aile içi şiddete tanık olanların ve/veya maruz kalanların oranlarının oldukça yüksek olduğu saptanmaktadır.

Şiddet döngülerinin kırılabilmesi için; bu şiddete yol açan bireysel, ailesel, sosyal ve toplumsal faktörlerin ve dinamiklerin tanınması; şiddetin yaygınlık ve boyutlarının bilinmesi; etki mekanizmalarının anlaşılabilmesi önem taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler (2006); aile içi şiddetin neden ve sonuçlarını aydınlatmaya yönelik çalışmalara duyulan ihtiyacı; kadına yönelik toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi olmayan tutumların ve aile içi şiddeti besleyen kültürel, tutumsal öğelerin araştırılması ve değiştirilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmesinin önemini

vurgulayarak; devletleri, bilimsel yapıları ve sivil toplum kurumlarını, bu alanlarda çalışmalar yapmaya ve çalışmalarını desteklemeye davet etmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

Bu araştırmada; mezunlarının meslek yaşantılarında aile içi şiddet mağdurları ile karşılaşma olasılığının yüksek olduğu düşünülen Fakültelere devam eden öğrencilerde;

-Çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık olduğu veya maruz kaldığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarının yaygınlık ve boyutları;

-Saldırganlık eğilimleri ve başkalarına karşı şiddet kullanımlarının, çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık olduğu veya maruz kaldığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşması;

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve bu tutumların ilgili demografik değişkenler ve çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık olduğu ve/veya maruz kaldığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşması;

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve bu tutumların ilgili demografik değişkenler, çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık olduğu ve/veya maruz kaldığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşması;

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, dinin gündelik hayata etkisi, siyasi eğilim değişkenleri ile ilişkileri araştırılmıştır.

1.2.ARAŞTIRMAYA YÖN VEREN SORULAR

-Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babanın anneye yönelik şiddetine tanık olma öyküsü ne ölçüde yaygın?

-Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde tanık olduğu belirtilen babanın anneye yönelik şiddeti hangi demografik değişkenlere göre farklılaşma gösterebiliyor?

-Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde anne-babanın şiddet davranışlarına maruz kalma öyküsü ne ölçüde yaygın?

-Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde maruz kaldığı belirtilen anne-babanın şiddet davranışları hangi demografik değişkenlere göre farklılaşma gösterebiliyor?

-Katılımcıların belirttiği babanın anneye yönelik şiddetine tanık olma ve anne-baba şiddetine maruz kalma deneyimleri birbirleriyle ne oranda ilişkili?

-Katılımcıların kendilerinde algıladıkları saldırganlık eğilimleri ve dile getirdikleri başkalarına karşı şiddet kullanma oranları ne?

-Dile getirilen başkalarına karşı şiddet kullanma oranları ve saldırganlık eğilimleri; cinsiyet, fakülte ve üniversitede geçirilen yıla göre farklılaşma gösteriyor mu?

- Dile getirilen başkalarına karşı şiddet kullanma oranları ve saldırganlık eğilimleri; hangi demografik değişkenlere göre farklılaşma gösteriyor?

- Dile getirilen başkalarına karşı şiddet kullanma oranları ve saldırganlık eğilimleri; çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddete maruz kalma veya tanık olma öyküsü ile farklılaşma gösteriyor mu?

-Katılımcıların, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nasıl?

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, cinsiyet, fakülte ve üniversitede geçirilen yıla göre farklılaşma gösteriyor mu?

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, hangi demografik değişkenlere göre farklılık gösterebiliyor?

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar dini inançların gündelik hayata etki düzeyi ve siyasi eğilimle nasıl bir ilişki gösteriyor?

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, çocukluk-ergenlik döneminde tanık olduğu ve/veya maruz kaldığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarına göre nasıl bir farklılaşma gösteriyor?

-Katılımcıların aile içi şiddete ilişkin tutumları nasıl?

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar, cinsiyet, fakülte ve üniversitede bulunulan yıla göre farklılaşma gösteriyor mu?

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar hangi demografik değişkenlere göre farklılık gösteriyor?

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar, çocukluk-ergenlik döneminde tanık olduğu ve/veya maruz kaldığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarına göre nasıl bir farklılaşma gösteriyor?

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar, çocukluk-ergenlik döneminde tanık olunduğu ve/veya maruz kalındığı belirtilen aile içi şiddet yaşantılarına göre nasıl bir farklılaşma gösteriyor?

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar, kadına yönelik tutumlar, dini inançların gündelik hayata etki düzeyi ve siyasi eğilimle nasıl bir ilişki gösteriyor?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çok sayıda insanı etkileyen bir halk sağlığı sorunu olmasının yanı sıra, yaygın bir insan hakları ihlal alanı olarak da kabul edilen ailede kadına yönelik şiddetin nedenleri, etkileyen faktörler ve sonuçları konusunda çalışmalar önem taşıyor. Şiddetin önlenmesine yönelik çalışmaların planlanması ve yaşama geçirilmesi, süregiden şiddet alanına müdahale edilebilmesi, şiddet mağdurlarına gerekli bio-psiko-sosyal destek hizmetlerinin etkin biçimde sunulabilmesi için de sorunun yaygınlık, boyut ve dinamiklerini aydınlatmaya yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmakta.

Dünya'da son 30 yılda ailede kadına yönelik şiddet konusu önemli bilimsel çalışma alanlarından birini oluşturuyor. Türkiye'de ise, sorun alanının önemi, yaygınlığı, etkilenen birey sayısı göz önüne alındığında, ailede kadına yönelik şiddete ilişkin çalışmalar son derece sınırlı sayıda ve kapsamda.

Aile içi şiddet tüm toplumlarda, ülkelerde, kültürlerde, her demografik kesimde görülse de; özellikleri, biçimi, aldığı formlar, destek ve güçlenme kaynakları önemli farklılıklar gösterebilmektedir. Sorunun yaygınlığı ve biçimi, boyutu ve etkileştiği faktörlerin aydınlatılmasına yönelik çalışmalar, önleme ve mağdurlara hizmet sunma çalışmalarına önemli katkılar sağlayabilecektir.

Ailede kadına yönelik şiddet, yaygın ve sistematik tüm şiddet türlerinde olduğu gibi ancak toplumsal kabul görüş, örtük onay veya göz yumma ile sürebilir. Varolan kültürel yapı, gelenekler, ön kabullerle beslenmeyen şiddet istisnai olarak varlığını koruyabilir. Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve kadına yönelik tutumlarla ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de zorluk yaratan alanlardan biri de, aile içi şiddet mağdurlarıyla karşılaşma ve hizmet sunma olasılığı olan meslek gruplarının konu hakkında yeterli bilgi, donanım ve duyarlılığa sahip olmamasıdır. Dünya'da yapılan

alışmalar göstermektedir ki, bu meslek gruplarının kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutum ve inançları toplumun değerlerini bir düzeyde yansıtmaktadır. Bu da, aile içi şiddetin önlenmesi çalışmalarını olumsuz etkilemekte ve mağdura sunulması gereken hizmet düzeyi, yaygınlığı ve kalitesini azaltmaktadır. Mezuniyet sonrasında mesleki pratikleri içinde, aile içi şiddet mağdurlarıyla karşılaşma ve onlara hizmet sunma olasılığı yüksek olan üniversite öğrencilerinin bu konuda tutum ve inançlarını saptamak eğitim ihtiyaç ve politikalarının belirlenmesinde yardımcı olabilir.

Psikoloji/psikiyatri çevrelerince gerçekleştirilen kadına yönelik aile içi şiddet araştırmalarının önemli bir bölümünün şiddete uğrayan kişilerin ve/veya -daha küçük bir oranda da olsa- bu şiddeti uygulayanların kişilik özellikleri ve psikopatolojik özelliklerine odaklandıkları görülmektedir. Oysa, aile içi şiddet salt bireysel özellikler ve psikopatolojiler odaklı olarak açıklanması ve anlaşılabilmesi mümkün olmayan bir alandır.

Literatürde; bu alandaki araştırmaların önemli bölümünün lineer, tek boyutlu, bağlantılar üzerine odaklandığı görülmektedir. Oysa son yıllarda; aile içi şiddetle ilişkili değişkenlerin iç içe geçmiş çok kapsamlı yapısına dikkat çekilmekte ve aile içi şiddetin bu ilişkisel ağ ve bütünlük içinde değerlendirilmesi gerektiğı vurgulanmaktadır. Kadına yönelik şiddetle ilişkili olabilecek bireysel, ailesel, yapısal ve sosyal/kültürel özellikleri bir arada inceleyen araştırmalar alana önemli katkılar sağlayabilecektir. Bu alandaki çalışmalarda, çok boyutlu yaklaşım ve kuramlar giderek daha fazla oranda ağırlık taşımakta ve kabul görmektedir.

Bu çalışmada, aile içi şiddeti etkileyen faktörler bir arada ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Aile içi şiddetin, toplumsal cinsiyet rolleri ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların birbirleriyle ve demografik verilerle etkileşimlerine yönelik genel bir çerçeve çizilmesi, genel bir resmin çıkarılması amaçlanmıştır. Bu alışma verileri sonraki çalışmalar için önemli bir zemin oluşturabilecektir. Çalışma verilerinin aynı zamanda çeşitli ek araştırma ihtiyaçlarına ilişkin de önemli ipuçları sağlayabileceğı düşünülmüştür.

1.4. KAVRAMLAR

Çalışmanın alanı, kültürlerarası, çok ülkeli çalışmaların oldukça sık gerçekleştirildiği bir alan olduğu için, kavramsal çerçeveler ve tanımlar ek bir önem taşımaktadır. Bu çalışmada kullanılan temel kavramların hemen hepsinin tanımları üzerinde literatürde oldukça kapsamlı tartışmalar yapıldığı görülmektedir.

‘Şiddet’:

Şiddet, çeşitli araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır: “*bir insanı fiziksel olarak incitme niyeti veya algılanan niyeti ile yapılan eylemler*” (Gelles ve Straus, 1990); “*İnsanların başka insanlara karşı bilerek/kasıtlı olarak; tehdit, deneme veya gerçek davranış olarak fiziksel zarar vermesi*” (Reiss ve Roth (1993), akt. Loue, 2002); “*Amacı uç düzeyde zarar vermek olan saldırganlık*” (Andersen ve Bushman, 2002). Bu tanımlamaların, şiddetin fiziksel şiddet dışındaki biçimlerini ve şiddetin fiziksel hasar dışında yol açabildiği diğer olumsuz sonuçlarını dışarıda bırakmaları nedeniyle sınırlı bir kavramsallaştırma oldukları yönünde eleştirilmişlerdir.

Daha geniş kapsamlı bir tanımda şiddet; “*Bir insanın bir diğerine bilerek ya da bilmeyerek, fiziksel ya da fiziksel olmayan biçimlerde acı ve zarar vermesi; gizli ya da açık saldırılar, güç ve üstünlük taslamak, iğneleyici davranmak, tedirgin etmek, yapmak istemediğini yaptırmak ya da yapmak istediğini yaptırmamak, engellemek gibi kişi üzerinde egemenlik sağlamaya yönelik her tür saldırganlık dahil olmak üzere, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı çektirme ve zarar verme*” olarak ele alınmıştır (Işık, 1995).

En kapsayıcı tanımlardan biri Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO, 2002) geliştirmiş olduğu şiddet tanımıdır. Dünya Sağlık Örgütü şiddeti; “*Kendine, bir başkasına veya bir gruba veya bir topluluğa karşı; bilerek/kasıtlı olarak uygulanan; tehdit biçiminde veya yaşama geçirilmiş olan; yaralanma, ölüm, psikolojik hasar, gelişme bozukluğu veya yoksunlukla sonuçlanan veya sonuçlanması olasılığı yüksek olan; fiziksel şiddet veya güç kullanımı*” olarak tanımlamaktadır.

Bu tanımın, sadece ‘fiziksel şiddeti’ değil, aynı zamanda ‘güç kullanımı’nı da içerdiğine; ayrıca, bu tanımın, ‘aile içi şiddet’le ilgili olarak psikolojik ve ekonomik

baskı, zorlama ve yoksun bırakmayı da kapsadığının altı çizilmektedir. Sadece fiziksel yaralanma ya da hasara değil, psikolojik hasar ve yoksunluklar da dahil olmak üzere bu şiddetin yol açabileceği bir dizi soruna işaret etmektedir. Bu önceki tanımlara göre daha kapsayıcı olan kavramsallaştırmanın, özellikle aile içi şiddetin ele alınmasında önemli olduğu; çünkü genellikle çocuğa ve kadına yönelik şiddetin yaralanma veya ölüme neden olma dışında da, fiziksel, psikolojik ve sosyal ciddi etkileri olduğu vurgulanmaktadır (WHO, 2002).

Tanımdaki en karmaşık boyut, ‘bilerek/kasıtlı olarak’ (intentionally) kavramıdır. Bu kavramla ilgili olarak; davranışla ilgili ‘kasıt’ ile sonuca yönelik ‘kasıt’ın aynı şey olmadığına dikkat çekilmektedir. Şiddet kullanımı bilerek, istemli, kasıtlı olabilir ama yol açtığı hasar bilmeden, istenmeden gerçekleşmiş olabilir.

Bu tanımın bir başka boyutu; kültürel olarak onaylanan ya da onaylanmayan, kamusal veya bireysel, reaktif veya proaktif, suç olarak kabul edilen ya da edilmeyen her tür şiddet davranışını kapsıyor oluşudur (WHO, 2002). Tüm bu boyutları ile bu tanım en kapsayıcı şiddet tanımlarından biri olarak görülmektedir.

Bu çalışmada da, ‘şiddet’ kavramı kuramsal olarak WHO’nun ortaya koyduğu bu çerçevede temelinde ele alınmıştır. Operasyonel olarak, araştırmanın planlanmasında ve araştırmada kullanılan Çatışma Yöntemleri Ölçeği’nde, şiddet davranışı ‘*psikolojik şiddet*’ ve ‘*fiziksel şiddet*’ olarak iki alt boyutta ele alınmıştır. ‘*Psikolojik şiddet*’ aşağılama, küfretme, vurmak veya bir şey atmakla tehdit etme; bir şeyi fırlatma, parçalama, vurma, tekmeleme gibi sözel ve sözel olmayan, mağdura yönelik direkt bir fiziksel saldırıyı içermeyen şiddet davranışlarını kapsamaktadır. ‘*Fiziksel şiddet*’ tanımı ise; mağdura bir şey fırlatma, itme, tartaklama, tokat atma, tekmeleme, ısırma, yumruk atma; bir cisimle vurma veya vurmaya çalışma; dayak atma; boğazını sıkma; bıçak ya da silahla tehdit etme; bıçak ya da silah kullanma gibi direkt mağduru hedef alan ve mağdura direkt bir fiziksel saldırıyı içeren şiddet davranışlarını kapsamaktadır.

‘Kadına Yönelik Şiddet’ ‘Aile içi kadına yönelik şiddet’

Literatür incelendiğinde aile içinde kadına yönelik fiziksel şiddetin farklı kavramlar altında incelendiği görülmektedir: ‘Domestic violence’, ‘Family violence’,

‘Marital Violence’, ‘Wife battering’, ‘Wife beating’, ‘Wife abuse / assault’, ‘Spousal assault / abuse’, ‘Violence Toward/Against Women’ vb. Türkiye’de de benzer tanımlar kullanılmaktadır: ‘Aile içi şiddet’, ‘Evlilik içi şiddet’, ‘Kadına yönelik aile içi şiddet / ailede kadına yönelik şiddet’, ‘Koca dayacağı’, vb.

‘Aile içi şiddet’ (Family Violence veya Domestic Violence) terimi yerine; ‘kadın(a) (eşe) yönelik şiddet’ (wife abuse) kavramının kullanılmasının daha açıklayıcı olacağı; çünkü, ailede yaşanan şiddetin fail ve mağdurlarının cinsiyetinin önemli olduğu belirtilmektedir. ‘Aile içi şiddet’ tanımında; kadının kadın olması nedeniyle yaşadığı şiddetin, erkeğin eşine uyguladığı şiddetin boyutunun, doğasının örtüldüğü ve kadın-erkek eş ayrımlarının aynı potada eritildiği eleştirisi yapılmaktadır.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda; İçli (1997), ‘aile içi şiddet’i geleneksel aile birimi içinde ortaya çıkan şiddet olgusu olarak tanımlamıştır. Aile içi şiddette failerin ve mağdurların hepsi doğum veya evlilik sonucu oluşan bir akrabalık ilişkisini paylaştıklarını ve çoğu zaman aynı meskeni paylaştıklarını belirtmiştir. BAAKB (2000) tarafından yapılan çalışmada ise; ‘aile içi şiddet’; bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki hareket, davranış veya muamele olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin biçimi bir yandan dövme ve yaralamadan sakatlamaya, cinsel saldırı, tecavüz ve öldürmeye kadar değişmekte; diğer yandan ise gözle görünmesi, somut olarak saptanması daha güç olan sözlü, duygusal ve zihinsel şiddet eylemlerini kapsamaktadır.

Kadına yönelik şiddete ilişkin olarak; Kadın, Hukuk ve Gelişimi üzerine Asya-Pasifik Forumu’nda (“Asia Pasific Forum on Women, Law and Development”) (1990) geliştirilmiş ve ortaklaşmış tanımda, ‘kadına yönelik şiddet’ “*hierarşik toplumsal cinsiyet ilişkilerini güçlendirmek ve sürdürmek amacıyla uygulanan güç veya zor kullanımı*” olarak belirtilmiştir (Gülcür, 1990).

Amerika Psikologlar Derneği’nin Kadına Yönelik Erkek Şiddeti için Çalışma Grubu (The Task Force on Male Violence Against Women of the American Psychological Association) şiddeti “*Bir kadın veya bir kız tarafından bir tehdit, ihlal veya saldırı olarak yaşanan ve başkası tarafından onun incitilmesi, aşağılanması veya ilişkilerini kontrol etme yeteneğinin elinden alınması gibi etkilere yol açan fiziksel,*

görsel, sözel veya cinsel davranışlar” olarak tanımlamıştır (Koss ve ark., 1994 akt. Crowell ve Burgess, 1996).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi’nde (UN, 1993); *‘kadına yönelik şiddet’*; *‘ister kamusal alanda ister özel yaşamda oluşsun; kadınların fiziksel, cinsel veya psikolojik hasar görmesine veya acı çekmesine yol açan veya yol açabilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her tür şiddet eylemi veya bu tür eylemlerle tehdit etme, keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakma, zorlama’* olarak tanımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 58/147 no’lu kararında (2003); bildirgedeki tanıma *“Aile içi şiddetin, ekonomik yoksunluk ve izolasyonu da içerdiği ve bu tip uygulamaların kadınların iyilik halleri, sağlıkları veya güvenliklerine karşı yakın tehdit oluşturdukları tanınmaktadır”* eki yapılarak, aile için ekonomik şiddet boyutuna dikkat çekilmiştir.

Bildirge, önsözünde kadınlara yönelik şiddeti, *“erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi”* ve *“erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri”* olarak tanımlamaktadır (Uluslar arası Af Örgütü, 2004).

Bu çalışmada, genel kuramsal çerçevede, *‘ailede kadına yönelik şiddet’* kavramında, Birleşmiş Milletler’in yukarıdaki tanımı temel alınmıştır. Ancak, araştırmada; *‘ailede kadına yönelik şiddet’* kapsamında, sadece kocanın karısına uyguladığı fiziksel ve psikolojik şiddet biçimleri ele alınmıştır. Ailede kadına yönelik uygulanabilen diğer şiddet biçimleri ve koca dışında diğer aile üyeleri tarafından uygulanan şiddet formları kapsama dahil edilmemiştir.

BÖLÜM II-KURAMSAL ÇERÇEVE

Aile içi şiddete ilişkin kuramlara bakıldığında; kuramların değişik gruplamalar altında incelendiği görülmektedir; makro düzey kuramlar, mikro düzey kuramlar; gelişimsel, motivasyonel, durumsal kuramlar; psikiyatrik, sosyobiyolojik, sosyolojik, sosyal öğrenmecî kuramlar; bireysel, ailesel/kişilerarası ilişkisel, yapısal, toplumsal/kültürel kuramlar gibi. Aşağıda, kuramlar dört ana başlık altında ele alınmıştır (Kurst-Swanger, 2003): biopsikopatolojik modeller; Sosyopsikolojik modeller, Sosyokültürel modeller ve Çok boyutlu modeller

Kuramlar ve araştırmalar birlikte incelendiğinde; değişik araştırma sonuçlarının değişik kuramların dayanağı olarak kullanıldığı, kuramların ilk ortaya atıldıklarındaki saf hallerinden giderek birbirlerinin içine geçmiş, birbirlerinden yararlanan bir yapıya büründüğü görülmekte. Çeşitli araştırmacılar, saf bir kuramı savunmak ve aile içi şiddeti saf bir kurama dayalı ele almak yerine değişik kuramlardan alıntılarla olguyu açıklamaya çalıştıkları görülmekte.

Aile içi şiddetle ilgili kuramları genel olarak ele aldığımızda;

2.1. BİOPSİKOPATOLOJİK MODELLER

‘Medikal modeller’ ve ‘intrapersonal modeller’ olarak da isimlendirilmektedir (Kurst-Swanger, 2003). Ağırlıklı olarak, şiddet uygulayanın ve/veya şiddete maruz kalanların bireysel bio-psikopatolojilerine ve/veya bireylerin kişilik özelliklerine odaklanmaktadır.

Çeşitli çalışmalarda; şiddet davranışlarının genetik yatkınlık (Neo-Darwinian kuramlar, evrimsel psikolojik kuramlar), endokrin yapılar (testesteron düzeyi, hipoglisemi), nörotransmitterler (serotonin, norepinefrin, dopamin ve monoamino oksidaz düzeyleri), beyin disfonksiyonları (frontal lobe disfonksiyonları, temporal lob epilepsileri, sol fronto-temporal limbik yapı disfonksiyonları) ile ilişkisi gibi biyolojik özellikler üzerinde durulmuştur (Greene ve ark, 1997).

Psikopatolojik modellere dayalı çalışmalarda; aile içi şiddet uygulayanların veya mağdurların kişilik bozuklukları, kişilik özellikleri, ruhsal bozuklukları üzerinde durulmaktadır.

Aile içi şiddet davranışları gösterenlerde; çeşitli kişilik bozukluklarının (borderline, antisosyal, narsisistik, sadistik), normal popülasyona göre anlamlı biçimde daha yüksek bulunduğu belirtilmektedir (Cunningham ve ark., 1998). Ayrıca, kişilik bozukluğu tanısı düzeyine ulaşmasa da, benzer kişilik örüntüleri ve özelliklerinin varlığının da aile içi şiddet davranışları ile yüksek korelasyon gösterdiği saptanmıştır. Şiddet uygulayanların; hostile, immatüre, dürtü kontrolü eksiklikleri, saldırgan mizaç, patolojik kıskançlık, aşırı terk edilme korkusu yaşama, düşük benlik değeri gibi özellikler gösterdikleri üzerinde durulmuştur (Riggs ve ark., 2000; Kurst-Swanger, 2003, Brewster, 2002). Travma Sonrası Stres Bozukluğu, madde bağımlılığı ile aile içi şiddet uygulamaları arasındaki ilişkiye işaret eden çeşitli çalışmalar da bulunmaktadır (Riggs ve ark., 2000).

Mağdurlarla yapılan çalışmalarda da, bağımlı kişilik örüntüsü, masoşistik yapılanma kavramlarının öne çıktığı görülmektedir.

Bio-psikopatolojik yaklaşımlar; sorunu tek boyutlu ele almak, bu yaygın sorunu ruhsal sorunları olan az sayıdaki insanı ilgilendiren bir boyuta indirgemek, mağduru suçlamak; erkeğin ruhsal sorunlarına bağlayarak, şiddet uygulayanın hukuki sorumluluklarının hafifletilmesine yol açabilmek ve kültürel, toplumsal, yapısal boyutları dışarıda bırakmakla eleştirilmektedirler (Cunningham, 1998; Kurst-Swanger, 2003).

2.2. SOSYO-PSİKOLOJİK MODELLER

Sosyo-psikolojik kuramlar, aile içi şiddeti aile yapısı ve aile bireylerinin etkileşimlerini bir arada ele alarak açıklamaktadır (Kurst-Swanger, 2003). “Kişilerarası (interpersonal) modeller” olarak da isimlendirilmektedir.

2.2.1. Travmatik bağlanma kuramı

Travmatik bağlanma kuramı; aile içi şiddeti, mağdur ve şiddet uygulayan arasındaki ilişki ve etkileşim içinde, yaşanan güçlü travmadan kaynak alan emosyonel

bağımlılık düzleminde açıklamaktadır (Kurst-Swanger, 2003). Bu kurama göre, hem mağdur hem şiddet uygulayanda suçluluk, sorumluluk, güç ve güvenle ilişkili güçlü bilişsel çarpıtmalar görülmektedir. Süreğen, yoğun ve düzensiz aralıklı travmatik yaşantılar; sıklıkla izole durumda, çaresizlik, güçsüzlük duyguları içindeki mağdurun giderek kendisine şiddet uygulayana patolojik bağımlılık geliştirmesine yol açabilmektedir (Loue, 2000, Herman, 1997). Yaşanan ruhsal tablonun Stokholm sendromu ile bir anoloji gösterdiği belirtilmektedir.

2.2.2. Stres kuramı

Aile içi şiddetin; aile içinde ekonomik, sosyal veya kişisel gerilim düzeylerinin artması ile artış gösterdiği saptamasına dayanmaktadır (Kurst-Swanger, 2003). Sosyal izolasyon, alkol ve madde bağımlılığı/kötüye kullanımının da ailedeki stres düzeyinin artmasına etkide bulunduğu belirtilmektedir.

2.2.3. Sosyal değiş-tokuş / sosyal kontrol kuramı

“Aile üyeleri amaçlarına ulaşmak için ödülleri bedellerinden az olduğu sürece şiddet kullanırlar” bu kuramın temel varsayımdır. Gelles, “İnsanlar diğer aile üyelerini döverler veya onları istismar ederler, çünkü bunu yapabilirler” diye açıklamaktadır (Levinson, 1989; Kurst-Swanger, 2003, Loue, 2000). Değiş-tokuş kuramı aile içi şiddeti anlama çabasına yarar-zarar analizini, ödül-ceza, yatırım kavramlarını getirmiştir (Levinson, 1989, Brewster, 2002). Pek çok toplumda, aile içi şiddetin bedeli şiddet uygulayan açısından düşüktür, herhangi bir yaptırım, sosyal kontrol ya hiç yoktur ya da sınırlı düzeydedir, bu da şiddetin sürmesine yol açmaktadır.

2.2.4. Kaynak kuramı

Kaynak kuramı; aile ilişkilerinde, karar verme gücünün büyük oranda her bir insanın o ilişkiye getirdiği kaynakların değerine bağlı olduğunu belirtir. Kaynaklar materyal (gelir, ticarete katkı, miras, vs) veya organizasyonel olabilir (akraba bağları, prestij, vs) (Levinson, 1989, Loue, 2000). Kişinin daha az kişisel, ekonomik veya sosyal dış kaynağı kontrol edilebilmesi durumunda, şiddet veya kontrol amacıyla güç kullanımına ihtiyacı daha fazla olabilmektedir (Brewster, 2002). Bu yaklaşım, Rodman’ın kültürlerarası araştırmalarından sonra revize edilmiş ve statü tutarsızlığı

kuramı (status inconsistency) geliştirilmiştir (Levinson, 1989). Bu perspektife göre, birinin gücü veya statüsü eğer tutarlı değilse (bir sosyal durumda yüksek, diğerinde düşük) veya aile içinde statüyü belirleyen normlar belirsiz veya değişkense şiddetin ortaya çıkma riski daha yüksektir. Bu tutarsızlıklar stres ve frustrasyonlara, stres ve frustrasyon durumları da kadına yönelik şiddette veya çocuk istismarında artışa yol açabilir. Bu kavram, özellikle erkeğin ailedeki geleneksel gücünün aşınmakta olduğu, kadının gücünün ise artmakta olduğu toplumlardaki ve geçiş dönemlerindeki aile içi şiddeti, özellikle de kadına yönelik şiddeti açıklamakta kullanılmaktadır (Levinson, 1989).

2.2.5. Sosyal öğrenme kuramı:

Bandura'nın geliştirdiği “Sosyal Öğrenme Kuramı”, iki temel ilkeye dayanır: ‘model alma’ ve ‘pekiştirme’. Sosyal öğrenme kuramına göre; şiddet çocuklukta gözleyerek ve model alarak öğrenilir, eğer pekiştireçler varsa davranış benimsenir ve yetişkinlikte de stresle başetme aracı veya bir çatışma çözümleme yöntemi olarak sürdürülür (Levinson, 1989, Kurst-Swanger, 2003). İnsanlar davranışları ve davranışlarının sonuçlarını öğrenerek o davranışı uygular ve sürdürürler. Eğer davranış istenen etkiyi yaratıyorsa (örn. eşin boyun eğmesi) ve davranışın olumsuz sonuçları yoksa (örn. ceza ve yaptırımla karşılaşmıyorsa) kişi o davranışı tekrarlar (Brewster, 2002).

Kuramın alana en önemli katkılarından biri, aile içi şiddetin kuşaklar arası geçişine (intergenerational transmission) ilişkin getirdiği açılımlardır. Kurama göre, aile bireylerine şiddet uygulayan erkekler, bu şiddeti direkt yaşama veya tanık olma yoluyla kendi orijin ailelerinde öğrenmektedirler (Cunningham, 1998, Levinson, 1989, Brewster, 2002, Kurst-Swanger, 2003, Markowitz, 2001). Aile içi şiddete maruz kalan veya tanık olan erkeklerin, yetişkinliklerinde de hem çocuklarına hem de eşlerine daha fazla şiddet uyguladıkları; çocukluklarında şiddet deneyimi olan kadınlarda da evlilik içi şiddet yaşantılarının daha fazla görüldüğü ortaya konmaktadır (Cunningham, 1998, Levinson, 1989, Brewster, 2002, Kurst-Swanger, 2003). Böylelikle kendi çocukları da şiddet ortamında büyümekte ve onların gelecekteki ailelerinde de şiddet yaşantısı riski artmaktadır. Kuram çok sayıda araştırma tarafından desteklenmiştir.

Sosyal Öğrenme Kuramına yönelik eleştirilerde; aile içi şiddetin varlığının sadece ebeveynler arası şiddete tanık olma veya şiddete maruz kalma ile açıklanmasının fazla tek boyutlu bir vurgu olduğu; bu şiddeti etkileyen diğer faktörlerin ve ara değişkenlerin öneminin göz ardı edilemeyeceği dile getirilmektedir (Cunningham, 1998). Ayrıca araştırmaların, orijin ailesinde şiddet gören her erkeğin şiddet uygulamadığını ve orijin ailede şiddet yaşantısı olmayan erkeklerin de şiddet uygulayabildiğini ortaya koyduğu belirtilmektedir (Cunningham, 1998).

2.3. SOSYO KÜLTÜREL MODELLER

Sosyo-kültürel kuramlar, aile içi şiddetin bireysel faktörler ve bireyler arası etkileşimlerle açıklanmasının yeterli olamayacağını; aile içi şiddetin sosyal, kültürel ve politik temelleri, dayanakları olduğunu, ve şiddetin bu temeller üzerinde ortaya çıktığını ve sürdüğünü vurgulamaktadırlar. Aile içi şiddet varyansının %90'ının sosyal faktörlerle açıklanabileceğini belirten çalışmalar bulunmaktadır (Gelles & Maynard, 1987).

2.3.1. Yapısal kuram-çevresel gerilim kuramı

Kuram, aile içi şiddetin ortaya çıkışını; toplumdaki yoksulluk, işsizlik, sosyoekonomik durum ve etnik eşitlikler gibi yapısal eşitliklerle ilişkilendirmektedir. Bu eşitsizliklerin, şiddeti destekleyen kültürel normlarla etkileşim içinde aile içi şiddete yol açtığı veya şiddeti artırdığı belirtilmektedir (Kurst-Swanger, 2003). Sosyal yapının, bazı dezavantajlı grupları dışlaması, onların durum ve koşulları için bir telafi olanağı sunmaması, adil olmayan politikalar, kanunlar ve sosyal tutumların şiddetin ortaya çıkmasını ve sürmesini kolaylaştırdığı belirtilmektedir (Alaggia, 2006).

2.3.2. Şiddet kültürü kuramı:

Ağırlıklı olarak antropolojik çalışmalardan köken alan bu kuram, Wolfgang ve Ferracuti tarafından ortaya atıldıklarından beri bu perspektif çeşitli formlar almıştır (Levinson, 1989):

1-Şiddetin kültürel olarak onaylanması (the cultural approval of violence); Bir toplumda şiddet kullanımı farklı bağlamlarda da olsa onay görüyorsa ve yaygın olarak

kullanılıyorsa, o toplumlarda aile içi şiddetin kullanımı da daha sıktır. Toplumda çatışma çözümü, hedeflere ulaşım, varolan durumun (*status quo*) sürdürülmesi gibi durumlar için şiddet kabul gören bir araçsa; toplum cezasız bırakma, medya görüntüleri vb yollarla şiddet kullanımını bir şekilde pekiştiriyorsa, şiddet kişisel ve aile içi ilişkilerde de sık kullanılan bir yöntem olarak görülebilmektedir (Kurst-Swanger, 2003).

2-Şiddet altkültürü hipotezi (the subculture of violence): Kültürel normlar toplum içinde farklılaşmakta ve bazı alt kültürler şiddet kullanımını daha fazla onaylayabilmektedir (Kurst-Swanger, 2003). Fiziksel şiddetin kullanımını cesaretlendiren bir değerler sistemine sahip olan grup üyesi, şiddet uygularken grubun diğer üyeleri tarafından da paylaşılan bir öğrenilmiş davranış örüntüsünü uygulamaktadır. Bu yaklaşım “macho erkek” hipotezinin kuramsal alt yapısını da oluşturur. Erkek arkadaşlarla sık ilişki ile gösterilmiş olan erkek sosyal kaynaşmasının daha sık, daha ciddi, daha uzun süreli eş dövme ve çocukları istismar etme ile ilişkili olduğunu belirleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Levinson, 1989).

3-Kültürel tutarlılık hipotezi (cultural consistency): Yüzeyde aile içi şiddetle ilişkili görülmeyen kültürel değerler gerçekte, aile üyeleri arasında şiddetin oluşmasına ve sürmesine yol açan aile yaşamına hakim normlar yaratır. Buna örnek olarak, erkek egemenliğini, yaş egemenliğini ve katı disiplini vurgulayan değerler sistemi verilmektedir. Bu yaklaşım, inançlar, değerler, davranışlar ve sosyal ilişkilerin yapısı arasındaki ilişkinin analizi için bir çerçeve sağlamaktadır (Levinson, 1989).

4-Şiddet içinde aile sosyalizasyonu hipotezi (family socialization into violence): Aile içi şiddetin, çocukluklarında aile içi şiddete tanık olmuş ya da maruz kalmış kişiler tarafından bir kuşaktan diğerine taşınmasını temel almaktadır (Levinson, 1989).

5-Kültürel yayılma hipotezi (cultural spillover): Bir toplum sosyal olarak onaylanan sonuçlara (suç kontrolü, okuldaki düzen ve uluslar arası kontrol, vb.) erişmek için fiziksel şiddet kullanımını ne kadar destekliyorsa, zor kullanımının bu meşrulaşmasının sosyal olarak daha az onaylanan yaşamın diğer alanlarına (aile içi ilişkiler gibi) yaygınlaşması o kadar mümkün olur (Levinson, 1989). 6-Tam gelişmiş kültürel örüntü hipotezi (full-blown culture pattern): Aile içi şiddetle o toplumda diğer şiddet türlerinin yaygın kullanımı arasında bir paralellik vardır. Bu kuram, çeşitli

toplumlar arasında şiddetin düzeyi ve sıklığındaki farklılıkları açıklamada kullanılabilmektedir. Bu kuramın etkisi, aile içi şiddet alanında yapılan etnisite çalışmalarında görülebilmektedir (Levinson, 1989).

2.3.3. Feminist kuramlar- ataerkillik kuramı

Feminist kuram ve çalışmalar, yarattığı etki ile kadına yönelik aile içi şiddet konusunda çığır açıcı olmuşlardır. Aile içi şiddetin bir sorun olarak görülmesi, kabul edilmesi, bu alanda çalışmalar yapılması ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik kurumsal değişiklikler gerçekleştirilmesi için önemli bir itici güç oluşturmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin homojen tek bir feminist kuramdan söz edilemez, yine de feminist kuramlar aşağıda özetlenen temel bazı ortak yaklaşımları içermektedirler (Cunningham, 1998, Loue, 2000):

-Toplum erkek egemen bir yapılanma göstermektedir ve ailede kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı bu yapının bir sonucudur ve bu yapıdan destek almaktadır (Cunningham, 1998, Loue, 2000, Schneider, 2000).

-Ataerkil sistem; ekonomik, politik ve legal sistem, sağlık ve eğitim yapılanmaları, aile gibi tüm sosyal kurumlardaki derin etkisi ile erkeğin kadınlar üzerindeki ayrıcalıklı egemen konumlarının sürmesini sağlamaktadır.

-Ataerkillik sadece bir yapıyı değil bir ideolojiyi de kapsamaktadır. Ataerkil bakış, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğini, karı koca arasında erkek lehine bir hiyerarşik ilişkiyi, muhafazakar/geleneksel cinsiyet rol beklentilerini, kadının erkek tarafından kontrolü ve yönetilmesini içerir.

-Ailede kadına yönelik şiddet bu egemenlik ve sosyal kontrolün sistematik bir formudur. Erkek egemen sistem, sadece kadına yönelik aile içi şiddete açık ya da gizli toplumsal kabul sağlamaz, aynı zamanda bu şiddet için erkeğin cezasız kalmasını, maruz kaldığı şiddet için kadının suçlanmasını ve politik, legal, ekonomik sınırlama ve dezavantajlar nedeniyle kadına yönelik bu şiddet sarmalının sürmesini kolaylaştırır.

Ataerkillik kuramı, niteliksel araştırmalara odaklanmış olması, zengin, detaylı ama genellenebilir olmayan araştırmalara dayanması ile eleştirilmiştir. Levinson, (1989) ataerkillik kuramını sosyal bilimlerden ziyade feminist perspektifle ilişkili daha çok

politik bir perspektif olduğunu; bu kurama ilişkin yapılabilir temel eleştirinin kuramın geçerliliği üzerine değil, geçerliliğinin kanıtlanabilir (verifiable) olmaması üzerine olduğunu belirterek; “bu kuram o kadar genel formdadır ki ölçümü güçtür” demektedir. Ayrıca, kadına yönelik şiddet dışındaki diğer şiddet biçimlerini (örn. çocuğa, yaşlılara, vb.) açıklama çabasının olmaması, homoseksüel beraberliklerde görülen şiddeti açıklayamaması da kuramın eksik yanları olarak belirtilmektedir (Cunningham, 1998)

2.4. ÇOK BOYUTLU KURAMLAR

Son 30 yılda aile içi şiddet alanında yapılan çok sayıdaki ampirik çalışma aile içi şiddetin nedeni ve kolaylaştırıcıları olarak tek bir faktörden ziyade çoğul faktörlerden sözedilebileceğini ortaya koymaktadır (Gelles ve Maynard, 1987). Çalışmalarda tutarlı biçimde bazı faktörler belirlense de, hiçbir faktörün tek başına aile içi şiddeti açıklamakta yeterli olmadığı görülmüştür. Son yıllarda aile içi şiddetin kökenleri, nedenleri ve aile içi şiddeti kolaylaştırıcı faktörler üzerine yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak, çok boyutlu modeller üzerinde durulmaktadır. Çok boyutlu kuramlar arasında ‘genel sistemler kuramı’ ve ‘ekolojik kuram’ yer almaktadır.

2.4.1. Genel sistemler kuramı

Straus’un genel sistemler kuramı, aile içi şiddete ilişkin sistemler perspektifinin ilk teorik uygulamasıdır (Gelles ve Maynard, 1987). Straus aile içi şiddeti bireydeki veya bireyler arasında bir psikopatolojinin ürünü olarak değil, sistemin bir ürünü veya çıktısı olarak yani bir sistem problemi olarak ele almaktadır (Kurst-Swanger, 2003). Kuram, psikolojik (bireysel), sosyopsikolojik (aile içi etkileşim), ve sosyolojik (toplumsal) faktörleri bir arada ele alan multidisipliner bir yaklaşıma dayanır. Model farklı kuramsal yaklaşımlar tarafından vurgulanan ailedeki çatışma düzeyi, toplumda yüksek şiddet düzeyi, kaynakların kontrolü, şiddetin kuşaklar arası geçişi, çekirdek ailenin izolasyonu, şiddeti meşrulaştıran kültürel normlar, toplumun cinsiyetçi organizasyonu gibi çeşitli bileşenleri bir arada ve birbirleriyle etkileşim içinde ele alır (Levinson, 1989, Loue, 2000).

Kurama göre, aile içi şiddet eğer bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde çalışan bir olumlu geribildirim sosyal sisteminin ürünü olarak görülürse, anlaşılabilmesi

mümkün olabilir ve kontrol edilebilirliği artar (Levinson, 1989). Bu modele göre aile, sürekli birbirleri ile ilişki içinde olan, birbirine bağlı bileşenlerin dinamik bir organizasyonudur. Şiddetin, sistemi düzenleyen ve stabilize eden roller, ilişkiler ve geribildirim mekanizmaları yoluyla sürdürüldüğü düşünülür (Cunningham, 1998). Straus'un modeli, şiddet spiralini tırmandıran pozitif geribildirim mekanizmalarının bazılarını tanımlar. Bunlar şiddet eyleminin; aktörlerin ve sistemin amaçları, şiddet uygulayan kişinin kendilik algısı, kurbanla ilişkin rol beklentileri, şiddete ilişkin yüksek toplum toleransı, ve kurbanın güç azlığı ile uyumunu içermektedir (Gelles ve Mayrand, 1987).

Kuram; sistemin tüm parçalarının, sistemin dengesini sürdürmesine katkıda bulunduğunu vurgulamasıyla, kadına yönelik şiddetin sürmesinde erkeğin olduğu kadar kurbanın da sorumluluğuna yaptığı göndermeler nedeniyle şiddet uygulayanın ve mağdurun sorumluluğunu eşitlemekle eleştirilmiştir. Ayrıca, kadın ve erkek arasındaki güç eşitsizliğini, kadına yönelik şiddeti başlatan ve sürmesine yol açan nedenleri görmezden gelmesinin önemli bir eksiklik olduğu dile getirilmektedir (Kurst-Swanger, 2003, Cunningham, 1998). Fazla kompleks olması nedeniyle bilimsel olarak test edilebilirliğinin düşük olması da bir başka eleştiri konusudur (Kurst-Swanger, 2003, Levinson, 1989).

2.4.2. Ekolojik kuram:

Ekolojik model ilk olarak 1970'lerin sonlarında ortaya konmuş, önce çocuk istismarı daha sonra da gençlerde şiddet alanındaki çalışmalarda uygulanmıştır (WHO, 2002). Son yıllarda ise, aile içi şiddet ve ailede kadına yönelik şiddet çalışmalarında en fazla kabul gören kuramsal çerçevelerden biri olarak çalışmalara temel oluşturmaktadır (Sadowski, 2004).

Ekolojik kuram, aile içindeki şiddeti geniş bir sosyal çevre ile ilişki içinde değerlendirir. Kişinin çevresi, aile mikroçevresinden toplumsal makroçevreye kadar uzanan, birbiri içine geçen ve birbiriyle etkileşim içinde bir dizi ortam olarak ele alınır (Heise ve ark., 1999; WHO, 2002).

Kuramı ilk geliştirenlerden Garbarino (1977) ve Belsky (1980) istismarın üç analiz düzeyinde ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir (akt. Kurst-Swanger, 2003):

1-Organizma ve çevresi arasındaki ilişki;

2-İnsan gelişiminin gerçekleştiği birbirleriyle etkileşen ve üst üste binen/örtüşen sistemler;

3-Çevrenin niteliği/kalitesi.

Ayrıca, organizmalar arasındaki (örn. ebeveyn ile çocuk arasında veya aile ile çevresi arasında) herhangi bir uyumsuzluğun istismar durumu yaratabileceğini öne sürmüşlerdir. Uyumsuzluğa ek olarak; istismarın ailenin yaşadığı diğer gerilimlerle de (örn. ebeveynler arası ilişkideki eksiklik veya gerginlik; gelir kaynaklarının veya toplumsal destek sistemlerinin eksikliği, vb.) artabildiği değerlendirmesini yapmışlardır.

Garbarino (1977), ailede istismarın gelişebilmesi veya istismar riskinin ortaya çıkması için bu şiddeti meşrulaştıran bir değer sistemi yoluyla kültürel onayın olması ve ailenin, toplumsal veya etkili aile destek sistemlerinden uzak, izole kalmış olmasının önem taşıdığını vurgulamıştır (akt. Kurst-Swanger, 2003; akt. Levinson, 1989)

Belsky (1980), aile içi yaşanan istismarı tam olarak anlayabilmek için, tüm ekolojik çerçeveye bakmak gerektiğini belirtmiştir . Ortaya koyduğu modele göre analiz dört düzeyin bir arada değerlendirilmesi ile yapılmalıdır: ontogenik-ebeveynlerle ilgili aile tarihi, kişilerin özellikleri; mikrosistem-şiddetin ortaya çıktığı aile yapısı; ekosistem-aile ile ilişkili formal ve informal sosyal ağ ve makrosistem-kültür (Levinson, 1989, Loue, 2000).

Ekolojik kuram çerçevesinde ailede kadına yönelik şiddeti ele alan çalışmacılar da sadece tek bir faktörün şiddete yol açan “neden” olarak ele alınamayacağı, bir erkeğin belirli bir durumda bir kadına şiddet uygulama olasılığı ile ilgili olarak bir dizi faktörün birararada etkileşimine bakılması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Heise ve ark., 1999).

Bu kuram temelinde bir erkeğin eşine şiddet uygulama riskini öngörebilmek için değerlendirme erkeğin cinsiyet rollerine, kadın-erkek ilişkilerine ve şiddetin kabul edilebilirliğine ilişkin tutum ve inançları (makrosistem); erkeğin izolasyon ve stres

düzeyi (ekosistem); çiftin iletişim ve çatışma düzeyi ve doğası (mikrosistem) ve erkeğin duygularını dile getirme, empati kurma yeteneği, eylemlerinin sorumluluğunu görebilme/alabilme becerisi, saldırganlık, öfke kontrol düzeyinin (ontogenik) incelenmesi ile yapılabilir (Loue, 2000).

Heisse 1998’de geliştirdiği “iç içe geçmiş ekolojik model” ile, ekolojik kuram temelinde aile içi şiddetin anlaşılmasına yönelik olarak çok sayıda faktörün kompleks etkileşimini ele alan kapsamlı bir çerçeve sunmuştur (WHO, 2002; WHO, 2005; Heise ve ark., 1999).

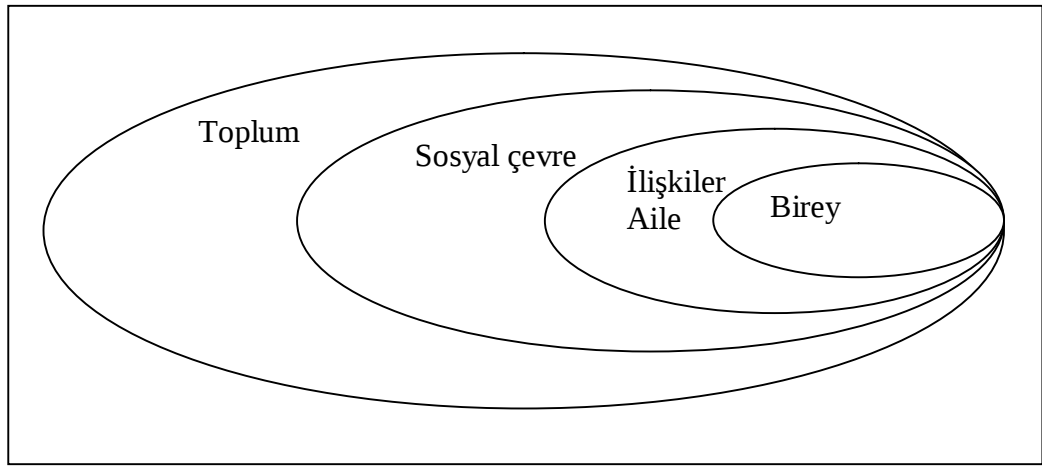
Bu modele göre, ailede kadına yönelik şiddet, sosyal çevrenin değişik düzeylerdeki faktörlerin birbirleriyle etkileşimi bağlamında ortaya çıkar. Şiddetin nedenlerini anlayabilmek için, bireysel, durumsal ve sosyokültürel faktörlerin bir arada el alınması ve araştırılması gerekmektedir (Heise ve ark., 1999). Modelin, bireysel düzeydeki risk faktörlerini kültürlerarası çalışmaların bulguları ile birleştirerek, neden bazı toplumlarda ve/veya neden bazı bireylerin diğerlerine göre daha fazla şiddet kullandığı, ve aynı biçimde neden kadınların –özellikle evli kadınların- çoğu durumda şiddetin mağduru olduğunu anlamaya katkıda bulunduğu dile getirilmektedir (Heise ve ark., 1999).

Ekolojik modele göre, şiddetin ortaya çıkma olasılığını, sosyal ve kültürel normlar (örn. erkeğin kadına üstünlüğü gibi) bireysel düzeydeki faktörlerle (örn. erkeğin çocukken şiddete maruz kalması gibi) birlikte belirlemektedir (Heisse ve ark., 1999). Risk faktörlerinin artması durumunda şiddetin ortaya çıkma olasılığı artmaktadır.

Çalışmacılar ayrıca, şiddet biçimlerinin bir arada görülebildiğine dikkat çekerek, şiddet biçimlerinin ve bu farklı şiddet biçimlerinin ortaya çıkmasını kolaylaştıran faktörlerin birbirleriyle etkileşimi üzerinde durmuşlardır. Bazı risk faktörleri bir şiddet biçimine özelken, bir dizi risk faktörünün (örneğin; egemen kültürel normlar, yoksulluk, sosyal izolasyon, alkol ve madde kullanımları, silahlara kolay ulaşım, vb.) farklı şiddet biçimleri için de geçerli olduğu görülmektedir (WHO, 2002). Şiddetin farklı biçimleri arasında bağlantılar, çeşitli araştırmalarda sık olarak ortaya konulmaktadır. Çeşitli çalışmalarda, bir biçimdeki şiddete maruz kalma riski yaşayanların veya uygulayanların,

diğer şiddet biçimlerine de maruz kalma veya uygulama risklerinin yüksek olduğu belirlenmektedir (WHO; 2002).

Ekolojik model iç içe geçmiş dört halka olarak kavramsallaştırılmaktadır ve ‘iç içe geçmiş ekolojik model’ (‘nested ecological model’) olarak da isimlendirilmektedir (Heise ve ark., 1999; WHO, 2002; WHO, 2005; Ellsberg ve Heise, 2005). En içteki halka bireylerin biyolojik ve kişisel özelliklerini; ikinci halka şiddetin ortaya çıktığı varolan bağlamı; üçüncü halka ilişkinin içinde yer aldığı formal veya informal kurumlar ve sosyal yapıları; dördüncü-en dış halka- ise kültürel normları da içeren sosyal ve ekonomik çevreyi temsil etmektedir (Heise ve ark., 1999).

Şekil 1: İç içe geçmiş ekolojik model (‘nested ecological model’) (Kaynak: WHO, 2002)

Model; aile içi şiddet alanında bireyler ile bağlamsal faktörler arasındaki ilişkiyi araştırır ve şiddeti davranış üzerindeki çok düzeyli etkilerin bir ürünü olarak ele alır. Kişilerarası şiddet sosyal çevredeki değişik düzeylerdeki faktörler arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak görülmektedir.

Birey:

Ekolojik modelin ilk düzeyi kişinin şiddet yaşantılarını, kişinin şiddet mağduru veya şiddet uygulayıcısı olma riskini artıran kişisel özelliklerine odaklanır. Ele alınan faktörler arasında, kişinin yaş, eğitim, gelir düzeyi gibi sosyo-demografik özelliklerinin yanısıra biyolojik, psikolojik özellikleri; madde kullanımı gibi kişisel özellikleri de yer almaktadır (WHO, 2002, 2005, Sadowski, 2004).

Ebeveynler arasındaki şiddete tanıklık ve ebeveynlerinin şiddet davranışlarına maruz kalma gibi kişisel tarihe ilişkin faktörler de bu düzey altında yer alan önemli bir araştırma alanını oluşturmaktadır (Heise ve ark., 1999). Bireysel düzeyde aile içi şiddet çalışmalarında üzerinde durulan bir başka konu ise, kişilerin dürtüsellik ve saldırganlık düzeyleridir.

Yakın ilişkiler-aile:

İkinci düzeyde ekolojik model, şiddetin olduğu varolan bağlamı içerir; aile üyeleri, arkadaş çevresi gibi yakın sosyal ilişkileri ele alır. Arkadaş çevresi, diğer aile üyeleri bireyin davranışlarını ve deneyim alanını şekillendirme potansiyeline sahip olan yakın ilişki ağına ilişkin özellikler araştırılır. Ailenin boyutu ve yapısı, düşük aile işlevselliği, evlilik içi çatışmalar, ekonomik stres, ailede diğer stresörler gibi faktörler bu düzeyde yer verilen faktörlerdendir (WHO, 2002, 2005; Sadowski, 2004).

Ailedeki erkek egemenliği, erkeğin ekonomik kontrolü elinde bulundurması, karar verme süreçlerinde erkeğin baskınlığı da bu düzeyde ele alınması gereken önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır (Heise ve ark., 1999)

Sosyal çevre (Community)

Modelin üçüncü düzeyi; okul, iş yaşantısı, komşular gibi sosyal ilişkilerin yer aldığı sosyal çevrenin incelenmesini içerir. Formal ve informal sosyal yapı ve kurumlar bu düzeyde ele alınır. Ekonomik ve sosyal kaynakların yetersizliği, ulaşılabilir formal veya informal sosyal destek ağları, yüksek işsizlik düzeyleri, düşük sosyo ekonomik düzey, yaygın sosyal izolasyon, yer değiştirmelerin sık oluşu, yüksek nüfus yoğunluğu, heterojenlik, hizmet sunan kurumların eksikliği, eğitim kurumlarının yaklaşımları vb. faktörler de bu düzeyin kapsamında değerlendirilebilir (WHO, 2002, 2005; Sadowski, 2004).

Sosyal çevredeki diğer faktörler de kadının şiddete maruz kalma olasılığına etkide bulunmaktadır. Örn.: Kadının ailenin dışında bir yetkiye ve güce sahip olduğu durumda, eşinden dayak yeme olasılığı düşmektedir (Heise ve ark.1999). Diğer aile üyelerinin ya da geniş topluluğun anında müdahalesinin de aile içi şiddeti azalttığı gözlenmektedir. Tersine durumda yani aile; çekirdek aile dışındakilerin karışmaması

gereken “mahrem” “özel” alan olarak görüldüğünde, çevresel bir müdahale ortamı olmadığında aile içi şiddetin arttığı görülmektedir (Heise ve ark, 1999).

Ailenin izolasyonunun yanı sıra, kadının da izolasyonu ve kendi sosyal destek kaynaklarının yetersizliği aile içi şiddet olasılığını artıran risk faktörler arasında sayılmaktadır (Heise ve ark., 1999). Ayrıca, bu düzeyde, erkek şiddetini meşru gören, hak veren veya maruz gören akran gruplarının varlığı, erkeğin bu grupla etkileşim düzeyi, sıklığı, süresi, yoğunluğu da etkili olduğu düşünülen faktörlerdendir.

Toplum (society)

Modelin son düzeyi, şiddet oranlarını etkileyen geniş toplumsal, kültürel, dinsel, ekonomik ve politik faktörleri; hukuksal yapıyı kapsar.

Dünyada bu düzeyle ilgili yapılmış çalışmalar erkek egemenliğini ve kadınlar üzerinde erkeğin kontrolünü kabule yönelik tutum ve değerlerin; muhafazakar ve geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin normların varlığı durumunda kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığının arttığını göstermektedir (Heise ve ark., 1999).

Kadına ve çocuğa yönelik şiddeti mazur gören, erkeğin karısına ve çocuğuna şiddet kullanmasını meşru sayan kültürel normların varlığının aile içi şiddet kullanımı ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Heise ve ark., 1999).

Ailenin yüceltilmesini, tabu özel alan olarak görülmesine yönelik değerler ve kanunlar; çatışmaların çözümünde şiddeti kabul edilebilir bir araç olarak gören kültürel normlar da aile içi şiddeti artıran faktörler arasında sayılmaktadır (WHO, 2002, 2005; Sadowski ve ark. , 2004.)

Ayrıca dördüncü düzeydeki inceleme; politik çatışmaları, güvenlik güçlerinin vatandaşları üzerinde aşırı güç kullanımını destekleyen normları; toplumda gruplar arasında yüksek ekonomik ve sosyal eşitsizliğe yol açan sağlık, eğitim, ekonomik ve sosyal politikaları da içermektedir (WHO,2002).

Kuramda belirtilen bu dört düzeyin ve ilgili tüm faktörlerin birbirinden bağımsız yapılar olarak değil birbirlerini etkileyen faktörler olarak kavramsallaştırılması, uygulama ve yorumlamalarda bu etkileşimler içinde ele alınmaları önem taşımaktadır. Kuramın kavramsallaştırmasında tüm düzeyler iç içe geçmiş olarak ele alınmaktadır;

çeşitli faktörler de birden fazla düzey içinde incelenebilmektedir: Örneğin; Örneğin, çalışmalarda (WHO, 1002) sosyo-ekonomik düzey hem bireysel (düşük gelir), hem ilişkisel (ekonomik stres) hem de sosyal çevre (yoksulluk, düşük sosyo ekonomik statü) düzeylerinde ele alınabilmektedir .

Ekolojik model birey, aile, sosyal ortam, toplumsal, politik, kültürel ve ekonomik yapıların özelliklerini ve birbirleriyle etkileşimlerini bir bütünlük içinde inceleyerek aile içi şiddetin çok yönlü, çok boyutlu yapısının anlaşılmasına yönelik ayrıntılı bir çerçeve sunabilmektedir (WHO, 2002).

Bu çalışmada;

Kuramsal olarak ekolojik model temel alınmıştır. Değişik düzeylerdeki faktörler belirlenmiş ve bu faktörler bir arada incelenerek; birbirleriyle etkileşimleri, kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutumlar ve bireyin gündelik hayatında kullandığı şiddet ile etkileşimleri araştırılmıştır.

Ekolojik kuram çerçevesinde yapılan çalışmada; bütüncül ve entegratif bir yaklaşım kullanılmaya çalışılmıştır. Değişkenlerin belirlenmesinde; sosyal öğrenme kuramı-şiddetin kuşaklar arası aktarımı, feminist-ataerkil kuram, şiddet kültürü kuramı ve psikolojik modellerden de yararlanılmıştır.

BÖLÜM III -KONUyla İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. AİLE İÇİ ŞİDDET YAŞANTILARI

Ailede kadınlara yönelik şiddet hem evrensel hem de özel bir şiddet türüdür. Evrenseldir, çünkü dünyada bu şiddet türünden tümüyle arındırılmış bir bölge bulunmamaktadır ve hiçbir ülke ya da kültürde kadın aile içi şiddetten tümüyle korunmuş durumda değildir. Kadına yönelik şiddet, din, sınıf, ırk, kültür ve ülke sınırlarının ötesinde varlığını korumakta ve sürdürmektedir. (UN, 2006, WHO, 2005). Ancak, bölgesel, kültürel, tarihsel koşullara ve spesifik durumlara bağlı olarak farklı karakteristikler, formlar, yaygınlık ve yapı farklılıkları gösterebilmektedir.

3.1.1. Ailede kadına yönelik şiddet

3.1.1.1. Ailede kadına yönelik şiddet-yaygınlık

Tüm dünyada nüfus temelli yapılan 48 taramada, kadınların yaşamlarında ilişkide olduğu erkek tarafından fiziksel olarak şiddet yaşama oranının % 10 ile %69 arasında değiştiği bildirilmektedir. Büyük ulusal çalışmalarda, bu oran %10 ile %34 arasında bulunmuştur. Kanada’da kadınların %29’u (1991- 1992); Mısır’da %34’ü (1995 1996); Nikaragua’da %28’i (1998); İsviçre’de %21’i (1994 – 1995); Amerika’da %22’si yaşamlarında ilişkide oldukları erkekler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmışlardır (WHO, 2002, 2005).

50 ülkede, yine nüfus temelli olarak gerçekleştirilen 80 çalışmada; evli veya partneri olan kadınların %10 ile %60 arasında değişen oranlarda en az bir kez eşi ya da partneri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığı saptanmıştır. Çalışmaların çoğunda yaşam boyu prevalans %20 ile %50 arasında değişmektedir. Kocaları veya partnerleri tarafından ağır fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranının ise %4 ile %49 arasında olduğu görülmüştür (Ellsberg and Hesse, 2005).

Kishor ve Johnson (2004), çalışmalarında, aile içi şiddetin; yaygınlığını, ilişkili faktörleri ve kadınların-çocukların sağlığı üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlayan Demografik ve Sağlık Araştırmaları Projesi (Demographic and Health Survey-DHS+) kapsamında toplanan dataları analiz ederek, 9 ülkedeki (Kamboçya, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Mısır, Haiti, Hindistan, Nikaragua, Peru ve Zambia) aile içi şiddetin çok

yönlü yapısını araştırmışlardır. Bu ülkelerdeki evli kadınlarda eşleri tarafından şiddet maruz kalma oranlarının %19 ile %48 arasında değiştiği görülmüştür.

Tüm dünyada yaklaşık olarak her üç kadından birinin aile içi şiddete maruz kaldığı anlaşılmaktadır (Nayak, 2003).

Mısır'da evlenmiş kadınların yarısından fazlasının aile içi fiziksel şiddete maruz kaldığı, bunların %72'sinde şiddet uygulayanın 'koca' olduğu belirlenmiştir (El Zanaty ve Way, 2006).

Martin ve ark. (2002); Hindistan'da yapılan araştırmaların kadınların %25 ile %75 arasında değişen oranlarda eşleri tarafından dövüldüğünü ortaya koyduğunu belirtmektedir.

1996'daki Avustralya İstatistik Bürosu tarafından yapılan tarama; evli ya da bir partneri olmuş kadınların %23'ünün erkek partnerinin şiddetine maruz kaldığını göstermiştir. (Bagshaw, D & Chung, D; 2000).

A.B.D.'de Adalet Bakanlığı verilerine göre; 1996'da 840.000 kadın kocası veya erkek arkadaşı tarafından fiziksel saldırıya uğramıştır. Bu rakamın sadece adli kayıtlara geçmiş olguları yansıttığı göz önüne alındığında gerçek saldırı rakamlarının çok daha yüksek olduğu düşünülebilir (Riggs, 2000). Ayrıca, aynı ülkede yaşayan farklı demografik özelliklerdeki populasyonlarda bu oranlar daha da yükselebilmektedir. A.B.D.'de, alt gelir grubundaki Amerika yerlileri ile yapılmış bir çalışmada; yerli kadınlarda, kocaları veya partneleri tarafından en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma prevalansları % 82.7 olarak bulunmuştur. Ağır şiddete maruz kalma oranları ise %66.6'dır (Malcoe, 2004).

İran'da, yine nüfus temelli yapılan bir çalışmada, son bir yıl içinde eşi tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranının %14.8, psikolojik şiddete maruz kalanların oranının ise %86.6 olduğu belirlenmiştir (Faramarzi, 2005).

Hong Kong'da üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin % 77.5'inin, bir önceki yıl babasının annesine en az bir kez psikolojik şiddet uyguladığına tanık oldukları, %15.5'inin ise en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığına tanık oldukları belirlenmiştir (Tang, 2008).

Güney Afrika’da her dört kadından birinin düzenli olarak kocasının şiddetine maruz kaldığı saptanmıştır (Mwambenda, 1999).

Fiziksel şiddete uğrayan kadınların çoğu için, bu şiddet izole, tekil bir olay değil; süregelen istismar, saldırı, kötü muamele örüntüsünün bir parçasıdır ve kadınlar çok boyutlu, çoğul şiddet ve istismara maruz kalmaktadırlar ve bu şiddet ve istismarın önemli bölümü kronik doğadadır. Araştırmalarda, fiziksel şiddetin genellikle psikolojik şiddetle birlikte olduğu ve olguların üçte biri ile yarısı arasında değişen oranlarda seksüel şiddete de maruz kaldıkları belirtilmektedir (WHO, 2002, 2005; Ellberg ve Heisse, 2005; Dutton, 2004; Renner, L. M., Slack, K.S., 2006).

Ailede kadına yönelik şiddetin yol açtığı ağır ruhsal, bedensel, sosyal, ekonomik hasarların yanısıra ölümle sonuçlanma oranları da ciddi biçimde yüksektir.

A.B.D.’de 1991’de yapılan bir araştırmada, kadınlar arasındaki ciddi yaralanmaların en sık nedenlerinden birinin aile içi şiddet olduğu görülmüştür. Travmatik yaralanma geçirerek acil servise başvuran kadınların %16 ile %30 arasında değişen oranında yaralanma aile içi şiddet kaynaklıdır (Riggs, 2000).

WHO verilerine göre; çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalar, öldürülen kadınların %40 ile %70 arasında değişen oranının kocaları veya erkek arkadaşları tarafından öldürülmüş olduğunu ortaya koymaktadır (WHO, 2002).

1999’da Avustralya’da kadınların öldürülmesi (femicide) olayları üzerine yapılan bir çalışmada, %88.6’sının katilinin erkek olduğu ve %60’ının katilinin partneri olduğu belirlenmiştir (Bagshaw, D & Chung, D; 2000).

Türkiye çalışmaları

PIAR’ın 1988’de yaptığı nüfus temelli çalışmada, kadınların %75’inin kocalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıkları belirtilmiştir. PIAR tarafından, 1992’de gerçekleştirilen ulusal düzeyde çalışmada, 1973 kişi ile yapılan görüşmelerde evli kadınların %61’inin ara sıra, %11’inin ise sık sık eşiyle tartıştığı tespit edilmiştir. Eşi ile tartışan kadınların %18’i ise eşleri tarafından dövüldüklerini belirtmişlerdir. Yüksel (1990) üniversiteye psikiyatri servisine başvuran 140 evli kadınla yaptığı çalışmada %57’sinin kocaları tarafından dövüldüklerini saptamıştır (akt., Gülcür, 1999)

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (BAAKB) (2000) tarafından 1993- 1994'te Türkiye toplumunda aile içi şiddetin sebep ve sonuçlarını araştırmak amacıyla, 4287 kişi ile yapılan araştırmaya göre; yaşanan gerginlikler sonucunda kocalarının kendilerine 'ağır söz kullandığını' belirten kadınların oranı %44, kocalarının kendilerine vurduğunu belirtenlerin oranı ise % 30'dur. Buna karşılık, karılarını dövdüklerini belirten erkeklerin oranının %34 olduğu görülmüştür.

BAAKB tarafından 1996'da yapılan bir başka çalışmada; kadınların %10'unun eşlerinden sık sık veya arasıra dayak yediklerini bildirdikleri belirtilmektedir (BAAKB, 1997). Kadınların %12.3'ü ise eşleri tarafından sık sık veya ara sıra hakarete uğradıklarını bildirmişlerdir.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurum tarafından (2006) gerçekleştirilen çalışmada, eşinin anlaşmazlık yaşanması durumunda hiç fiziksel şiddet kullanmadığını belirten evli kadınların oranı %92 olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada bildirilen oranlar diğer çalışma oranlarından oldukça düşüktür.

İçli (1997), cezaevinde bulunan 351 kadın ve Ankara, İstanbul ve İzmir'de yaşayan evli kadınlar arasından temsili örneklemle seçilmiş 1071 kişiden oluşan kontrol grubu ile yapmış olduğu çalışmada, cezaevlerinde bulunan kadınların %63.9'unun, kontrol grubunun %21.2'sinin eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını ifade ettiklerini bildirmektedir.

Kocacık ve ark. tarafından 2007'de Sivas, Adıyaman, Denizli, Kırklareli illerinde bu illeri temsil edebilecek örneklem grubu ile yüzyüze görüşme tekniğiyle gerçekleştirilen bir alan araştırmasında; kadınların %27.5'unun evlerinde aile içi şiddete maruz kaldıklarını saptanmıştır. Şiddete uğramış kadınların önemli bölümünün birden fazla çeşitte şiddete maruz kaldıkları görülmüştür.

İlkaracan (1998), Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bölgeyi temsil edecek nitelikte 446 kişiden oluşan bir örneklem grubu ile yüzyüze görüşme ile gerçekleştirdiği alan araştırmasında; kadınların %76.7'sinin eşlerinin sözel şiddetine, % 56.6'sının

eşlerinin psikolojik şiddetine, %57.9'unun ise eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kalmış olduklarını belirlemiştir.

Kocacık ve Doğan'ın (2006) Sivas'ta aile içi şiddet prevalansını ve ilişkili faktörleri saptamak üzere 583 kadın katılımcıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında; kadınların %52'sinin en az bir çeşit aile içi şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Sözel şiddete maruz kalma oranı %53.8, fiziksel şiddete maruz kalma oranı ise %38.3 bulunmuştur.

Altınay ve Arat (2007)'in, tüm Türkiye'yi kapsayan 56 bölgede uygulanmış araştırmalarında; görüşülen kadınların %35'inin en az bir kez eşinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı belirlenmiştir.

Türkiye'nin değişik bölgelerinde daha dar popülasyonlarla yapılan kesitsel çalışmalarda da benzer oranlar verilmektedir:

Düzce'de 116 evli kadınla gerçekleştirilen çalışmada; kadınların %41.4'ünün kocalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıkları belirlenmiştir (Mayda ve Akkuş, 2003).

1993-94'te Ankara'da kadın katılımcılarla yapılan bir araştırmada, kadınların %89'unun kocalarının psikolojik şiddetine, %39'unun ise kocalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıkları bildirilmiştir (Gülcür, 1999).

Göregenli'nin (2004), İzmir'in merkez ilçelerindeki farklı semtlerde yaşayan 1033 katılımcı ile gerçekleştirdiği şiddet araştırmasında; eşinden şiddet gördüğünü belirten kadınların oranının sözel şiddet için % 36.4, fiziksel şiddet için % 22.4 olduğu görülmüştür.

Yanikkerem, 2001'de İzmir'de bir sağlık ocağı bölgesinde yaşayan 345 kadınla yaptığı araştırmada; kadınların %41'inin eşleri tarafından aşağılandığını, %37'sinin eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirlemiştir.

Rittersberger-Tılıç (1997), Ankara'da gerçekleştirdiği çalışmasında, eşler arasında bağırma, azarlama gibi uygulamaların oranının %80.7, kocanın karısına yönelik dayak uygulama oranının %19 olduğunu saptamıştır.

Güler ve ark. (2005) Sivas'ın bir mahallesinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında, çalışmaya katılan kadınların %40.7'sinin kocalarının şiddet davranışlarına maruz kaldıklarını saptamışlardır.

Malatya'nın iki farklı sağlık ocağı bölgesinde yapılan araştırmada (Kurçer ve ark., 1999); araştırmaya katılan kadınların %55.2'sinin eşlerinin sözel şiddetine, %17.8'inin ise eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıkları belirlenmiştir.

3.1.1.2. Ailede kadına yönelik şiddet-sosyo demografik veriler

Kadına yönelik aile içi şiddetin; tüm sosyal sınıflarda, ekonomik düzeylerde, kentte ve köyde, tüm eğitim düzeylerinde ve farklı aile yapılarında görülebildiği; ancak bazı sosyo-demografik değişkenlerin kadına yönelik aile içi şiddetin görülme sıklığı ve biçimlerini etkileyebildiği belirtilmektedir (WHO, 2002; WHO, 2005; Ellsberg ve Heisse, 2005; UN, 2006; Kishor ve Johnson, 2004).

Sosyo-demografik değişkenlere göre, kadına yönelik aile içi şiddetin görülme sıklık ve özelliklerini inceleyen çeşitli çalışmaların sonuçları her zaman birbirleriyle örtüşmemektedir. Sonuçlar araştırmanın gerçekleştiği ülke, kültür ve popülasyonlara göre farklılaşabilmektedir.

Kocanın karısına yönelik şiddet uygulamalarını etkileyen faktörler araştırıldığında; sosyo ekonomik durum ve eğitim düzeylerinden oluşan kompozit değişkenin ailede kadına yönelik fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerden biri olduğu ama çelişkili sonuçlar da bulunduğu belirtilmektedir (WHO, 2002, 2005).

Çok farklı bölgelerde gerçekleştirilen araştırmalar, ailede kadına yönelik fiziksel şiddetin tüm sosyoekonomik gruplarda görüldüğünü, ancak yoksul kadınların bu şiddete daha fazla maruz kaldığını göstermektedir (WHO, 2002, 2005; Riggs, 2000; Straus and Gelles, 1988). Ancak, yoksulluğun şiddete maruz kalma riskini neden ve nasıl artırdığı net değildir (WHO, 2002, 2005): Düşük gelir düzeyinin kendisinin yanı sıra, yoksulluğa eşlik eden kalabalıklık, umutsuzluk gibi faktörler; ekonomik sıkıntılar yaşayan erkeklerin yaşadığı gerilim, frustrasyon; kültürel olarak aileyi geçindirmesi beklenen erkeğin bunu karşılayamaması nedeniyle yaşadığı yetersizlik duyguları; ekonomik sıkıntıların eşler arasında çatışma konularının artmasına yol açması; şiddete maruz kalan

kadının ekonomik olanaksızlıklar nedeniyle evi terk etme veya etkin bir cevap verme olasılığının düşük olması gibi faktörlerin de önemli olduğu belirtilmektedir

Hanenin gelir düzeyi ile aile içi şiddete maruz kalma riski arasında tutarlı ve lineer bir ilişki saptanamadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Kishor ve Johnson, 2004)

Eğitim düzeyinin düşüklüğünün, kadının kocasının fiziksel şiddetine maruz kalma riskini artırdığı belirlenmiştir. Ancak, incelenen ülkelerin çoğunda, eğitimin koruyucu etkisinin, ancak kadının oldukça yüksek düzeyde eğitim alması ile başlayabildiği görülmüştür (WHO, 2002, 2005, Ellsberg ve Heise, 2005).

Bazı araştırmalarda, şehirlerde yaşayan kadınların, eşlerinin şiddetine maruz kalma oranlarının köylerde yaşayanlara göre daha yüksek olduğunu belirtirlerken; bazılarında sonuçlar tam tersi yöne işaret etmektedir. Kishor ve Johnson (2004), nüfus temelli araştırmalar sonuçlarını inceledikleri dokuz ülkeden beşinde şehirlerde yaşayan kadınların, köyde yaşayanlara göre eşlerinin şiddetine maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğunu, üç ülkede ise köylerde yaşayan kadınların şiddete uğrama oranlarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Çok çocuklu olmak çoğu çalışmada aile içi şiddete maruz kalma riskini artırıcı görülmektedir (Kishor ve Johnson, 2004; WHO, 2005; Ellsberg, 2005)

İran'da yapılan çalışmada (Faramarzi ve ark., 2004), aile içi şiddete maruz kalma ile eğitim düzeyinin düşüklüğü, gelirin azlığı, çalışmama ve köyde yaşama ilişkili bulunmuştur.

Rand ve Rennison (2004), çalışmalarında alt gelir grubunda olan kadınların aile içi şiddete uğrama risklerinin en üst gelir grubundakilere göre yedi kat daha fazla olduğunu; kentte yaşayan kadınların köylerde yaşayanlara göre daha yüksek oranda şiddete maruz kaldıklarını saptamışlardır.

Çin'de aile içi şiddetle ilgili araştırmaların gözden geçirildiği bir çalışmada (Tang ve Lai, 2008); araştırmaların çoğunda, kadının köyde yaşaması, düşük eğitim düzeyi, aileye finansal katkısı olmamasının şiddete daha fazla maruz kalma ile ilişkili olduğunun saptandığı belirtilmiştir. Ancak, kadının eğitimi, çalışması ve işiyle ilişkili

bir farklılaşmanın olmadığı saptandığı çalışmaların da bulunduğunu bildirmektedirler.

Türkiye araştırmaları:

Gelir düzeyi

Çeşitli araştırmalarda; kadına yönelik fiziksel şiddetin bütün sosyo-ekonomik gruplarda görüldüğü, ancak şiddetin görülme sıklığının üst sosyal gruplardan alt sosyal gruplara gittikçe arttığı belirtilmektedir; ancak yine de, üst gelir gruplarında belirlenen şiddet oranları da azımsanamayacak düzeylerde bulunmaktadır (BAAKB, 2000; BAAKB, 1997; Kocacık ve Doğan, 2006; Yanıkkerem ve Saruhan, 2005; Altunay ve Arat, 2007; İçli, 1997; Şahin ve Şahin, 2003; Kurçer ve ark, 1999).

Ayrıca, bu verileri yorumlarken, üst gelir grubunda ve eğitim düzeyleri yüksek olan kadınların yaşadıkları şiddeti utandıkları için veya isimlerini zedeleyebileceği kaygısıyla daha az söyleme eğiliminde olabileceklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğine de dikkat çekilmektedir (Altunay ve Arat, 2007).

Kocacık ve ark.'nın (2007) çalışmasında ise; ailenin gelir düzeyi kategorisi arttıkça kadınların şiddete maruz kalma oranları artıyor gözükmektedir. Gelir düzeyi 400- 600 YTL olan ve 1000 YTL'den yüksek olan hanelerdeki kadınların, 200 YTL'nin altında olanlara göre daha fazla aile içi şiddete maruz kaldıkları belirtilmiştir. En düşük şiddet en alt gelir grubunda görülmüştür.

Kadının ve kocanın eğitim düzeyleri:

Çeşitli araştırmalarda; kadının ve eşinin eğitim düzeyinin yükselmesiyle ailede kadına yönelik şiddet oranlarının düştüğü belirlenmektedir (İlkkaracan, 1998, BAAKB, 2000; İçli, 1997; Kocacık ve ark., 2007; Kocacık ve Doğan, 2006; Yanıkkerem ve Saruhan, 2005; Altunay ve Arat, 2007; Şahin ve Şahin, 2003; Mayda ve Akkuş, 2003; Kurçer ve ark, 1999). Ancak, yine de yüksek eğitim gruplarında da dikkat çekici oranda ailede kadına yönelik şiddetin sürdüğü görülmektedir. İlkkaracan, (1998) çalışmasında, şiddetin azalması açısından kadının eğitim düzeyinin, eşin eğitim düzeyine göre daha etkili olduğunu belirtmiştir. Altunay ve Arat'ın çalışmasında; okuma yazma bilmeyen kadınlar arasında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranı %43

iken, yüksek öğrenim görmüş kadınlarda bu oran %12 olarak saptanmıştır. Yüksek öğrenim görmüş erkeklerde ise eşine şiddet uygulama oranı %18 bulunmuştur. Bu da oldukça yüksek bir orandır.

Kadının çalışması:

Kadının çalışmasının, kadının aile içi şiddete maruz kalmasına etkisine ilişkin araştırma bulguları farklılık göstermektedir. BAAKB araştırmasında (2000), bir işte çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre daha az şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Farklı araştırmalar da aynı sonucu ortaya koymaktadır (Kocacık ve Doğan, 2006).

Kocacık ve ark.'nın (2007) çalışmasında ise; memur ve işçi statüsü dışında bir işte çalışan kadınların hiç çalışmayan kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıkları belirtilmiştir.

Altınay ve Arat'ın (2007) araştırmalarında; kadınların gelir getiren bir işlerinin olup olmasının eşlerinden şiddet görme konusunda açıklayıcı bir değişken olarak görünmediğini; ancak eşler arasındaki statü farkının kadın lehine olması durumunda şiddet olasılığının ciddi oranda yükseldiğini belirtmektedirler. Araştırmalarında, aileye eşinden daha fazla gelir getirdiğini belirten kadınların %63'ünün eşlerinden en az bir kez fiziksel şiddet gördüklerini saptamışlardır.

Çocuk sayısı:

BAAKB'in 1993-1994 araştırmasında, çocuk sayısı değil, hane halkı sayısı araştırılmış ve hane halkının daha fazla olduğu ailelerde şiddet görülme olasılığının arttığı belirlenmiştir.

BAAKB, 1997 çalışmasında da aynı evde yaşayan birey sayısının artmasıyla şiddet ölçeğinden alınan puanların arttığı belirtilmiştir.

Çeşitli araştırmalarda, çocuk sayısının artmasıyla, ailede kadına yönelik şiddetin arttığı belirlenmiştir (Kocacık ve ark., 2007; Şahin ve Şahin, 2003)

Yaşanılan yer:

BAAKB 1993-1994 çalışmasında kır-kent arasında belirgin bir farklılaşma saptanmamıştır (BAAKB, 2000).

İlkkaracan (1998) ise, araştırmasında, kentselleşmeyle kadına yönelik aile içi şiddetin azaldığının görüldüğü ancak kır-kent arasındaki farkların hiçbir şiddet türü için %15'i geçmediğini belirtmektedir.

Altınay ve Arat (2007) ise, araştırmalarında şehirde oturanların fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının ilçelerde oturanlara göre yaklaşık %42 daha fazla olduğunu belirlemişlerdir.

3.1.2. Ailede çocuğa yönelik şiddet

Türkiye çalışmaları

BAAKB, 1993-94 araştırmasında (2000); kendi çocuklarını 'terbiye etmek' için 'dövme yöntemini' kullandıklarını belirten ebeveynlerin oranı %46'dır. BAAKB çalışmasında, annelerin hemen hemen tüm 'terbiye' yöntemlerini babadan daha sık kullandıkları görülmüştür. Çocuğunu dövdüğünü belirten kadınların oranı %56, erkeklerin oranı %47'dir.

BAAKB, 1994-94 çalışmasında, çocukken ana-babalarından hiç dayak yemediğini belirtenlerin oranı oldukça düşük bulunmuştur (kadınların %36.14'ü, erkeklerin %21.34'ü).

BAAKB tarafından gerçekleştirilen 1997-1998 çalışmasında çocukların evde hiç dövülmediğini söyleyen ailelerin oranı %55 bulunmuştur. Ailelerin %40'ı, çocuklarını hafif şiddette dövdüklerini belirtmektedirler. Çocuklarını ayda birden fazla ve çok şiddetli dövdüklerini söyleyenlerin oranı %3'tür. Evde çocukları dövmenin daha çok anneler tarafından üstlenildiği belirtilmektedir.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu tarafından (2006) gerçekleştirilen bir çalışmada ise, çocuklarını hiç döverecek cezalandırmadıklarını belirten babaların oranı % 78,6, annelerin oranı ise %64,5 bulunmuştur. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin olarak da en düşük oranların bildirildiği bu çalışmada, ailede çocuğa yönelik şiddet oranları da diğer çalışmalara göre oldukça farklı ve düşüktür.

Ana-babaları tarafından fiziksel şiddet gören çocukların oranı, Kocacık ve ark. (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada %47 olarak saptanmıştır.

Rittersberger-Tılıç'ın (1998) çalışmasında çocuklara yönelik şiddetin genel olarak benimsenmediği ama yine de eğitim amacıyla çocuklara şiddet kullanımının meşru algılandığı belirtilmektedir. Çalışmada, çocuklarına yönelik çeşitli gerekçelerle dayak uyguladığını belirten ebeveynlerin oranı %21.2 bulunmuştur. Çocuklara yönelik şiddet kullanımında “yoksulluk ve sıkıntı” gerekçesi, eşe karşı şiddet gerekçesi olarak belirtildiğinden çok daha fazla oranda belirtilmiştir.

Ergören ve ark. (2006), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 4. sınıfa devam eden 194 katılımcı ile yaptıkları çalışmalarında; öğrencilerin %29'unun aile içinde şiddete maruz kaldıklarını belirttikleri görülmüştür.

Salaçin ve ark. nın, 2000'de, Ergören ve ark.nın 2005'te yapmış olduğu araştırmalarda, Tıp Fakültesi öğrencilerinin %36'sının aile içi şiddete maruz kaldıkları saptanmış, ancak eğitim sonrası aynı katılımcı grubun aynı soruya verdikleri yanıtlar değişmiş ve şiddete uğrama oranının %50'ye çıktığı gözlenmiştir. Hekimlerin ise %21'inin aile içi şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir (akt. Ergören ve ark. 2006).

BAAKB (2000), 1993-94 araştırmasında; ebeveynlerin çocuklarını terbiye ederken kullandıkları psikolojik ve fiziksel şiddet içeren yöntemlerin daha çok alt Sosyo Ekonomik Düzey'de yoğunlaştığı, kır-kent ayrımı görülmediği belirtilmektedir.

Araştırma evrenini İzmir'de Lise'ye devam eden ergenlerin oluşturduğu bir çalışmada (Baykal, 1996), tüm sosyoekonomik düzeylerde erkek çocuklar kız çocuklara göre daha fazla oranda babalarının kendilerine fiziksel ve duygusal cezalandırma uyguladıklarını belirtmişlerdir. Annelerin uyguladığı belirtilen fiziksel ve duygusal cezalandırma biçimleri açısından ise kız ve erkek çocukları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sadece aileleri orta sosyo ekonomik düzeydeki kız çocukları, erkeklere göre daha fazla oranda annelerinin duygusal cezalandırmasına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Göregenli'nin Diyarbakır'da gerçekleştirdiği şiddet araştırmasında (2005); annelerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranı %30, sözel şiddetine

maruz kaldığını belirtenlerin oranı % 24 bulunmuştur. Babaların şiddetine maruz kalma açısından ise, sözel şiddet oranı %31.1, fiziksel şiddet oranı %30.3'tür.

Cinsiyete göre belirtilen anne-baba şiddetine maruz kalma oranlarına bakıldığında kadınlar ve erkekler arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kadınların erkeklere göre, daha fazla oranda annelerinin sözel ve fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirttikleri; babaların sözel ve fiziksel şiddeti açısından ise durumun tam ters olduğu belirlenmiştir. Özellikle babaların fiziksel şiddetine maruz kalmada farklılık çok belirgindir (kadınların %23.2'si, erkeklerin %55.1'i).

3.1.3. Ailede kadına yönelik şiddet ve ailede çocuğa yönelik şiddet ilişkisi

BAAKB (2000), 1993-94 araştırmasında, şiddete maruz kalan kadınların sadece %28'i çocuklarını dövmediklerini belirtmişlerdir.

Kocacık ve ark. (2007) 4 ili kapsayan çalışmalarında; aile içinde şiddete maruz kalan kadınlar arasında çocuklarına şiddet uygulama oranının %52'ye yükseldiğini belirtmişlerdir.

Hamile kadınlarda aile içi şiddeti araştıran Şahin ve Şahin (2003), kocaları tarafından dövülen kadınların %14.5'inin, kocaları tarafından dövülmeyen kadınların ise %6.6'sının çocuklarını sık sık dövdüklerini belirtmektedirler.

Balcı ve Ayrancı (2005), maruz kaldıkları şiddet nedeniyle Adli Tıp değerlendirmesi ve belgelenmesi için kendilerine yönlendirilen kadınların kocalarının, çocuklarını da dövme oranının %51.1 olduğunu belirlemişlerdir.

Yıldırım (1998), katılımcılarının sığınakta kalan kadınlar olduğu çalışmasında; kadınlardan kendisinin çocuklarını hiç dövmediğini belirtenlerin oranının sadece %8.4, eşlerinin çocuklarını hiç dövmediğini belirtenlerin oranının ise %6.3 olduğu görülmüştür. Kadınların %36.6'sı çocukların gerektiğinde dövülebileceğini belirtmektedirler.

Kurçer ve ark. (1999) araştırmalarında, eşi tarafından şiddete maruz kalan kadınların %40.5'inin, maruz kalmayanların %17.2'sinin çocuklarını dövdüklerini belirlemişlerdir.

3.2. KİŞİNİN SALDIRGANLIK EĞİLİMİ VE BAŞKALARINA KARŞI KULLANDIĞI ŞİDDET

3.2.1. Saldırganlık eğilimi/şiddet davranışları ve demografik değişkenler

Saldırganlıkla ilişkili çalışmalarda sıklıkla erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan eğilimler taşıdıkları ortaya konmaktadır. Buss ve Perry'nin saldırganlık ölçeğini kullanarak gerçekleştirilen farklı ülkelerdeki çok sayıda çalışmada benzer sonuçlar verilmektedir (Nicholas ve Rassmussen, 2006; Bernstein ve Gesn, 1997; Santisteban ve ark., Gallardo-Pujol, 2006; von Collani ve Werner 2006; Nakana, 2001; Maxwell, 2003, 2008; Wesley, 2006). Çalışmalarda, erkeklerin daha çok fiziksel saldırganlığın direkt formlarını, kadınların ise daha çok saldırganlığın indirekt formlarını gösterdikleri belirtilmektedir (Liu, 2004)

Demografik verilere bakıldığında da; ailedeki çocuk sayısı fazla olanlarda, çocuk sayısının az olduğu ailelere göre; gelir düzeyinin düşük olduğu ailelerde daha üst gelir grubundaki ailelere göre, gençlerin şiddet davranışlarının ve saldırganlık eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir (WHO, 2002).

3.2.2. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ve bu yaşantıların kişinin saldırganlık eğilimi, şiddet davranışı üzerindeki etkileri

Son 30 yılda gerçekleştirilen çok sayıdaki araştırma sonucunda; çocukluk ve ergenlik döneminde babanın anneye yönelik şiddetine tanık olma ve ebeveynlerin şiddet davranışlarına maruz kalmanın çocukların bio-psiko-sosyal gelişimleri üzerindeki olumsuz etkileri üzerine çok geniş bir bilgi birikimi sağlanmıştır. Tüm çalışmalarda birbirleriyle tutarlı biçimde hem ebeveynler arasında tanık olunan şiddetin hem de ebeveynlerin şiddet davranışlarına maruz kalmanın kişinin psikolojik, bilişsel, davranışsal, sosyal ve biyolojik gelişiminde ciddi sorunlara yol açabildiği bildirilmektedir (WHO, 2002, Liu, 2004; Jonson-Reid, 1998; Maxwell, 2003).

A.B.D.'de gerçekleştirilen 2. Ulusal Aile Şiddet Taraması'nda (1985), aile içi şiddetin hem mağduru hem de tanığı olan çocukların, şiddetin olmadığı evlerde yetişen çocuklara göre evin dışında şiddet kullanımının 6 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir (Jonson-Reid, 1998).

Araştırmalar tutarlı bir biçimde, ebeveynlerinin fiziksel şiddetine maruz kalan çocukların saldırganlık eğilimlerinin kötü muamele görmemiş çocuklara göre daha yüksek olduğunu ve şiddetin daha fazla dışa vurulduğunu göstermektedirler. Bazı araştırmacılar, çocuğun saldırganlık düzeyinin artmasında; babanın anneye yönelik şiddetine tanık olmanın, çocuğun anne-babanın kendine yönelik şiddetine maruz kalmasından daha fazla oranda etkide bulunduğunu; bu etkinin özellikle de erkek çocuklarda daha belirgin olduğunu vurgulamaktadırlar (Margolin ve Gordis, 2000; WHO, 2002; Maxwell, 2003).

Ebeveynlerin fiziksel şiddetine maruz kalma ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki araştırmalarda daha fazla vurgulansa da; son dönemlerde psikolojik şiddetin etkileri konusunda yapılan çalışmalarda, ebeveynin psikolojik istismarına maruz kalmanın da çocuğun saldırganlık düzeylerinde en az fiziksel şiddet kadar, hatta daha fazla etkide bulunabildiği ortaya konmaktadır (Jonson-Reid, 1998; Nicholas ve Rasmussen). Benzer biçimde, ebeveynler arası psikolojik şiddete tanık olmanın da, saldırganlık eğilimini ve başkalarına karşı kullanılan şiddeti etkilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Spillane-Grieco, 2000; Margolin ve Gordis, 2000; Nicholas ve Rasmussen, 2006).

Spillane-Grieco (2000), suç faili gençlerle, kontrol grubunu karşılaştırdıkları çalışmalarında; şiddet faili gençlerin ailelerinde kontrol grubuna göre çok daha fazla oranda ebeveynler arası sözel şiddetin ve annenin çocuğa yönelik sözel şiddetinin görüldüğünü; fiziksel şiddet yaşantısının ise daha fazla oranda görülmediğini saptamışlardır.

Maxwell ve Maxwell (2003), Filipinler’de lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmalarında; ebeveynler arası şiddete daha fazla tanık olmanın ve ebeveyn şiddetine daha fazla maruz kalmanın diğer değişkenler kontrol edildiğinde bile başkalarına karşı daha fazla şiddet davranışları gösterme ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Ayrıca, bu çalışmada, ebeveynler arası şiddete tanık olmanın saldırganlık üzerindeki etkisinin, tüm diğer değişkenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Salırganlık davranışlarını öngörmede, ebeveynler arası şiddete tanık olmanın, ebeveynlerin şiddetine maruz kalmaya göre üç kat daha güçlü bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir.

3.2.3. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantılarının etkilerinde cinsiyetler arasındaki farklılık

Son yıllarda aile içi farklı şiddet yaşantılarının, çocuklar üzerindeki etkilerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılıklar gösterebildiğine ve bu konuyu araştıran çalışmalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Romite ve Grassi, 2007; Maxwell, 2003). Araştırmalarda, çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantılarının hem erkek hem de kız çocuklar üzerinde aynı düzeyde psikososyal sorunlara yol açabildiği; ancak bu etkilerin cinsiyete göre farklı özellikler ve örüntüler gösterebildiği bildirilmektedir.

Ebeveynler arası şiddete tanık olan erkek çocukların, belirgin biçimde kızlara göre daha fazla şiddet davranışı gösterdiğini saptayan çalışmalar bulunmaktadır (Maxwell, 2003).

Bir başka çalışmada ise, aile içi şiddet değişkenleri arasında; erkek çocuklarda, sadece ebeveynler arası şiddetin çocuğun şiddet davranışları göstermesinde etkide bulunduğu; oysa kız çocuklarında, hem ebeveynler arası şiddetin hem de annenin çocuğa yönelik şiddetinin, çocuğun şiddet davranışları ile ilişkili bulunduğu gösterilmiştir (Jonson-Reid, 1998).

Ayrıca; çocukluk döneminde aile içi şiddet yaşantıları olan erkeklerin; gençken şiddet davranışı açısından kontrol grubundan farklı olmadığı, ama yetişkinliğinde daha fazla şiddet davranışı gösterdiği; kadınların ise, gençken daha fazla şiddet davranışı gösterdiği ancak yetişkinlikte kontrol gruptan farklı olmadığı belirlenmiştir (Jonson-Reid, 1998).

Evans ve ark. (2008) tarafından gerçekleştirilen, aile içi şiddete maruz kalmanın çocuklar ve ergenlerdeki sonuçlarına ilişkin yapılmış araştırmaların meta-analizin de; aile içi şiddete maruz kalmanın kız ve erkek çocukları farklı etkilediği; aile içi şiddete maruz kalan erkek çocukların, kızlara göre daha fazla dışa dönük semptomlar gösterdiği saptanmıştır. Çalışmada, aile içi şiddete maruz kalmanın etkilerine ilişkin araştırmalarda cinsiyet faktörünün modere edici bir ara faktör olarak değerlendirmelere katılmasının önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Aile içi şiddete maruz kalan kızların, erkeklere göre daha fazla saldırganlık eğilimi ve şiddet davranışı gösterdiği sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Dummings, 1999, Davis ve Carlson, 1987, Forrstrom-Cohen ve Rosenbaum, 1985, akt. Maxwell, 2003). Hughes (1988) ise, kız çocukların erkek çocuklara göre ebeveynler arası şiddete daha duyarlı oldukları ve daha fazla etkilendiklerini belirtmektedir (akt. Maxwell, 2003).

Nicholas ve Rasmussen (2006), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında, kadınlarda babanın emosyonel şiddetine maruz kalma puanları yüksek saldırganlık puanları ile ilişkili bulunmuş; ancak erkeklerde bu ilişki saptanamamıştır. Ayrıca, çalışmada ailede farklı şiddet yaşantılarının saldırganlık düzeylerine etkisi incelenmiş; kadınlarda saldırganlığı yordayabilen tek faktörün de babanın emosyonel şiddetine maruz kalma olduğu saptanmıştır (Annenin şiddetine maruz kalma ile saldırganlık ilişkisi saptanamamıştır). Aynı çalışmada erkeklerde, babanın fiziksel şiddetine maruz kalma ve ebeveynler arası şiddete tanık olmanın şiddeti yordayabilen faktörler arasında olduğu görülmüştür.

Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ve saldırganlık eğilimi, şiddet davranışı üzerindeki etkileri - Türkiye’de yapılan çalışmalar:

BAAKB (1997) çalışmasında, çocukluklarında aileleri tarafından dövülme oranının artmasıyla, şiddet ölçeğinden alınan puanlar ve kamusal alan, eşler arası ve çocuklara yönelik şiddet gösterme eğilimlerinin hepsinin belirgin biçimde arttığı belirlenmiştir.

Cebiroğlu ve ark.’nın saldırgan davranış gösteren 7-14 yaşlarındaki çocukları kişilik ve çevresel değişkenler açısından inceledikleri çalışmalarında; bu çocukların %54’ünün çocukların dayakla cezalandırıldığı ailelerden geldikleri belirtmişlerdir (akt. Oskay, 1986).

3.2.4. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki aile içi şiddet yaşantılarına etkisi

Bu alanda farklı ülkelerde, farklı metodoloji ve popülasyonlarla gerçekleştirilmiş olan çok sayıda araştırma birbirine benzer sonuçlara ulaşmaktadır: Çocuklarına ve/veya

eşine şiddet uygulayan erkeklerin önemli bir bölümünün, kendi çocukluklarında babalarının annelerine şiddet uyguladığına tanık oldukları ve/veya ebeveynlerinin şiddetine maruz kaldıkları belirlenmektedir (Levinson, 1989, Riggs ve ark., 2000; WHO, 2002, 2005; Straus ve Gelles, 1988; Martin ve ark, 2002; Hishor ve Johnson, 2004). Benzer biçimde, çok sayıda araştırmada da; kocası tarafından dövülen kadınların önemli bir bölümünün, çocukluk dönemlerinde babasının annesine şiddetine tanık oldukları saptanmaktadır.

Ancak, şiddet döngüsü konusunda önemli bir noktanın altının çizilmesi gerektiği de vurgulanmaktadır: Aile içinde şiddete maruz kalan veya tanık olan çocukların çoğu, büyüdüklerinde şiddet uygulayan eşlere ya da ana babalara dönüşmemektedirler, ama aile içi şiddet yaşayan ya da yaşatan yetişkinlerin büyük bölümünde çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma veya tanık olma öyküsü saptanmaktadır (Ellsberg, 2005; WHO 2002, 2004; Renner ve Slack, 2006; Altınay ve Arat, 2007; Vahip, 2002). Çocukluk ve ergenlik döneminde ailedeki şiddet yaşantılarının, yetişkinlikteki aile içi şiddet yaşantıları ile ilişkisi direkt ve kaçınılmaz olmaktan çok uzaktır. Orijin ailede şiddet maruz kalmamış veya tanık olmamış olanların bir bölümü yetişkinlik dönemlerinde aile içi şiddeti yaşayan/yasatan olabilirken; orijin ailede şiddete maruz kalmış veya tanık olmuş olanların da önemli bölümü yetişkinlik dönemlerinde, kendi ailelerinde şiddet uygulamamakta ya da maruz kalmamaktadırlar.

Çok sayıda araştırmada; demografik ve kişisel özellikler bir arada ele alındığında, erkeğin karısına karşı şiddet kullanımında en belirleyici faktörün çocukluk ve ergenlikte orijin ailede şiddete tanık olma veya maruz kalma olduğu ortaya konmaktadır. Brezilya, Kamboçya, Kanada, Şili, Kosta Rika, El Salvador, Endonezya, Nikaragua, İspanya, Venezuela ve A.B.D’de, kocalarından dayak yiyen kadınlarla yapılmış çalışmalarda, eşlerine şiddet uygulayan kocaların, şiddet uygulamayanlara göre çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinin dayacağına maruz kalma veya babalarının annelerine dayacağına tanık olma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (WHO, 2002).

9 ülkenin nüfus ve sağlık verilerinin incelendiği çalışmalarda, Kishor ve Johnson, (2004); incelenen tüm ülkelerde tutarlı biçimde; eşlerden birinin çocukluk

döneminde ebeveynler arası şiddete tanık olma öyküsünün olmasının kadının kocasının şiddetine maruz kalma olasılığını artırdığı görülmüştür. İki yönlü analizlerde ortaya çıkan bu ilişkiler, çok yönlü analizlerde de geçerliliğini korumuştur.

Az sayıdaki boylamsal çalışmalardan biri olan ‘Yeni Zelanda Sağlık ve Gelişim Çalışması’nda çocukluk ve gençlik döneminde yoksulluk, düşük akademik başarı erkeklerin partnerlerine şiddet davranışlarını en fazla öngören değişkenler arasında bulunmuştur (Moffit ve Jaspi, 1999, akt. WHO, 2002).

Martin ve ark.’nın (2002), Hindistan’da evli 6902 erkek katılımcıyla gerçekleştirdiği araştırmada; çocukluk yıllarında, her iki ebeveynin de şiddetine maruz kalanların %23’ünün, sadece babanın şiddetine maruz kalanların %29’unun, hiç ebeveyn şiddetine maruz kalmayanların ise %65’inin, yetişkinlik döneminde kendi eşine şiddet uygulamadıkları görülmüştür. Karısına fiziksel şiddet uygulayan erkekler için ise bu oranlar oldukça farklı bulunmuştur: Her iki ebeveynin de şiddetine ve sadece babanın fiziksel şiddetine maruz kalanların %26’sı, hiç ebeveyn şiddetine maruz kalmayanların ise %14’ü yetişkinlik döneminde eşine fiziksel şiddet uygulamaktadır. Ebeveynler arası şiddete tanıklık, yetişkinlikte eşe şiddet kullanma konusunda diğer değişkenlere göre daha fazla öngörücü güce sahip bulunmuştur.

Çocukluk dönemindeki farklı aile içi şiddet yaşantılarının, yetişkinlik döneminde ailede kadına yönelik şiddete etkisinin araştırıldığı bazı çalışmalarda, ebeveynler arası şiddete tanık olmanın, çocuklukta ebeveynlerin şiddetine maruz kalmaktan daha fazla oranda şiddet uygulayıcısı olma ile ilişkili bulunduğu belirtilmektedir (Riggs ve ark., 2000; Hamilton, 1989, akt. Vahip, 2002).

Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki aile içi şiddet yaşantılarına etkisi -Türkiye çalışmaları

BAAKB (2000), 1993-1994 çalışmasında çocukluklarında “sık sık” dayak yediklerini belirten kadınların % 72’si, erkeklerin ise %46’sı çocuklarına dayak attıklarını belirtmişlerdir.

Kocacık ve Doğan (2006)’ın Sivas’ta gerçekleştirdikleri çalışmalarında aile içi şiddete maruz kalan kadınların sadece %29’unun çocukluklarında aile içi şiddete maruz

kalmadıklarını saptamışlardır. Çocukluklarında aile içi şiddete maruz kalan kadınların eşlerinin şiddetine maruz kalma oranları kalmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Kocacık ve ark. (2007) araştırmalarında, orijin ailesinde herhangi bir aile içi şiddet yaşamadığını (maruz kalma veya tanık olma) belirtenlerin oranının tüm katılımcılar arasında %54.2 olduğunu ama eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınlar arasında bu oranın %36'ya indiğini bildirmektedirler.

Altınay ve Arat (2007) araştırmalarında; bir kadının eşinden dayak yeme riskini en fazla artıran etkenin kendi annesinin babasından dayak yemesi olduğunu belirlemişlerdir. Kendi annesinin babası tarafından dövüldüğünü söyleyen kadınların %52'sinin eşlerinden dayak yediğini; buna karşılık annesi babası tarafından dövülmemiş olan kadınlarda bu oranın %24 olduğunu belirtmektedirler. Çocukken veya gençken babasından dayak yemiş olan kadınların, eşlerinden dayak yeme oranı %48, babasından dayak yememiş olanların eşlerinden dayak yeme oranı %28 bulunmuştur. Anneden dayak ele alındığında bu oranlar %41 ve %29 olarak saptanmıştır.

Kurçer ve ark. çalışmalarında (1999); çocukluğunda anne-babasının şiddetine maruz kalan kadınların maruz kalmayanlara göre, evliliklerinde de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek oranda eşlerinin şiddetine maruz kaldıklarını saptamışlardır.

3.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLAR VE AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLAR

Çocukluk döneminde orijin ailede babasının annesine şiddetine tanık olan veya kendisi anne-babalarının şiddetine maruz kalanların yetişkinliklerinde kendi ailelerinde şiddet yaşama olasılığı arasında düz ve dolayimsız bir nedensellik bağlantısı kurulamayacağı belirtilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların; çocukluk ve yetişkinlikteki aile içi şiddet yaşantıları arasında önemli bir köprü-aracı faktör işlevine sahip olduğu savunulmaktadır. Dünya'da çeşitli ülkelerde farklı popülasyonlarla yapılan çalışmalar; toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların, kadına yönelik aile içi şiddetin görülme sıklığını ve/veya riskini en fazla yordayabilen faktörler arasında olduğunu ortaya

koymaktadır (UN, 2006; WHO, 2002, Ellsberg ve Heisse, 2005; Levinson, 1989; O’Hearn ve Margolin, 2000).

Ailede kadına yönelik şiddetin, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi ve sonucu olduğu; erkek egemen anlayışı korumanın ve yeniden üretmenin bir mekanizması işlevi gördüğü belirtilmektedir (UN, 1993; UAÖ, 2004).

Bazı araştırmacılar ise, orijin ailedeki şiddetin varlığının, kadına yönelik aile içi şiddetin daha kabul edilebilir algılanmasına yol açtığını, bu kabul edilebilirlik algısının da evlilik içinde şiddet kullanımının artmasına katkıda bulunduğunu ileri sürmektedirler (O’Hearn ve Margolin, 2000).

Levinson (1989), 90 toplumun kadına yönelik şiddete ilişkin etnografik datalarına dayalı olarak kadına yönelik fiziksel şiddette toplumlar arasında ayırt edici faktörleri araştırdığı çalışmasında; kadına yönelik fiziksel şiddetin yaygın olduğu toplumlarda erkeklerin ekonomik gücü ve karar verme gücünü daha fazla oranda ellerinde tutuklarını, kadınların boşanma, şiddet ortamını terk etme güçlerinin düşük olduğunu ve yetişkinlerin çatışmaların çözümünde rutin olarak daha fazla şiddete başvurdıklarını saptamıştır.

4 kıtada birbirlerinden çok farklı olan 12 ülkede gerçekleştirilen ortak bir çalışmada; kadının kocası tarafından dövülmesinin, erkeğin karısına fiziksel şiddet uygulama hakkı tanınmasının bir sonucu olabileceği belirlenmiştir (WHO, 2002). Bu şiddetin kültürel olarak meşru algılanmasının ve kabul edilebilir bulunmasının da, kadına ve erkeğe ilişkin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (WHO, 2002).

3.3.1. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar

Genellikle toplumlarda, kadına yönelik aile içi şiddet için ‘hak edilen’ ve ‘hak edilmeyen’ şiddet; ‘kabul edilebilir’ ve ‘kabul edilemez’ düzeylere ilişkin ayrımlar ve normlar bulunmaktadır (WHO, 2002). Bu normlar içinde kocanın karısına şiddet uygulaması hak olarak tanınmakta, tolere edilmekte ve kabul görmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 3 kıtada 15 ülkede gerçekleştirdiği araştırmada (Ellsberg ve Heisse, 2005, WHO, 2005), çeşitli durumlarda kocanın karısını dövme hakkı olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılara verilen durumlar, 'kocaya itaat etmeme', 'kocaya cevap verme', 'yemeği zamanında hazırlamama', 'çocuklar ve evle yeterince ilgilenmeme', 'izin almadan bir yere gitme', 'kocanın karısını cinsel sadakatsizliğinden kuşku duyabilmesi' vb.dir. Ülkelerin çoğunda, en az bir durumda kocanın karısını dövmesini meşru gören kadınların oranının %33.7 ile %79.3 arasında değiştiği görülmüştür. Yaklaşık tüm ülkelerde en yüksek onay verme 'cinsel sadakatsizlikle' ilgili maddelerde gözlenmektedir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gerçekleştirilen çok sayıda çalışma, dikkat çekici biçimde benzer durumlarda kocanın karısına şiddet uygulama hakkı tanındığını ortaya koymaktadır (WHO, 2002; Ellsberg ve Heisse, 2005).

Hindistan, Japonya, Kuveyt ve A.B.D'de gerçekleştirilen ortak bir çalışmada (Nayak ve ark, 2003); çalışmaya katılanlara "bir kadının dırdırı ailede şiddetin temel nedenidir", "kocalarına itaat eden ve onlara bakan kadınlar asla dayak yemezler" gibi cümleler verilerek, bu cümleleri ne oranda onayladıkları sorulmuştur. Dört ülkede de, bu cümleleri onaylama oranları açısından kadınlar ve erkekler arasında farklılık saptanmıştır. Ayrıca, tutumlar açısından farklı ülkelerin erkekleri arasında ve farklı ülkelerin kadınları arasında da belirgin farklılıkların olduğu görülmüştür. Ülkeler arasındaki kadına şiddetin onaylanmasına ilişkin tutumların farklılaşmasının, ülkeler arasında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farklılığa bağlı olduğu belirtilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin büyük bölümünde, kadınlar kocalarının eşlerini disipline etmeleri için şiddete başvurma hakları olduğunu düşünmektedirler. Mısır'da demografik ve sağlık taramasında (El-Zanaty ve Way, 2006), Mısırlı kadınların yarısından fazlası sayılan durumlardan en az birinde, kadınların altıda biri sayılan durumların tümünde kocanın karısını dövme hakkı olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada; kendisi kocalarının şiddetine maruz kalan kadınların, köylerde yaşayanların, eğitimi daha az olanların, gelir düzeyi düşük olan ailelerdekilerin, dışarıda bir işte çalışmayan kadınların (tersi durumdaki kadınlara göre), koca dayacağını daha fazla meşru gördükleri belirlenmiştir. Özellikle ailenin ekonomik düzeyi çok güçlü bir belirleyici olarak

görünmüştür, alt SED'deki kadınların %74'ü en az bir nedeni meşru görürken, bu oran üst SED'deki kadınlarda %23'tür.

A.B.D'de yaşayan farklı Asya ülkeleri kökenli katılımcılarla gerçekleştirilen bir çalışmada (Yoshioka ve ark., 2001); belirli durumlarda kocanın karısını dövebileceğini belirten katılımcıların oranının %24 ile %36 arasında değiştiği görülmüştür. Çalışmada, saptanan bulguların, kadına yönelik şiddetin haklı görülmesinde etnik kökenin ve sosyokültürel faktörlerin önemini ortaya koyduğu düşünülmüştür.

Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar-Türkiye araştırmaları

Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 1988 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına göre; Türkiye'de erkeklerin %44.9'u kadın kocasına itaat etmediği zaman kocanın onu dövmeye hakkı olduğunu düşünmektedir. Yine aynı araştırmaya göre, erkeklerin %66.2'si evde erkeğin mutlak otoritesi olduğuna ve kadının ona itaat etmesi gerektiğine inanmaktadır. Erkeklerin %53.7'si kadınlardan daha akıllı ve üstün olduklarını, %64'ü kadın kocasıyla anlaşmazlığa düştüğünde onunla tartışmak yerine, kadının durumu sessizce kabullenmesi gerektiğini düşünmektedir (İlhan, 1992;BAAKB, 2000).

Kongar yönetiminde KAMAR tarafından yapılan bir araştırmaya göre (1990); görüşme yapılanların %27'si erkeklerin eşlerini dövmesini onaylamaktadır. Kocaların eşlerini dövebileceğini düşünen erkeklerin oranı kadınlardan daha fazla olsa da; kadınların %35'inin zaman zaman evde dayak yemeyi hak eden davranışlarda bulunduklarını düşünmeleri ilginç bir bulgu olarak belirtilmiştir (akt. BAAKB, 2000)

İlkkaracan (1996), Berlin'de Türkiye'den göç etmiş 114 kadın katılımcı ile yaptığı araştırmada, kadınların % 73.8'inin kocasının şiddet davranışlarını hiçbir zaman haklı görmemekte olduğunu belirlemiştir. 1998'de Doğu Anadolu'da gerçekleştirdiği çalışmasında da benzer biçimde bu oran dörtte üç dolaylarında bulunmuştur.

Altınay ve Arat (2007), gerçekleştirdikleri tüm Türkiye'yi kapsayan alan araştırmasında ortaya çıkan en önemli bulgulardan birinin her on kadından dokuzunun dayacağı hiçbir durumda haklı görmediğini belirtmeleri olduğunu vurgulamaktadırlar.

Mayda ve Akkuş (2003), Düzce’de evli kadınlarla gerçekleştirdikleri araştırmalarında, kadınların %39.7’sinin kocaların eşlerini dövebileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir.

BAAKB’nin (2000) tüm Türkiye’de gerçekleştirdiği araştırmada, dayaağı meşru hale getiren değer yargılarının ne kadar kabul gördüğünü ölçebilmek için; katılımcılara çeşitli atasözleri verilerek, bu atasözlerinden hoşlanma düzeylerini belirtmeleri istenmiştir. “Erkektir sever de, döver de” atasözünden hoşlandıklarını belirtenlerin oranı %40’tır. Bu söze onay veren kadınların oranı yaklaşık %35, erkeklerin ki yaklaşık %45 bulunmuştur. Erkeklerin %13.6’sı kadının “Karnından sıpayı, sırtından köteği eksik etmeyeceksin” cümlesinden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Yazarlar, erkeklerin aile içi şiddeti kadınlardan daha fazla desteklediklerini kadınlarda da bu ifadeleri onaylama oranlarının yeterince yüksek olduğunu; aile içi şiddetin farklı oranlarda da olsa hem kadın hem de erkeklerden azımsanmayacak bir destek gördüğünü belirtmektedirler.

Gülcür’ün (1999) Ankara’da gerçekleştirdiği çalışmasında; kocalarının eşlerine karşı şiddet uygulama hakkı olmadığını belirten kadınların oranı %60 bulunmuştur. Katılımcıların %40’ı ise, kocaların zaman zaman veya her zaman şiddet kullanma hakkı olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2003’te gerçekleştirilen Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’nda, kadınların %39’unun belirli durumlarda kocanın karısını dövmesini meşru algıladıkları görülmüştür (Hancıoğlu ve Akadlı, 2003). Bu çalışmada, eğitim düzeyi daha düşük olanların, kırsal yerleşim birimlerinde yaşayanların, çocuk sayısı 5 ve üstünde olanların ilgili değişken kümesindeki diğerlerine göre kocanın dayaağını daha fazla onayladıkları görülmüştür. Araştırmada, gelir getirmeyen bir işte çalışanların, gelir getiren bir işte çalışanlar ve herhangi bir işte çalışmayanlara göre belirgin biçimde daha yüksek oranlarda koca dayaağına hak verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, bölgeler arasında da onaylama yüzdeleri farklılık göstermektedir (%26.8 - %49). Eğitimi olmayanların üçte ikisi (%62.1) en az bir durumda kadının kocası tarafından dövülmesini haklı gördüklerini belirtmişlerdir. Eğitim seviyesi ile dayaağı haklı bulma oranı azalmaktadır, ancak yine de lise ve üzeri

eğitim alanlar arasında da en az bir durumu dayanın haklı sebebi sayanların oranının %8.8 olduğu görülmüştür.

Mayda ve Akkuş'un (2003) Düzce çalışmasında; kocaların eşlerini dövebileceklerini belirtenlerin %60.9'u, kocaların eşlerini hiçbir zaman dövmemeleri gerektiğini belirtenlerin % 28.6'sı eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınlardır. Kocaların eşlerini dövebileceklerini belirten kadınların oranı; kendileri ve kocalarının öğrenim süreleri, çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir.

3.3.2. Ailede kadına yönelik şiddetin nedenlerine ilişkin atıflar:

Levinson (1989) 90 toplumun etnografik verilerin analizine dayalı olarak; kadına yönelik şiddetin neden oluştuğuna ilişkin inançlar açısından öne çıkan üç neden saptamıştır:

1-“Cinsel kıskançlık dayaağı”; 17 toplumda insanlar, kadına yönelik şiddetin özellikle zinanın cezası olarak veya kocanın karısının sadık olmamasından kuşku duyması nedeniyle olduğuna inanmaktadırlar.

2-“Bir nedenle dövme” (wife beating for cause);15 toplumda insanlar bir kocanın iyi bir nedeni varsa karısını dövebilecekğine inanmaktadırlar. İyi bir nedenden erkekler ve kadınlar aynı şeyleri anlamaktadırlar ve genellikle kadının görevlerini yapmadaki başarısızlığı veya kocasına onun beklediğı saygıyı göstermemesi ile ilgilidir.

3-“İstediğı için dövme” (wife-beating at will); 39 toplumda insanlar bir nedeni olmaksızın ya da herhangi bir nedenle karısını dövmenin erkeğın hakkı olduğuna inanmaktadırlar.

Ailede kadına yönelik şiddetin nedenine ilişkin atıflar-Türkiye çalışmaları

BAAKB (2000) 1993-94 araştırmasında, karı-koca arasında yaşanan gerginliklerin nedeni olarak hem erkekler hem de kadınlar tarafından en sık gösterilen faktör ‘maddi güçlükten kaynaklanan sorunlar’dır (%40).

Aynı araştırma içinde, kocasının şiddetine maruz kaldığını belirten 525 kadınla yapılan görüşmelerde, şiddet gören kadınların %28’si şiddetin nedeni olarak “maddi güçlükleri”, %23’ü kocanın aşırı sinirli oluşunu, %10’u kadının dikbaşıli oluşunu

göstermişlerdir. Şiddet uygulayan kocaların kadına belirttikleri en sık şiddet nedeninin ise (%19) ‘kadının itaat etmemesi’ olduğu belirtilmiştir.

-BAAKB’nin (1997) çalışmasında; karı-koca ilişkilerinde gerginleşme nedenleri arasında en çok yer verdikleri durumların “eşin evle ilgilenmemesi” (%66.2); “eşin saygısız tavır ve davranışları” (%56.6), “eşin kötü alışkanlıkları” (%56.5) olduğu görülmüştür.

Kocacık ve ark. (2007) 4 ili kapsayan çalışmalarında; aile içi şiddete maruz kalan kadınların %22.5’i eşlerinin hiçbir neden olmadan kendilerine şiddet uyguladığını, %20’si kendisinin aile içi görevlerini yerine getiremeyişi nedeniyle, %13’ü kocasının yaşadığı sosyal problemler nedeniyle, %6’sı ise kıskançlık nedeniyle dayığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Kocacık ve Doğan (2006) Sivas’ta gerçekleştirdikleri çalışmalarında; şiddetin gerekçesi olarak, şiddet gören kadınların %31.4’ünün ekonomik faktörleri, %27.4’ünün kültürel faktörleri, %22.1’inin psikolojik faktörleri, %9.2’sinin seksüel faktörleri, %5.3’ünün ise diğer faktörleri gördüklerini belirtmektedirler.

-Rittersberger-Tılıç (1998), çalışmasında; aile içi şiddetin nedenlerinin ne olduğuna ilişkin soruya “saygısızlık”, “söz dinlememe” “namus” gibi cevapların verildiğini belirtmektedir. En fazla belirtilen nedenin “saygısızlık” ve “söz dinlememe” olduğu (%39.9); “kadınların uygunsuz davranışları” gibi nedenlerin de sık olarak dile getirildiği ve bu ‘nedenlerin’ erkekler tarafından daha çok dile getirildiği saptanmıştır. Öte yandan aile içi şiddetin kocaların “sabırsızlığı, sinirliliği ve hayal kırıklığından” kaynaklandığını belirtenlerin tüm örneklem içindeki oranı %10.5 bulunmuştur. Kadınların da ‘namussuzluk’, ‘söz dinlememe’ ve ‘sorumsuzluk’ gibi davranışlar karşısında kocanın karısına şiddet kullanmasını meşru gördükleri; kocaları tarafından kendilerine uygulanan şiddeti ise ‘birden parladı’, ‘sinirine hakim olamadı’ gibi gerekçelerle hafifletme eğiliminde oldukları belirtilmektedir. Rittersberger-Kılıç bu tip bir kabullenme ve meşrulaştırmanın, aile içi şiddetin bizzat kadınlar tarafından yeninde üretilmesi anlamına geldiğine dikkat çekmektedir. Ayrıca, kadınların, erkeklerden çok daha fazla oranda, aile içi şiddetin nedenleri arasında “ekonomik

zorluklar” ve “yoksulluk”u saymaları dikkat çekici bulunmuştur (Rittersberger-Tılıç, 1998).

İçli (1997) çalışmasında, kocasının şiddet uygulamasından kendisini sorumlu gören kadınların oranının cezaevindeki grupta %52.5, kontrol grubunda ise %69.9 olduğunu saptamıştır. Bu farklılığı da kocasına karşı şiddet suçu işleyen kadınların, uğradıkları şiddetten kendilerini daha az sorumlu tutması, şiddet uygulanmasında hatalı gördüğü kişiyi, şiddet suçu işleyerek cezalandırması ile açıklamaktadır.

Altınay ve Arat (2007) araştırmalarında katılımcılara açık uçlu olarak ‘Sizce neden erkekler eşlerine şiddet uyguluyorlar, onları dövüyorlar?’ sorusunu sormuşlar ve bu soruya verilen cevapları analiz etmişlerdir. Yanıtların bir bölümünde itaatsizlik (%13), ekonomik sorunlar (%10) belirtilmiş; bir bölümünde ise kendi acizliklerinden (%12), kendilerini üstün gördükleri için (%10) gibi tespitlerde bulunulmuştur.

Sığınma evlerinde kalan kadınlarla gerçekleştirilen bir çalışmada ise (Yıldırım, 1998), erkeklerin kadınlara karşı şiddete başvurma nedeni olarak, kadınların %25’i erkeklerin eğitimsizliklerini, %78’i ise erkeklerin kadını kendinden aşağı görmesini, eşit saymamasını göstermişlerdir. Kadınların erkekler tarafından şiddete uğrama nedeni olarak en yüksek oranda (%50.8) savunmasızlık, çaresizlik, güçsüzlük belirtilmiş; erkeğe itaat etmediği için diyenlerin oranının %12.5 olduğu görülmüştür.

Güler ve ark.nın (2005) Sivas’ta gerçekleştirdikleri çalışmada, katılımcılar şiddeti artıran neden olarak en yüksek oranda ekonomik yetersizlikleri belirtmişlerdir (%55.5).

Gülçer ve ark. (1999) Malatya’da 2 sağlık ocağı bölgesinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında; “Sizce erkeklerin eşlerini dövme sebebi nedir?” sorusuna; kadınların %22.2’si “Kadının ekonomik özgürlüğü, gidecek yeri olmadığı için”, %21.4’ü “erkekler bunu hak olarak gördükleri için”, %16.6’sı ise “Kadınlar anlayışsızlıkları nedeniyle bunu hak ediyorlar” cevabını vermişlerdir.

3.3.3. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar

Frieze ve ark.’nın(2003), Slovenya, Hırvatistan ve A.B.D’de 1991 – 2000 yılları arasını değerlendirdikleri çalışmalarında, erkeklerin kadınlara göre daha az eşitlikçi ve

daha cinsiyetçi tutumlar gösterdikleri görülmüştür. Dinsel kurumlara daha sık gidenlerin daha az gidenlere göre, daha cinsiyetçi tutumlara sahip oldukları saptanmıştır.

Walker (1979) kadına yönelik şiddeti öngören tutumsal değişkenin saldırganın cinsiyet rol tutumu olduğunu saptamıştır. Bu erkekler, cinsiyet rolü stereotiplerine bakışta katı ve geleneksel olarak karakterize edilmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar-Türkiye araştırmaları

Altınay ve Arat (2007)'ın Türkiye araştırmalarının dikkat çekici sonuçlarından biri; kadınların büyük çoğunluğunun eşitlikçi taleplerinin bulunmasıdır. Ev işlerinin kadın ve erkek arasında eşit paylaşılması gerektiğini düşünenlerin oranı %87, kadınların evin dışında istedikleri işte çalışması gerektiğini düşünenlerin oranı %83.8, kız çocuklarının okutulması gerektiğini savunanların oranı %97 olarak bulunmuştur.

Kalaycıoğlu ve Toprak'ın 2003'te gerçekleştirdikleri tüm Türkiye'yi kapsayan araştırmalarında; kadınların %97'sinin "Çalışmak isteyen her kadın çalışabilmeli" önermesine katıldıkları; %98'inin "Ailedeki ev işleri ve çocuk bakımı gibi görevleri erkeklerin de paylaşması gerektiğinin öğretilmesini destekleyecekleri" saptanmıştır (akt. Altınay ve Arat, 2007).

3.3.4. Ailede şiddet yaşantısı deneyiminin, toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ile ilişkisi

Kocasının fiziksel şiddetine maruz kalan kadınların, kalmayanlara göre, daha yüksek oranda erkeğin karısını dövmesini meşru gördükleri belirlenmiştir. Kocanın karısına şiddet uygulamasının daha yüksek oranda kabul gördüğü, bir 'disiplin' veya 'terbiye ediş' biçimi olarak algılanarak onay verildiği toplumlarda kadının kocanın şiddetine daha açık hale gelmesine işaret ettiği gibi; şiddete maruz kalan kadının, şiddetin 'kabul edilebilir' olduğunu 'öğrendiği' biçiminde de yorumlanabileceği belirtilmektedir (Ellsberg ve Hesse, 2005).

Faramarzi ve ark. (2005), İran'da 2000 kadın ile yaptıkları araştırmalarında, %37.9'unun erkek egemenliğine ilişkin olumlu tutum içinde olduklarını belirlemişlerdir. Araştırma bulguları, erkek egemenliğine yönelik tutumları olumlu olanların, kocalarının kendilerine karşı uyguladıkları şiddet davranışlarını daha fazla

tolere ettikleri veya kabullendiklerini göstermektedir. Ayrıca, araştırmacılar, kocaların fiziksel şiddet uygulamasını en fazla yordayabilen değişkenin kadınların erkek egemenliğini kabul tutumu olduğunun görüldüğünü belirtmektedirler.

9 ülkede gerçekleştirilen demografik ve sağlık taraması verilerinin kullanıldığı bir araştırmada (Kishor ve Johnson, 2004); araştırma kapsamındaki 8 ülkede, kadınlara çeşitli durumlar verilerek, bu durumlar gerçekleştiğinde, kocanın karısını dövmesini haklı görüp görmeyecekleri sorulmuştur. Tüm ülkelerde, kocasının şiddet davranışlarına maruz kalan kadınlar, maruz kalmayanlara göre daha yüksek oranda kocanın karısını dövme hakkı olduğu durumlar olabileceğini belirtmişlerdir.

Margolin (1998), 175 evli çiftle yapılan araştırmada; karısına fiziksel ve emosyonel şiddet uygulayan erkeklerin, böyle bir şiddet uygulamayan erkeklere göre; kendi ailesinde daha fazla şiddete maruz kaldığı ve kocanın karısına yönelik şiddet uygulamasını daha fazla destekler yönde tutumlara sahip olduklarını belirlemiştir.

O'Hearn ve Margolin (2000), orijin ailedeki saldırganlığın, erkeğin partnerine karşı kullandığı saldırganlığa karşı inançlarla korelasyon gösterdiğini ancak partnere şiddet uygulamada pek güçlü olmayan bir prediktör olduğunu belirtmektedirler. O'Hearn ve Margolin (2000), araştırmalarında, çocukluk yıllarında maruz kalınan ebeveyn şiddeti ile yetişkinlik döneminde erkeğin kadına yönelik şiddet uygulaması arasında direkt bir ilişki bulamadıklarını; sadece, erkeğin karısını dövmesini kabul edilebilir algılayan erkeklerde; çocukluk döneminde ebeveyn şiddetine maruz kalma ile yetişkinlik döneminde partnerine yönelik şiddet uygulama arasında bir ilişki saptandığını belirtmektedirler.

Lichter ve McCloskey (2004), ebeveynler arası şiddetin çocuk gelişimindeki etkisine ilişkin 9 yılı kapsayan boylamsal çalışmalarında; ebeveynler arası şiddete daha fazla tanık olan gençlerin, kadına yönelik şiddeti daha fazla kabul eden tutumlara sahip olduklarını belirlemişlerdir. Kadına yönelik şiddeti daha fazla kabul etme yönünde tutumları olan gençlerin de kız arkadaşlarına daha fazla şiddet uyguladıkları saptanmıştır. Ayrıca, kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha geleneksel bir tutuma sahip, kocanın karısı üzerinde egemen bir pozisyonu olması gerektiğine inanan gençlerin daha az geleneksel tutumlara sahip gençlere göre kendi romantik

ilişkilerinde daha fazla şiddet yaşadıkları görülmüştür. Bu farklılığın hem kız hem de erkek öğrenciler için geçerli olması dikkat çekici bulunmuştur.

Çin’de kadınlarla yapılan araştırmaların değerlendirildiği bir çalışmada; geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini izleyen ve kocanın karısını dövme hakkı olduğunu düşünen kadınların aile içi şiddete maruz kalma oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tang ve Lai, 2008).

Martin ve ark (2002) Hindistan’da 6902 evli erkeklerle yaptıkları taramada; erkeklerin üçte birinin çocukken ebeveynleri arasında şiddete tanık olduklarını; şiddet uygulanan evlerden gelenlerin, erkeklerin kadınlar üzerinde kontrol hakkı olduğuna anlamlı biçimde daha çok inandıklarını ve eşlerine daha fazla fiziksel ve cinsel istismarda bulunduklarını saptamışlardır. Kocanın karısı üzerinde kontrol hakkı olduğunun belirtilmesi; düşük eğitim düzeyi olanlarda, genç olanlarda ve düşük sosyoekonomik düzeyi olanlarda anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur.

Üç grupta da (şiddetin hiç olmadığı ailelerden gelenler, sadece babanın şiddet uyguladığı ailelerden gelenler ve her iki ebeveynin de şiddet uyguladığı ailelerden gelenler) itaat etmeyen eşe sözel baskı uygulanabileceğini belirtenlerin oranı çok yüksektir. Sözel baskı uygulanmasını uygun bulmayanlar, her iki ebeveynin şiddet uyguladığı grupta %2, sadece babanın şiddet uyguladığı grupta %4, şiddetin olmadığı aile grubundakiler %1’dir.

İtaat etmeyen eşe sözel hakaret uygulanmasının savunulmasının; sadece babanın şiddet uyguladığı ailelerden gelenlerde %38, her iki ebeveynin şiddet uyguladığı ailelerden gelenlerde %28, şiddet uygulamayan ailelerden gelenlerde %18 olduğu görülmüştür.

Her iki ebeveynin de şiddet uyguladığı ailelerden gelen erkeklerin %35’i; sadece babanın şiddet uyguladığı ailelerden gelen erkeklerin %47’si, şiddetin olmadığı ailelerden gelenlerin %18’i itaat etmeyen eşe fiziksel olarak şiddet uygulanması gerektiğini savunmaktadır.

3.3.5. Üniversite öğrencileri ve sağlık hizmeti verenlerde ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar

Bryant ve Spencer (2003), üniversite öğrencilerinde, aile içi şiddet için suçlama atıflarını inceledikleri çalışmalarında; erkek öğrencilerin kadınlara göre daha fazla mağduru suçlama eğiliminde olduklarını; orijin ailede şiddet deneyimi olanların sosyal faktörleri daha fazla suçladıkları görülmüştür.

Kim ve Motsei (2002), Güney Afrika’da birinci basamak sağlık hizmeti veren hemşirelerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında; hemşirelerin öncelikle o toplumda yaşayan bireyler olduğunun ve onların da hizmet vermeleri beklenen insanlarla aynı kültürel değerleri hatta aynı düzeyde şiddet deneyimlerini paylaştığının altını çizerek, cinsiyete bağlı şiddet konusunda eğitim öncesinde, onların yaşadıkları sorunları ele alan çalışmaların planlanmasının önemini vurgulamışlardır.

Cann (2001), çeşitli uzmanlıklardaki sağlık çalışanlarının aile içi şiddete yönelik tutum, bilgi ve cevaplarını incelemek için yaptığı araştırma sonucunda; cinsiyet, rol ve uzmanlığın aile içi şiddet yaşamış kadına yönelik pozitif tutumlarla ilişkili olduğunu saptamıştır.

Tuntuffye (1999), Güney Afrika’da üniversite öğrencilerinin; ailede kadının dövülmesine, kadının dövülmesinin polise bildirilmesine veya kadının boşanma yoluyla şiddetten uzaklaşma çabasına ilişkin onaylarında, yanıtlayanın cinsiyetine göre bir farklılaşma olup olmadığını araştırdığı çalışmasında; kadının dövülmesine onay konusunda kadın ve erkek öğrenciler arasında bir farklılaşma olmadığını, yaklaşık %25’inin kadının kocası tarafından dövülmesini onayladıklarını saptamıştır. Ancak, kadınların erkeklere göre daha fazla oranda kadının kocası tarafından dövülmesinin polise bildirilmesi gerektiğini düşündükleri ve erkeklere göre daha fazla oranda, koca dayığı nedeniyle boşanmayı onayladıkları belirlenmiştir.

Tang ve ark. (2002), Hong Kong’da toplum hizmeti sunanların (doktor, psikolog, hemşire, polis, avukat, vb.) kadının şiddete uğramasında mağdur ve faile ilişkin sorumluluk atıfları ve bu atıfları etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında; atıfları en fazla belirleyen faktörün kadına yönelik tutumlar olduğunu, kadına yönelik

daha az muhafazakar tutumlara sahip olanların şiddete uğrayan kadını daha az, şiddet uygulayanı daha çok suçladıklarını belirlemişlerdir. Eğitim düzeyinin artmasıyla kadının daha az suçlandığı ve kadına yönelik daha az muhafazakar tutumlar gösterildiği de görülmüştür.

Haj Yahia (2003), Filistin'deki hekimlerin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını ve bunları etkileyen faktörleri araştırdığı çalışmada; belirli durumlarda kocanın karısına minör fiziksel şiddet uygulamasını onaylayan hekimlerin oranının %14 ile %35 arasında değiştiğini; %11.2 ile %31.3'ünün ise kocanın ağır fiziksel şiddetini onayladıklarını belirtmektedir.

Ayrıca, hekimlerin sadece %34'ünün “bir erkeğin karısını dövmesi için hiçbir mazeret olamaz” cümlesine katıldıklarını; bazı durumlarda kadının koca dayağını hak ettiğini düşünenlerin oranının %24 ile %47 arasında değiştiğini saptamıştır. Şiddete uğrayan kadını suçlama oranları ise %21 ile %41 arasında değişmektedir. “Eğer bir kadın bana kocasının şiddetine maruz kaldığını söylerse, karışmamam en iyisidir” cümlesine katılan hekimlerin oranı % 33'tür.

Kadının kocasının şiddetine maruz kalması ile ilgili tutumlarda; katılımcıların kadına yönelik tutumlarının, babalarının annelerine yönelik şiddetine tanık olmaları ve kendilerinin ebeveynlerinin şiddetine maruz kalmaları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir..

Haj Yahia ve Zoysa'nın (2007a), Sri Lanka'da bir tıp fakültesinde 476 öğrenci ile gerçekleştirdikleri çalışmada; öğrencilerin önemli bir bölümünün kadının kocası tarafından dövülmesine belirli durumlarda hak verebildiği belirlenmiştir. Katılımcılar; kadının, kocasına sadık olmaması, kocası ile cinsel ilişkiyi reddetmesi, kocasına sürekli karşı gelmesi, kocanın ailesine saygı göstermemesi gibi durumlarda kocanın karısını dövebileceğini düşünmektedirler. Ayrıca, katılımcıların, dayanın nedenini erkekten çok kadının sorumlulukları ile açıklama eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların önemli bölümü, dayak yiyen kadına sosyal kurumların yardım vermesi gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir, ancak kendilerinin polis çağırma gibi bir yardımda bulunabileceklerini belirtenlerin oranı daha düşük olmuştur.

Bu çalışmadaki kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ölçek puanları ile katılımcıların yaşı ve üniversitede bulundukları yıl arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Erkekler kadına yönelik şiddete daha fazla hak verme eğilimindedirler.

Katılımcının annesinin ve babasının eğitim düzeyinin azalması, sosyoekonomik durumun düşmesi ile kadına yönelik şiddete verilen onayın arttığı görülmektedir. Sri Lanka’lı tıp öğrencilerinin evlilik beklentilerinin patriarkal ve eşitlikçi olmaması, kadına yönelik geleneksel tutumlara sahip olmaları ile kadına yönelik şiddete hak verme eğilimleri artış göstermektedir. Ayrıca, aile içi şiddete daha fazla tanık olma ve maruz kalma ile de kadına yönelik aile içi şiddete hak verme eğilimleri artmaktadır.

İsrail’de iki üniversitedeki sosyal hizmet öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (Haj Yahia ve Schiff, 2007b), öğrencilere, çeşitli durumlarda kocanın karısına karşı şiddet uygulamasını onaylayıp onaylamadıkları sorulmuş, şiddetin en fazla onaylandığı durumların ‘kadının bir başka erkek ile ilişkisinin olması’ ve ‘kadının çocuklarını istismar etmesi’ olduğu görülmüştür. Bu çalışmadaki bulgular, diğer çalışmalar ile kısmi çelişkiler taşımaktadır. Katılımcıların büyük bölümünün; şiddete uğrayan kadını suçlamama ve kocanın şiddet kullanımına onay vermeme yönünde bir eğilim gösterdiği görülmüştür. Ne şiddete uğrayan kadının suçlanması ne de kocanın şiddet kullanımına onay verilmesi ile hiçbir demografik özellik arasında ilişki bulunamamış; bu tutumlarla ilişkili bulunan tek değişken, katılımcıların kadına yönelik tutumları olmuştur. Aynı araştırma kapsamındaki ilk çalışmada, üniversitede 2. veya 3. sınıfta olanların 1. sınıfta olanlara göre kocanın karısını dövmesine daha az onay verdikleri görülmüş, ancak üniversitede verilen ‘aile içi şiddet’ eğitimine katılanlarla katılmayanlar arasında bir farklılık bulunamamıştır.

Üniversite öğrencileri ve sağlık hizmeti verenlerde ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar-Türkiye çalışmaları

Sakallı’nın (2001) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada; öğrenciler genel olarak evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete karşı çıkmışlardır; ancak, ataerkillik ve düşmanca cinsiyetçilik konusunda olumlu tutumlara sahip olan erkek öğrenciler, evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddeti daha kabul edilebilir bulmuşlar ve bu şiddete yol açması nedeniyle kadını suçlamışlardır.

Sakallı (2003) araştırmasında, evlilik içinde kadına yönelik sözel şiddet, fiziksel şiddetle ilgili tutumlar ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemiştir; yaş, eğitim, cinsiyet farklılığı ve düşmanca, korumacı cinsiyetçiliğin evlilikte sözel ve fiziksel şiddete toleransı etkilediğini saptamıştır. Gelir düzeyinin herhangi bir etkisi bulunamamıştır.

Glick ve ark (2002), Türkiye ve Brezilya’da üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarda; düşmanca cinsiyetçilik en güçlü prediktör olarak görülmüştür.

Davas ve Aksu’nun (2007) Ege Üniversite Acil Servis’inde çalışan hekim ve hemşirelerle yaptıkları araştırmada, kadınların %69’unun, erkeklerin ise %84.7’sinin en az bir nedende kocanın karısına şiddet uygulamasını haklı gördüklerini belirlemişlerdir. Erkeklerin oranı kadınlardan daha yüksek olmakla beraber, kadınların yanıtları da oldukça yüksek bulunmuştur: kocasını aldatırsa %31; kocasına yalan söylerse %22; çocuklarına yeterli bakım vermezse %11.5. Davas ve Aksu’nun çalışmasında (2007), kadın hekimlerin, kadına yönelik şiddeti en az meşru gören grup olduğu belirtilmektedir.

Çok yakın tarihli, Türkiye’de bir tıp fakültesinde öğrenciler ile gerçekleştirilen bir çalışmada (Haj-Yahia ve Uysal, 2008); erkeklerin kadınlara göre; kadına yönelik daha geleneksel tutumlar gösterenlerin, daha liberal tutumlar gösterenlere göre daha fazla oranda kadına yönelik aile içi şiddeti meşrulaştırdığı, kadını daha fazla suçlama eğilimleri olduğu, kocaları tarafından dövülen kadınlara yardım sunulmasını daha az gerekli gördükleri belirlenmiştir. Bu tutumlarla ilgili olarak, anne-babanın eğitim süreleri ve ailenin sosyoekonomik düzeyi açısından belirgin bir farklılık saptanmamıştır. Kadına yönelik daha geleneksel tutumlara sahip öğrencilerin, kadına yönelik dayatması daha fazla meşrulaştırdıkları, kadını daha fazla suçlama eğilimi gösterdikleri, daha az bu kadınlara yardım sunulmasını gerekli gördükleri belirlenmiştir.

Ayrıca orijin ailelerinde şiddete tanık olan veya maruz kalan öğrencilerin aile içi şiddeti meşrulaştırma eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Öğrencilerin önemli bir bölümünün aile içi şiddeti bir sosyal problem olarak tanımladıkları ve sosyal kurumların, yasaların konuya eğilmeleri gerektiğini düşündükleri belirtilmektedir.

BÖLÜM IV -YÖNTEM

4.1. KATILIMCILAR VE UYGULAMA

Çalışma, İzmir’de öğrenim sonrası aile içi şiddete maruz kalanlarla karşılaşma olasılığının yüksek olacağı varsayılan meslek gruplarının yetiştirildiği Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İletişim Fakültesi’nde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, ‘Demografik Bilgi Formu’, ‘Çatışma Yöntemleri Skalası’nın çeşitli formları, ‘Fiziksel Saldırganlık’ ölçeği, ‘Kadına Yönelik Tutumlar’ ölçeği ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları değerlendiren beş ölçek kullanılmıştır. Uygulama Şubat 2007 – Haziran 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın planlanma aşamasında, kullanılacak ölçekler, alt ölçekler ve madde sayıları dikkate alınarak araştırma popülasyonunun 450 – 550 öğrenciden oluşması planlanmıştır. Araştırma popülasyonu küme örneklem yöntemi ile belirlenmiştir.

Belirlenmiş Fakülte’lerden toplam 581 öğrenci soru formlarını yanıtlamıştır. Soru formlarının önemli bölümünü boş bırakmış olan 29 öğrencinin formları değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca, ‘6 yıldır veya daha uzun süredir üniversiteye devam eden’ öğrencilerin önemli bir bölümünün (%82.1’si) sadece Tıp Fakültesi’ne devam edenlerden oluşması, bu grupta diğer fakültelerden öğrencilerin ya hiç olmamaları ya da çok az sayıda olmaları nedeniyle yanlılık yaratabileceği düşünülmüş; bu nedenle, ‘6 yıldır veya daha uzun süredir üniversiteye devam eden’ler grubunun (toplam 84 öğrenci) analizlerin dışında bırakılmasına karar verilmiştir. Çalışmanın örneklemini toplam 468 öğrenciden oluşmuştur.

Analizler, Tıp, Edebiyat, Eğitim ve İletişim Fakülteleri’ne devam eden toplam 468 katılımcıdan alınan cevap formları ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcılarının fakültelere göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların devam ettikleri fakültelere göre dağılımları:

Fakülteler		Sayı	Geçerli Yüzde
	Tıp Fakültesi	139	29,7
	Eğitim Fakültesi	95	20,3
	İletişim Fakültesi	51	10,9
	Edebiyat Fakültesi	183	39,1
	Geçerli toplam	468	100,0

Eğitim Fakültesi öğrencilerinin (toplam 95 kişi), 28'i sınıf öğretmenliği, 67'si ise rehberlik ve danışmanlık bölümündendir. Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin (toplam 183 kişi) 101'i Psikoloji, 36'sı Sosyoloji, 46'sı ise Felsefe bölümlerine devam etmektedirler.

Soru formları, sınıf/anfilerde dersin başında, öğrencilere toplu biçimde bilgilendirme yapıldıktan sonra çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere dağıtılmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler, yardımcı olan öğretim üyesinin tercihinin bağlı olarak, ya ders süresince soru formlarını doldurmuşlar veya daha sonra doldurarak iletmislerdir. Ölçeklerin doldurulma süresi 30 – 45 dakika arasında değişmektedir.

4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama araçları 5 gruptan oluşmuştur:

I-Bilgi formu

II-Çocukluk ve ergenlik döneminde tanık olunan ve/veya maruz kalınan aile içi şiddet yaşantıları

a-Babanın anneye uyguladığı şiddete tanık olma (Çatışma Yöntemleri Skalası-Ebeveynler arası şiddet- Babadan anneye Formu)

b-Anne-babanın psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma (Çatışma Yöntemleri Skalası-Ebeveynlerden çocuğa-Baba formu ve Çatışma Yöntemleri Skalası-Ebeveynlerden çocuğa-Anne formu)

III-Kendisinin şiddet kullanımı, saldırganlık eğilimi

a-Kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet (‘Çatışma Yöntemleri Skalası-Kendinden başkalarına formu)

b-‘Fiziksel saldırganlık’ alt ölçeği

IV-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar

a-‘Kadına Yönelik Tutumlar’ ölçeği

V-Ailede kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumlar

a-‘Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme’ ölçeği (Faktör 1, Faktör 2)

b-Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İnançlar: (‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmeli’ alt ölçeği; ‘Maruz Kaldığı Şiddet için Kadını Suçlama’ alt ölçeği)

4.2.1 Bilgi formu: (Bkz. Ek-1)

Araştırmacı tarafından bu çalışma için oluşturulan Demografik Bilgi Formu 13 soruyu kapsamaktadır. Yaşı, okuduğu fakülte, cinsiyet, gibi kişisel değişkenlerin yanı sıra, ilgili literatürde aile içi şiddet alanıyla ilişkili olduğu belirtilen aile yapısı ile ilgili bazı değişkenlere de yer verilmiştir (“Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer”, “Anne-babanın öğrenim durumu”, “Annenin bir işte çalışıp çalışmadığı”, “Kardeş sayısı”, vb.).

Ayrıca, genel olarak tutumlarla ilişkili olduğu belirtilen ve tutum çalışmalarında sıklıkla ele alınan ‘dini inançların gündelik hayata etkisi’ ve ‘siyasi eğilim’ (tek boyutlu) konusunda bilgi almak amacıyla, Göregenli (2004, 2005) tarafından hazırlanmış ve şiddet çalışmalarında kullanılmış iki soru kullanılmıştır. Her iki sorunun da yanıt bölümü 7’li skaladan oluşmakta ve katılımcıların uygun gördükleri bölümü işaretlemeleri istenmektedir.

4.2.2. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları

a-Babanın anneye yönelik şiddetine tanık olma (Bkz. Ek-II-A)

Çocukluk ve ergenlik döneminde tanık olduğu babanın anneye yönelik ‘psikolojik’ ve ‘fiziksel şiddet (minör ve ağır)’ davranışlarını değerlendirebilmek amacıyla Çatışma Yöntemleri Skalası (Conflict Tactic Scale-CTS) “Ebeveynler arası

şiddet, babadan anneye” formu bu çalışmanın amaçlarına uygun değişiklikler yapılarak kullanılmıştır.

b-Anne-babanın psikolojik/fiziksel şiddetine maruz kalma (Bkz. Ek-II-B)

Çocukluk ve ergenlik döneminde, maruz kaldığı ebeveynlerden kendisine yönelik şiddet ‘psikolojik’ ve ‘fiziksel şiddet’i (minör ve ağır) araştırmak için; Çatışma Yöntemleri Skalası (Conflict Tactic Scale-CTS)-Ebeveynden Çocuğa, anne ve baba versiyonları çalışmanın amaçlarına uygun değişiklikler yapılarak kullanılmıştır. (Ek-4)

Çatışma Yöntemleri Skalası Hakkında Genel Bilgi

Çatışma Yöntemleri Skalası (ÇYS)-(Conflict Tactic Scale-CTS) Straus (1979) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal CTS eşler arasındaki çatışmalarda kullanılabilen yöntemleri değerlendiren ‘görüşme’, ‘sözel/psikolojik şiddet’ ve ‘fiziksel şiddet (minör ve ağır)’ olmak üzere üç skala ve toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Farklı amaçlar için değişik formları da geliştirilmiştir (Straus ve Gelles, 1988; 1990a, 1990b; Gelles ve Straus, 1990; Straus ve ark., 1996; Straus, 2007).

1996’da Straus, CTS’yi gözden geçirerek yenilemiştir (Straus, 2000). Gözden geçirilmiş formda (CTS2) ilk ölçekteki maddeler önemli ölçüde korunmuş, ancak farklı alt skalalar eklenmiş, varolan skalalardaki madde sayıları da artırılarak ölçek genişletilmiş ve yeniden düzenlenmiştir.

ÇYS’nin; geliştirilmesinden bu yana, aile içi şiddet alanıyla ilgili çalışmalarda tüm dünyada, uluslar arası çalışmalarda ve ulusal tarama analizlerinde en sık kullanılan ölçme aracı olduğu bildirilmektedir (Straus, 2007). Çok sayıda ülkede, dilde, farklı kültürlerde güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır. Farklı dil ve kültürlerde uygulamalar için uygun bir ölçme aracı olduğu değerlendirilmesi yapılmaktadır. 1979’dan 2005’e dek çeşitli ülkelerde gerçekleştirilmiş 600’ün üzerinde araştırma yazısında ÇYS’ye yer verilmiştir (Straus, 2007).

Straus (1990), CTS’nin psikolojik ve fiziksel şiddet skalalarında, çeşitli araştırmalarda saptanan Cronbach alpha değerlerinin 0.77 - 0.99 arasında değiştiğini göstermektedir.

Bu çalışmada, gözden geçirilmiş versiyonundan daha kısa olması ve zaten ilgili skalalardaki maddelerin önemli bölümünü barındırması nedeniyle ÇYS'nin 1985 versiyonunun temel alınmasına karar verilmiştir. Çalışmada, ÇYS'nin 'psikolojik şiddet' ve 'fiziksel şiddet' skalalarının 'ebeveynden çocuğa', 'ebeveynler arası' ve 'çocuktan akranlara' formlarından yararlanılmıştır.

ÇYS'nin Türkçe'ye çevirisi yapılmış ve uyarlanmış bir versiyonu Türkiye'de benzer bir popülasyonda kullanılmıştır (Arslan, 2002). Bu araştırma kapsamında yapılan düzenlemede ise, 'ÇYS-psikolojik şiddet' skalasına ait ağır psikolojik şiddeti sorgulayan 3 soru ve 'ÇYS-fiziksel şiddet' skalası kullanılmıştır. Fiziksel şiddet skalasına, Arslan'ın (2002) kullandığı 8 maddenin yanı sıra, Straus'un 1985 versiyonunda ölçeğe kattığı (Straus ve Gelles, 1990, Straus ve Gelles, 1998) ek soru da ("Boğazını sıkma") dahil edilmiştir.

Fiziksel şiddet skalası, 'minor' ve 'ağır (severe)' olarak iki alt skaladan oluşmaktadır. Straus ve Gelles (1990), 'minor şiddet' tanımının şiddeti hafifseme gibi bir risk içerebileceğini, bu tanımın 'olağan', 'uygulanabilir' 'mağdur ve toplum için önemli değil' gibi anlaşılmaması gerektiğini vurgulamışlardır. Eğer kültürel olarak 'minör' isimlendirilmesinin taşıdığı böyle bir risk bulunuyorsa, alt skalaların düzey 1 ve düzey 2 olarak isimlendirilebileceğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada da, yazım ve anlaşılma kolaylığı düşünülerek alt skalaların 'minor' ve 'ağır' olarak isimlendirilmesi; 'Minör' kelimesinin taşıyabileceği anlam riski nedeniyle de ÇYS bölümlerinde, dipnotla açıklama konulması tercih edilmiştir.

'Bıçak ya da silahla tehdit' ve 'bıçak kullanılma ya da silahla ateş etme' maddelerinin taşıdıkları direkt yüksek yaşamsal risk ile niteliksel olarak diğer maddelerden farklılık göstermeleri nedeniyle analizlerde ayrı bir alt skala olarak değerlendirilmeleri düşünülmüş; ancak, araştırmada kullanılan ÇYS'nin dört formunda da her iki maddenin de frekansları çok düşük bulunmuştur (Frekanslar 0 ile 14 arasında değişmektedir). Bu nedenle, bu maddelerin ayrı bir alt skala olarak analizinden vazgeçilmiş, maddeler orijinal ölçekte belirtilen biçimde ağır fiziksel şiddet alt skalası içinde tutulmuştur.

Çalışmada ÇYS, 3 alt skala olarak kullanılmıştır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Çatışma Yöntemleri Skalası-alt skalalara göre madde listesi

Onu aşağıladı veya ona küfür etti Ona vurmakla ya da birşey atmakla tehdit etti Bir şeyi fırlattı , paramparça etti, birşeye vurdu veya bir şeyi tekmeledi	Psikolojik şiddet
Ona birşey fırlattı Onu itti, kollarından yakaladı ya da tartakladı Ona tokat attı	Minör fiziksel şiddet
Onu tekmeledi, ısırıldı veya yumruk attı Ona birşeyle vurdu veya vurmaya çalıştı Ona dayak attı Boğazını sıktı Onu bir bıçak ya da silahla tehdit etti Ona karşı bir bıçak kullandı ya da silahla ateş etti	Ağır fiziksel şiddet

Orijinal ölçek'te, şiddet biçimine ilişkin maddeler listelenerek, her biri için son 1 yıl içinde kaç kez yaşandığının belirtilmesi istenmektedir. Cevap şıkları '0' = 'hiçbir zaman' dan '6' = '20 kezden fazla'ya uzanmaktadır. Bu çalışmada, çocukluk ve ergenlikteki aile içi şiddet yaşantılarının araştırıldığı versiyonda, kapsanılan sürenin farklılığı nedeniyle cevap şıklarında kısmi değişiklik yapılmıştır.

Straus ve Gelles (1988; 1990a, 1990b; Gelles ve Straus, 1990) ve CTS kullanılarak gerçekleştirilen diğer çalışmalarda ölçeğin yapısı gereği aşırı çarpıklık (skewness) göstermesi sorununa dikkat çekilmektedir. Bunu aşmak için Straus ve Gelles'in önerileri dikkate alınarak (1988; 1990a, 1990b; Gelles ve Straus, 1990); 'prevalans' değerleri kullanılmış, gerektiği durumda, analizlerde 'Kronisite' değerleri ayrı olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Prevalans bakılırken; yanıtlar o şiddet biçiminin belirtilen zaman aralığında 'en az bir kez olması' veya 'hiç olmaması' biçiminde yeniden kodlanarak analiz edilmektedir (Bkz. Tablo 3). Bu çalışmada da aşağıda belirtilen kodlama sistemi

kullanılmıştır. ‘Kronisite’ değerleri ise; alt skala maddelerinin düz toplamı ile elde edilmektedir.

Tablo 3: Çatışma Yöntemleri Skalası-‘0’ – ‘1’ kodlama sistemi

Psikolojik şiddet	0=hiç psikolojik şiddet yok	1=en az bir kez psikolojik şiddet var
Minör fiziksel şiddet	0=hiç minör fiziksel şiddet yok	1=en az bir kez minor fiziksel şiddet var
Ağır fiziksel şiddet	0=hiç ağır fiziksel şiddet yok	1=en az bir kez ağır fiziksel şiddet var
Fiziksel şiddet (tümü)	0=hiç fiziksel şiddet yok	1=en az bir kez fiziksel şiddet var (minor veya ağır)

4.2.3. Kişinin başkalarına karşı şiddet kullanımı ve saldırganlık eğilimi

Kişinin kendi saldırganlığına ilişkin algısını ölçmek için ‘Saldırganlık Ölçeği’nin ‘Fiziksel Saldırganlık’ alt ölçeğinden (Buss ve Perry, 1992); kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddeti araştırmak için ise ‘Çatışma Yöntemleri Skalası’ndan (Straus, 1979) yararlanılmıştır.

a-Kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet (Bkz. Ek IV)

Kişinin, kişiler arası çatışmalı durumlarla başa çıkmak için kullandığı ruhsal ve fiziksel şiddet yöntemlerini değerlendirmek amacıyla “Çatışma Yöntemleri Skalası-kendinden başkalarına” formu uyarlanarak kullanılmıştır.

b- ‘Fiziksel Saldırganlık’ alt ölçeği: (Bkz. Ek III)

Kişinin kendi saldırganlık eğilimine ilişkin algısını ölçmek amacıyla ise Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilmiş olan “Saldırganlık Ölçeği”nin (Aggression Questionnaire), “Fiziksel Saldırganlık” alt ölçeği kullanılmıştır.

Saldırganlık ölçeği’nin, psikometrik yeterliliği, kavramsal netliği ve pratik kullanım özellikleri ile saldırganlık eğilimini ölçmekte dünyada en sık kullanılan

ölçeklerden biri olduğu belirtilmektedir (Tremblay ve Ewart, 2005; Echardt ve ark., 2002). Saldırganlık ölçeğinin orijinali 29 maddeden oluşmakta ve 4 faktör içermektedir: Fiziksel Saldırganlık (Physical Aggression), Sözel Saldırganlık (Verbal Agression), Kızgınlık (Anger) ve Düşmanlık (Hostility). Bu araştırmada kullanılan ‘Fiziksel Saldırganlık’ alt ölçeği 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 5’li Likert tipi olarak hazırlanmıştır (1= “Beni hiç tanımlamıyor” – 5= “Beni çok tanımlıyor”).

Fiziksel ve Sözel Saldırganlık alt ölçeklerinin, saldırganlığın davranışsal, enstrumental ve motor bileşenlerini içerdiği; ‘Düşmanlık’ alt ölçeğinin saldırgan davranışın bilişsel bileşenini, ‘Öfke’ alt ölçeğinin ise saldırgan davranışın duygusal ve duyuşsal bileşenlerini içerdiği belirtilmektedir (Gallordo-Pujol, 2006, Vigil-Collet, 2005)

Buss ve Perry (1992) tarafından belirtilen, ölçeğin Fiziksel Saldırganlık alt ölçeğinin iç güvenilirliği: 0.85’dir. İç geçerliliği ($\alpha = .89$), test-tekrar test korelasyonu $r=80$ olarak saptanmıştır. Buss ve Perry (1992), tüm alt ölçeklerin güvenilirlik ve geçerliliğinin yeterli olduğunu ancak alt ölçekler arasında farklılıkların olduğunu belirtmişlerdir. Buss ve Perry (1992) yaptıkları faktör analizinde, en güçlü faktör yüklülüğüne fiziksel saldırganlıkla ilgili maddelerin sahip olduğunu, Fiziksel saldırganlık alt ölçeğinin yapısal geçerliliğe sahip olduğunu ancak, diğer alt ölçekler için yapısal geçerlilik noktasında daha zayıf delillerin bulunduğunu bildirmişlerdir. Farklı araştırmacılar da bu nedenlerle fiziksel saldırganlık alt ölçeğinin özel bir önem taşıdığını ayrıca kavramsal olarak da ailede kadına yönelik fiziksel şiddet ile en fazla bağlantılı maddeleri içerdiğini vurgulamaktadırlar (Wesley, 2004).

Farklı kültürler, popülasyonlar, ülkeler ve dillerde ölçeğin güvenilirlik, geçerlilik ve faktör analizleri yapılmıştır. Çalışmalarda, ölçeğin psikometrik özelliklerinin oldukça iyi olduğu ve farklı popülasyon, dil ve kültürlerde kullanımının mümkün olabildiği ortaya konmuştur (Tremblay ve Ewart, 2004, Vigil-Collet, 2005, Maxwell, 2008, Moren ve Meesters, 2002) . Vigil-Collet (2005), dört farklı dil ve kültürde yapılan çalışmaları ele aldığı çalışmasında, ölçeğin faktör yapısının kültürel etkiden bağımsız olduğunu belirtmektedir.

Fiziksel saldırganlık alt ölçeğinin Cronbach alpha değeri, İspanyolca versiyonunda 0.83 (ergenlerde) (Santisteban ve ark., 2007); Almanca versiyonunda 0.78 (von Collani ve Werner, 2006); İtalyanca versiyonunda ve Japonca versiyonunda 0.77 (Fossati ve ark., 2003; Nakana, 2008); Hollanda’ca versiyonunda 0.75 (Moren ve Meesters, 2002) olarak bulunmuştur.

Ölçeğin, Türkiye’de daha önce gerçekleştirilmiş bir çeviri ile güvenilirlik geçerlilik çalışmasında (Can, 2002), Cronbach alpha değeri =0.95 bulunmuştur. Test-tekrar test bağıntısı $r=0.48 - 0.76$; fiziksel saldırganlık alt ölçeğinde $r=0.847$ olarak saptanmıştır.

Çeviri-uyarlama çalışması: Fiziksel Saldırganlık alt ölçeğinin çevirisi konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi, 3 kişilik uzman çevirmenler grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeviriler, bu alanda deneyimli 3 profesörden oluşan hakemler grubu tarafından değerlendirilmiş, kültürel eş anlamlılıkları açısından gözden geçirilerek son halleri verilmiştir. Ayrıca, geri çevirisi de bir uzman çevirmen tarafından yapılmış ve bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Bu çalışmada, Fiziksel Saldırganlık alt ölçeğinin Cronbach alpha değerleri tüm katılımcılarda 0,81 olarak bulunmuştur.

4.2.4. Kadına yönelik tutumlar ölçeği (Bkz. Ek V)

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların değerlendirilmesi amacıyla Spence ve Helmreich (1972) tarafından geliştirilen Kadına Yönelik Tutumlar (The Attitudes Toward Women Scale-AWS) ölçeğinin kısa formu (Spence ve ark., 1978), çeviri ve uyarlama çalışması gerçekleştirilerek kullanılmıştır.

Ölçeğin orijinali 25 maddeden oluşmaktadır, Likert tipi bir ölçektir. Tek boyutlu bir ölçek olduğu belirtilmektedir. Yüksek puanlar profeminist, daha eşitlikçi, liberal tutumları, düşük skorlar ise daha geleneksel, muhafazakar, patriarkal tutumları göstermektedir.

Spence ve Helmreich Kadına Yönelik Tutumlar Ölçeği’ni yayınladıkları makalede alt başlık olarak “Çağdaş toplumda kadının rolü ve haklarına ilişkin tutumların ölçülmesi için objektif bir araç” tanımını kullanmışlardır (Spence, 1997).

Bugüne dek cinsiyet rolleri (sex roles), toplumsal cinsiyet rolleri (gender roles), cinsiyetçilik, cinsel ayrımcılık çalışmalarında en sık kullanılan ölçeklerden biridir. Sadece Amerika’da değil, çok sayıda ülkede, farklı populasyonlarla yapılan çalışmalarda kullanılmış, farklı kültürlerde geçerliliği ve güvenilirliği yüksek bulunmuş ve kültürlerarası çalışmalarda kullanılabileceği belirtilmiştir. 1990’a dek Kadına Yönelik Tutumlar Ölçeği’nin kullanıldığı 300’ün üzerinde çalışma bildirilmiştir (Spence, 1997).

Spence and Helmreich (1978) 25 maddelik versiyonu kullandıkları çalışmalarında Cronbach alpha değeri olarak 0.89 bildirmişlerdir (akt. Spence ve HAhn, 1997). Ölçeğin kısa formu kullanılarak Türkiye’de tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (Haj-Yahia &Uysal, 2008), Cronbach alpha değeri 0.81 olarak bulunmuştur.

Çeviri-uyarlama çalışması: Ölçeğin çevirisi, konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi, 3 kişilik uzman çevirmenler grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeviriler, bu alanda deneyimli 3 profesörden oluşan hakemler grubu tarafından değerlendirilmiş, kültürel anlamlılıklarının eşdeğerliliği açısından gözden geçirilerek son halleri verilmiştir. Ayrıca, geri çevirisi de bir uzman çevirmen tarafından yapılmış ve bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Ölçeğin uyarlanması sürecinde orijinal ölçekteki 7. madde (“Evlilik yemininde ‘itaat etme’ sözünün kalması kadınları aşağılayıcıdır” (“It is insulting to women to have the ‘obey’ clause remain in the marriage service”)) , Türkiye’de karşılığı olan bir madde olmaması nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda 24 maddelik, beşli Likert tipi ölçek (‘1’= ‘tümüyle katılıyorum’, ‘5’=‘hiç katılmıyorum’) araştırma populasyonuna uygulanmıştır.

Bu çalışmada, tüm maddelerle yapılan iç güvenirlik analizinde Cronbach alpha değeri 0.88 olarak bulunmuştur. Ölçek maddelerinin birbirleriyle korelasyonları ve cronbach alpha değerine etkisi değerlendirilerek; 4 maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. (Çıkarılan maddeler: “Kadınlar, günümüz entelektüel ve sosyal problemlerinin çözümünde önderlik etmek için daha fazla sorumluluk almalıdır”; “Bir kadın evlilik teklifi yapmakta bir erkek kadar özgür olabilmelidir”, “Erkek arkadaşları

kadar para kazanan kadınlar, beraber dışarı çıktıklarında harcamaları eşit biçimde karşılamalıdır” ve “Kanunlar aile gelir ve mülklerinin kullanımı konusunda kocadan yana olmamalıdır”). Bu dört maddenin çıkarılmasından sonra tekrarlanan iç güvenilirlik analizinde Cronbach alpha 0.89 olarak saptanmıştır. Analizler, son hali 20 maddeden oluşan bu versiyon ile gerçekleştirilmiştir.

4.2.5. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar

4.2.5.1. Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme (Bkz. Ek-VI)

Ailede kadına yönelik şiddetin meşru algılanabildiği alanları araştırmak amacıyla; araştırmacı tarafından bu çalışma için geliştirilmiş olan “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme” (Meşru Görme) ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Margolin ve ark. (1998) tarafından geliştirilmiş olan “Evliliğe ilişkin Tutumlar Endeksi’nden (The Attitudes about Marriage Index) esinlenerek hazırlanmıştır.

Ölçeğin geliştirilmesinde;

-Benzer anlam taşıyan dört açık uçlu soru hazırlanmış ve araştırma popülasyonu ile aynı yaş grubundaki 54 kişiye verilerek cevaplamaları istenmiştir. Cevapların içerik analizi yapılmış ve bu analize dayalı olarak maddeler oluşturulmuştur.

-Margolin ve ark.’nın (1998) çalışmasından ve literatur taraması yapılarak benzer çalışmalarda kullanılan maddelerden kültüre uygun bulunan maddeler seçilmiştir.

-İçerik analizi sonucu oluşturulan maddeler ile literatür taraması ile belirlenen maddeler eklenerek 62 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Maddeler aile içinde yaşanabilecek çeşitli sorunlu durumları içermekte ve bu durumlar ortaya çıktığında bir erkeğin karısına vurmasının ne kadar mazur görülebileceği sorulmaktadır. Ölçek 5’li Likert tip olarak hazırlanmıştır (1=‘hiç mazur görülemez’ – 5=‘tümüyle mazur görülebilir’).

-Bu madde havuzu, Ege Üniversitesi’nde öğrenimine devam eden öğrencilerden, bu araştırmanın popülasyonu ile yaş, cinsiyet dağılımı alanlarında benzerlik gösteren 130 kişiye uygulanmıştır.

-Verilerin faktör analizi (varimax rotasyon) ve psikometrik analizleri yapılarak 28 madde belirlenmiştir. Bu araştırmada, ön çalışma ile belirlenen bu 28 madde ile uygulama gerçekleştirilmiştir.

Bu 28 maddenin Cronbach alpha değeri 0.969 bulunmuştur. Yapılan faktör analizinde (varimax rotasyon); iki faktör yapısı belirlenmiştir, her iki faktörde de yakın faktör yüklülüğüne sahip 3 madde, ölçekten çıkarılarak ölçeğe son hali verilmiştir. 25 madde ile yapılan güvenirlik analizinde, Cronbach alpha değeri 0.97 olarak saptanmıştır.

Belirlenen iki faktör, toplam varyansın %65.14'ünü açıklamaktadır. 1. faktörün, Cronbach Alpha değeri 0.97, 2. Faktörün Cronbach alpha değeri 0.86 olarak bulunmuştur. 1. Faktör, ağırlıklı olarak kadının sadakati, çocuklarla ilgilenmesi, kocaya ve ailesine saygılı davranması ve itaat etmesi ile ilgili 19 maddeden oluşmaktadır (Faktör analizi sonuç tablosu için bkz Tablo 4). 2. faktör ise, ağırlıklı olarak kadının kocasına karşı görevleri ve kocanın durumsal gerginliği ile ilişkili 6 maddeden oluşmaktadır.

1. Faktör'den alınabilecek muhtemel en düşük puan 19, en yüksek puan 95, aralık 76'dır. 2. Faktör'den alınabilecek muhtemel en düşük puan 6, en yüksek puan 30 ve aralık 24'tür.

Tablo 4: 'Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme' ölçeği Faktör analizi sonuç tablosu

MADDE İFADELERİ	Ort	t. sap.	Fakt. ağırl.	Fakt. yükü %	Cron. alpha
FAKTÖR 1:					
-Karısını yatakta başka bir erkekle yakalarsa	3,35	1,55	,870	56.13	.967
-Karısı sadık değilse	2,82	1,42	,851		
-Kadın kocası ve kocasının arkadaşlarının önünde bir başka erkekle flört ediyorsa	2,84	1,42	,849		
-Karısı başkalarının önünde kocasının erkekliğinden kuşku duyduğunu söylese	2,55	1,39	,848		
-Karısının bir başka erkekle bir gönül ilişkisi olduğunu anlarsa	2,67	1,42	,822		

-Karısı kocasının arkadaşlarının önünde ona küfrederse	2,22	1,19	,777		
-Karısı başkalarının yanında kocasıyla alay ederse	2,09	1,09	,768		
-Karısı kocasını akrabalarının ve arkadaşlarının yanında küçük düşürürse	2,03	1,07	,746		
-Karısı çocuklarını nedensiz yere dövüyorsa	2,62	1,31	,738		
-Karısı kocasını silah çekmekle tehdit ediyorsa	2,47	1,29	,726		
-Karısı kocasına sürekli saygısızca davranıyorsa	1,98	1,06	,725		
-Karısı çocuklarını bakımsız bırakıyorsa	2,02	1,06	,691		
-Karısı kocasının annesinden hep kötü, çirkin kelimelerle bahsediyorsa	1,97	1,06	,690		
-Karısı sürekli olarak eşinin söylediğinin tersini yapıyorsa	1,88	1,05	,677		
-Karısı sarhoşsa, saldırgansa ve deli gibi davranıyorsa	2,39	1,20	,672		
- Karısı yalnızlarken kocasına küfrederse	1,83	,96	,630		
-Kendisi sinirliyken karısı ona kaldıramayacağı şeyler söylese	1,97	1,06	,626		
-Karısı baş başa bir konuşmada ona "erkekliğinden kuşku duyduğunu" söylese	1,93	1,11	,602		
-Bir tartışma sırasında önce karısı ona vurursa	2,36	1,15	,568		
FAKTÖR 2:					
- Koca işten atıldığı için çok üzüntülüysen	1,31	,60	,766		
-Çok önemli bir toplantıya yetişmeye çalışırken yine karısının giyeceklerini yıkamamış olduğunu farkederse	1,51	,73	,761		
-Koca işte çok gergin ve kötü bir gün geçirmişse	1,26	,63	,720	9.01	.859
- İşten geldiğinde evde yemek bulamıyorsa	1,45	,70	,710		
- Karısı sürekli olarak kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi reddediyorsa	1,55	,87	,681		
- Koca sarhoşsa ve kontrolünü kaybetmişse	1,37	,73	,676		
TOPLAM				65.14	.965
Kaiser-Meyer-Olkin Ölçek geçerliliği				0.849	
Bartlett Küresellik testi				Khi kare	11571.785
				Sd	300
				P değeri	.000

4.2.5.2. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar: (Bkz. Ek VII)

Bu çalışmada kadına yönelik şiddete ilişkin inançların değerlendirilebilmesi için iki alt ölçek kullanılmıştır: ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ve ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’

‘Şiddete Maruz Kalan Kadına Yardım Verilmeli’ ölçeği (Bkz. Ek VII-A)

Bu çalışmada, Saunders ve ark. (1987) tarafından geliştirilmiş olan ‘Kadının Dövülmesine ilişkin İnançlar Envanteri’nin (Inventory of Beliefs about Wife Beating) 5 maddeden oluşan ‘Yardım Sağlanmalıdır (Help Should be Given)’ alt ölçeği gözden geçirilerek kullanılmıştır. Alt ölçeğin çevirileri üç uzman çevirmen tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeviriler, bu alanda deneyimli 3 uzman bilirkişi tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca, geri çevirisi de bir uzman çevirmen tarafından yapılmış ve bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

İlgili kültürlerarası çalışmalarda kullanılmış olan ve benzer içerikli tanımlamalara ‘meşru görme’ ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde gerçekleştirilen niteliksel çalışmada da rastlanan iki madde ölçeğe eklenmiştir: “Koca dayacağı eşler arasında özel bir meseledir” (Peltzer ve ark. 2003 ve Cann ve ark., 2001) ve “Kanunlar karı koca arasındaki meselelere karışmamalıdır” (Figuerado ve ark. 2001).

Saunders ve ark. (1987), üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada alt ölçeğin Cronbach alpha değerini 0.67, hemşirelerle yapılan çalışmada ise 0.73 olarak bildirmiştir.

Türkiye’de tıp fakültesi öğrencileri ile, ölçeğin Haj Yahia tarafından revize edilmiş 7 maddelik versiyonunun kullanılarak gerçekleştirildiği bir çalışmada (Haj Yahia &Uysal, 2008), alt ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.83 olarak saptanmıştır.

Çalışmamızda ise ölçeğin orijinal maddelerle yapılan güvenirlik analizinde Cronbach alpha 0,63 olarak saptanmıştır. ‘Hükümet kuruluşları, sosyal bir problem olarak koca dayacağına öncelik vermelidir’ maddesinin, diğer maddelerle iki yönlü korelasyonunda, 0.3’ün üzerinde değer saptanmamış, çoklu korelasyonlar karesinde değeri .0931 bulunmuştur; madde çıkartıldıktan sonra ölçeğin Cronbach alpha’sının 0.65’e yükseldiği görülmüş ve bu maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. İki

ek maddenin katılması sonrası yapılan güvenirlik analizinde Cronbach alpha değeri 0,73 olarak saptanmıştır ve bu 6 maddeden oluşmuş alt ölçekle analizler gerçekleştirilmiştir.

Olası puanlar 6 (min.) ile 30 (max.) arasındadır, olası aralık 24'tür. Yüksek puanlar şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesini destekleyen tutumları, daha düşük puanlar ise yardım verilmesine ilişkin olumsuz tutumları göstermektedir.

‘Maruz Kaldığı Şiddet için Kadını Suçlama’ ölçeği (Bkz. Ek VII-B)

Haj Yahia'nın (1998, 2003), Saunders ve ark.nın (1987) ‘Kadının Dövülmesine ilişkin İnançlar Envanteri’ni (Inventory of Beliefs about Wife Beating) temel alarak geliştirmiş olduğu 12 maddelik ‘Kadına Yönelik Şiddet için Kadını Suçlamak (Blaming the Wife for Violence Against Her)’ alt ölçeği gözden geçirilerek kullanılmıştır.

‘Kadına Yönelik Şiddet için Kadını Suçlama’ ölçeğinin çevirisi Sakallı-Uğurlu tarafından (2001) yapılmış ve Türkiye’de benzer populasyonlarla yapılan çalışmalarda uygulanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2001; Ulu, 2003). Haj Yahia (1998, 2003) alt ölçeğin Cronbach alpha değerini 0.86 olarak bildirmektedir. Ulu (2003) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada alt ölçeğin güvenirliği 0.95 olarak bulunmuştur.

Çalışmamızda bu çeviri kullanılmış, ayrıca alanda kültürlerarası çalışmalar taranarak belirlenmiş iki madde de -“Eğer kadınlar kocalarını memnun etmek için daha fazla uğraşırlarsa evdeki şiddeti önleyebilirler” (Jackson ve ark, 1994, akt. Bryant ve Spencer, 2003) ve “Kocasına itaat eden ve ona iyi bakan kadınlar asla dayak yemezler” (Nayak ve ark., 2005) ölçeğe eklenmiştir.

Orijinal haldeki alt ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,90 bulunmuştur. Eklenen 2 madde ile 14 maddelik olan ölçeğin yapılan güvenirlik analizinde, Cronbach alpha değeri 0.92 olarak saptanmıştır. Bu çalışmanın analizlerinde de ölçeğin bu 14 maddeden oluşmuş son versiyonu kullanılmıştır.

Maddeler beşli Likert tip olarak hazırlanmıştır (1=tümüyle katılıyorum, 5=hiç katılmıyorum). Olası puanlar min. 14 ile max. 70 arasındadır, olası aralık 56’dır. Düşük puanlar kadına yönelik şiddet için kadının suçlanmasına yönelik tutumları, yüksek puanlar ise kadının suçlanmasına karşı tutumları göstermektedir.

Ayrıca, bu çalışmanın uygulama sürecinde yine Haj Yahia tarafından geliştirilmiş olan 5 maddelik ‘Gösterdiği Şiddet için Kocayı Sorumlu Tutma (Holding Husband Responsible for Their Violence)’ alt ölçeği de kullanılmıştır. Ancak güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha .5936 olarak bulunmuş, çoklu korelasyonlar karesi’nde de hiçbir madde .25’in üzerinde değer almadığı görülmüştür. Bu nedenle bu alt ölçek verilerinin analizlere dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Ek olarak;

Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarla ilgili olarak, niteliksel çalışmada belirlenen “Kadın dayacağı hiçbir zaman hak etmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür” maddesi ile Saunders’in (1987) ‘Kadına yönelik şiddetin meşrulaştırması’ alt ölçeğinde yer alan “Bir erkeğin karısını dövmesinin hiçbir mazereti olamaz” maddesine soru formunda yer verilmiş ve bu maddeler ayrıca analiz edilmişlerdir.

4.3. VERİLERİN ANALİZİ

Veri analizinde SPSS 11.0 kullanılmıştır. Tüm ölçme araçlarının frekans ve/veya tanımlayıcı analizleri gerçekleştirilmiştir.

Her bir demografik değişken açısından, tüm ölçeklerin puan ortalamaları farklılaşmaları araştırılmıştır. Normal dağılıma sahip olan ölçeklerde; cinsiyet için ‘bağımsız gruplarda t-test’, ikiden fazla gruplu olan diğer değişkenler için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Varyansların homojenliği Levene test ile araştırılmış, varyansların homojenliği konusunda kuşku duyulduğunda, daha gürbüz bir test olan Welch uygulanmış ve farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına bakmak için de Tamhane T2 kullanılmıştır. Varyansların homojenliği konusunda kuşku olmadığı durumlarda ise çoklu karşılaştırmalı testlerden (Post hoc) Tukey tercih edilmiştir.

Parametrik test ölçütlerini karşılama konusunda kuşku duyulduğunda; Mann-Whitney-U testi ve Kruskas Wallis kullanılmıştır.

Çatışma Yöntemleri Skalası’nın değişik formlarının alt skalalarında şiddetin ‘en az bir kez’ yaşanması ve ‘hiç’ yaşanmamasının demografik değişkenler açısından gösterdiği farklılıklar χ^2 analizleri (Pearson χ^2 ve χ^2 eğim) ile; farklı formların ve alt

skalaların kronisite puanlarının birbirleriyle ilişkili gösterdikleri değişiklikler ise Spearman's Rho korelasyon analizi ile araştırılmıştır.

Tutum ölçekleri arasındaki ilişkiler, tutum ölçeklerinden ikisi gerekli parametrik özellikleri karşılamadığından Spearman's rho korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Yeniden kodlama

İstatistiksel gereklilikler nedeniyle, yeniden kodlamalarla demografik değişken şıklarının gruplamalarında düzenlemeler yapılmıştır;

-Ailenin toplam geliri, 1000 YTL ve 1000 YTL'den az, 1000 – 2500 YTL arası ve 2500 YTL ve daha fazla olmak üzere üçlü grup haline getirilmiştir.

-‘Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer’ değişkeninde, ‘yurtdışında bir ülkede’ maddesi frekansı çok düşük (2) olduğu için değerlendirme dışında bırakılmıştır.

-Babanın ve annenin eğitim düzeyleri; “ilkokul mezunu veya daha az” “ortaokul ve lise mezunu” ve “üniversite mezunu” olarak üç grupta toplanmıştır.

-Kardeş sayısı; “kardeşi yok”, “1 kardeşi var”, “2 kardeşi var”, “3 kardeşi var” ve “4 veya daha fazla kardeşi var” olarak 5 grupta toplanmıştır.

BÖLÜM V- BULGULAR

5.1. TANIMLAYICI DEĞİŞKENLER

Analizler toplam 468 katılımcıdan (%71.1'i kadın, %29'u erkek) alınan cevap formları ile gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılara ilişkin cinsiyet, fakülte, üniversitede bulunduğu yıl değişkenleri:

Çalışmaya katılanların, %71'i kadın, %29'u erkektir. %2.9'unun 19 yaşın altında, %2.7'sinin 26 yaşından büyük olduğu görülmüş, yeniden kodlama yapılarak, 19 yaş ve altı ve 25 yaş ve üstü olarak gruplar birleştirilmiştir (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5: Katılımcıların cinsiyet ve yaşa göre dağılımları

		Geçerli	
		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	330	71,0
	Erkek	135	29,0
	Geçerli Toplam	465	100,0
Yaş grupları	17-18	16	3,4
	19-20	177	38,0
	21-22	190	40,8
	23-24	61	13,1
	25-26	19	4,1
	26dan büyük	3	,6
	Geçerli toplam	466	100,0

Devam ettikleri fakültelere göre, katılımcıların dağılımına bakıldığında, en yüksek oranı %39.1 ile Edebiyat Fakültesi öğrencileri ile %29.7 ile Tıp Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. İletişim Fakültesinin oranı %9.4 ile en düşüktür. (Bkz. Tablo 6)

Fakültelere göre cinsiyet dağılımına baktığımızda, katılımcılar arasında erkek oranının en yüksek olduğu fakültenin Tıp Fakültesi (%46.7), en düşük olduğu fakültenin ise İletişim Fakültesi (%17.8) olduğu görülmektedir (Tablo: 6)

Tablo 6: Katılımcıların cinsiyet ve fakültelere göre dağılımları

KATILIMCILARIN DEVAM ETTİKLERİ FAKÜLTELER										
CİNSİYET	Tıp Fakültesi		Eğitim fak.		İletişim fak.		Edebiyat fak.		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	74	22,4	66	20,0	31	9,4	159	48,2	330	100,0
Erkek	63	46,7	29	21,5	19	14,1	24	17,8	135	100,0
Toplam	137	29,5	95	20,4	50	10,8	183	39,4	465	100,0

Üniversiteye devam etmenin, bulunulan sınıftan bağımsız olarak ortamsal faktörler nedeniyle tutum değişiklikleri üzerinde etkiye sahip olabileceği düşünülerek analizlerde ‘üniversitede kaçınıcı yılı’ değişkeninin kullanılması tercih edilmiştir (Dağılımlar için bkz. Tablo 7 ve Tablo 8).

Tablo 7: Katılımcıların üniversitede bulundukları yıla göre dağılımları

Üniversitede kaçınıcı yılı		Geçerli	
		Sayı	Yüzde
Üniversitede kaçınıcı yılı	Üniversitede 1. yılı	81	17,3
	Üniversitede 2. yılı	137	29,3
	Üniversitede 3. yılı	126	26,9
	Üniversitede 4. yılı	79	16,9
	Üniversitede 5. yılı	45	9,6
Geçerli toplam		468	100,0

Tablo 8: Katılımcıların, devam edilen fakülteler ve üniversitede bulundukları yıla göre dağılımları

Fakülteler											
		Tıp Fak.		Eğitim Fak.		İletişim Fak.		Edebiyat Fak.		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üniversitede kaçınıcı yılı	1.	36	44,4	24	29,6	1	1,2	20	24,7	81	100,0
	2.	44	32,1	24	17,5	26	19,0	43	31,4	137	100,0
	3.	36	28,6	25	19,8	15	11,9	50	39,7	126	100,0
	4.	13	16,5	16	20,3	4	5,1	46	58,2	79	100,0
	5.	10	22,2	6	13,3	5	11,1	24	53,3	45	100,0
Toplam		139	29,7	95	20,3	51	10,9	183	39,1	468	100,0

Tablo9: Katılımcıların bazı ailesel özelliklere göre dağılımları

		Sayı	Geçerli Yüzde
Ailenin toplam geliri	500YTL’den az	22	4,8
	500-1000 YTL	123	26,7
	1000-1500 YTL	120	26,1
	1500 – 2000 YTL	94	20,4
	2000-2500 YTL	40	8,7
	2500-3000 YTL	23	5,0
	3000 YTL’den fazla	38	8,3
	Geçerli toplam	460	100,0
Babanın eğitim düzeyi	okur yazar değil	4	,9
	Okuryazar/ ilköğretim mezunu	115	24,7
	ortaokul	53	11,4
	lise	123	26,4
	üniversite	171	36,7
	Geçerli toplam	466	100,0
Annenin eğitim düzeyi	okur yazar değil	30	6,4
	Okuryazar/ilköğretim mezunu	195	41,7
	ortaokul	38	8,1
	lise	107	22,9
	üniversite	98	20,9
	Geçerli toplam	468	100,0
Annenin bir işte çalışması	Sürekli olarak	92	19,7
	Geçici/aralıklı sürelerle	54	11,5
	Emekli	49	10,5
	Çalışmıyor	273	58,3
	Geçerli toplam	468	100,0
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer	İstanbul, Ankara, İzmir	181	38,8
	Büyük bir ilde	96	20,6
	Büyük bir ilçe ya da küçük bir ilde (nüfusu 200000’den az)	149	32,0
	Köy veya küçük ilçede (nüfusu 20000’den az)	40	8,6
	Geçerli toplam	466	100,0
Kardeş sayısı	Kardeşi yok	31	6,6
	1 kardeşi var	245	52,5
	2 kardeşi var	114	24,4
	3 kardeşi var	36	7,7
	4 kardeşi var	16	3,4
	5 kardeşi var	9	1,9
	6 veya daha fazla kardeşi var	16	3,4
	Geçerli toplam	467	100,0

Katılımcıların ailesel özellikleri

Katılımcıların annelerinin %48.1'i ilkokul ve altı eğitime sahiptirler. Babalarda ise bu oran 25.6'dır. Babaların %36.7'si, annelerin ise %20.9'u üniversite mezunudur. Katılımcıların annelerinin 30,2'si sürekli çalışan veya emeklidir, hiç çalışmamış/çalışmayan anne oranı %58.3'dür. Katılımcıların ailelerinin %4.8'inin aylık geliri 500 YTL'den az, %31,5'inin 1000 YTL'den azdır. Katılımcıların %13.3'ünün aileleri ise 2500 YTL'nin üzerinde aylık gelire sahiptir (Bkz. Tablo 9).

Yaşamlarının en uzun dönemini geçirdikleri yere bakıldığında; katılımcıların %59.4'u yaşamlarının en uzun dönemini İzmir, İstanbul, Ankara veya başka bir büyük ilde geçirmiştir. Yaşamlarının büyük bölümünü köy veya küçük ilçede geçirenlerin oranı ise %8.6'dır.

Katılımcıların yarısından fazlasının (%59.1) hiç kardeşi yoktur veya sadece tek kardeşi vardır. 4 veya daha fazla kardeşi olanların oranı ise 8.7'dir. Katılımcıların aile özelliklerine ilişkin ayrıntılı tablo aşağıda yer almaktadır (Bkz. Tablo 9).

5.2. ÇOCUKLUK VE ERGENLİK DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET YAŞANTILARI

Bu bölümde katılımcıların belirttikleri çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve anne babanın psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma deneyimleri ile bu şiddet yaşantılarının demografik değişkenlerle etkileşimleri frekans analizi ve χ^2 analizleri (Pearson ve χ^2 eğim) ile araştırılmıştır.

Araştırmada, Çatışma Yöntemleri Skalası (ÇYS)'nin üç formu ('babadan anneye', 'babadan çocuğa' ve 'anneden çocuğa') kullanılmış ve analizlerde her üç form da 'Psikolojik şiddet', 'minör¹ fiziksel şiddet' ve 'ağır fiziksel şiddet' olmak üzere üç alt

¹ - 'Minör fiziksel şiddet' tanımı hiçbir biçimde bu şiddetin sıradan, olağan, birey ve toplum açısından ciddi sonuçları olmayabilecek bir şiddet türü anlamına gelebilecek bir gönderme içermemektedir. Bu tanım sadece, şiddetin ağır, yüksek yaşamsal risk de barındıran formlarından ayırmak üzere kullanılmaktadır

skala üzerinden değerlendirilmiştir. Bazı analizlerde, tüm fiziksel şiddet biçimleri (minör ve ağır) birlikte ('tüm fiziksel şiddet') analiz edilmiştir. Alt skala değerleri ilgili şiddete 'hiç' tanık olmama veya maruz kalmama ve 'en az bir kez' tanık olma veya maruz kalma biçiminde ikili değişkenlere dönüştürülerek kullanılmıştır.

5.2.1. Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve demografik değişkenler

Katılımcıların %60.8'i babasının annesine herhangi biçimde (psikolojik ve/veya fiziksel) en az bir kez şiddet uyguladığını belirtmişlerdir. Babasının annesine yönelik en az bir kez psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı % 59.8; herhangi bir düzeyde en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirten katılımcıların oranı ise % 30'dur. Fiziksel şiddetin düzeyine bakıldığında; tüm katılımcıların % 29.8'i babasının annesine en az bir kez minör fiziksel şiddet uyguladığını, tüm katılımcıların % 19.2'si ise babasının annesine en az bir kez ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedirler (Bkz. Tablo 10).

Tablo 10: Katılımcıların babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları yanıtlarına göre dağılımları

Tüm şiddet biçimleri	Sayı	Geçerli yüzde
Herhangi biçimde hiç şiddet uygulaması yok	178	39,2
Herhangi biçimde en az 1 kez şiddet uygulaması var	276	60,8
Toplam	454	100,0
Psikolojik şiddet		
Hiç psikolojik şiddet uygulaması yok	186	40,2
En az 1 kez psikolojik şiddet uygulaması var	277	59,8
Toplam	463	100,0
Fiziksel şiddet-tümü (minör ve ağır)		
Hiç fiziksel şiddet uygulaması yok (tümü)	318	70,0
En az 1 kez fiziksel şiddet uygulaması var (tümü)	136	30,0
Toplam	454	100,0
Minör fiziksel şiddet		
Hiç minor fiziksel şiddet uygulaması yok	321	70,2
En az 1 kez minör fiziksel şiddet uygulaması var	136	29,8
Toplam	457	100,0
Ağır fiziksel şiddet		
Hiç ağır fiziksel şiddet uygulaması yok	370	80,8
En az 1 kez ağır fiziksel şiddet uygulaması var	88	19,2
Toplam	458	100,0

Babanın anneye yönelik psikolojik şiddet uygulamaları ve ilgili demografik değişkenler

‘Cinsiyet’, ‘yaş’, ‘fakülte’, ‘üniversitede bulunduğu yıl’, ‘annenin eğitim düzeyi’ ve ‘en uzun yaşadığı yer’e göre babasının annesine psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin oranları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Ailenin aylık gelir düzeyine göre; babasının annesine yönelik en az bir kez psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2 = 9.59$, $p < 0.01$). Ailenin geliri 1000 YTL’den az olanların %70.1’inin babalarının annelerine en az bir kez psikolojik şiddet uygulamış olduğunu belirtmektedirler, bu oran üst gelir grubunda %57.4’dür, en düşük oranlara sahip gelir grubu orta gelir grubudur (%54.4) (Bkz. Tablo 11). İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın, hangi gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığını saptamak için ikili χ^2 kare analizleri yapılmış ve alt gelir grubu ile orta gelir grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 9.44$, $p < 0.005$); alt ve üst gelir grubu arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Babanın eğitim düzeyi arttıkça, babasının annesine yönelik psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı istatistiksel olarak anlamlı biçimde azalmaktadır ($\chi^2_{\text{eğim}} = 6.0$, $p < 0.05$). (Bkz. Tablo 11).

Annenin çalışmasına göre de, babanın anneye yönelik psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin oranları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($\chi^2 = 9.63$, $p < 0.05$). Babasının annesine yönelik en az bir kez psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin en yüksek oranda olduğu grup annesi geçici/aralıklı işlerde çalışanlardır (%75.9), en düşük oranda olduğu grup ise annesi emekli olanlardır (%46.8) (Bkz. Tablo 11).

Kardeş sayısına göre, babasının annesine psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2 = 9.57$, $p < 0.05$). Psikolojik şiddetin en yüksek oranda dile getiren grup 4 veya daha fazla kardeşi olanlar (%77.5), en düşük oranda dile getiren grup ise 1 kardeşi olanlardır (Bkz. Tablo 11).

Tablo 11: Bazı sosyo demografik özelliklere göre katılımcıların ‘Babanın anneye karşı uyguladığı psikolojik şiddet’ yanıtlarının dağılımları

Babanın anneye yönelik psikolojik şiddeti										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam		X ²	sd	p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Ailenin gelir durumu										
1000'den az		43	29,9	101	70,1	144	100,0			
1000 - 2500		114	45,6	136	54,4	250	100,0			
2500'den fazla		26	42,6	35	57,4	61	100,0			
Toplam		183	40,2	272	59,8	455	100,0	9,59	2	,008
Babanın eğitim düzeyi										
Okur yazar değil/ilkokul		38	32,2	80	67,8	118	100,0			
Ortaokul ve lise		68	39,1	106	60,9	174	100,0			
Üniversite		79	46,5	91	53,5	170	100,0			
Toplam		185	40,0	277	60,0	462	100,0	eğim 6,00	1	,014
Annenin eğitim düzeyi										
Okur yazar değil/ilkokul		80	36,0	142	64,0	222	100,0			
Ortaokul ve lise		63	43,8	81	56,3	144	100,0			
Üniversite		43	44,3	54	55,7	97	100,0			
Toplam		186	40,2	277	59,8	463	100,0	eğim 2,54	1	,111
Annenin iş durumu										
Evet sürekli		35	38,0	57	62,0	92	100,0			
Evet gecici		13	24,1	41	75,9	54	100,0			
Emekli		25	53,2	22	46,8	47	100,0			
Hayır çalışmıyor		113	41,9	157	58,1	270	100,0			
Toplam		186	40,2	277	59,8	463	100,0	9,63	3	,022
Kardeş sayısı										
Kardesi yok		10	32,3	21	67,7	31	100,0			
1 kardeş		111	45,5	133	54,5	244	100,0			
2 kardeş		41	36,6	71	63,4	112	100,0			
3 kardeş		15	42,9	20	57,1	35	100,0			
4 veya daha fazla kardeş		9	22,5	31	77,5	40	100,0			
Toplam		186	40,3	276	59,7	462	100,0	9,57	4	,048

Babanın anneye yönelik fiziksel şiddet uygulamaları ve ilgili demografik değişkenler:

Fakülte, yaş, üniversitede bulunduğu yıl ve en uzun yaşadığı yer'e göre babanın anneye fiziksel şiddet uyguladığının belirtenlerin oranlarında -hem minör hem de ağır şiddet açısından- istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

'Tüm fiziksel şiddet' uygulamaları beraber incelendiğinde; babanın ve/veya annenin eğitim düzeyinin artmasıyla, babanın anneye en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranlarının azaldığı görülmektedir. Bu istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma hem minör şiddet hem de ağır şiddet alt ölçeklerinde geçerlidir (sırasıyla χ^2 eğim= 7.732, $p<0.05$ ve χ^2 eğim= 9.051, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 12). Yine de, babası üniversite mezunu olan katılımcıların %14.8'i babalarının annelerine en az 1 kez ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedirler. Belirtilen minör fiziksel şiddet uygulama oranı ise %24.3'tür. Anneleri ilköğretim veya altı eğitime sahip olanların %36.1'i babalarının annelerine ağır ya da minör fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedirler; bu oran annesi üniversite mezunu olanlar arasında %19.8'dir.

Gelir düzeylerine göre, babasının annesine yönelik fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($\chi^2=11.45$, $p<0.005$). Bu farklılaşma hem minör, hem de ağır tüm şiddet skalaları için geçerlidir (Bkz. Tablo 12). Babasının annesine en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin en yüksek oranda olduğu grup alt gelir grubudur (%40.6'sı); en düşük oran ise (%24'ü) orta gelir grubuna aittir.

Alt gelir grubundakilerin %29.1'i babalarının annelerine en az bir kez ağır fiziksel şiddet kullandığını belirtmektedirler. Bu oran, üst gelir grubundakilerde %16.7, orta gelir düzeyindekilerde % 13.7'dir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılaşmanın hangi gelir grupları arasındaki farklılıktan kaynaklandığının saptanması için, ayrı ikili χ^2 kare analizleri yapılmış ve orta gelir grubu ile alt gelir grubu arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=11.33$, $p<0.005$). Hem minör hem de ağır şiddet açısından üst gelir grubu ile alt gelir grubu arasındaki farklılığın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Tablo 12: Bazı sosyodemografik özelliklere göre katılımcıların ‘Babanın anneye karşı uyguladığı fiziksel şiddet’ yanıtlarının dağılımları

Babanın anneye yönelik tüm fiziksel şiddeti										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam		X ²	sd	p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Ailenin gelir durumu										
1000'den az		82	59,4	56	40,6	138	100,0			
1000 - 2500		188	75,8	60	24,2	248	100,0			
2500'den fazla		43	71,7	17	28,3	60	100,0			
Toplam		313	70,2	133	29,8	446	100,0	11,45	2	,003
Babanın eğitim düzeyi										
Okur yazar değil/ilkokul		70	60,3	46	39,7	116	100,0			
Ortaokul ve lise		120	71,0	49	29,0	169	100,0			
Üniversite		127	75,6	41	24,4	168	100,0			
Toplam		317	70,0	136	30,0	453	100,0	eğim 7,26	1	,007
Annenin eğitim düzeyi										
Okur yazar değil/ilkokul		140	63,9	79	36,1	219	100,0			
Ortaokul ve lise		101	72,7	38	27,3	139	100,0			
Üniversite		77	80,2	19	19,8	96	100,0			
Toplam		318	70,0	136	30,0	454	100,0	eğim 9,05	1	,003
Annenin iş durumu										
Evet sürekli		68	74,7	23	25,3	91	100,0			
Evet gecici		29	55,8	23	44,2	52	100,0			
Emekli		37	80,4	9	19,6	46	100,0			
Hayır çalışmıyor		184	69,4	81	30,6	265	100,0			
Toplam		318	70,0	136	30,0	454	100,0	8,41	3	,038
Kardeş sayısı										
Kardesi yok		23	74,2	8	25,8	31	100,0			
1 kardeş		180	75,6	58	24,4	238	100,0			
2 kardeş		76	68,5	35	31,5	111	100,0			
3 kardeş		23	65,7	12	34,3	35	100,0			
4 veya daha fazla kardeş		16	42,1	22	57,9	38	100,0			
Toplam		318	70,2	135	29,8	453	100,0	eğim 14,90	1	,000

Babanın anneye yönelik ağır fiziksel şiddeti										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam		X ²	sd	p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Cinsiyet										
	Kadın	274	84,3	51	15,7	325	100,0			
	Erkek	93	71,5	37	28,5	130	100,0			
Toplam		367	80,7	88	19,3	455	100,0	9,71	1	,002
Ailenin gelir durumu										
	1000'den az	100	70,9	41	29,1	141	100,0			
	1000 - 2500	215	86,3	34	13,7	249	100,0			
	2500'den fazla	50	83,3	10	16,7	60	100,0			
Toplam		365	81,1	85	18,9	450	100,0	eğim 8,61	1	,003
Babanın eğitim düzeyi										
	Okur yazar değil veya ilkokul	80	68,4	37	31,6	117	100,0			
	Ortaokul ve lise	145	84,8	26	15,2	171	100,0			
	Üniversite	144	85,2	25	14,8	169	100,0			
Toplam		369	80,7	88	19,3	457	100,0	eğim 11,10	1	,001
Annenin eğitim düzeyi										
	Okur yazar değil veya ilkokul	165	75,0	55	25,0	220	100,0			
	Ortaokul ve lise	122	85,9	20	14,1	142	100,0			
	Üniversite	83	86,5	13	13,5	96	100,0			
Toplam		370	80,8	88	19,2	458	100,0	eğim 7,52	1	,006
Annenin iş durumu										
	Evet surekli	79	86,8	12	13,2	91	100,0			
	Evet gecici	36	67,9	17	32,1	53	100,0			
	Emekli	40	87,0	6	13,0	46	100,0			
	Hayır calismiyor	215	80,2	53	19,8	268	100,0			
Toplam		370	80,8	88	19,2	458	100,0	08,96	3	,030
Kardeş sayısı										
	Kardesi yok	27	87,1	4	12,9	31	100,0			
	1 kardes	206	85,5	35	14,5	241	100,0			
	2 kardes	88	79,3	23	20,7	111	100,0			
	3 kardes	28	80,0	7	20,0	35	100,0			
	4 veya daha fazla kardes	21	53,8	18	46,2	39	100,0			
Toplam		370	81,0	87	19,0	457	100,0	eğim 17,76	1	,000

Annenin çalışmasına göre de, babasının annesine yönelik fiziksel şiddet uyguladığını belirtme oranlarında farklılık görülmektedir ($\chi^2=8.41$, $p<0.05$). Bu farklılaşma hem minör, hem de ağır şiddet oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Bkz. Tablo 12). Babasının annesine en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin en yüksek oranda olduğu grup annesi geçici/aralıklı işlerde çalışanlardır (%44.2'si); en düşük oranda olduğu grup ise annesi emekli olanlardır (%19.6'sı). Annesi hiç çalışmayanlarda bu oran %30.6'dır. Ağır fiziksel şiddet açısından ise; annesi sürekli çalışanların %13.2'si, annesi geçici/aralıklı işlerde çalışanların % 32.1'i, annesi hiç çalışmayanların %19.2'si babalarının annelerine ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedirler.

Kardeş sayısı azaldıkça babasının annesine yönelik hem minör hem de ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranlarının da azaldığı görülmektedir (sırayla $\chi^2_{\text{eğim}}=12.98$, $p<0.001$; $\chi^2_{\text{eğim}}=17.76$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 11). 4 veya daha fazla kardeşi olanların %46'2'si babalarının annelerine en az bir kez ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtirken, tek çocuk olanlarda bu oran %14.5'tir (en düşük oran). Babalarının annelerine en az bir kez herhangi bir biçimde fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı 4 veya daha fazla kardeşi olanlar arasında %57.9, 1 kardeşi olanlarda ise %24.4'tür (en düşük oran).

5.2.2. Anne-babanın fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma ve demografik değişkenler

5.2.2.1.Babanın fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma:

Katılımcıların % 60.2'si babasının kendisine en az bir kez herhangi bir biçimde (psikolojik ve/veya fiziksel) şiddet uyguladığını; katılımcıların yaklaşık olarak yarısı (%49.7) en az bir kez babalarının psikolojik şiddetine maruz kalmış olduklarını; katılımcıların %42.1'i ise en az bir kez babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel şiddet biçimlerine bakıldığında; babalarının ağır fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtenlerin tüm katılımcılar içindeki oranının ise % 20, minör fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranının ise %39.6 olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 13).

Tablo 13: Katılımcıların babalarının şiddet uygulamalarına maruz kalma yanıtlarına göre dağılımları

Tüm şiddet biçimleri	Sayı	Geçerli yüzde
Herhangi bir şiddet uygulaması yok	183	39,8
Herhangi bir şiddet uygulaması en 1 kez var	277	60,2
Toplam	460	100,0
Psikolojik şiddet	Sayı	Geçerli yüzde
Hiç psikolojik şiddet uygulaması yok	232	50,3
En az 1 kez psikolojik şiddet uygulaması var	229	49,7
Toplam	461	100,0
Fiziksel şiddet-tümü (minör ve ağır)		
Hiç fiziksel şiddet uygulaması yok (tümü)	267	57,9
En az 1 kez fiziksel şiddet uygulaması var (tümü)	194	42,1
Toplam	461	100,0
Minör fiziksel şiddet	Sayı	Geçerli yüzde
Hiç minor fiziksel şiddet uygulaması yok	279	60,4
En az 1 kez minör fiziksel şiddet uygulaması var	183	39,6
Toplam	462	100,0
Ağır fiziksel şiddet		
Hiç ağır fiziksel şiddet uygulaması yok	369	80,0
En az 1 kez ağır fiziksel şiddet uygulaması var	92	20,0
Toplam	461	100,0

Babanın psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma ve

ilgili demografik değişkenler:

Kadınların % 45.1'i, erkeklerin %60.6'sı en az bir kez babalarının psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=8.44$, $p<0.005$).

'Fakülte', 'Babanın Eğitim Düzeyi', 'Annenin Eğitim düzeyi', 'Kardeş sayısı', 'Annenin çalışması' ve 'Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer'e göre; babanın psikolojik şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. İstatistiksel olarak tek anlamlı farklılaşma ailenin aylık gelir düzeyinde belirlenmiştir ($\chi^2=8.15$, $p<0.05$). Alt gelir grubundaki öğrencilerin yarısından fazlası (%59.4), orta ve üst gelir grubundakilerin ise yaklaşık yarısına yakını (sırasıyla %44.6 ve % 47.5) en az bir kez babalarının psikolojik şiddetine maruz kaldıklarını

belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 14). Yapılan ikili χ^2 kare analizlerde, istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmanın alt ve orta gelir grubu arasındaki farklılık kaynaklı olduğu görülmüş ($\chi^2=8.03$, $p<0.05$); alt ve üst gelir grubu arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 14: Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma’ yanıtlarının dağılımları

Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam		X ²	sd	p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Cinsiyet										
	Kadın	179	54,9	147	45,1	326	100,0			
	Erkek	52	39,4	80	60,6	132	100,0			
Toplam		231	50,4	227	49,6	458	100,0	8,44	1	,004
Gelir Durumu										
	1000'den az	58	40,6	85	59,4	143	100,0			
	1000 - 2500	138	55,4	111	44,6	249	100,0			
	2500'den fazla	32	52,5	29	47,5	61	100,0			
Toplam		228	50,3	225	49,7	453	100,0	8,15	2	,017
Babanın eğitim düzeyi										
	Okur yazar değil/ilkokul	53	45,3	64	54,7	117	100,0			
	Ortaokul ve lise	89	51,4	84	48,6	173	100,0			
	Üniversite	89	52,4	81	47,6	170	100,0			
Toplam		231	50,2	229	49,8	460	100,0	eğim 1,25	1	,263
Annenin çalışması										
	Evet sürekli	38	41,8	53	58,2	91	100,0			
	Evet gecici	22	40,7	32	59,3	54	100,0			
	Emekli	24	51,1	23	48,9	47	100,0			
	Hayır çalışmıyor	148	55,0	121	45,0	269	100,0			
Toplam		232	50,3	229	49,7	461	100,0	7,04	3	,071
Kardeş sayısı										
	Kardesi yok	15	48,4	16	51,6	31	100,0			
	1 kardeş	128	52,7	115	47,3	243	100,0			
	2 kardeş	56	50,0	56	50,0	112	100,0			
	3 kardeş	16	47,1	18	52,9	34	100,0			
	4 veya daha fazla kardeş	17	42,5	23	57,5	40	100,0			
Toplam		232	50,4	228	49,6	460	100,0	eğim 1,13	1	,288

Babanın fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma ve ilgili demografik değişkenler

Kadınların %36.8'i, erkeklerin %53.8'i en az bir kez herhangi bir düzeyde babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Kadınlar ve erkekler arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=11.140$, $p<0.005$). En az bir kez babanın ağır fiziksel şiddete maruz kalma oranı kadınlarda %15.0, erkeklerde %31.8'dir. Babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirten kadınların oranı erkeklere göre, (hem minör hem de ağır fiziksel şiddet için) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşüktür (sırasıyla $\chi^2=9.04$ $p<0.005$; $\chi^2=16.63$ $p<0.001$) (Bkz. Tablo 15, Tablo 16)

Babanın eğitim düzeyinin artmasıyla, babasının ağır fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranının azaldığı görülmüş ve bu farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2_{\text{Eğim}} = 4.73$, $p<0.05$). Ancak, babanın eğitim düzeyine göre babanın minör fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtme oranlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Babası üniversite mezunu olanların %38.2'si, babası ilkokul veya altı eğitim almış olanların %45.3'ü en az bir kez babalarının herhangi bir düzeyde fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Ağır fiziksel şiddet uygulama açısından bu oranlar babası üniversite mezunu olanlarda %16.5, babası ilkokul ve altı eğitim almış olanlarda % 27.4'tür.

Ailenin gelir düzeyine göre değerlendirme yapıldığında; gelir düzeyi 1000 YTL'nin altında olanların %50.3'ünün, 1000 – 2500 arasında olanların % 37.8'inin (en düşük oran) ve üst gelir grubunda olanların %42.6'sının en az bir kez babalarının herhangi bir düzeyde fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirttikleri görülmektedir. Ağır fiziksel şiddet açısından bu oranlar; alt gelir grubundaki katılımcılarda %24.5'i, orta gelir grubundakilerde %16.9'dır. Babanın minör fiziksel şiddetine maruz kalma açısından; gelir grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ($\chi^2 = 7.99$, $p<0.05$), ek ikili analizler yapıldığında da, bu istatistiksel farklılığın, alt ve orta gelir grupları arasındaki farklılık kaynaklı olduğu saptanmıştır ($\chi^2 = 7.25$, $P<0.05$). Diğer gruplar arasında ve ağır fiziksel şiddete maruz kalma açısından farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir (Bkz. Tablo 15, Tablo 16).

Tablo 15: Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Babanın minör fiziksel şiddetine maruz kalma’ yanıtlarının dağılımları

Babanın minor fiziksel şiddetine maruz kalma										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam		X ²	sd	p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Cinsiyet										
	Kadın	213	65,1	114	34,9	327	100,0			
	Erkek	66	50,0	66	50,0	132	100,0			
Toplam		279	60,8	180	39,2	459	100,0	8,42	1	,004
Ailenin Gelir Düzeyi										
	1000'den az	73	50,7	71	49,3	144	100,0			
	1000 - 2500	162	65,1	87	34,9	249	100,0			
	2500'den fazla	38	62,3	23	37,7	61	100,0			
Toplam		273	60,1	181	39,9	454	100,0	7,99	2	,018
Babanın eğitimi										
	Okur yazar değil/ilkokul	68	58,1	49	41,9	117	100,0			
	Ortaokul ve lise	102	58,6	72	41,4	174	100,0			
	Üniversite	108	63,5	62	36,5	170	100,0			
Toplam		278	60,3	183	39,7	461	100,0	eğim ,96	1	,327
Annenin çalışması										
	Evet sürekli	53	57,6	39	42,4	92	100,0			
	Evet gecici	21	38,9	33	61,1	54	100,0			
	Emekli	32	68,1	15	31,9	47	100,0			
	Hayır çalışmıyor	173	64,3	96	35,7	269	100,0			
Toplam		279	60,4	183	39,6	462	100,0	13,63	3	,003
Kardeş sayısı										
	Kardesi yok	22	71,0	9	29,0	31	100,0			
	1 kardeş	161	66,0	83	34,0	244	100,0			
	2 kardeş	57	50,9	55	49,1	112	100,0			
	3 kardeş	19	55,9	15	44,1	34	100,0			
	4 veya daha fazla kardeş	20	50,0	20	50,0	40	100,0			
Toplam		279	60,5	182	39,5	461	100,0	eğim 7,70	1	,006

Tablo 16: Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma’ yanıtlarının dağılımları

Babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam		X ²	sd	p
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Cinsiyet										
	Kadın	277	85,0	49	15,0	326	100,0			
	Erkek	90	68,2	42	31,8	132	100,0			
Toplam		367	80,1	91	19,9	458	100,0	15,60	1	,000
Gelir Durumu										
	1000'den az	108	75,5	35	24,5	143	100,0			
	1000 - 2500	207	83,1	42	16,9	249	100,0			
	2500'den fazla	46	75,4	15	24,6	61	100,0			
Toplam		361	79,7	92	20,3	453	100,0	4,05	2	,132
Babanın eğitimi										
	Okur yazar değil/ilkokul	85	72,6	32	27,4	117	100,0			
	Ortaokul ve lise	141	81,5	32	18,5	173	100,0			
	Üniversite	142	83,5	28	16,5	170	100,0			
Toplam		368	80,0	92	20,0	460	100,0	eğim 4,73	1	,030
Annenin çalışması										
	Evet sürekli	74	80,4	18	19,6	92	100,0			
	Evet gecici	39	72,2	15	27,8	54	100,0			
	Emekli	40	87,0	6	13,0	46	100,0			
	Hayır çalışmıyor	216	80,3	53	19,7	269	100,0			
Toplam		369	80,0	92	20,0	461	100,0	eğim 3,47	3	,325
Kardeş sayısı										
	Kardesi yok	25	83,3	5	16,7	30	100,0			
	1 kardeş	203	83,2	41	16,8	244	100,0			
	2 kardeş	83	74,1	29	25,9	112	100,0			
	3 kardeş	32	94,1	2	5,9	34	100,0			
	4 veya daha fazla kardeş	25	62,5	15	37,5	40	100,0			
Toplam		368	80,0	92	20,0	460	100,0	eğim 4,70	1	,030

Annesi geçici/aralıklı olarak çalışanların % 63.0'ü (en yüksek oran), sürekli çalışanların %44.6'sı, annesi emekli olanların %32.6'sı en az bir kez herhangi bir düzeyde babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Gruplar arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 12.87$, $p < 0.05$).

Ayrıca kardeş sayısına göre de, kardeş sayısının artmasıyla babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranlarında istatistiksel olarak anlamlı artış olduğu görülmektedir ($\chi^2_{\text{eğim}}=8.06$, $p<0.01$). Bu istatistiksel anlamlı farklılık, hem minör hem de ağır fiziksel şiddet oranları için geçerlidir (sırasıyla $\chi^2_{\text{eğim}}=7.69$, $p<0.01$; $\chi^2_{\text{eğim}}=4.70$, $p<0.05$). 4 veya daha fazla kardeşi olanların %52.5'i, kardeşi olmayanların %33.3'ü en az bir kez babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ağır fiziksel şiddete maruz kalma açısından ise bu oranlar, 4 veya daha fazla kardeşi olanlar için %37.5, kardeşi olmayanlar ve tek kardeşi olanlar içinse sırasıyla %16.7 ve %16.8'dir.

Diğer demografik değişkenlere göre babanın fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma oranları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

5.2.2.2. Annenin fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma:

Tüm katılımcıların %58.2'si en az bir kez annelerinin herhangi bir tür (psikolojik ve/veya fiziksel) şiddet uygulamasına maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Tüm katılımcıların %46.9'unun en az bir kez annelerinin psikolojik şiddetine; %47.8'inin en az bir kez annelerinin herhangi bir düzeyde fiziksel şiddetine maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. En az bir kez annelerinin ağır düzeyde fiziksel şiddetine maruz kaldıkların belirtenlerin oranı ise %28'dir (kadınlarda %27.1, erkeklerde %33.6) bulunmuştur (Bkz. Tablo. 17).

Annenin psikolojik-fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma ve ilgili demografik değişkenler

Cinsiyet, anne ve babanın eğitim düzeyleri, gelir grubu dahil olmak üzere hiçbir demografik değişkenlerine göre, annesinin psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kaldığını belirtenlerin oranları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Cinsiyet, anne ve/veya babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi de dahil olmak üzere (annenin çalışması dışında) herhangi bir demografik değişkene göre, annesinin herhangi bir düzeyde (minör veya ağır) fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma saptanmamıştır.

Tablo17: Katılımcıların annenin psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma yanıtlarına göre dağılımları

Tüm şiddet biçimleri	Sayı	Geçerli yüzde
Herhangi bir şiddet uygulaması yok	190	41,8
Herhangi bir şiddet uygulaması en 1 kez var	265	58,2
Toplam	455	100,0
Psikolojik şiddet	Sayı	Geçerli yüzde
Hiç psikolojik şiddet uygulaması yok	243	53,1
En az 1 kez psikolojik şiddet uygulaması var	215	46,9
Toplam	458	100,0
Fiziksel şiddet-tümü (minör ve ağır)		
Hiç fiziksel şiddet uygulaması yok (tümü)	240	52,2
En az 1 kez fiziksel şiddet uygulaması var (tümü)	220	47,8
Toplam	460	100,0
Minör fiziksel şiddet	Sayı	Geçerli yüzde
Hiç minor fiziksel şiddet uygulaması yok	247	53,6
En az 1 kez minör fiziksel şiddet uygulaması var	214	46,4
Toplam	461	100,0
Ağır fiziksel şiddet		
Hiç ağır fiziksel şiddet uygulaması yok	329	71,1
En az 1 kez ağır fiziksel şiddet uygulaması var	134	28,9
Toplam	463	100,0

Annesi üniversite mezunu olanların % 46.9'u, annesi ilkokul veya altı eğitim düzeyinde olanların %45.7'si annesi tarafından en az bir kez minör fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmektedirler. Ağır fiziksel şiddete maruz kalma açısından bu oranlar annesi üniversite mezunu olanlarda %24.7, annesi ilkokul veya altı eğitim düzeyinde olanlarda %32.4'tür. Gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Annenin çalışması açısından, en az bir kez annesinin minör fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranları arasında saptanan farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2=10.66$, $p<0.05$). En yüksek oran annesi geçici/aralıklı işlerde çalışanlarda (%66.7), en düşük oran ise annesi emekli olanlarda (%42.6) görülmektedir. Ağır fiziksel şiddete maruz kalma açısından ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

5.2.3. Tanık olunan ve maruz kalan aile içi şiddet ilişkisi

Bu bölümde; babanın ve annenin psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma ve babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları birlikte araştırılmıştır.

Analizlerde çapraz tablolar ve Spearman's Rho korelasyon analizleri birlikte kullanılmıştır. Korelasyon analizleri, ÇYS alt skalalarının doğrudan şıkların toplamından elde edilen 'kronisite' puanları ile gerçekleştirilmiştir. Çapraz tablolarda ise tüm alt skalalar için ilgili şiddet 'en az bir kez uygulanmış' ve 'hiç uygulanmamış' biçimindeki ikili değişkenlere dönüştürülerek kullanılmıştır.

5.2.3.1. Annenin ve/veya babanın psikolojik-fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma

Tüm şiddet biçimleri beraber incelendiğinde; en az bir kez babasının herhangi bir tür şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin %74.1'inin en az bir kez annesinin de herhangi bir tür şiddetine maruz kaldığını belirttikleri görülmüştür. Hem anne hem de babasının herhangi bir tür şiddetine maruz kalmış olduğunu belirtenlerin oranı ise, %44.3'tür. Ne anne ne de babasının şiddetine hiç maruz kalmamış olduğunu belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %26.4'tür (Bkz. Tablo18).

Tablo 18: Katılımcıların 'babanın ve annenin şiddetine maruz kalma' yanıtlarına göre dağılımları

	Annenin şiddet davranışına maruz kalma (psk+fiziksel)					
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babanın şiddet davranışına maruz kalma (psk+fiziksel)						
Hiç yok	119		62		181	
Babanın şiddeti içinde %		65,7		34,3		100,0
Toplam içinde %		26,4		13,7		40,1
En az 1 kez var	70		200		270	
Babanın şiddeti içinde %		25,9		74,1		100,0
Toplam içinde %		15,5		44,3		59,9
Toplam	189		262		451	
Babanın şiddeti içinde %		41,9		58,1		100,0
Toplam içinde %		41,9		58,1		100,0

En az bir kez babalarının fiziksel şiddet uygulamalarına (herhangi bir düzeyde) maruz kaldığını belirtenlerin %72.4'ü annelerinin de fiziksel şiddet uygulamalarına (herhangi bir düzeyde) en az bir kez maruz kalmış olduklarını belirtmektedirler. Hem annesinin hem de babasının fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %30.4'tür. Ne anne ne de babasının fiziksel şiddet uygulamalarına hiç maruz kalmamış olduğunu belirtenlerin oranı %40.9'dur (bkz. Tablo 19).

Tablo 19: Katılımcıların 'babanın ve annenin fiziksel şiddetine maruz kalma' yanıtlarına göre dağılımları

	Annenin fiziksel şiddetine maruz kalma (minor+ağır)					
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babanın fiziksel şiddetine maruz kalma (minor+ağır)						
Hiç yok	187		78		265	
Babanın fiziksel şiddeti içinde %		70,6		29,4		100,0
Toplam içinde %		40,9		17,1		58,0
En az 1 kez var	53		139		192	
Babanın fiziksel şiddeti içinde %		27,6		72,4		100,0
Toplam içinde %		11,6		30,4		42,0
Toplam	240		217		457	
Babanın fiziksel şiddeti içinde %		52,5		47,5		100,0
Toplam içinde %		52,5		47,5		100,0

En az bir kez babasının ağır fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kaldığını belirtenlerin %62.6'sı annelerinden de ağır fiziksel şiddet gördüklerini belirtmektedirler. Hem anne hem de babasının ağır fiziksel şiddet uygulamalarına en az bir kez maruz kalmış olduğunu belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı ise %12.4'tür. Ne anne ne de babasının ağır fiziksel şiddet uygulamalarına hiç maruz kalmamış olduğunu belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %63.9'dur (Bkz. Tablo 20).

Tablo 20: Katılımcıların ‘babanın ve annenin ağır fiziksel şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları

	Annenin ağır fiziksel şiddetine maruz kalma					
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma						
Hiç yok	294		75		369	
Babanın ağır fiziksel şiddeti içinde %		79,7		20,3		100,0
Toplam içinde %		63,9		16,3		80,2
En az 1 kez var	34		57		91	
Babanın ağır fiziksel şiddeti içinde %		37,4		62,6		100,0
Toplam içinde %		7,4		12,4		19,8
Toplam	328		132		460	
Babanın ağır fiziksel şiddeti içinde %		71,3		28,7		100,0
Toplam içinde %		71,3		28,7		100,0

Tablo 21: Katılımcıların babalarının ve annelerinin şiddetine maruz kalma yanıtları arasındaki korelasyon

Annenin psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma						
		Psikolojik	Minor fiziksel	Ağır fiziksel	Tum fiziksel	Tum siddet bicimleri
Babanın psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma						
Psikolojik	r*	,461**	,364**	,301**	,359**	,450**
	Sayı	455	458	460	457	452
Minor fiziksel	r*	,342**	,446**	,329**	,445**	,439**
	Sayı	456	459	461	458	453
Ağır fiziksel	r*	,301**	,339**	,395**	,372**	,361**
	Sayı	455	458	460	457	452
Tum fiziksel	r*	,361**	,450**	,371**	,462**	,459**
	Sayı	455	458	460	457	452
Tum siddet bicimleri	r*	,443**	,431**	,350**	,435**	,498**
	Sayı	454	457	459	456	451

*Spearman’s Rho ** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2 yanlı)

Korelasyon analizinde de annenin ve babanın psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma puanlarının tüm alt skalalarda birbirleriyle olumlu yönde, istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde ($p<0.001$) ilişkili olduğu ve korelasyon katsayılarının 0.301 ile 0.498 arasında değiştiği görülmüştür (Bkz.Tablo 21)

5.2.3.2.Babanın anneye fiziksel şiddet uygulamaları ve annenin psikolojik-fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma:

Babasının annesine en az bir kez psikolojik şiddet uygulamış olduğunu belirtenler arasında, en az bir kez annesinin psikolojik şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranı %57.7 iken, babasının annesine hiç psikolojik şiddet uygulamadığını belirtenler arasında bu oran, %27.2'dir (Bkz. Tablo 22).

Ağır fiziksel şiddet uygulamalarına bakıldığında; babasının annesine en az bir kez ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin %50'si en az bir kez annelerinin ağır fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtmektedirler. Babasının annesine hiç ağır fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenler arasında bu oran %26'dır (Bkz. Tablo 22).

Tablo 22: Katılımcıların, 'babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları' ve 'annenin şiddetine maruz kalma' yanıtlarına göre dağılımları

	Annenin psikolojik şiddetine maruz kalma					
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babanın anneye yönelik psikolojik şiddeti						
Hiç yok	91		34		125	
Babanın anneye psikolojik şiddeti içinde %		72,8		27,2		100,0
Toplam içinde %		28,3		10,6		38,9
En az 1 kez var	83		113		196	
Babanın anneye psikolojik şiddeti içinde %		42,3		57,7		100,0
Toplam içinde %		25,9		35,2		61,1
Toplam	174		147		321	
Babanın anneye psikolojik şiddeti içinde %		54,2		45,8		100,0
Toplam içinde %		54,2		45,8		100,0

		Annenin fiziksel şiddetine maruz kalma (minör ve ağır)					
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babanın anneye yönelik fiziksel şiddeti (minor ve ağır)							
Hiç yok		131		79		210	
Babanın anneye tüm fiziksel şiddeti içinde %			62,4		37,6		100,0
Toplam içinde %			41,7		25,2		66,9
En az 1 kez var		36		68		104	
Babanın anneye tüm fiziksel şiddeti içinde %			34,6		65,4		100,0
Toplam içinde %			11,5		21,7		33,1
Toplam		167		147		314	
Babanın anneye tüm fiziksel şiddeti içinde %			53,2		46,8		100,0
Toplam içinde %			53,2		46,8		100,0
		Annenin ağır fiziksel şiddetine maruz kalma					
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babanın anneye yönelik ağır fiziksel şiddeti							
Hiç yok		185		65		250	
Babanın anneye ağır fiziksel şiddeti içinde %			74,0		26,0		100,0
Toplam içinde %			57,8		20,3		78,1
En az 1 kez var		35		35		70	
Babanın anneye ağır fiziksel şiddeti içinde %			50,0		50,0		100,0
Toplam içinde %			10,9		10,9		21,9
Toplam		220		100		320	
Babanın anneye ağır fiziksel şiddeti içinde %			68,8		31,3		100,0
Toplam içinde %			68,8		31,3		100,0

5.2.3.3.Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve anne-babanın fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma

Tüm şiddet biçimleri beraber incelendiğinde; en az bir kez babasının annesine herhangi bir tür şiddet uyguladığını belirtenlerin %31.5'i hem anne hem babasının şiddet davranışlarına maruz kaldığını belirtmektedir. Babası annesine herhangi bir tür şiddet uygulamış olanların yalnızca %11.2'si ebeveynlerinden hiç şiddet yaşamamıştır (Bkz. Tablo 23).

Tablo 23: Katılımcıların, 'babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları' ve 'anne-babanın şiddetine maruz kalma' yanıtlarına göre dağılımları (tüm şiddet biçimleri)

Babanın anneye yönelik şiddeti (tüm şiddet biçimleri)	Anne-babanın şiddetine maruz kalma (tüm şiddet biçimleri)							
	Anne-babanın şiddetine hiç maruz kalmamış		Annenin veya babanın şiddetine maruz kalmış		Hem annenin hem babanın şiddetine maruz kalmış		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiç yok	88		48		39		175	
Babadan anneye tüm şiddet içinde %		50,3		27,4		22,3		100,0
Toplam içinde %		19,9		10,9		8,8		39,6
En az 1 kez var	30		84		153		267	
Babadan anneye tüm şiddet içinde %		11,2		31,5		57,3		100,0
Toplam içinde %		6,8		19,0		34,6		60,4
Toplam	118		132		192		442	
Babadan anneye tüm şiddet içinde %		26,7		29,9		43,4		100,0
Toplam içinde %		26,7		29,9		43,4		100,0

Ailede herhangi bir tür şiddet yaşantısı ile karşılaşmadığını belirtenlerin (ne tanıklık ne maruz kalma) tüm katılımcılar içinde oranı %19.9'dur. Çocukluk ve ergenlik döneminde ailede hem babadan anneye yönelik, hem de ebeveynlerinden (biri veya

herikisi birden) kendine yönelik şiddet davranışlarına (psikolojik ve/veya fiziksel) maruz kaldığını belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %53.6'dır. Tüm katılımcıların %34.6'sı aile içinde her üç şiddet deneyimini de (babasının annesine, babasının kendisine, annesinin kendisine) yaşadıklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 23).

Sadece fiziksel şiddet türlerine bakıldığında (hem minör, hem ağır); babasının annesine herhangi bir düzeyde fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin %29.6'sı kendisinin de annesi ya da babasının; %51.1'i ise hem annesinin hem de babasının fiziksel şiddetine maruz kalmış olduğunu belirtmektedirler. Babasının annesine fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenlerin sadece %19.3'ü ebeveynlerinin fiziksel şiddetine hiç maruz kalmamış olduğunu belirtmektedir (Bkz. Tablo 24).

Tablo 24: Katılımcıların, 'babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları' ve 'anne-babanın şiddetine maruz kalma' yanıtlarına göre dağılımları (fiziksel şiddet-minör+ağır)

Anne-babanın fiziksel şiddetine maruz kalma (minör+ağır)								
	Anne-babanın fiziksel şiddetine hiç maruz kalmamış		Annenin veya babanın fiziksel şiddetine maruz kalmış		Hem annenin hem babanın fiziksel şiddetine maruz kalmış		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Babadan anneye yönelik fiziksel şiddeti (minör+ağır)								
Hiç yok	160		91		62		313	
Babadan anneye fiziksel şiddet içinde %		51,1		29,1		19,8		100,0
Toplam içinde %		35,7		20,3		13,8		69,9
En az 1 kez var	26		40		69		135	
Babadan anneye fiziksel şiddet içinde %		19,3		29,6		51,1		100,0
Toplam içinde %		5,8		8,9		15,4		30,1
Toplam	186		131		131		448	
Babadan anneye fiziksel şiddet içinde %		41,5		29,2		29,2		100,0
Toplam içinde %		41,5		29,2		29,2		100,0

Ailede hiçbir tür bir tür fiziksel şiddet yaşantısı olmadığını belirtenlerin (ne tanıklık, ne maruz kalma) tüm katılımcılar içinde oranı %35.7'dir. Hem babasının annesine fiziksel şiddet uygulamış olduğunu, hem de ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin de fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalmış olduğunu belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %24.3'tür. Tüm katılımcıların %15.4'ü aile içinde her üç odaktan da fiziksel şiddet yaşadıklarını belirtmektedirler (babasının annesine, babasının kendisine, annesinin kendisine) (Bkz. Tablo 24).

Ağır fiziksel şiddet biçimlerinde oranlar daha düşüktür. Babasının annesine ağır fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenlerin %36.4'ü ya anne ya da babasının, %29.5'u ise hem annesinin hem de babasının ağır fiziksel şiddetine maruz kalmış olduklarını belirtmektedirler. Babası annesine ağır fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenler arasında, ebeveynlerinin ağır fiziksel şiddetine hiç maruz kalmamış olduğunu belirtenlerin oranı %34.1'dir (Bkz. Tablo 25).

Ailede hiç ağır fiziksel şiddet yaşantısı olmadığını belirtenlerin (ne tanıklık, ne de maruz kalma) tüm katılımcılar içinde oranı %57.8'dir. Hem babasının annesine yönelik ağır fiziksel şiddet uyguladığını, hem de ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin birden ağır fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalmış olduğunu tüm katılımcılar içinde oranı %12.7'dir. Tüm katılımcıların %5.7'si aile içinde her üç odaktan da (babasının annesine, babasının kendisine, annesinin kendisine) ağır fiziksel şiddet deneyimi yaşadıklarını belirtmektedirler (Bkz. Tablo 25).

Tablo 25: Katılımcıların, ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ve ‘anne-babanın şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre dağılımları (ağır fiziksel şiddet)

Babanın anneye yönelik ağır fiziksel şiddeti	Anne-babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma							
	Anne- babanın ağır fiziksel şiddetine hiç maruz kalmamış		Annenin veya babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalmış		Hem annenin hem babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalmış		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiç yok	263		74		30		367	
Babadan anneye ağır fiziksel şiddet içinde %		71,7		20,2		8,2		100,0
Toplam içinde %		57,8		16,3		6,6		80,7
En az 1 kez var	30		32		26		88	
Babadan anneye ağır fiziksel şiddet içinde %		34,1		36,4		29,5		100,0
Toplam içinde %		6,6		7,0		5,7		19,3
Toplam	293		106		56		455	
Babadan anneye ağır fiziksel şiddet içinde %		64,4		23,3		12,3		100,0
Toplam içinde %		64,4		23,3		12,3		100,0

Korelasyon analizi ile aralarındaki ilişki araştırıldığında; babanın anneye şiddet uygulamaları ile babanın ve annenin fiziksel-psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma yanıtları arasında tüm alt skalalarda olumlu yönde, istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde ($p < 0.001$) ilişki olduğu görülmüştür. ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ile ‘Babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma’ ilişkisinde korelasyon katsayıları 0.277-0.563, ‘Annenin şiddet uygulamalarına maruz kalma’ ilişkisinde ise korelasyon katsayıları 0.207 – 0.344 arasında değişmektedir (Bkz. Tablo 26, Tablo 27).

Tablo 26: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ile ‘babanın şiddetine maruz kalma’ yanıtları arasındaki korelasyon

		Babanın fiziksel-psikolojik şiddetine maruz kalma				
Babanın anneye yönelik fiziksel-psikolojik şiddeti		Psikolojik	Minor fiziksel	Ağır fiziksel	Tum fiziksel	Tum siddet bicimleri
Psikolojik	r*	,563**	,314**	,277**	,310**	,520**
	Sayı	461	462	461	461	460
Minor fiziksel	r*	,376**	,433**	,353**	,424**	,433**
	Sayı	455	456	455	455	454
Ağır fiziksel	r*	,286**	,351**	,383**	,361**	,352**
	Sayı	456	457	456	456	455
Tum fiziksel	r*	,366**	,427**	,346**	,417**	,428**
	Sayı	452	453	452	452	451
Tum siddet bicimleri	r*	,550**	,358**	,305**	,351**	,537**
	Sayı	452	453	452	452	451

*Spearman’s Rho **Korelasyon katsayısı 0.001 düzeyinde anlamlıdır (iki yanlı)

Tablo 27: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ ile ‘annenin şiddetine maruz kalma’ yanıtları arasındaki korelasyon

		Annenin fiziksel-psikolojik şiddetine maruz kalma				
Babanın anneye yönelik fiziksel-psikolojik şiddeti		Psikolojik	Minor fiziksel	Ağır fiziksel	Tum fiziksel	Tum siddet bicimleri
Psikolojik	r*	,344**	,283**	,207**	,273**	,327**
	Sayı	457	460	462	459	454
Minor fiziksel	r*	,221**	,292**	,228**	,288**	,267**
	Sayı	451	454	456	453	448
Ağır fiziksel	r*	,184**	,210**	,234**	,216**	,206**
	Sayı	452	455	457	454	449
Tum fiziksel	r*	,206**	,275**	,236**	,275**	,252**
	Sayı	448	451	453	450	445
Tum siddet bicimleri	r*	,331**	,298**	,231**	,293**	,337**
	Sayı	448	451	453	450	445

*Spearman’s Rho **Korelasyon katsayısı 0.001 düzeyinde anlamlıdır (iki yanlı)

5.3. FİZİKSEL SALDIRGANLIK EĞİLİMİ, BAŞKALARINA UYGULADIĞI ŞİDDET VE ÇOCUKLUK-ERGENLİK DÖNEMİNDE AİLE İÇİ ŞİDDET YAŞANTILARI

5.3.1. Kendisinin başkalarına karşı uyguladığı şiddet ve demografik değişkenler

Bu bölümde, katılımcıların kendilerinin, son 1 yıl içinde başkalarına karşı uyguladıklarını belirttikleri psikolojik ve fiziksel şiddet oranları ve demografik değişkenlerle gösterdiği farklılık frekans analizi ve χ^2 analizleri (Pearson ve χ^2 eğim) ile araştırılmıştır (Şekil 4). Araştırmada, Çatışma Yöntemleri Skalası (ÇYS)'nin 'kendinden başkalarına' formu kullanılmış ve analizlerde 'Psikolojik şiddet', 'minör² fiziksel şiddet' ve 'ağır fiziksel şiddet' olmak üzere üç alt skala üzerinden değerlendirilmiştir. Analizlerde, tüm fiziksel şiddet biçimlerini (minör ve ağır) toplu olarak içeren 'tüm fiziksel şiddet' yaşantısı da kullanılmıştır. Alt skala değerleri ilgili şiddeti 'hiç' kullanmamış olma ve 'en az bir kez' kullanmış olma biçiminde ikili değişkenlere dönüştürülerek kullanılmıştır.

Katılımcıların %80.2'si son 1 yıl içinde başkalarına karşı en az bir kez psikolojik şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Son 1 yıl içinde hiç psikolojik şiddet kullanmadıklarını belirtenlerin oranı %19.8'dir. Kadınların %82.6'sı, erkeklerin ise %75.4'ü bir başkasına karşı son 1 yıl içinde en az bir kez psikolojik şiddet uyguladıklarını belirtmektedirler. Ancak aradaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. 'Cinsiyet' dahil olmak üzere, hiç bir demografik değişkene göre psikolojik şiddet uygulaması oranları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (Bkz. Tablo 28).

Tablo 28: Katılımcıların son 1 yıl içinde 'başkalarına uyguladıkları psikolojik şiddet' yanıtlarına göre dağılımları

	Sayı	Geçerli yüzde
Hiç psikolojik şiddet uygulaması yok	91	19,8
En az 1 kez psikolojik şiddet uygulaması var	369	80,2
Toplam	460	100,0

² - 'Minör fiziksel şiddet' tanımı hiçbir biçimde bu şiddetin sıradan, olağan, kabul edilebilir olabileceğine ilişkin bir gönderme içermemektedir. Bu tanım sadece, şiddetin ağır, yaşamsal risk de barındıran formlarından ayırmak üzere kullanılmaktadır

Son 1 yıl içinde en az 1 kez bir başkasına karşı minor şiddet kullandığını belirten katılımcıların oranı %40.2 (kadınların 38.8'i, erkeklerin % 44.9'u), ağır fiziksel şiddet kullandığını belirtenlerin oranı ise %21.2 'dir (kadınların %19.5'i, erkeklerin % 26.2'si). Erkeklerin kadınlara göre daha fazla oranda fiziksel şiddet uyguladıkları görülmektedir, ancak aradaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Bkz. Tablo 29).

'Cinsiyet', 'Yaş', 'Fakülte', 'Anne-babanın öğrenim düzeyi', 'Ailenin gelir düzeyi', 'Annenin çalışması', 'Kardeş sayısı', 'Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer' değişkenlerine göre, belirtilen son 1 yıl içinde başkalarına fiziksel şiddet kullanım oranları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 29: Katılımcıların 'son 1 yıl içinde başkalarına uyguladıkları fiziksel şiddet' yanıtlarına göre dağılımları

Fiziksel şiddet-tümü (minör ve ağır)	Sayı	%
Hiç fiziksel şiddet uygulaması yok (tümü)	263	57,5
En az 1 kez fiziksel şiddet uygulaması var (tümü)	194	42,5
Toplam	457	100,0
Minör fiziksel şiddet	Sayı	Geçerli yüzde
Hiç minor fiziksel şiddet uygulaması yok	275	59,8
En az 1 kez minör fiziksel şiddet uygulaması var	185	40,2
Toplam	460	100,0
Ağır fiziksel şiddet		
Hiç ağır fiziksel şiddet uygulaması yok	361	78,8
En az 1 kez ağır fiziksel şiddet uygulaması var	97	21,2
Toplam	458	100,0

Üniversitede bulunduğu yıla göre ise başkalarına karşı kullandıklarını belirttikleri minor şiddet oranları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($\chi^2 = 14.69$, $p < 0.01$). Ancak, minör şiddet kullanım oranları yıllara göre istatistiksel olarak lineer bir farklılaşma göstermemektedir. Başkalarına karşı ağır şiddet kullanımında ise, üniversitede bulunulan yıl arttıkça istatistiksel olarak anlamlı biçimde azalma görülmektedir ($\chi^2 \text{ (Eğim)} = 7.46$, $p < 0.01$). Başkalarına karşı kullanıldığı belirtilen ağır şiddet kullanımının en düşük olduğu grup üniversitede 5. yılında olanlardır (%13.3) (Bkz. Tablo 30).

Tablo 30: Katılımcıların üniversitede bulundukları yıla göre ‘başkalarına uyguladıkları fiziksel şiddet’ yanıtlarının dağılımı

	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	X^2	sd	p
Başkalarına minor fiziksel şiddet uygulama									
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Üniversitede kaçınıcı yılında									
1.	45	56,3	35	43,8	80	100,0			
2.	69	50,7	67	49,3	136	100,0			
3.	87	71,9	34	28,1	121	100,0			
4.	43	55,1	35	44,9	78	100,0			
5.	31	68,9	14	31,1	45	100,0			
Toplam	275	59,8	185	40,2	460	100,0	14,70	4	,005
Başkalarına ağır fiziksel şiddet uygulama									
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
1.	57	73,1	21	26,9	78	100,0			
2.	96	71,1	39	28,9	135	100,0			
3.	105	86,1	17	13,9	122	100,0			
4.	64	82,1	14	17,9	78	100,0			
5.	39	86,7	6	13,3	45	100,0			
Toplam	361	78,8	97	21,2	458	100,0	eğim 7,46	1	,006

‘Yaşamının en uzun dönemin geçirdiği yer’e göre başkalarına karşı şiddet kullanımı oranlarının farklılaşması sadece ağır şiddet kullanımı açısından görülmektedir. En düşük ‘ağır fiziksel şiddet kullanımı’ oranı, yaşamının en uzun dönemini İzmir, İstanbul ve Ankara’da geçirmiş olanlarda (%14.9), en yüksek ‘ağır fiziksel şiddet kullanımı’ oranı ise, yaşamının en uzun dönemini büyük bir ilçede ya da küçük bir ilde (%27.7) geçirmiş olanlarda görülmektedir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=8.16$, p.0.05) .

5.3.2.Fiziksel saldırganlık eğilimi ve demografik değişkenler

Katılımcıların fiziksel saldırganlık puan ortalamalarının demografik verilere göre farklılaşması t-test, ANOVA ve ANCOVA ile araştırılmıştır.

Katılımcıların saldırganlık puan ortalamaları 19.19’dur (st. sapma=6.13). T-test ve tek yönlü varyans analizi ile saldırganlık puan ortalamalarının tanımlayıcı

değişkenler açısından; sadece cinsiyet, devam edilen fakülte ve üniversitede bulunulan yıla göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterdiği saptanmıştır; diğer değişkenlere göre saldırganlık ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Kadınların puan ortalaması (ort=17.86, st. sap. = 5.57), erkeklerin ortalamasından (ort=22.54, st. sap. =6.21) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($t=-7.78$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 31).

Tablo 31: Katılımcıların cinsiyetine göre fiziksel saldırganlık ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St.sapma	t	df	Sig.(2 yanlı)
Kadın	323	17,86	5,57			
Erkek	128	22,54	6,21			
Toplam	451	19,19	6,13	-7,784	449	,000

Katılımcıların devam ettikleri fakültelere bakıldığında, en düşük ortalamaya sahip grubun Edebiyat Fakültesi'ne devam edenler, en yüksek ortalamaya sahip olan grubun ise Eğitim fakültesi'ne devam edenler olduğu görülmektedir. Bu iki grup arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2.80$, $p<0.05$). Üniversitede bulunduğu yıl daha fazla olanların daha düşük saldırganlık puan ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür. Gruplar arasındaki saldırganlık ortalamaları farklılığı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.04$, $p<0.05$). En yüksek saldırganlık ortalamasını üniversitede 1. yılında olanların, en düşük saldırganlık ortalamasını ise üniversitede 5. yılında olanların gösterdiği belirlenmiştir.

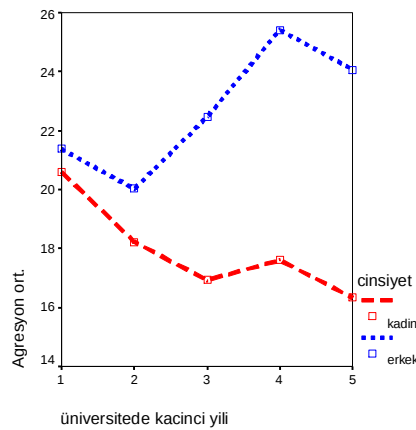
ANCOVA ile bu üç değişkenin ('cinsiyet', 'üniversite bulunulan yıl' ve 'devam edilen fakülte') fiziksel saldırganlık puan ortalamaları ile etkileşimlerine bakıldığında; cinsiyet ($F=37.52$, $p<0.001$); üniversitede bulunduğu yıl ile cinsiyet etkileşimi ($F=2.58$, $p<0.05$) ve üniversitede bulunduğu yıl etkileşiminin ($F=2.54$, $p<0.05$) fakülte ve cinsiyet, fakülte ve üniversitede bulunduğu yıl etkileşiminin ($F=2.33$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 32).

Tablo 32: Katılımcıların ‘Cinsiyet’, ‘Fakülte’, ‘Üniversitede bulunulan yıl’a göre fiziksel saldırganlık ortalamalarının karşılaştırılması

Değişim kaynağı	Kareler toplamı	sd	Ortalama kare	F	Sig.
Doğrulanmış Model	4494,93 ^a	38	118,29	3,93	,000
Cinsiyet	1129,66	1	1129,66	37,52	,000
Fakülte	98,579	3	32,86	1,09	,353
Kaçıncı yılı	116,83	4	29,21	,97	,424
Cinsiyet*Fakülte	138,33	3	46,11	1,53	,206
Cinsiyet*Kaçıncı yıl	310,46	4	77,62	2,58	,037
Fakülte* Kaçıncı yılı	919,01	12	76,58	2,54	,003
Cinsiyet * Fakülte * Kaçıncı yılı	770,84	11	70,08	2,33	,009
Hata	12403,42	412	30,11		
Toplam	182917,00	451			
Düzeltilmiş Toplam	16898,36	450			

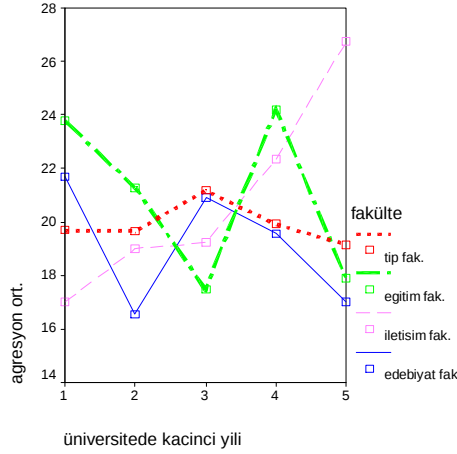
a R kare = ,266

Erkeklerin fiziksel saldırganlık ortalamaları kadınlardan daha yüksek olduğu; kadınların saldırganlık ortalamalarının üniversitede bulunulan yılın artmasıyla düştüğü; erkek öğrencilerin saldırganlık ortalamalarının ise üniversitede bulunduğu yılın artmasıyla yükselme gösterdiği görülmektedir (Bkz. Şekil 2)

Şekil 2: Cinsiyet ve Üniversitede bulunduğu yıla göre ‘fiziksel saldırganlık’ ortalamaları

Eğitim fakültesi ve Edebiyat fakültesi öğrencilerinde, üniversitede yıl sayısı arttıkça saldırganlık ortamları düşerken, Tıp fakültesi öğrencilerinde yıllara göre değişiklik gözlenmemekte, İletişim fakültesi öğrencilerinde ise artış görülmektedir (Bkz. Şekil 3).

Şekil 3: Fakülte ve Üniversitede bulunduğu yıla göre ‘fiziksel saldırganlık’ ortalamaları

5.3.3. Fiziksel saldırganlık eğilimi ve kişinin başkalarına karşı uyguladığı şiddet ilişkisi

‘Fiziksel saldırganlık’ puanları ile ‘ÇYS-kendisinin başkalarına uyguladığı şiddet’in alt skalalarının korelasyonuna bakıldı. Analizde, ÇYS’nin kronisite puanları ile Spearman’s Rho korelasyon analizi kullanıldı.

Saldırganlık puanları ile ÇYS-kendisinin başkalarına uyguladığı şiddet’in tüm alt skala puanları arasında .304 - .382 değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki içinde olduğu görüldü (Bkz. Tablo 33).

Kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan korelasyon analizinde, erkeklerde korelasyon katsayılarının kadınlara göre daha yüksek olduğu ancak örüntünün değişmediği saptandı. Her iki cinsiyette de saldırganlık puanları ile en düşük korelasyon katsayısı yine ‘başkalarına ağır fiziksel şiddet uygulama’ (kadında 0.249, erkekte 0.429), en yüksek korelasyon katsayısı da ‘başkalarına psikolojik şiddet uygulama’ydı (kadınlarda 0.356, erkeklerde 0.448) ve korelasyon $p < 0.001$ düzeyinde anlamlıydı.

Tablo 33 Katılımcıların ‘fiziksel saldırganlık’ ile ‘kendisinin başkalarına uyguladığı (kb) şiddet’ puanlarının korelasyonu

		saldırganlık	kb- psikolojik şiddet	kb-minor fiziksel şiddet	kb-ağır fiziksel şiddet	Kb-fiziksel şiddet (tümü)
Saldırganlık	r*	1,000	,382**	,363**	,304**	,354**
	Sayı	453	447	447	445	444
Kb-psikolojik şiddet	r*	,382**	1,000	,515**	,390**	,516**
	Sayı	447	460	456	454	453
Kb-minor fiziksel şiddet	r*	,363**	,515**	1,000	,594**	,955**
	Sayı	447	456	460	457	457
Kb-ağır fiziksel şiddet	r*	,304**	,390**	,594**	1,000	,743**
	Sayı	445	454	457	458	457
Kb-fiziksel şiddet (tümü)	r*	,354**	,516**	,955**	,743**	1,000
	Sayı	444	453	457	457	457

*Spearman’s Rho ** Korelasyon $p < 0.001$ düzeyinde (2-yanlı) anlamlıdır

5.3.4 Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ile kişinin başkalarına uyguladığı şiddet ve saldırganlık eğilimi

Bu bölümde katılımcıların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde tanık oldukları veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarının; şimdiki fiziksel saldırganlık eğilimleri ve son 1 yıl içinde kendilerinin başkalarına karşı şiddet kullanımları ile etkileşimleri χ^2 ve t-test kullanılarak araştırılmıştır (Bu bölümde incelenen değişkenler için bkz. Şekil 4).

Katılımcıların çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki aile içi şiddet deneyimleri için Çatışma Yöntemleri Skalası’nın üç formu (babadan anneye, babadan çocuğa ve anneden çocuğa) kullanılmış ve analizlerde her üç form da “psikolojik şiddet” “fiziksel şiddet (minör ve ağır)” alt skalaları ile değerlendirilmiştir.

Katılımcıların başkalarına yönelik şiddet uygulamaları ‘Çatışma Yöntemleri Skalası-kendinin başkalarına’ formu kullanılmış ve ‘psikolojik şiddet’, ‘fiziksel şiddet (minör ve ağır)’ alt skalaları değerlendirilmiştir. Katılımcılardan Skala’daki maddeleri son bir yıl içinde ne kadar sıklıkla uyguladıklarını işaretlemeleri istenmiştir. Daha sonra

alt skala puanları hesaplanmış ve yanıtlar söz konusu şiddet ‘hiç yok’ ve ‘en az bir kez var’ biçiminde yeniden kodlanarak analize sokulmuştur.

Kişinin saldırganlık eğilimi ise, ‘Saldırganlık Ölçeği’nin ‘fiziksel saldırganlık’ alt ölçeği ile değerlendirilmiştir.

5.3.4.1. Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve kişinin başkalarına karşı kullandığı şiddet

Çocukluk ve ergenlik döneminde babanın anneye yönelik şiddet uygulama yaşantısına göre kişinin başkalarına şiddet uygulama oranlarının farklılık gösterip göstermediği X^2 analizi ile incelenmiştir.

Tablo 34: Katılımcıların ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘başkalarına karşı uyguladıkları ağır fiziksel şiddet’ yanıtlarının dağılımları

Kişinin başkalarına uyguladığı ağır fiziksel şiddet						
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam	
Babanın anneye yönelik şiddetine tanıklık	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tüm şiddet biçimleri						
Hiç yok	148	84,6	27	15,4	175	100,0
En az 1 kez var	206	75,7	66	24,3	272	100,0
Toplam	354	79,2	93	20,8	447	100,0
Psikolojik şiddet						
Hiç yok	155	84,7	28	15,3	183	100,0
En az 1 kez var	206	75,5	67	24,5	273	100,0
Toplam	361	79,2	95	20,8	456	100,0
Tüm fiziksel şiddet						
Hiç yok	260	82,8	54	17,2	314	100,0
En az 1 kez var	94	70,7	39	29,3	133	100,0
Toplam	354	79,2	93	20,8	447	100,0
Minör fiziksel şiddet						
Hiç yok	262	82,6	55	17,4	317	100,0
En az 1 kez var	93	69,9	40	30,1	133	100,0
Toplam	355	78,9	95	21,1	450	100,0
Ağır fiziksel şiddet						
Hiç yok	299	81,9	66	18,1	365	100,0
En az 1 kez var	59	68,6	27	31,4	86	100,0
Toplam	358	79,4	93	20,6	451	100,0

Babasının annesine en az bir kez şiddet uygulamış olduğunu belirtenler böyle bir şiddetin olmadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak daha fazla oranda kendisinin başkalarına karşı ‘ağır fiziksel şiddet’ uyguladığını belirtmektedirler. Bu durumun, babanın anneye yönelik tüm şiddet biçimleri için geçerli olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 34). İster psikolojik ister fiziksel olsun; babanın anneye yönelik herhangi bir biçimde şiddet uygulamış olduğunu belirtilmesi durumunda; başkalarına karşı ağır fiziksel şiddet kullandığını belirtenlerin oranı artış göstermektedir.

Babanın anneye şiddet uygulamasına ilişkin yanıtlara göre, kişinin kendisinin başkalarına karşı uyguladığını belirttiği psikolojik veya minör fiziksel şiddet kullanım oranları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

5.3.4.2.Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları ve kişinin fiziksel saldırganlık puan ortalamaları

Çocukluk ve ergenlik döneminde babalarının en az bir kez annelerine yönelik psikolojik ve/veya fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerle, söz konusu şiddet uygulamasının hiç yaşanmadığını belirtenler arasında; ‘fiziksel saldırganlık’ ölçeği puan ortalamaları açısından farklılaşma olup olmadığı t-test analizi ile araştırılmıştır.

Babasının annesine yönelik en az bir kez psikolojik şiddet uygulamış olduğunu belirtenlerin fiziksel saldırganlık ortalamaları, hiç uygulamamış olduğunu belirtenlere göre istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur ($t = -2.18$, $p < 0.05$). Cinsiyet etkileşimine bakıldığında, kadınlarda babadan anneye yönelik psikolojik şiddet uygulaması ile ilişkili kişinin fiziksel saldırganlık ortalamaları anlamlı biçimde farklılık gösterirken ($t = -2.136$, $p < 0.05$), erkeklerde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tüm katılımcılar beraber analiz edildiklerinde; babasının annesine en az bir kez minör fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenlerin fiziksel saldırganlık ortalamaları, hiç uygulamamış olduğunu belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur ($t = -3.176$, $p < 0.05$). Kadın ve erkek katılımcılar ayrı ayrı analiz edildiğinde; bu istatistiksel olarak anlamlı farklılığın her iki cinsiyet içinde geçerli

olduğu görülmüştür (kadınlar: $t = -2.022$, $p < 0.05$; erkekler $t = -2.02$, $p < 0.05$) (Bkz. Tablo 35).

Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet uygulamaları açısından; babasının annesine en az bir kez ağır fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenlerin fiziksel saldırganlık ortalamaları, hiç uygulamamış olduğunu belirtenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak, bu farklılığın $p < 0.05$ düzeyinde değil, $p < 0.10$ düzeyinde anlamlılık gösterdiği görülmüştür ($t = -1.74$, $p < 0.10$).

Tablo 35: Katılımcıların ‘babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘fiziksel saldırganlık’ ortalamalarının karşılaştırılması

Fiziksel saldırganlık puanları					
	Sayı	Ortalama	Std. sapma	t	p
Babanın anneye yönelik psikolojik şiddeti					
Hiç yok	181	18,41	5,87		
En az 1 kez var	268	19,69	6,27		
Toplam	449	19,18	6,13	-2,18	,030
Babanın anneye yönelik tüm fiziksel şiddeti					
Hiç yok	308	18,56	5,82		
En az 1 kez var	133	20,43	6,69		
Toplam	441	19,13	6,15	-2,96	,003
Babanın anneye yönelik minor fiziksel şiddeti					
Hiç yok	311	18,54	5,82		
En az 1 kez var	132	20,55	6,65		
Toplam	443	19,14	6,14	-3,18	,002
Babanın anneye yönelik ağır fiziksel şiddeti					
Hiç yok	360	18,89	5,89		
En az 1 kez var	85	20,33	7,08		
Toplam	445	19,16	6,15	-1,74	,085

5.3.4.3. Anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma ile kişinin başkalarına karşı kullandığı şiddet

Çocukluk ve ergenlik döneminde anne-babanın psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kalma oranlarına göre kişinin son 1 yıl içinde başkalarına yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet uygulama oranları arasındaki farklılaşma χ^2 analizi ile incelenmiştir. χ^2 analizi tüm katılımcı grup için yapıldıktan sonra, kadın ve erkekler için ayrı olarak tekrarlanmıştır.

Babanın psikolojik şiddet uygulamasına maruz kalma ve başkalarına karşı şiddet kullanımı

Babasının psikolojik şiddet uygulamasına maruz kalmış olduğunu belirtenlerde, maruz kalmamış olduğunu belirtenlere göre; kendisinin başkalarına karşı psikolojik şiddet, minör ve ağır fiziksel şiddet kullandığını belirtenlerin oranının istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazla olduğu görülmüştür (sırasıyla $\chi^2 = 7.71$, $p < 0.05$; $\chi^2 = 9.46$, $p < 0.05$; $\chi^2 = 14.50$, $p < 0.05$) (Bkz. Tablo 36).

Tablo 36: Katılımcıların, ‘babanın psikolojik şiddetine maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına uyguladığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları

Kendisinin başkalarına uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddet (Tüm katılımcılar –Kadınlar ve erkekler)									
Sayı		%	Sayı		%	Sayı		%	Pea.X ² sd p
Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma	Kişinin başkalarına uyguladığı psikolojik şiddet								
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
	Hiç psk. şiddet yok	57	24,9	172	75,1	229	100,0		
	En az 1 kez var	33	14,5	194	85,5	227	100,0		
	Toplam	90	19,7	366	80,3	456	100,0	7,71	1 ,005
	Kişinin başkalarına uyguladığı minor fiziksel şiddet								
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
	Hiç psk. şiddet yok	152	67,0	75	33,0	227	100,0		
	En az 1 kez var	121	52,8	108	47,2	229	100,0		
	Toplam	273	59,9	183	40,1	456	100,0	9,46	1 ,002

Kişinin başkalarına uyguladığı ağır fiziksel şiddet									
	Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç psk. şiddet yok	196	86,3	31	13,7	227	100,0			
En az 1 kez var	163	71,8	64	28,2	227	100,0			
Toplam	359	79,1	95	20,9	454	100,0	14,50	1	,000

Babanın psikolojik şiddetine maruz kalmış olmanın, kişinin başkalarına karşı şiddet kullanımına etkisinde, cinsiyete göre kısmen farklılık olduğu görülmüştür. Kadınlarda; babasının psikolojik şiddetine maruz kalmış olduğunu belirtenlerde başkalarına karşı psikolojik şiddet ve ağır fiziksel şiddet kullanma oranları , hiç maruz kalmamış olduğunu belirtenlere göre daha yüksek bulunmuştur (sırasıyla $\chi^2 = 7.56$, $p < 0.05$; $\chi^2 = 8.30$, $p < 0.05$). Erkeklerde ise; babasının psikolojik şiddetine maruz kalmış olduğunu belirtenlerde başkalarına karşı minör ve ağır fiziksel şiddet kullanma oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır (sırasıyla $\chi^2 = 6.87$, $p < 0.05$; $\chi^2 = 4.95$, $p < 0.05$).

Babanın fiziksel şiddet uygulamasına maruz kalma ve başkalarına karşı şiddet kullanımı

Babanın herhangi bir düzeyde fiziksel şiddet uygulamasına maruz kalmış olduğunu belirtenler, maruz kalmamış olduğunu belirtenlere göre, daha yüksek oranda başkalarına karşı fiziksel şiddet kullanımı dile getirmektedirler ($\chi^2 = 3.64$, $p < 0.05$). Babanın herhangi bir düzeyde (minör ve/veya ağır) fiziksel şiddet uygulamasına maruz kalmış olma, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde başkalarına karşı hem minör hem de ağır fiziksel şiddet uygulama oranını artırmaktadır (Bkz. Tablo 37).

Babanın herhangi biçimde fiziksel şiddetine maruz kalmış olmanın, kişinin başkalarına karşı fiziksel şiddet kullanımına etkisinde; cinsiyetler arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Kadınlarda babanın fiziksel şiddetine maruz kalmış olma durumuna göre, kendisinin başkalarına karşı fiziksel şiddet kullanımı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Ancak, babanın fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirten erkekler, maruz kalmamış olduğunu belirtenlere göre; istatistiksel

olarak anlamlı biçimde daha yüksek oranda başkalarına karşı hem minör hem de ağır fiziksel şiddet kullanımı bildirmektedirler (sırasıyla $\chi^2=4.01$, $p<0.05$; $\chi^2=4.02$, $p<0.05$)

Tablo 37: –Katılımcıların ‘babanın fiziksel şiddetine maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına uyguladığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları

Kendisinin başkalarına uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddet (Tüm katılımcılar –Kadınlar ve erkekler)										
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	X ²	sd	p
Kişinin başkalarına uyguladığı psikolojik şiddet										
Babanın fiziksel şiddetine maruz kalma		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç fiz. şiddet yok		55	21,0	207	79,0	262	100,0			
En az 1 kez fiz. şiddet var		36	18,6	158	81,4	194	100,0			
Toplam		91	20,0	365	80,0	456	100,0	,41	1	,520
Kişinin başkalarına uyguladığı minor fiziksel şiddet										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç fiziksel şiddet yok		169	64,3	94	35,7	263	100,0			
En az 1 kez fiz. şiddet var		105	54,4	88	45,6	193	100,0			
Toplam		274	60,1	182	39,9	456	100,0	4,51	1	,034
Kişinin başkalarına uyguladığı ağır fiziksel şiddet										
		Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç fiziksel şiddet yok		219	83,3	44	16,7	263	100,0			
En az 1 kez fiz. şiddet var		141	73,8	50	26,2	191	100,0			
Toplam		360	79,3	94	20,7	454	100,0	6,02	1	,014

Annenin psikolojik-fiziksel şiddet uygulamasına maruz kalma ve başkalarına karşı şiddet kullanımı

Annenin psikolojik ve/veya fiziksel şiddet uygulamasına maruz kalmış olduğunu belirtenler, maruz kalmamış olduğunu belirtenlere göre; daha yüksek oranda son bir yıl içinde başkalarına karşı psikolojik şiddet, minör ve ağır fiziksel şiddet kullandıklarını dile getirmişlerdir (annenin psikolojik şiddet kullanımı-sırasıyla $\chi^2 = 11.41$, $p<0.05$; $\chi^2 = 4.09$, $p<0.05$ ve $\chi^2 = 9.53$, $p<0.05$; annenin fiziksel şiddet kullanımı-sırasıyla $\chi^2 = 6.86$,

$p < 0.05$; $\chi^2 = 4.69$, $p < 0.05$ ve $\chi^2 = 18.68$, $p < 0.05$). Ancak, kadınlar ve erkekler ayrı ayrı analiz edildiklerinde; kadınlarda, annenin psikolojik ve/veya fiziksel şiddetine maruz kalanların, kalmayanlara göre; başkalarına karşı her tür şiddet kullanımının (psikolojik, minör ve ağır fiziksel şiddet)- istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek oranda olduğu görülürken (bkz. Tablo 38, Tablo 39); erkeklerde annenin herhangi bir tür şiddetine maruz kalma, başkalarına şiddet kullanımında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılık yaratmamaktadır.

Tablo 38: Katılımcıların ‘annenin psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları (Sadece kadınlar)

Kendisinin başkalarına uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddet									
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	X^2	p
Kişinin başkalarına uyguladığı psikolojik şiddet									
Annenin psikolojik şiddetine maruz kalma	Hiç yok	En az 1 kez var		Toplam					
	Hiç psik. şiddet yok	41	24,0	130	76,0	171	100,0		
	En az 1 kez psik. şiddet var	15	10,0	135	90,0	150	100,0		
	Toplam	56	17,4	265	82,6	321	100,0	10,84	1 ,001
Kişinin başkalarına uyguladığı minor fiziksel şiddet									
		Hiç yok	En az 1 kez var		Toplam				
Hiç psik. şiddet yok		117	67,6	56	32,4	173	100,0		
En az 1 kez psik. şiddet var		80	53,0	71	47,0	151	100,0		
Toplam		197	60,8	127	39,2	324	100,0	7,26	1 ,007
Kişinin başkalarına uyguladığı ağır fiziksel şiddet									
		Hiç yok	En az 1 kez var		Toplam				
Hiç psik. şiddet yok		152	87,9	21	12,1	173	100,0		
En az 1 kez psik. şiddet var		108	72,0	42	28,0	150	100,0		
Toplam		260	80,5	63	19,5	323	100,0	12,87	1 ,000

Tablo 39: Katılımcıların ‘anneninin fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma’ ve ‘kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet’ yanıtlarının dağılımları (Sadece kadınlar)

Kendisinin başkalarına uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddet											
Sayı		%	Sayı		%	Sayı		%	X ²	sd	p
Kişinin başkalarına uyguladığı psikolojik şiddet											
Annenin fiziksel şiddetine maruz kalma			Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç fiz. şiddet yok			38	22,5	131	77,5	169	100,0			
En az 1 kez fiz. şiddet var			18	11,7	136	88,3	154	100,0			
Toplam			56	17,3	267	82,7	323	100,0	6,55	1	,010
Kişinin başkalarına uyguladığı minor fiziksel şiddet											
			Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç fiz. şiddet yok			116	67,8	55	32,2	171	100,0			
En az 1 kez fiz. şiddet var			83	53,5	72	46,5	155	100,0			
Toplam			199	61,0	127	39,0	326	100,0	6,98	1	,008
Kişinin başkalarına uyguladığı ağır fiziksel şiddet											
			Hiç yok		En az 1 kez var		Toplam				
Hiç fiz. şiddet yok			153	89,5	18	10,5	171	100,0			
En az 1 kez fiz. şiddet var			109	70,8	45	29,2	154	100,0			
Toplam			262	80,6	63	19,4	325	100,0	18,12	1	,000

5.3.4.4. Anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma ve kendisinin fiziksel saldırganlık eğilimi

Katılımcıların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde, en az bir kez babalarının ve annelerinin psikolojik ve/veya fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalmış olduğunu belirtenlerle, hiç ilgili şiddete maruz kalmamış olduğunu belirtenler arasında, ‘fiziksel saldırganlık’ ölçek puan ortalamaları açısından bir farklılık olup olmadığı t-test analizi ile araştırılmıştır. Önce tüm katılımcılar beraber analize sokulmuş, daha sonra analizler kadınlar ve erkeklerle ayrı ayrı tekrarlanmıştır.

Babanın psikolojik-fiziksel şiddet kullanımına maruz kalma ve fiziksel saldırganlık eğilimi

Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma: Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde en az bir kez babalarının psikolojik şiddet uygulamasına maruz kaldığını belirtenlerle hiç maruz kalmadığını belirtenlerin fiziksel saldırganlık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($t=-4.99$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 40). Babalarının psikolojik şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin fiziksel saldırganlık ortalamaları daha yüksektir. Cinsiyete göre ayrı ayrı analiz tekrarlandığında da; hem kadınlarda hem de erkeklerde bu anlamlı farklılaşmanın geçerli olduğu görülmüştür (sırasıyla (kadınlar) $t=-2.98$, $p<0.01$; (erkekler) $t=-3.20$, $p<0.001$).

Babanın fiziksel şiddetine maruz kalma: Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde en az bir kez babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerle, hiç maruz kalmadığını belirtenler arasında fiziksel saldırganlık ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmüştür ($t=-5.42$, $p<0.01$) (Bkz. Tablo 40). Babanın minör şiddet uygulaması durumunda da, ağır şiddet uygulaması durumunda da, şiddet yaşadığını belirtenlerin fiziksel saldırganlık ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (sırasıyla minör $t=-5.02$, $p<0.001$; ağır $t=-4.07$, $p<0.001$). Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı analize sokulduklarında; sadece erkeklerde, babanın minör şiddetine maruz kalanlarda da ağır şiddetine maruz kalanlarda da, söz konusu şiddete maruz kalmayanlara göre fiziksel saldırganlık ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (sırasıyla (minör) $t=-3.09$, $p<0.01$; (ağır) $t=-2.68$, $p<0.01$). Kadınlarda ise, babanın fiziksel şiddetine maruz kalanlarla kalmayanlar arasında fiziksel saldırganlık ortalamaları açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 40: Katılımcıların 'babanın şiddetine maruz kalmış olma' yanıtlarına göre 'fiziksel saldırganlık' puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	Std. sp.	t	p
Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma					
Hiç psikolojik şiddet yok	225	17,80	5,82		
En az 1 kez psikolojik şiddet var	222	20,62	6,14		
Toplam	447	19,20	6,14	-4,99	,000

Babanın minor fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	272	18,05	5,81		
En az 1 kez minor fiziksel şiddet var	176	20,95	6,24		
Toplam	448	19,19	6,14	-5,01	,000
Babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	358	18,55	5,84		
En az 1 kez ağır fiziksel şiddet var	89	21,69	6,67		
Toplam	447	19,17	6,14	-4,08	,000
Babanın tüm fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç fiziksel şiddet yok	260	17,88	5,78		
En az 1 kez fiziksel şiddet var	187	7	6,17		
Toplam	447	19,17	6,14	-5,42	,000

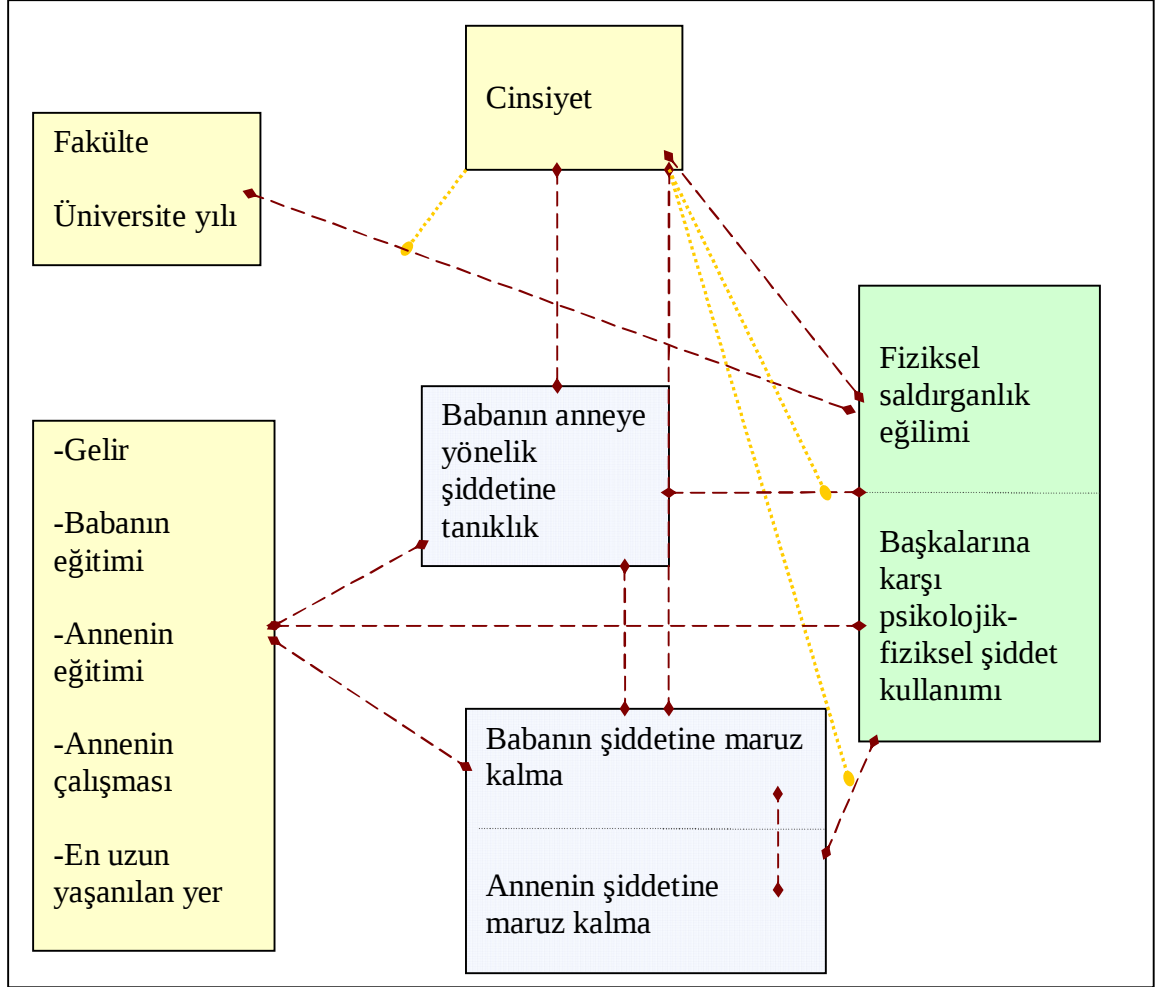
Annenin psikolojik-fiziksel şiddet kullanımına maruz kalma ve fiziksel saldırganlık eğilimi

Tüm katılımcılar beraber analiz edildiklerinde; en az bir kez annesinin herhangi bir tür şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin fiziksel saldırganlık ortalamaları, söz konusu şiddet biçimine hiç maruz kalmadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur. Saptanan bu anlamlı farklılaşmanın her üç şiddet türü (psikolojik, minör ve ağır fiziksel şiddet) için de geçerli olduğu görülmüştür (sırasıyla (psikolojik) $t=-3.22$, $p<0.01$; (minör) $t=-3.82$, $p<0.001$; (ağır) $t=-3.84$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 41).

Kadınlar ve erkekler ayrı analiz edildiklerinde; erkeklerin fiziksel saldırganlık ortalamaları, -annenin her tür fiziksel şiddeti için- şiddete maruz kalanlarla kalmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Kadınlarda ise tam tersine, annenin uyguladığı tüm şiddet biçimlerinde (psikolojik, minör ve ağır) söz konusu şiddete maruz kalanların fiziksel saldırganlık ortalamaları, söz konusu şiddete maruz kalmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur (sırasıyla (psikolojik) $t=-3.58$, $p<0.001$; (minör) $t=-3.98$, $p<0.001$; (ağır) $t=-3.77$, $p<0.001$)

Tablo 41: ‘Annenin şiddetine maruz kalma’ yanıtlarına göre katılımcıların ‘fiziksel saldırganlık’ ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	Std. sp.	t	p
Annenin psikolojik şiddetine maruz kalma					
Hiç psikolojik şiddet yok	234	18,29	6,03		
En az 1 kez psikolojik şiddet var	210	20,16	6,13		
Toplam	444	19,18	6,14	-3,22	,001
Annenin minor fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	239	18,16	5,86		
En az 1 kez minor fiziksel şiddet var	208	20,35	6,25		
Toplam	447	19,18	6,14	-3,82	,000
Annenin ağır fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	317	18,46	5,81		
En az 1 kez ağır fiziksel şiddet var	132	20,86	6,55		
Toplam	449	19,17	6,13	-3,82	,000
Annenin tüm fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç fiziksel şiddet yok	232	18,22	5,90		
En az 1 kez fiziksel şiddet var	214	20,19	6,24		
Toplam	446	19,16	6,14	-3,43	,001

Şekil 4: Bu araştırmada değerlendirilen kişinin fiziksel saldırganlık eğilimi ve başkalarına karşı kullandığı psikolojik-fiziksel şiddet ile ilgili etkileşen değişkenler. (Açık renkli noktalı çizgiler (.....), ilgili değişkenin farklı iki değişken arasındaki ilişkiye etkisinin araştırıldığını göstermektedir.)

5.4. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLAR

Bu bölümde;

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların; demografik değişkenlere ve çocukluk-ergenlik döneminde tanık olunan veya maruz kalınan şiddet yaşantılarına göre gösterdiği farklılaşma toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların, dinsel inançların gündelik hayattaki etki düzeyi ve siyasi eğilimlerle ilişkisi değerlendirilmiştir. (Bu bölümde incelenen değişkenler için bkz. Şekil 10).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların araştırılması için ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği kullanılmıştır. Çocukluk ve ergenlik döneminde tanık olunan ve/veya maruz kalınan aile içi şiddet yaşantıları için Çatışma Yöntemleri Skalası’nın uyarlanmış üç formu kullanılmıştır (‘babadan anneye’, ‘ebeveynden çocuğa-baba formu’, ‘ebeveynden çocuğa-anne formu’).

Analizlerde, dini inançların gündelik hayata etki düzeyi ve siyasi eğilimler için; soru formunda bu amaçla yer alan iki soruya, 7’li iki ayrı çizelge üzerinde işaretlenerek verilmiş yanıtlar kullanılmıştır.

5.4.1. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, bu amaçla geliştirilmiş olan ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği (Spence ve Helmreich, 1972) ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin, tek boyutlu bir ölçek olduğu belirtilmektedir, 5’li Likert tipinde hazırlanmıştır (‘1’= ‘tümüyle katılıyorum’, ‘5’=‘hiç katılmıyorum’). Çeviri uyarlama çalışması ile son hali verilen ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Testten alınabilecek toplam puanların aralığı 20 – 100 arasındadır. Yüksek puanlar profeminist, daha eşitlikçi, liberal tutumları, düşük skorlar ise daha geleneksel, muhafazakar, patriarkal tutumları göstermektedir.

Bu çalışmada tüm öğrencilerde en düşük puan 48, en yüksek puan 100’dür, aralık 52’dir. Kadınlarda en düşük puan 60 en yüksek puan 99’dur, erkeklerde en düşük puan 48 en yüksek puan 100 arasında değişmektedir. Kadınlarda aralık erkeklere göre biraz daha dar bulunmuştur (kadınlarda 39, erkeklerde 52). Tüm katılımcılar beraber analizde, kadına yönelik tutum ölçeği ortalama puanı 79.94 olarak bulunmuştur.

5.4.2 Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve demografik değişkenler

Demografik değişkenlere göre ‘kadına yönelik tutum’ puan ortalamalarındaki farklılık incelenmiştir. Verilerin, normal dağılım özellikleri taşıdığı görülerek, analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır. Cinsiyete göre ortalama farklılığına t-test ile (varyans homojen olmadığı için, ayrı varyanslar t-testi kullanılmıştır), diğer değişkenler açısından ortalama farklılığına ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile bakılmıştır. Varyansların homojenliği Levene’s test ile araştırılmış, varyansların homojen olmadığı saptandığında Welch testi kullanılmıştır. Ortalamalar arası farklılığın hangi gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı çoklu karşılaştırmalı testler ile araştırılmıştır. Varyansların homojen olduğu durumlarda Tukey, varyansların homojen olmadığı durumlarda Tamhane kullanılması tercih edilmiştir.

Cinsiyet:

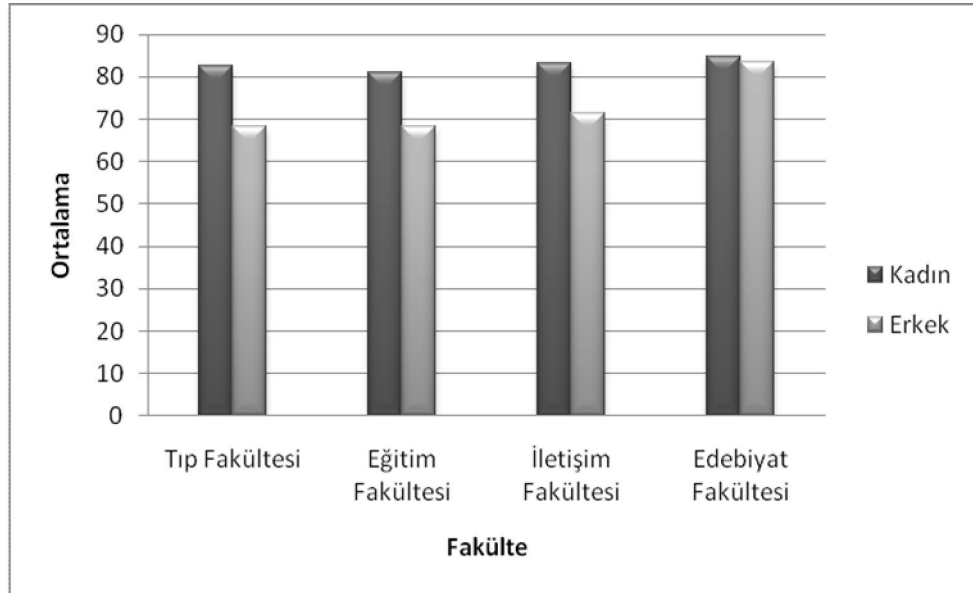
Kadına yönelik tutum ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Bekleneceği gibi, kadınların ortalamaları (ort=63.32, st. sap.=8.39), erkeklerden (ort=71.57, st. sapma=12.27) istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksektir ($t=11.74$, $p<.001$) (Bkz. Tablo 42).

Varyanslar eşit olmadığı için, kadına yönelik tutumlarda, fakülte ve cinsiyetin etkileşimine ANCOVA ile bakılamamıştır. Bunu araştırmak için fakülteler ayrı ayrı ele alınarak cinsiyete göre kadına yönelik tutum ortalamalarında farklılaşma araştırılmıştır. Tıp fakültesi ($t=8.50$, $p<0.001$), Eğitim fakültesi ($t=5.12$, $p<0.001$), İletişim Fakültesi’nde ($t=3.82$, $p<0.001$) araştırmaya katılan kadınlarda, kadına yönelik tutum ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı biçimde erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, Edebiyat Fakültesi’ne devam eden katılımcılarda, kadınlar ve erkekler arasında kadına yönelik tutum ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir (Bkz. Şekil 5).

Tablo 42: Cinsiyete göre ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. Sap.	t*	p
Kadın	309	83,32	8,39		
Erkek	122	71,57	12,26		
Total	431	79,99	10,99	9,717	,000

a-Varyansların eşitliği testi (Levene), $p < .000$, ayrı varyanslar t-testi

Şekil 5: Fakülte ve cinsiyete göre ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği ortalamaları

Fakülteler: Kadına yönelik tutum ortalamalarının, devam edilen Fakültele göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($F=21.39$, $p<.001$). Edebiyat fakültesine devam eden katılımcıların, tıp ve eğitim fakültelerine devam edenlere göre kadınlara yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir (Bkz. Tablo 43). Cinsiyetlere göre ayrı ayrı analiz tekrarlandığında da devam edilen fakülteye göre kadına yönelik tutum ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın sürdüğü görülmüştür (kadınlar için $F= 3.47$, $p<0.05$; erkekler için $F=11.84$, $p<0.001$) (Bkz. Şekil 5).

Tablo 43: Kadınlarda ve erkeklerde, Fakültele göre ‘Kadına yönelik tutum’ ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	%	St.s.	F	Sig.	1	2	3	4
Kadınlarda									
Tıp fak.	69	82,58	8,68			1			
Eğitim fak.	65	80,95	7,70			2			x
İletişim fak.	30	83,27	8,43			3			
Edebiyat fak.	145	84,77	8,32			4	x		
Toplam	309	83,32	8,39	3,47	,017				
Erkeklerde									
Tıp fak.	56	68,25	10,06			1			x
Eğitim fak.	27	68,33	11,80			2			x
İletişim fak.	16	71,44	12,46			3			x
Edebiyat fak.	23	83,57	10,60			4	x	x	x
Toplam	122	71,58	12,26	11,84	,000				

Yaş: Kadına yönelik tutum ortalamaları, yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=5.37$, $p<0.01$). Genel olarak daha ileri yaş grubunda olanların daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir (Bkz. Tablo 44).

Üniversitede bulunduğu yıl: Üniversitede bulunulan yıla göre kadına yönelik tutum ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşma göstermektedir

($F=5.21$, $p<0.001$). Üniversitede daha uzun süre bulunanların, daha az süre bulunanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Bkz. Tablo 44).

Ailenin gelir düzeyi: Kadına yönelik tutum ortalamaları, ‘ailenin gelir düzeyi’ne göre farklılaşma göstermemektedir.

Babanın eğitim düzeyi: Kadına yönelik tutum ortalamaları, babanın eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F=3.25$, $p<0.05$). Babası üniversite mezunu olanların, babası ilkokul veya daha altı eğitim düzeyinde olanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür.

Annenin eğitim düzeyi: Kadına yönelik tutum ortalamaları, annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F=6.75$, $p<0.05$). Annesi ilkokul veya daha az eğitim almış katılımcıların ortalamaları, annesi daha yüksek eğitim almış olan katılımcılara göre daha düşüktür (Bkz. Tablo 44).

Annenin çalışması: Kadınlara yönelik tutum ortalamaları, annenin çalışmasına ilişkin gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F=4.91$, $p<0.01$). Bu anlamlı farklılığın, en yüksek ortalamaya sahip olan annesi sürekli çalışan grupla, en düşük ortalamaya sahip annesi çalışmayan grup arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür (Bkz. Tablo 44).

Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer: Yaşamının en uzun dönemini İzmir, İstanbul veya Ankara’da geçirenler, yaşamlarını küçük il, ilçe veya köyde geçirenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde kadınlara yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahiptirler ($F=9.28$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 44)..

Kardeş sayısı: ‘Kadına yönelik tutum’ ortalamaları kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermektedirler ($F=3.85$, $p<0.05$). Hiç kardeşi olmayan veya 1 kardeşi olanlar, 4 veya daha fazla kardeşi olanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahiptirler.

Tablo 44: Sosyo-demografik değişkenlere göre katılımcıların ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	S.s.	F	p	Çoklu karşılaştırma
Fakülte						^b 1 2 3 4
1-Tıp fak.	126	75,97	11,78			1 *
2-Eğitim fak.	92	77,25	10,72			2 *
3-İletişim fak.	46	79,15	11,40			3 *
4-Edebiyat fak.	168	84,61	8,64			4 * * *
Toplam	432	79,94	11,03	21,39 ^a	,000	
Yaş						1 2 3 4 5
17-18	16	75,38	9,33			1 * *
19-20	165	79,99	9,96			2
21-22	172	78,44	12,28			3 *
23-24	58	84,05	10,02			4 * *
25 ve üstü	19	84,68	8,14			5 *
Toplam	430	79,96	11,05	5,38 ^a	,001	
Üniversitede kaçınıcı yıl						^c 1 2 3 4 5
1	77	77,90	9,55			1 * *
2	126	78,21	10,90			2 * *
3	112	79,33	12,11			3
4	73	83,27	10,75			4 * *
5	44	84,45	9,20			5 * *
Toplam	432	79,94	11,03	5,21	,000	
Gelir						
1000'den az	136	78,21	10,83			
1000 – 2500	236	80,82	10,78			
2500'den fazla	54	80,17	11,53			
Toplam	426	79,91	10,93	2,52	,082	
Babanın eğitim düzeyi						^c 1 2 3
1-Okur yazar değil veya ilkokul	114	77,84	11,33			1 *
2-Ortaokul ve lise	160	80,11	10,10			2
3-Üniversite	156	81,28	10,75			3 *
Toplam	430	79,93	11,06	3,25	,040	
Annenin eğitim düzeyi						^b 1 2 3

1-Okur yazar değil veya ilkokul	213	77,99	11,64	1	*	*
2-Ortaokul ve lise	130	81,37	9,37	2	*	
3-Üniversite	89	82,51	11,06	3	*	
Toplam	432	79,94	11,03	6,75 ^a		,001
Annenin çalışması				^c	1	2 3 4
1-Evet sürekli	83	83,72	10,15	1		*
2-Evet gecici	48	79,71	10,35	2		
3-Emekli	45	81,11	11,12	3		
4-Hayır çalışmıyor	256	78,55	11,16	4	*	
Toplam	432	79,94	11,03	4,912		,002
Kardeş sayısı				^c	0	1 2 3 4
Kardesi yok	29	84,07	7,69	0		*
1 kardeş	227	81,02	10,55	1		*
2 kardeş	103	78,33	11,67	2		
3 kardeş	33	79,91	9,45	3	*	
4 veya daha fazla kardeş	39	75,46	13,13	4	*	
Toplam	431	79,99	10,98	3,85		,004
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer				^c	1	2 3 4
İst, izm, ank	166	82,98	10,79	1		* *
Büyük il	87	79,80	10,77	2		
Büyük ilçe	140	77,90	10,74	3	*	
Köy	37	74,49	10,56	4	*	
Toplam	430	79,95	11,05	9,28		,000
a-Welch testi [varyansların homojenliği testi (Levene): p<0.05]						
b-Tamhane 2						
c-Tukey						
‘*’=p<0.05						

5.4.3. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları ve kadına yönelik tutumlar

Bu bölümde katılımcıların tanık oldukları veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarına göre, ‘kadına yönelik tutumlar’ ölçek puan ortalamalarında ortaya çıkan farklılık incelenmiştir. Aile içi şiddet deneyimleri, ilgili Çatışma Yöntemleri Skalaları ile araştırılmıştır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babanın anneye yönelik

psikolojik-fiziksel şiddet uygulamalarına hiç tanık olmamış olanlarla, söz konusu şiddete en az bir kez tanık olmuş olanların; anne-babanın psikolojik-fiziksel şiddetine hiç maruz kalmamış olanlarla, söz konusu şiddete en az bir kez maruz kalmış olanların tutum ölçeklerinden almış oldukları puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Analizler, t-test ile gerçekleştirilmiştir.

Tüm katılımcılar beraber analiz edildiğinde; en az bir kez babasının annesine herhangi bir fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirten katılımcıların ‘Kadına yönelik tutum’ ortalamalarının, hiç uygulamadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek olduğu görülmüştür ($t=2.175$, $p<0.05$). Babası annesine psikolojik şiddet uygulamış olanlarla olmayanlar arasında ortalamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı analiz edildiklerinde; kadınlarda babanın anneye yönelik herhangi bir tür şiddet uygulamasıyla ilişkili olarak kadına yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Ancak, erkeklerde; babasının annesine herhangi bir düzeyde *fiziksel şiddet* uygulamış olduğunu belirten katılımcıların ‘kadına yönelik tutum’ ortalamaları, babasının annesine hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha düşük bulunmuştur ($t=2.12$, $p<0.05$). Bu istatistiksel anlamlılıktaki farklılaşma babanın anneye uyguladığı minör ($t=2.25$, $p<0.05$) ve/veya ağır ($t=2.63$, $p<0.05$) fiziksel şiddet için de geçerlidir. Babasının annesine hiç fiziksel şiddet uygulamamış olduğunu belirten erkek katılımcıların, babasının annesine herhangi bir düzeyde fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenlere göre; kadınlara yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Bkz. Tablo 45).

Ebeveynlerin şiddet uygulamalarına maruz kalma durumuna göre kadına yönelik tutum ortalamalarının farklılaşması incelendiğinde; kadına yönelik tutum ortalamalarının sadece babanın fiziksel şiddetine maruz kalmaya (minör ve/veya ağır) göre, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Babasının herhangi bir fiziksel şiddetine maruz kalmış olduğunu belirtenlerin ‘kadına yönelik tutum’ ortalamaları, söz konusu şiddete maruz kalmamış olduğunu belirtenlere göre daha düşük bulunmuştur (minör: $t=3.43$, $p<0.05$, ağır: $t=2.37$, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 46).

Tablo 45 : ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre, ‘Kadına Yönelik Tutum’ ortalamalarının karşılaştırılması (Sadece erkek katılımcılarda)

(Sadece erkek katılımcılarda)	Kadına Yönelik Tutumlar				
	Sayı	Ort.	St.Sap.	t	p
Babadan anneye yönelik psikolojik şiddet					
Hiç psikolojik şiddet yok	50	73,72	11,36		
En az bir fiziksel şiddet var	70	70,13	12,59	1,60	,111
Babadan anneye yönelik fiziksel şiddet (tümü)					
Hiç fiziksel şiddet yok	76	73,59	11,34		
En az bir fiziksel şiddet var	41	68,66	13,21	2,12	,036
Babadan anneye yönelik minör fiziksel şiddet					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	77	73,55	11,27		
En az bir minor fiziksel şiddet var	41	68,32	13,36	2,25	,026
Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	85	73,57	11,43		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	33	67,15	13,03	2,63	,010

Tablo 46: ‘Babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma’ yanıtlarına göre, ‘Kadına Yönelik Tutum’ ortalamalarının karşılaştırılması (Tüm katılımcılar)

(Tüm katılımcılarda)	Kadına Yönelik Tutumlar				
	Sayı	Ort.	St.Sap.	t*	p
Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma					
Hiç psikolojik şiddet yok	216	80,59	10,80		
En az bir kez psikolojik şiddet var	210	79,37	11,24	1,14	,257
Babanın minor fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	259	81,44	10,29		
En az bir minor fiziksel şiddet var	168	77,75	11,72	3,43	,001
Babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	345	80,68	10,42		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	81	77,02	12,94	2,37*	,020

*Ayrı varyanslar t-testi [Varyansların eşitliği testi (Levene), p<.05]

5.4.4. ‘Kadına yönelik tutumlar’ ve ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilimler’

5.4.4.1. ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’

Katılımcılara, dini inançlarının günlük hayatı açısından ne kadar etkili olduğunu düşündükleri sorulmuş ve 1’den 7’ye doğru uzanan bir çizelge üzerinden işaretleyerek göstermeleri istenmiştir (1=‘hiç etkili değil’ - 7= ‘çok etkili’).

Verilen cevapların frekans analizinde; katılımcıların %32.5’i ‘dinin gündelik hayatlarındaki etkisi’nin az etkili olduğunu (1 veya 2’nin işaretlenmesi), %16.4’ünün çok etkili olduğunu (‘6’ veya ‘7’nin işaretlenmesi) belirttikleri görülmüştür. Katılımcıların % 51.1’isi ise orta etki düzeylerini (‘3’, ‘4’ ve ‘5’) işaretlemişlerdir (Bkz. Tablo: 47). Dini inançların gündelik hayata etki düzeyine ilişkin verilmiş cevapların ortalaması 3.62’dir (st. sapma: 1.82).

Tablo 47: ‘Dini inançların gündelik hayatına etki düzeyine verilen yanıtların dağılımı

Dini inançlarının günlük hayatı açısından ne kadar etkili olduğunu düşünüyor	Sayı	Geçerli %
1,00	82	17,7
2,00	69	14,9
3,00	65	14,0
4,00	78	16,8
5,00	94	20,3
6,00	52	11,2
7,00	24	5,2
Toplam	464	100,0

5.4.4.2. ‘Siyasi eğilimler’:

Katılımcıların 1’den 7’ye doğru uzanan tek boyutlu bir çizelge üzerinde (1= ‘sol’ – 2= ‘sağ’) kendisini siyasi görüşler açısından değerlendirmeleri istenmiştir.

Verilen cevapların frekans analizinde; öğrencilerin 56.9’unun orta noktaları (‘3’, ‘4’ ve ‘5’) işaretledikleri görülmüştür (Bkz. Tablo 48). Siyasi eğilimleri açısından kendini değerlendirmesine ilişkin tüm grubun ortalaması 3.14’dür (St. Sapma: 1.51).

Tablo 48: ‘Siyasi eğilim’e ilişkin yanıtların dağılımı

Kendisini siyasi görüşler açısından değerlendirmesi	Sayı	Geçerli %
1,00	65	14,2
2,00	109	23,7
3,00	98	21,4
4,00	110	24,0
5,00	53	11,5
6,00	15	3,3
7,00	9	2,0
Toplam	459	100,0

5.4.4.3. ‘Kadına yönelik tutumlar’ ve ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ , ‘Siyasi eğilimler’

Katılımcıların, bu iki maddeye verdikleri yanıtlara göre, ‘kadına yönelik tutumlar’ ölçek puanlarının farklılaşması ANOVA ile, bu iki madde yanıtlarının ölçek puanları ile ilişkisi Spearman’s Rho korelasyon analizi ile araştırılmıştır.

Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi:

Katılımcıların belirttikleri ‘dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ne göre, ‘kadına yönelik tutum’ ölçek ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=13.06$, $p<0.001$). En düşük ortalama sahip gruplar ‘1’ ve ‘2’yi işaretleyenlerdir (ort. 86.72 ve 84.45) ve istatistiksel olarak anlamlı farklılığın da bu iki grupla diğer tüm gruplar arasındaki ortalama farkından kaynaklandığı görülmüştür (Bkz. Tablo 49).

‘Kadına yönelik tutum’ puanları ile ‘dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ arasında ters yönde, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon saptanmıştır ($r=-.0.399$, $p<0.001$). Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi arttıkça, kadına yönelik tutum ortalamaları düşmekte; yani, daha patriarkal, daha az eşitlikçi tutumlar görülmektedir. Korelasyon analizi kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı tekrarlandığında; erkeklerde daha belirgin olmak üzere her iki grup için de korelasyon katsayılarının yükseldiği görülmüştür (kadınlarda: $r=-0.429$, $p<0.001$, erkeklerde: $r=-0.553$, $p<0.001$).

Tablo 49: ‘Dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e göre ‘Kadına yönelik tutum’ ortalamalarının farklılaşması

	Sayı	Ort.	St. sap.	F	p	Çoklu karşılaştırma
Dini bağlılık						^b 1 2 3 4 5 6 7
1	74	86,72	9,59			1 * * * * *
2	67	84,45	9,04			2 * * * *
3	62	78,55	10,82			3 * *
4	69	79,42	9,70			4 * *
5	88	77,48	9,03			5 * *
6	49	73,59	12,50			6 * *
7	20	72,40	12,33			7 * *
Toplam	429	79,95	10,99	13,06 ^a	,000	
Siyasi eğilim						^c 1 2 3 4 5 6 7
1	61	84,67	10,71			1 * * *
2	98	83,54	9,28			2 * * *
3	93	81,72	9,30			3 * *
4	104	78,27	10,21			4 * * * *
5	48	71,50	11,10			5 * * * *
6	13	66,38	12,31			6 * * * *
7	7	72,71	13,82			7
Toplam	424	79,94	11,10	15,29	0.000	

a-Welch testi [varyansların homojenliği testi (Levene): $p < 0.05$] b-Tamhane 2 c-Tukey
‘*’= $p < 0.05$

Siyasi eğilim:

Katılımcıların belirttikleri siyasi eğilim puanlarına göre, ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçek puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=15.29$, $p < 0.001$). En yüksek puan ortalaması ‘1’ ve ‘2’yi işaretleyen gruba aittir (ort=84.67 ve ort=83.54). Hemen her grup arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir (Bkz. Tablo 49).

Katılımcıların eğilimleri ile ‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, ters yönde ilişki bulunmaktadır ($r=-.391$, $p < 0.001$). Katılımcıların siyasi eğilimleri soldan sağa doğru kayarken, kadına yönelik tutum ortalamaları da düşmekte; yani daha patriarkal, daha az eşitlikçi tutumlar görülmektedir. Korelasyon analizi kadın ve erkekler için ayrı olarak tekrarlandığında; erkeklerde korelasyon katsayısının daha yüksek olduğu görülmüştür (kadınlarda: $r=-0.397$, $p < 0.001$; erkeklerde: $r=-0.475$, $p < 0.001$).

5.5. AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLAR

Bu bölümde, ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların; demografik değişkenlere ve çocukluk-ergenlik döneminde tanık olunan veya maruz kalınan şiddet yaşantılarına göre gösterdiği farklılaşma; bu tutumların, ‘dinsel inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’, ‘siyasi eğilim’ ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarla ilişkisi incelenmiştir (Bu bölümde incelenen değişkenler için bkz. Şekil 10).

Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar iki grup tutum ölçeği ile araştırılmıştır: ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ (Faktör 1 ve Faktör 2 alt ölçekleri ile) ve ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’ (‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ve ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir.’

5.5.1. Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ölçeklerinin birbirleriyle ilişkileri

Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları araştıran bu dört alt ölçeğin kendi aralarında korelasyonu, ölçekler parametrik özellikler taşımadıkları için, non parametrik bir korelasyon analizi olan Spearman’s Rho ile incelenmiştir. Analizde; bu dört ölçek arasında korelasyon katsayıları 0.403 ile 0.672 arasında değişen istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 50).

Tablo 50: Kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ölçeklerinin aralarındaki korelasyon

		Meşru görme Faktör 1	Meşru görme Faktör 1	Kadını suclama	Yardım verilmeli
Meşru görme	r*	1,000	,672**	-,623**	-,403**
Faktör 1	p	,	,000	,000	,000
	N	449	444	422	430
Meşru görme	r*	,672**	1,000	-,558**	-,484**
Faktör 1	p	,000	,	,000	,000
	N	444	460	430	441
Kadını suçlama	r*	-,623**	-,558**	1,000	,535**
	p	,000	,000	,	,000
	N	422	430	436	425
Yardım verilmeli	r*	-,403**	-,484*	,535**	1,000
	p	,000	,000	,000	,
	N	430	441	425	447

‘*’: Spearman’s Rho

** Korelasyon p<0.001 düzeyinde anlamlıdır (iki yanlı)

5.5.2. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme

“Ailede kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme (Meşru görme)” ölçeği, Margolin ve Foa’nın (1992) çalışmasından esinlenerek bu çalışma için geliştirilmiştir. 1. Faktör’de 19 madde, 2. Faktör’de 6 madde olmak üzere, ölçek toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 5’li Likert tipi hazırlanmıştır (‘1’=‘hiç mazur görülemez’, ‘5’=‘tümüyle mazur görülebilir’). Ölçek’te 25 madde içinde çeşitli durumlar tanımlanmış, katılımcılardan, bu durumlar gerçekleştiğinde, bir erkeğin karısına tokat atmasını ne kadar mazur görebileceğini işaretlemeleri istenmiştir. Ölçek iki faktörlüdür. ‘1. Faktör’ maddeleri ağırlıklı olarak kadının sadakati, kadından beklenen uygun davranışlar ve kocaya itaat ile ilgili durumları; ‘2. Faktör’ maddeleri ise, kadının kocasına karşı görevleri ve kocanın sosyal gerginlikleri ile ilişkili durumları içermektedir.

Faktör 1 alt ölçeğinden alınabilecek toplam puanlar 19 ile 95 arasında; Faktör 2’de ise 6 ile 30 arasında değişebilmektedir. Daha yüksek olan puanlar ailede kadına karşı yönelik şiddeti daha fazla maruz gören, meşru algılayan tutumları göstermektedir.

Bu çalışmada; Faktör 1’de, tüm öğrenciler arasında en düşük puan 19, en yüksek puan 92, aralık 73 olarak bulunmuştur. Kadınlarda puanlar 19 – 77, erkeklerde 19 – 92 arasında değişmektedir. Tüm katılımcılar beraber analizde, ortalama 43.58 olarak bulunmuştur. Faktör 2’de en düşük puan 6, en yüksek puan 23, aralık 17’dir. Kadınlarda puanlar 6 -19, erkeklerde ise 6 – 23 arasında değişmektedir. Tüm katılımcılar beraber analizde, ortalamanın 8.23 olduğu görülmüştür.

5.5.2.1. Ölçeğe ilişkin genel veriler:

Meşru görme ölçeğine verilen cevaplar frekans analizi ile değerlendirilmiş ve katılımcıların hangi durumlarda kocanın karısına vurmasını mazur görebildikleri incelenmiştir.

Meşru görme ölçek puanları mazur görülebilir sıkları ‘1’, mazur görülemez ve kısmen görülebilir kısmen görülemez sıkları ‘0’ olarak yeniden kodlanarak frekans analizi yapılmış; katılımcıların %61.8’inin en az bir durumda, kocanın karısına vurmasının mazur görülebileceğini belirttikleri görülmüştür (Bkz Tablo 51)

Tablo 51: Katılımcıların kadına yönelik şiddeti meşru görme-görmeme dağılımları

Kadına yönelik şiddeti meşru görme	Sayı	Geçerli yüzde
Hiçbir durumda dayaağı meşru görmeyenler	169	38,2
En az 1 durum için dayaağı meşru görenler	273	61,8
Toplam	442	100,0

Tüm katılımcıların kocanın karısına vurabileceğı durumları belirttikleri madde sayılarına bakıldığında; katılımcıların %14'ünün bir veya iki durum için, %35'inin 3-9 arası durum için, %12'sinin ise 10 ve üzeri durum için, o durumlar gerçekleştiğinde kocanın karısına vurmasını maruz görülebilir buldukları görülmektedir (Bkz. Tablo 52). Hiçbir durumda kocanın karısına vurmasının mazur görülemeyeceğini belirten katılımcıların oranı %38'dir.

Tablo 52: Katılımcıların, kocanın karısına vurmasını mazur gördükleri durum sayısına göre dağılımları

Kocanın karısına vurmasının mazur görülebildiğı durum sayısı	Katılımcı sayısı	Geçerli yüzde
,00	169	38,2
1,00	35	7,9
2,00	27	6,1
3,00	40	9,0
4,00	28	6,3
5,00	25	5,7
6,00	17	3,8
7,00	18	4,1
8,00	15	3,4
9,00	15	3,4
10,00	6	1,4
11,00	11	2,5
12,00	7	1,6
13,00	9	2,0
14,00	5	1,1
15,00	5	1,1
16,00	4	,9
17,00	2	,5
18,00	2	,5
19,00	1	,2
21,00	1	,2
Toplam	442	100,0

5’li cevap şıkları ‘mazur görülemez’, ‘kısmen mazur görülebilir, kısmen görülemez’, mazur görülebilir’ biçiminde üçlü olarak gruplanarak madde frekans analizleri yapılmıştır. Madde frekans tablosu incelendiğinde; kocanın karısına vurmasının en yüksek oranda mazur görüldüğü durumlar olarak beliren ilk dört maddenin de sadakatla ilgili maddeler olması dikkat çekici bulunmuştur. Bu durumlar gerçekleştiği takdirde, kocanın karısına vurmasını mazur görülebilir bulan katılımcı oranları %29.3 ile %54.2 arasında değişmektedir. Kocanın karısına vurmasının mazur görülemeyeceğine ilişkin en yüksek oranlara sahip ilk dört madde ise kocaya bağlı görülen durumlardır ve katılımcıların %95.7’si ile %92.7’si mazur görülemez bulmaktadırlar (“kocanın işte kötü bir gün geçirmiş olması”, “kocanın işten atıldığı için çok üzüntülü olması” vb). Kocanın sarhoş olması ve kontrolünü yitirmiş olmasına bağlı vurma da %92.7 gibi yüksek bir oranla mazur görülemez bulunmuştur (Tablo 53).

Tablo 53: ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımı*

	Mazur görmez		Kısmen görür kısmen görmez		Mazur görür		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
-Karısı baş başa bir konuşmada ona "erkekliğinden kuşku duyduğunu" söylerse	348	74,8	65	14,0	52	11,2	465	100,0
-Kadın kocası ve kocasının arkadaşlarının önünde bir başka erkekle flört ediyorsa	197	42,4	97	20,9	171	36,8	465	100,0
-Karısı sarhoşsa, saldırgansa ve deli gibi davranıyorsa	252	54,3	116	25,0	96	20,7	464	100,0
-Karısının bir başka erkekle bir gönül ilişkisi olduğunu anlarsa	226	48,7	102	22,0	136	29,3	464	100,0
-Koca işte çok gergin ve kötü bir gün geçirmişse	451	96,8	6	1,3	9	1,9	466	100,0
-Karısı kocasının arkadaşlarının önünde ona küfrederse	302	64,8	100	21,5	64	13,7	466	100,0
-Karısı kocasına sürekli saygısızca davranıyorsa	333	71,9	88	19,0	42	9,1	463	100,0
-Karısı çocuklarını bakımsız bırakıyorsa	335	72,4	83	17,9	45	9,7	463	100,0

-Karısı kocasını silah çekmekle tehdit ediyorsa	257	55,4	92	19,8	115	24,8	464	100,0
-Karısı başkalarının önünde kocasının erkekliğinden kuşku duyduğunu söylese	243	52,1	102	21,9	121	26,0	466	100,0
-Karısı sürekli olarak eşinin söylediğinin tersini yapıyorsa	357	76,8	65	14,0	43	9,2	465	100,0
-Karısı kocasının annesinden hep kötü, çirkin kelimelerle bahsediyorsa	348	74,8	72	15,5	45	9,7	465	100,0
-Karısı kocasını akrabalarının ve arkadaşlarının yanında küçük düşürürse	330	71,0	88	18,9	47	10,1	465	100,0
-İşten geldiğinde evde yemek bulamıyorsa	429	92,7	28	6,0	6	1,3	463	100,0
-Koca sarhoşsa ve kontrolünü kaybetmişse	430	92,7	25	5,4	9	1,9	464	100,0
-Karısını yatakta başka bir erkekle yakalarsa	137	29,5	76	16,3	252	54,2	465	100,0
-Karısı sadık değilse	202	43,5	100	21,6	162	34,9	464	100,0
-Karısı çocuklarını nedensiz yere dövüyorsa	218	46,9	120	25,8	127	27,3	465	100,0
-Karısı sürekli olarak kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi reddediyorsa	408	87,9	39	8,4	17	3,7	464	100,0
-Çok önemli bir toplantıya yetişmeye çalışırken yine karısının giyeceklerini yıkamamış olduğunu fark ederse	418	90,1	42	9,1	4	,9	464	100,0
-Bir tartışma sırasında önce karısı ona vurursa	260	55,9	133	28,6	72	15,5	465	100,0
-Kendisi sinirliyken karısı ona kaldıramayacağı şeyler söylese	333	71,6	92	19,8	40	8,6	465	100,0
-Karısı başkalarının yanında kocasıyla alay ederse	308	66,2	108	23,2	49	10,5	465	100,0
-Karısı yalnızlarken kocasına küfrederse	366	78,7	69	14,8	30	6,5	465	100,0
-Koca işten atıldığı için çok üzüntülüyse	446	95,7	16	3,4	4	,9	466	100,0

*Geçerli sayı ve yüzdeler verilmiştir.

Soru formuna “Bir erkeğin karısını dövmesinin hiçbir mazereti olamaz” maddesi bir kontrol maddesi olarak eklenmiştir. Katılımcıların %71.4’ü bu maddeye tümüyle katılmışlar, yani bir erkeğin karısını dövmesinin hiçbir mazereti olamayacağını belirtmişlerdir. Bir erkeğin karısını dövmesinin mazereti olabilir diyenlerin oranı

%13.1'dir. Meşru görme ölçek puanları mazur görülebilir şıkları = '1', mazur görülemez ve kısmen görülebilir kısmen görülemez şıkları= '0' olarak yeniden kodlanarak, "bir erkeğin karısını dövmesinin hiçbir mazereti olamaz" sorusuyla çapraz tablosuna bakılmıştır. "Bir erkeğin karısını dövmesinin hiçbir mazereti olamaz" maddesine katılanların %51.5'inin meşru görme ölçeğinde en az bir durumda kocanın karısına vurmasını mazur görülebilir buldukları görülmüştür.

5.5.2.2. 'Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme' ve demografik değişkenler

'Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme' ölçeğinin alt ölçek (Faktör 1 ve Faktör 2) ortalamaları ile ilişkili demografik değişkenler ve bu demografik değişkenlere göre ortalamalarda görülen farklılaşma incelenmiştir.

Histogram, çarpıklık ve diklik katsayıları ile dağılıma bakılmış ve 1. Faktörün normal dağılım sınırları içinde olduğu ama 2. Faktörün sola çarpık bir dağılım gösterdiği ve normal dağılım ölçütlerini taşımadığı görülmüştür. Bu nedenle Faktör 2'nin analizlerinde nonparametrik yöntemler tercih edilmiştir.

'1.Faktör' puanlarının analizlerinde, cinsiyete göre ortalama farklılığına t-test ile (ayrı varyanslar t-testi), diğer değişkenler açısından ortalama farklılığına ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile bakılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda Welch testi kullanılmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasındaki farktan kaynaklandığı, varyansların homojen olduğu durumlarda Tukey ile, varyansların homojen olmadığı durumlarda Tamhane ile araştırılmıştır.

Faktör 2' puanlarının analizlerinde ise, cinsiyete göre ortalama farklılığı Mann-Whitney U ile, diğer değişkenler açısından ortalama farklılığı ise Kruskal Wallis ile araştırılmıştır.

Cinsiyet: 'Meşru görme-1. Faktör' puanları açısından; kadınların ortalamaları (ort=39.62 st. sap.=15.06), erkeklere göre (ort=53.02, st. sap.=19.50), istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($t=6.96$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 54). Devam edilen fakültelere göre analizler tekrarlandığında; Tıp ve Eğitim fakültesine devam eden öğrencilerin ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık

gösterdiği görülmüştür (tıp: $t=-5,53$, $p<0.001$; eğitim: $t=-4,22$, $p<0.001$). Ancak, Edebiyat ve İletişim Fakülteleri'ne devam edenlerin 'Meşru görme-1. Faktör' ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir (Bkz. Tablo 55, Şekil 6).

Meşru görme-2. faktör puanları açısından da; kadınların ortalamaları (ort. =7.50, st. sap.=2.37), erkeklerin ortalamalarından (9.91, st. sap.=.94) istatistiksel olarak daha düşüktür ($p<0.001$) (Bkz. Tablo 56). Analizler fakültelere göre tekrarlandığında, Edebiyat fakültesi öğrencilerinin ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Diğer üç fakülte öğrencilerinde ise ortalamalar cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($p<0.001 - p<0.005$) (Bkz. Tablo 57, Şekil 7)

Tablo 54: Cinsiyete göre 'Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-1. Faktör' ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. Sap.	t*	p
Kadın	318	39,62	15,06		
Erkek	128	53,02	19,50		
Toplam	446	43,46	17,52	-6,99	,000

*Ayrı varyanslar t-testi (varyansların homojenliği testi (Levene's): $p<.000$)

Tablo 55: Farklı fakültelere devam eden katılımcıların, cinsiyete göre 'Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-1. Faktör' ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. sap.	t*	p.
Tıp fakültesi					
Kadın	72	39,18	17,27		
Erkek	59	56,63	18,81	-5,53	,000
Eğitim Fakültesi					
Kadın	64	42,83	14,92		
Erkek	29	57,86	17,94	-4,22	,000
İletişim Fakültesi					
Kadın	30	42,40	15,18		
Erkek	18	51,61	19,66	-1,82	,08
Edebiyat Fakültesi					
Kadın	152	37,92	13,78		
Erkek	22	38,14	16,66	-,07	,947

*Ayrı varyanslar t-testi (varyansların homojenliği testi (Levene's): $p<.000$)

Tablo 56: Cinsiyete göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-2. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. Sap.	U*	p
Kadın	323	7,50	2,37		
Erkek	134	9,91	3,94		
Toplam	457	8,21	3,11	13377,000	,000

*Mann Whitney U testi

Tablo 57: Farklı fakültelerde, cinsiyete göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-2. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması

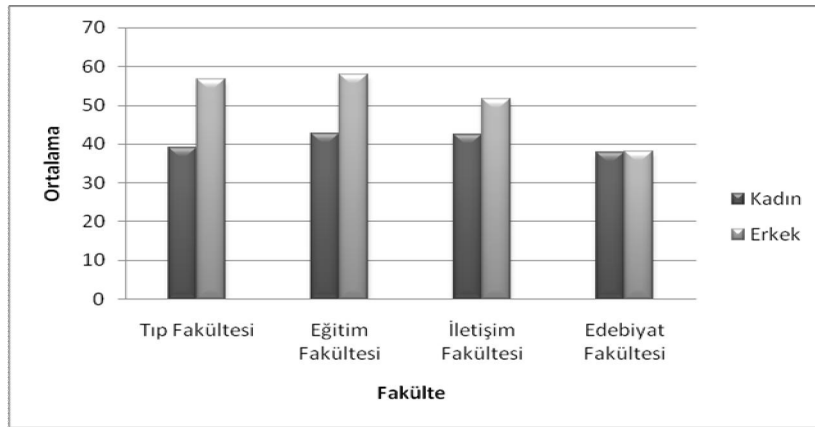
Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. sap.	U*	p
Tıp Fakültesi					
Kadın	72	7,21	2,23		
Erkek	62	9,70	3,42		
Toplam	134	8,36	3,09	1213,00	0,000
Eğitim fakültesi					
Kadın	66	8,05	2,62		
Erkek	29	11,31	4,61		
Toplam	95	9,04	3,66	518,00	0,000
İletişim Fakültesi					
Kadın	29	7,97	2,83		
Erkek	19	10,53	4,33		
Toplam	48	8,98	3,68	174,50	,030
Edebiyat Fakültesi					
Kadın	156	7,31	2,19		
Erkek	24	8,29	3,52		
Toplam	180	7,44	2,42	1661,00	,333

*Mann Whitney U testi

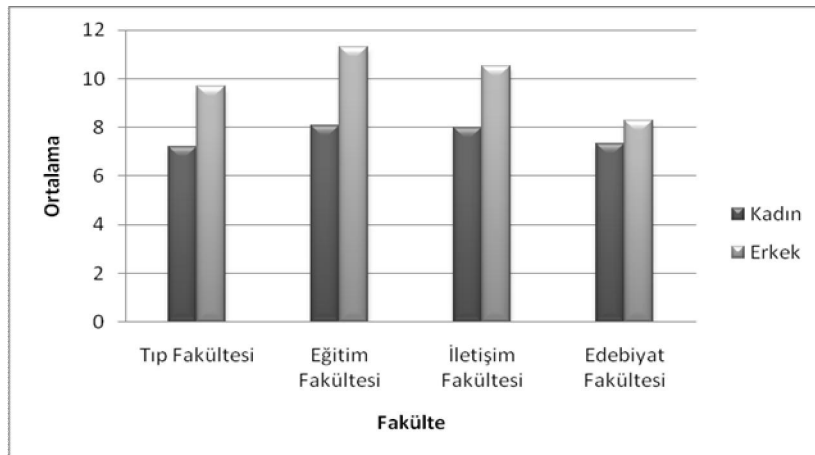
Fakülte: Meşru Görme-1. Faktör ortalamaları açısından, farklı fakültelelere devam edenler arasında istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür ($F=11.78$, $p<0.001$). Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin diğer üç fakülteye devam edenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde kadına yönelik şiddeti daha az meşru gördükleri belirlenmiştir (Bkz. Tablo 58). Cinsiyete göre analizler tekrarlandığında; kadınlarda ‘Meşru görme-1. Faktör’ ortalamalarının fakültelelere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği ancak erkeklerde; Edebiyat fakültesine devam edenlerin ortalamalarının, Tıp ve Eğitim fakültesi’ne devam edenlere göre

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür ($F=6.27$, $p<0.01$) (Bkz. Şekil 5).

‘Meşru Görme-2. Faktör’ ortalamalarında ise en yüksek ortalamaya sahip grup İletişim Fakültesi öğrencileri, en düşük ortalamaya sahip grup ise Edebiyat Fakültesi öğrencileridir. Farklı fakültelere devam edenler arasındaki ortalama farklılığı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=20.96$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 59). Analiz cinsiyetlere göre ayrı ayrı tekrarlandığında da hem kadınlarda hem de erkeklerde istatistiksel olarak anlamlı farklılığın sürdüğü görülmüştür (kadınlar: $\chi^2=9.37$, $p<0.05$; erkekler: 8.49 , $p<0.05$) (Bkz. Şekil 6).

Şekil 6: Fakülte ve cinsiyete göre ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamaları

Şekil 7: Fakülte ve cinsiyete göre ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-2. Faktör’ ortalamaları

Yaş: Hem Faktör 1 hem de Faktör 2 ortalamaları, yaş grupları arasında anlamlı farklılaşma göstermemektedir.

Üniversitede kaçınıcı yılı: Meşru görme-1. faktör ortalamalarının, üniversitede 1. yılında olanlardan 5. yılında olanlara doğru giderek azaldığı görülmüştür. İstatistiksel olarak da gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=4.5$, $p<0.01$). Bu anlamlı farklılığın 1. ve 2. sınıfta olanlarla 4. ve 5. yılında olanlar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı saptanmıştır (Bkz. Tablo 58). 2. faktör açısından ise; ortalamaların üniversitede bulunduğu yıla göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür (Bkz. Tablo 59).

Ailenin gelir düzeyi: Meşru görme-1. faktör ortalamalarının alt gelir düzeyinden üst gelir düzeyine doğru düşme gösterdiği gözlenmiştir. Gelir gruplarına göre ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3.09$, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 58). Meşru görme 2. Faktör ortalamaları da benzer bir örüntü göstermektedir ve gelir gruplarına göre ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($\chi^2=11<36$, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 59).

Anne-babanın eğitim düzeyi: Meşru görme 1. faktör puan ortalamalarının hem babanın hem de annenin eğitim düzeyinin artması ile azaldığı gözlenmiştir. Annenin ve babanın eğitim düzeyine göre ortalamalar arasındaki gözlenen farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (baba: $F=3.422$, $p<0.05$; anne: $F=9.43$, $p<0.001$). Ortalamalar arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılığın, babası üniversite mezunu olanlarla ilkököl veya altı düzeyde eğitim görmüş olanlar arasındaki ve annesi ilkököl veya altı düzeyde eğitim görmüş olanlar ile daha üst eğitim almış olanlar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür (Bkz. Tablo 58). Meşru görme Faktör 2 puan ortalamalarının da hem baba hem de annenin eğitim düzeylerine göre benzer bir örüntü gösterdiği ve gözlenen farklılaşmanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (baba: $\chi^2=12.51$, $p<0.01$; anne: $\chi^2=31.18$, $p<0.001$). (Bkz. Tablo 59)

Annenin çalışması: Hem 1. Faktör, hem de 2. Faktör açısından, annesi çalışmayan grup en yüksek ortalamaya sahiptir, onu annesi geçici/aralıklı çalışanlar izlemektedir. En düşük ortalamaya sahip grup ise annesi sürekli çalışan gruptur. Ortalamalar arasında gözlenen farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur (1.

Faktör için $F= 5.33$, $p<0.01$; 2.Faktör için $\chi^2=26.88$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 58, Tablo 59).

Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer: 1. Faktör’de de, 2.Faktör’de de ortalamalar yaşanan yerin küçülmesiyle yükseldiği gözlenmektedir. Her iki faktör açısından da ortalamalar arasında gözlenen farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (1. Faktör için $F=6.04$, $p<0.001$; 2. Faktör için $\chi^2=18.48$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 58, 59).

Kardeş sayısı: Hem meşru görme faktör 1’de hem de faktör 2’de ortalamalar kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermektedir (1. Faktör için $F=3.01$, $p<0.05$; 2. Faktör için $\chi^2= 21.78$, $p<0.001$). Faktör 1 için bu istatistiksel olarak anlamlı farklılığın hiç kardeşi olmayanlarla, 4 veya daha fazla kardeşi olanların ortalamaları arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 58: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	S.s.	F	p	Çoklu karşılaştırma
Fakülte						^b 1 2 3 4
1-Tıp fak.	133	47,23	19,84			1 x
2-Eğitim fak.	93	47,52	17,31			2 x
3-İletişim fak.	49	46,16	17,34			3 x
4-Edebiyat fak.	174	37,95	14,12			4 x x x
Toplam	449	43,58	17,52	11,78 ^a	,000	
Yaş						
17-18	15	47,33	15,83			
19-20	168	44,85	17,09			
21-22	182	44,38	17,91			
23-24	61	38,40	16,25			
25 ve üstü	21	38,05	19,48			
Toplam	447	43,54	17,50	2,38	,051	
Üniversitede kaçınıcı yıl						^c 1 2 3 4 5
1	73	48,84	15,87			1 x x
2	131	45,54	18,05			2 x
3	124	42,78	18,02			3
4	76	40,34	15,76			4 x

5	45	36,98	17,28		5 x x
Toplam	449	43,57	17,52	4,50	,001
Gelir					
1000'den az	140	46,41	17,93		
1000 – 2500	243	42,70	17,25		
2500'den fazla	59	40,53	16,43		
Toplam	442	43,59	17,45	3,09	,047
Babanın eğitim düzeyi					
				^c	1 2 3
1-Okur yazar değil veya ilkokul	115	47,26	18,64	1	x
2-Ortaokul ve lise	172	42,47	16,56	2	
3-Üniversite	160	42,19	17,45	3	x
Toplam	447	43,60	17,53	3,42	,034
Annenin eğitim düzeyi					
				^b	1 2 3
1-Okur yazar değil veya ilkokul	218	47,22	18,47	1	x x
2-Ortaokul ve lise	141	40,49	14,99	2	x
3-Üniversite	90	39,58	17,20	3	x
Toplam	449	43,58	17,52	9,43 ^a	,000
Annenin çalışması					
				^c	1 2 3 4
1-Evet sürekli	86	38,09	16,29	1	x
2-Evet gecici	53	43,75	16,00	2	
3-emekli	48	39,94	16,75	3	
4-Hayır çalışmıyor	262	46,01	17,91	4	x
Toplam	449	43,58	17,52	5,33	,001
Kardeş sayısı					
				^b	0 1 2 3 4
Kardesi yok	29	38,80	13,71	0	x
1 kardes	236	41,86	16,44	1	
2 kardes	108	45,44	18,79	2	
3 kardes	35	43,71	16,51	3	
4 veya daha fazla kardes	40	51,45	20,87	4	x
Toplam	448	43,53	17,51	3,01 ^a	,022
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer					
				^c	1 2 3 4
İst, izm, ank	176	40,42	16,28	1	x x
Büyük il	91	42,41	17,30	2	x
Büyük ilçe	140	45,62	18,15	3	x
köy	40	52,55	17,45	4	x x
Toplam	447	43,54	17,50	6,41	,000

a-Welch testi [varyansların homojenliği testi (Levene): $p < 0.05$] b-Tamhane 2 c-Tukey
 ‘*’= $p < 0.05$, ‘**’= $p < 0.001$ (ortalama farkı)

Tablo 59: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Kadına yönelik aile içi şiddeti meşru görme-2. Faktör’ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	S.s.	X^2*	p
Fakülte					
Tıp fak.	136	8,38	3,08		
Eğitim fak.	95	9,04	3,66		
İletişim fak.	49	9,14	3,82		
Edebiyat fak.	180	7,44	2,42		
Toplam	460	8,23	3,13	20,96	,000
Yaş					
17-18	16	8,19	2,88		
19-20	174	7,87	2,83		
21-22	185	8,60	3,29		
23-24	61	7,93	2,89		
25 ve üstü	22	8,86	4,55		
Toplam	458	8,23	3,14	5,01	,286
Üniversitede kaçınıcı yılı					
1	81	8,25	2,71		
2	133	8,43	3,58		
3	124	8,50	3,30		
4	77	7,81	2,76		
5	45	7,60	2,44		
Toplam	460	8,23	3,13	5,64	,228
Ailenin gelir düzeyi					
1000'den az	143	8,91	3,57		
1000 – 2500	249	8,04	2,96		
2500'den fazla	60	7,38	2,23		
Toplam	452	8,23	3,12	11,36	,003
Babanın eğitim düzeyi					
Okur yazar değil/ilkokul	117	9,12	3,73		
Ortaokul ve lise	173	8,19	3,03		
Üniversite	168	7,64	2,62		
Toplam	458	8,23	3,13	12,52	,002
Annenin eğitim düzeyi					
Okur yazar değil/ilkokul	222	9,09	3,60		
Ortaokul ve lise	142	7,60	2,40		
Üniversite	96	7,20	2,32		
Toplam	460	8,23	3,13	31,18	,000

Annenin çalışması					
Evet sürekli	90	6,96	1,94		
Evet gecici	53	8,45	3,07		
Emekli	49	7,78	2,85		
Hayır çalışmıyor	268	8,70	3,39		
Toplam	460	8,23	3,13	26,88	,000
Kardeş sayısı					
Kardesi yok	30	7,90	2,50		
1 kardeş	242	7,57	2,26		
2 kardeş	110	8,65	3,46		
3 kardeş	36	8,75	4,08		
4 veya daha fazla kardeş	41	10,71	4,44		
Toplam	459	8,22	3,12	21,78	,000
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer					
İst, izm, ank	177	7,64	2,49		
Büyük il	96	8,02	3,22		
Büyük ilçe	146	8,73	3,52		
köy	39	9,59	3,47		
Toplam	458	8,23	3,14	18,48	,000

X^2 *: Kruskal Wallis

5.5.2.3. ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ve çocukluk-ergenlik dönemlerinde aile içi şiddet yaşantıları

Katılımcıların aile içi şiddet deneyimlerine göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme (Faktör 1 ve Faktör 2)’ ölçeğine ilişkin puan ortalamalarında farklılaşma incelenmiştir. Aile içi şiddet deneyimleri, ilgili Çatışma Yöntemleri Skalaları ile araştırılmıştır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babanın anneye yönelik şiddet uygulamalarının hiç olmadığını belirtenlerle, en az bir kez olduğunu belirtenlerin; anne-babanın şiddetine hiç maruz kalmamış olduğunu belirtenlerle söz konusu şiddete en az bir kez maruz kalmış olduğunu belirtenlerin ölçek puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Analizler, ‘Meşru görme-1. Faktör’de t-test ile, ‘Meşru görme-2. Faktör’de Mann Whitney-U testi ile gerçekleştirilmiştir.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme- 1. Faktör:

‘Kadına yönelik şiddeti meşru görme-1.Faktör’ puan ortalamaları, babanın anneye yönelik fiziksel şiddetine ilişkin tüm skalalara göre, istatistiksel anlamlılıkta farklılaşma göstermektedir. Babasının annesine en az bir kez psikolojik ya da minör ve/veya ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin; söz konusu şiddetin hiç uygulanmadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde ailede kadına yönelik şiddeti daha fazla meşru olarak algıladıkları görülmüştür (psikolojik: $t=-2.13$, $p<0.05$, minör fiziksel: $t=-2.48$, $p<0.05$, ağır fiziksel: $t=-2.134$, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 60).

Tablo 60: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülmesi-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması

	Meşru görme-1. Faktör				
	Sayı	Ort.	St.Sap.	t	p
Babadan anneye yönelik psikolojik şiddet					
Hiç psikolojik şiddet yok	183	41,39	16,93		
En az bir fiziksel şiddet var	262	44,97	17,78	-2,13	,033
Babadan anneye yönelik fiziksel şiddet (tümü)					
Hiç fiziksel şiddet yok	307	42,27	17,01		
En az bir fiziksel şiddet var	130	46,29	18,10	-2,21	,028
Babadan anneye yönelik minör fiziksel şiddet					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	310	42,18	16,98		
En az bir minor fiziksel şiddet var	130	46,67	18,27	-2,48	,014
Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	358	42,77	16,86		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	83	46,34	19,71	-2,13	,033

Anne-babasının psikolojik-fiziksel şiddetine maruz kalma açısından ‘ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. faktör’ ortalamaları incelendiğinde; tüm katılımcılarla beraber gerçekleştirilen analizde, sadece babanın psikolojik ve minör fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin, söz konusu şiddet biçimlerine hiç maruz

kalmadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde, daha yüksek ortalamalara sahip oldukları belirlenmiştir (psikolojik: $t=-2.89$, $p<0.005$; minör fiziksel: $t=-2.52$, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 61).

Tablo 61: ‘Babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma’ yanıtlarına göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülmesi-1. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması

Meşru Görme-1. Faktör					
	Sayı	Ort.	St.Sap.	t	p
Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma					
Hiç psikolojik şiddet yok	226	41,25	17,71		
En az bir kez psikolojik şiddet var	217	46,02	16,95	-2,90	,004
Babanın minor fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	269	41,86	17,52		
En az bir minor fiziksel şiddet var	175	46,11	17,23	-2,52	,012
Babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kalma					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	356	42,95	17,31		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	87	45,95	18,29	-1,44	,152

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme- 2. Faktör:

Ailede hem tanık olunan hem de maruz kalınan tüm şiddet biçimlerine ilişkin skalalarla ayrı ayrı gerçekleştirilen analizlerde, sadece babanın anneye yönelik uyguladığı fiziksel şiddet skalaları ile ilişkili olarak tutum ölçeği ortalamalarının anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Babasının annesine en az bir kere minör ve/veya ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin ölçek puan ortalamaları söz konusu şiddet biçiminin hiç uygulanmadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo 62).

Tablo 62: ‘Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘Ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülmesi-2. Faktör’ ortalamalarının karşılaştırılması

Meşru görme-2. Faktör					
	Sayı	Ort.	St.sap.	Ort.sıra	U* p
Babadan anneye yönelik psikolojik şiddet					
Hiç psikolojik şiddet yok	186	8,16	3,08	224,01	
En az bir psikolojik şiddet var	270	8,24	3,12	231,59	
Toplam	456	8,21	3,09		24274,50 ,525
Babadan anneye yönelik fiziksel şiddet (tümü)					
Hiç fiziksel şiddet yok	312	7,80	2,89	215,46	
En az bir fiziksel şiddet var	135	8,71	3,53	243,73	
Toplam	447	8,21	3,11		18397,00 ,025
Babadan anneye yönelik minör fiziksel şiddet					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	315	7,98	2,88	216,82	
En az bir minor fiziksel şiddet var	135	8,75	3,55	245,75	
Toplam	450	8,21	3,11		18529,00 ,023
Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	363	7,94	2,77	217,72	
En az bir ağır fiziksel şiddet var	88	9,27	4,03	260,16	
Toplam	451	8,20	3,10		12965,50 ,004

U*: Mann Whitney U

5.5.2.4. ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ve ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilimler’

Katılımcıların, ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e ilişkin çizelge üzerinde işaretleyerek verdikleri yanıtlara göre; ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ölçek puan ortalamalarının farklılaşması ANOVA ile, bu iki madde yanıtlarının ölçek puanları ile ilişkisi Spearman’s Rho korelasyon analizi ile araştırılmıştır.

Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi:

Katılımcıların belirttikleri ‘dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ puanlarına göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=6.19$, $p<0.001$) . En düşük ortalamaya sahip gruplar ‘1’ ve ‘2’yi işaretleyenlerdir (ort. 35.96 ve 37.82) ve istatistiksel olarak anlamlı farklılığın da bu iki grupla diğer tüm gruplar arasındaki ortalama farkından kaynaklandığı görülmüştür (Bkz. Tablo 63).

Tablo 63: ‘Dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e göre ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. Faktör’ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ort.	St. sap.	F	p	Çoklu karşılaştırma							
Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi						^c	1	2	3	4	5	6	7
1	79	35,96	14,54			1			*	*	*	*	*
2	67	37,82	14,80			2				*	*	*	*
3	61	45,15	17,74			3	*						
4	76	46,62	16,75			4	*	*					
5	90	46,16	17,99			5	*	*					
6	48	48,52	18,63			6	*	*					
7	24	50,83	20,84			7	*	*					
Toplam	445	43,54	17,55	6.19	.000								
Siyasi eğilim						^b	1	2	3	4	5	6	7
1	61	41,39	16,56			1							
2	106	38,31	16,08			2				*	*	*	
3	96	41,11	15,17			3					*		
4	106	46,29	17,47			4	*						
5	50	51,04	18,21			5	*	*					
6	12	59,92	18,87			6	*						
7	9	50,89	26,46			7							
Toplam	440	43,57	17,49	5,54 ^a	.000								

a-Welch testi [varyansların homojenliği testi (Levene): $p<0.05$]

b-Tamhane 2

c-Tukey

‘*’= $p<0.05$

‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. Faktör’ ortalamaları ile ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ arasında olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon saptanmıştır ($r=-.0.253$, $p<0.001$). Dini inançların gündelik

hayata etki düzeyi arttıkça, ‘Mesru gorme-1. Faktör’ ortalamaları da yükselmektedir; yani, kocanın karısına vurmasını daha fazla meşru görmektedir. Korelasyon analizi kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı tekrarlandığında; kadınlarda korelasyon katsayısı kısmen düşerken, erkeklerde belirgin biçimde yükselmektedir (kadınlarda: $r=0.200$, $p<0.001$, erkeklerde: $r=0.455$, $p<0.001$).

‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-2. Faktör’ ortalamaları ile dini inançların gündelik hayata etki düzeyi arasında da olumlu yönde, istatistiksel olarak anlamlı ama zayıf düzeyde korelasyon saptanmıştır ($r=0.150$, $p<0.01$). Analiz kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı tekrarlandığında; kadınlarda anlamlı korelasyon bulunmamış, erkeklerde ise korelasyon katsayısı yükselmiştir ($r=0.303$, $p<0.001$)

Siyasi eğilim:

Katılımcıların belirttikleri siyasi eğilim çizelge puanlarına göre, ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ölçek puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=5.54$, $p<0.001$). En düşük puan ortalaması ‘2’yi işaretleyen gruba ait (ort=38.31), en yüksek ortalama ise ‘6’yı işaretleyen gruba aittir (Bkz. Tablo 63).

Katılımcıların siyasi eğilimleri ile ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-1. faktör’ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu yönde ilişki bulunmaktadır ($r=0.226$, $p<0.001$). Katılımcıların siyasi eğilimleri soldan sağa doğru kayarken, ölçek puanları da artmakta; yani ailede kadına yönelik şiddeti daha fazla meşru görmektedir. Korelasyon analizi kadın ve erkekler için ayrı olarak tekrarlandığında; erkeklerde korelasyon katsayısının daha yüksek olduğu görülmüştür (kadınlarda: $r=0.146$, $p<0.001$; erkeklerde: $r=0.358$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 63).

‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-2. faktör’ puanları ile katılımcıların siyasi eğilimleri arasında da anlamlı ve olumlu yönde korelasyon bulunmuştur ancak oldukça zayıftır ($r=0.180$, $p<0.001$). Kadınlarla erkekler ayrı analiz edildiklerinde, kadınlarda korelasyon görülmediği, erkeklerde korelasyon katsayısı biraz daha yükseldiği belirlenmiştir (erkekler: $r=0.272$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 63).

5.5.3. “*Namus meselesi*”

Meşru görme ölçeğinin geliştirilme sürecinde yapılan niteliksel çalışmada “Kadın dayaağı hak etmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür” ve benzeri tanımlara sık olarak rastlanmış ve soru formu içinde bu cümleye de yer verilmiştir. Bu maddeye verilen cevaplar ölçekler dışında ayrı analiz edilmiştir (Bkz. Tablo 64, Tablo 65).

Tablo 64: “Kadın dayaağı hiçbir zaman haketmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür” cümlesine verilen yanıtların dağılımı

	Sayı	Geçerli yüzde
Tümüyle katılıyor	7	%1,5
Katılıyor	16	%3,5
Biraz katılıyor biraz katılmıyor	25	%5,4
Katılmıyor	87	%18,8
Hiç katılmıyor	327	%70,8
Toplam	462	100,0

Tamamı üniversite öğrencisi olan katılımcıların %5’inin ‘iş namusa gelirse cezası ölümdür’ cümlesine katılıyor olması son derece önemli bulunmuştur. Bu cümleye kısmen katılanlar, kısmen katılmayanlar da değerlendirildiğinde, ‘iş namusa gelirse cezası ölümdür’ cümlesine bir biçimde katılanların oranı %10.2’ye çıktığı görülmektedir.

Tablo 65’de, bu cümleye tümüyle katılan, katılan ve kısmen katılan kısmen katılmayanların, demografik verilerle ilişkili olarak frekansları verilmiştir. Görüleceği gibi “iş namusa gelirse ölümdür” maddesine bir düzeyde de olsa katıldığını belirtenlerin %31.9’u kadındır, %47’si yaşamlarının en uzun döneminin İstanbul, İzmir, Ankara veya başka bir büyük ilde geçirmiş olanlardır (%41.7’si büyük ilçe veya küçük il) ; %91.5’i 22 yaşında veya daha gençtir; %43.5’ünün ailesi orta gelir grubundadır (%47.8’i alt gelir grubunda); % 20.8’inin babası üniversite mezunudur (%41.7’sinin babası ortaokul veya lise mezunu); %35.4’ünün annesi orta veya üniversite düzeyinde eğitime sahiptirler (%64.6’sı ilköğretim ve altı eğitim düzeyinde); annesi sürekli çalışan veya emekli olmuş olanların oranı % 25’tir (%68.8’i hiç çalışmamış).

Tablo 65: Sosyo-demografik değişkenlere göre “Kadın dayaağı hiçbir zaman haketmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür” maddesine verilen yanıtların dağılımları

		Sayı	Geçerli yüzde
		(N=48)	
Cinsiyet	Kadın	15	31,9
	Erkek	32	68,1
Fakülte	Tıp fak.	16	33,3
	Eğitim fak.	12	25,0
	İletişim fak.	8	16,7
	Edebiyat fak.	12	25,0
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer	İst, izm, ank	14	29,2
	Büyük il	9	18,8
	Büyük ilçe	20	41,7
	Köy	5	10,4
Yaş	17-18	2	4,3
	19-20	13	27,7
	21-22	28	59,6
	23-24	1	2,1
	25 ve üstü	3	6,4
Ailenin gelir düzeyi	1000'den az	22	47,8
	1000 - 2500	20	43,5
	2500'den fazla	4	8,7
Babanın eğitim düzeyi	Okur yazar değil/ ilkokul	18	37,5
	Ortaokul ve lise	20	41,7
	Üniversite	10	20,8
Annenin eğitim düzeyi	Okur yazar değil/ilkokul	31	64,6
	Ortaokul ve lise	9	18,8
	Üniversite	8	16,7
Annenin çalışması	Evet sürekli	8	16,7
	Evet gecici	3	6,3
	Emekli	4	8,3
	Hayır çalışmıyor	33	68,8
Kardeş sayısı	Kardesi yok	1	2,1
	1 kardeş	21	43,8
	2 kardeş	14	29,2
	3 kardeş	4	8,3
	4 veya daha fazla kardeş	8	16,7
	Toplam	48	100,0

5.5.4. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’

Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar iki alt ölçekle araştırılmıştır: 1. ölçek; Saunders ve ark. (1987) tarafından geliştirilmiş olan ‘Kadının Dövülmesine İlişkin İnançlar Envanteri’nde yer alan ‘Yardım verilmelidir’ alt ölçeğine iki madde eklenmesi ve uyarlanması ile oluşturulmuş ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçeğidir. Araştırmada kullanılan bu alt ölçek toplam 6 maddeden oluşmaktadır.

2. ölçek ise; Haj Yahia’nın (1998, 2003), Saunders ve ark’nın geliştirmiş olduğu ‘Kadının Dövülmesine İlişkin İnançlar Envanteri’ni modifiye ederek geliştirdiği ‘Kadına yönelik şiddet için kadını suçlama’ alt ölçeğidir. Ölçeğin Türkçeye çeviri ve uyarlama çalışması, benzer bir popülasyonla Sakallı-Uğurlu (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ölçeğe literatür çalışması sonrası iki madde daha eklenmiştir. Bu araştırmada kullanılan ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ölçeği 14 maddeden oluşmaktadır.

Kullanılan her iki ölçekte de yüksek puanlar ailede kadına yönelik şiddeti desteklemeyen yönde tutumları, düşük puanlar ise ailede kadına yönelik şiddeti destekler yöndeki tutumları göstermektedir.

“**Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama (kadını suçlama)**” ölçeğinde, daha düşük puanlar maruz kaldığı aile içi şiddet için kadını suçlama doğrultusundaki tutumları göstermektedir. Ölçekteki olası puanlar min 14 ile max. 70 arasındadır, olası aralık 56’dır. Bu çalışmada en düşük puan 26, en yüksek puan 70 ve aralık 44 olarak bulunmuştur. Kadınlarda aralık erkeklere göre daha dardır (Kadın: 41 – 70, Erkek: 26-70). Tüm katılımcılar beraber analizde, ortalama 59.33’tür (St. sap.=8.45).

“**Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir (yardım verilmeli)**” ölçeğinde; daha yüksek puanlar aile içi şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesini destekleyen tutumları göstermektedir. Ölçekte, olası puanlar 6 (min.) ile 30 (max.) arasındadır, olası aralık 24’tür. Bu çalışmada en düşük puan 11, en yüksek puan 30 ve aralık 19 olarak bulunmuştur. Kadınlarda aralık erkeklere göre daha dardır (Kadın: 18 – 30, Erkek: 11-30). Tüm katılımcılar beraber analizde, ortalama 26.04’tür (st. sap.=3.32).

5.5.4.1. ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçeğine ilişkin yanıtlar

‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ maddelerine verilen yanıtların frekansları değerlendirilmiş ve cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamlı fark olup olumadığı incelenmiştir.

Tablo ve yorumu kolaylaştırması için verilen 5’li yanıtlar, yeniden kodlama ile 3’lü gruba dönüştürülmüştür: ‘Tümüyle katılıyorum’ ve ‘katılıyorum’ yanıtları ‘katılıyorum’ olarak; ‘Hiç katılmıyorum’ ve ‘katılmıyorum’ yanıtları ‘katılmıyorum’ olarak birleştirilmiş, ‘biraz katılıyorum biraz katılmıyorum’ yanıtları aynen korunmuştur.

Tüm maddelerde katılımcıların çok önemli bir kısmı şiddet gören kadına yardım verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir (%72.8 ile 94.3).

Sosyal-kurumsal sorumluluklara ilişkin maddelerin ‘yardım verme’ doğrultusundaki oranlarının bireysel sorumluluğa ilişkin olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. “Kocaları tarafından dövülen kadınlar kanunlarla korunmalıdır” maddesi tüm maddeler içinde bu yönde en yüksek orana sahiptir (%94.3). Bu maddeye katılmadıklarını belirtenler sadece kadınlarda %1.2, erkeklerde 3.8 oranındadır. ‘Sosyal yardım kuruluşları dayak yiyen kadınlara daha fazla yardım etmelidir’ maddesine katıldığını belirtenlerin oranı ise %90.3’tür (Bkz. Tablo 66).

Bireysel sorumluluklara ait bir madde olan, ‘Bir erkeğin karısına saldırdığını duyarsam, hiçbirşey yapmamam en iyisi olur’ maddesine katılmadığını belirtenlerin oranı %78.8’dir. Bireysel sorumluluğa ilişkin bir madde olarak da değerlendirilebilecek “Bir erkeğin karısına saldırdığını duyarsam polis çağırırım” maddesine verilen yanıtlar ‘yardım verilmeli’ yönündeki en düşük orana sahiptir (%72.8) (Bkz. Tablo 66).

Tablo 66: Cinsiyete göre “Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir” ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımları

“Bir erkeğin karısına saldırdığını duyarsam, polis çağırırım”										
Cinsiyet	Katılıyor		Biraz katılıyor biraz katılmıyor		Katılmıyor		Toplam		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kadın	251	77,5	61	18,8	12	3,7	324	100,0		
Erkek	83	61,5	34	25,2	18	13,3	135	100,0		
Toplam	334	72,8	95	20,7	30	6,5	459	100,0	18,73	,000

“Koca dayacağı eşler arasında özel bir meseledir”										
Cinsiyet	Katılıyor		Biraz katılıyor biraz katılmıyor		Katılmıyor		Toplam		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kadın	13	4,0	37	11,4	275	84,6	325	100,0		
Erkek	25	18,7	32	23,9	77	57,5	134	100,0		
Toplam	38	8,3	69	15,0	352	76,7	459	100,0	43,60	,000

“Kanunlar karı koca arasındaki meselelere karışmamalıdır”										
Cinsiyet	Katılıyor		Biraz katılıyor biraz katılmıyor		Katılmıyor		Toplam		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kadın	2	,6	8	2,5	312	96,9	322	100,0		
Erkek	6	4,5	12	9,0	116	86,6	134	100,0		
Toplam	8	1,8	20	4,4	428	93,9	456	100,0	18,13	,000

“Kocaları tarafından dövülen kadınlar kanunlarla korunmalıdır”										
Cinsiyet	Katılıyor		Biraz katılıyor biraz katılmıyor		Katılmıyor		Toplam		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kadın	316	97,8	3	,9	4	1,2	323	100,0		
Erkek	111	85,4	14	10,8	5	3,8	130	100,0		
Toplam	427	94,3	17	3,8	9	2,0	453	100,0	28,62	0,000

“Sosyal yardım kuruluşları dayak yiyen kadınlara daha fazla yardım etmelidirler”										
Cinsiyet	Katılıyor		Biraz katılıyor biraz katılmıyor		Katılmıyor		Toplam		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kadın	299	92,6	13	4,0	11	3,4	323	100,0		
Erkek	111	84,7	15	11,5	5	3,8	131	100,0		
Toplam	410	90,3	28	6,2	16	3,5	454	100,0	9.01	.011

“Bir erkeğin karısına saldırdığını duyarsam, hiçbirşey yapmamam en iyisi olur”										
Cinsiyet	Katılıyor		Biraz katılıyor biraz katılmıyor		Katılmıyor		Toplam		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Kadın	6	1,9	45	13,9	273	84,3	324	100,0		
Erkek	11	8,2	35	26,1	88	65,7	134	100,0		
Toplam	17	3,7	80	17,5	361	78,8	458	100,0	22.59	.000

‘Koca dayacağının özel bir mesele’ olduğunu düşünen katılımcıların oranı %8.3’tür, erkeklerin %18.7’si, kadınların %4’ü bu maddeye katıldıklarını belirtmektedirler. ‘Kanunlar karı koca arasındaki meselelere karışmamalıdır’ maddesine ise katılımcıların %93.9’u katılmadıklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 66).

Tüm maddelerde kadınların erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha fazla kadına yardım verilmeli doğrultusunda yanıtlar verdikleri görülmüştür.

5.5.4.2. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’ ve demografik değişkenler

‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ve ‘şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçek puan ortalamaların farklılaşmasında hangi demografik değişkenlerin etkili olduğu araştırılmıştır.

Histogram, çarpıklık ve diklik katsayıları ile dağılıma bakılmış ve ‘kadını suçlama’ alt ölçeğinin normal dağılım sınırları içinde olduğu ama ‘yardım verilmelidir’ alt ölçeğinin sağa çarpık bir dağılım gösterdiği ve normal dağılım ölçütlerini taşımadığı

görülmüştür. Bu nedenle ‘yardım verilmelidir’ alt ölçeğinin analizlerinde nonparametrik yöntemler tercih edilmiştir.

‘Kadını suçlama’ alt ölçeğinin analizlerinde, cinsiyete göre ortalama farklılığına t-test ile (ayrı varyanslar t-testi), diğer değişkenler açısından ortalama farklılığına ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile bakılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda Welch testi kullanılmıştır. Çoklu karşılaştırmalı analizde, varyansların homojen olduğu durumlarda Tukey, varyansların homojen olmadığı durumlarda Tamhane kullanılması tercih edilmiştir.

‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmeli’ alt ölçeğinin analizlerinde ise, cinsiyete göre ortalama farklılığı Mann-Whitney U ile, diğer değişkenler açısından ortalama farklılığı ise Kruskal Wallis ile araştırılmıştır.

Cinsiyet: ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ alt ölçeğinin puan ortalamaları kadınlarda 61.67, erkeklerde 53.46’dır. Erkeklerin ortalamaları, kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşüktür ($t=6.46$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 67). Fakültelere göre, analizler ayrı ayrı tekrarlandığında; Tıp, Eğitim ve İletişim fakültelerinde cinsiyetler arasında puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmayı koruduğu ancak Edebiyat Fakültesi öğrencileri arasında cinsiyetlere göre puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 68, Şekil 8).

Tablo 67: Cinsiyete göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. Sap.	t ^a	p
Kadın	313	61,67	6,52		
Erkek	121	53,46	9,87		
Total	434	59,38	8,44	8,46	,000

a-Ayrı varyanslar testti [Varyansların eşitliği testi (Levene), $p<0.05$]

‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmeli’ ortalamaları arasında da kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak çok anlamlı düzeyde farklılık vardır ($t=8.64$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 69). Erkeklerin ortalamaları (ort. 24.06), kadınlara göre (ort. 26.87)

daha düşüktür. Fakültelere göre, analizler ayrı ayrı tekrarlandığında; tüm fakültelerde cinsiyete göre puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlılıkta farklılaşmanın korunduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 70, Şekil 9).

Tablo 68: Farklı fakültelerde, cinsiyete göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması

	<i>Sayı</i>	<i>Ort.</i>	<i>St. Sap.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Tıp Fakültesi					
Kadın	66	62,70	6,72		
Erkek	54	51,96	8,59	7,68	,000
Eğitim fakültesi					
Kadın	64	42,83	14,92		
Erkek	29	57,86	17,94	-4,22	,000
İletişim Fakültesi					
Kadın	30	42,40	15,18		
Erkek	18	51,61	19,66	-1,82	,075
Edebiyat Fakültesi					
Kadın	152	37,92	13,78		
Erkek	22	38,14	16,66	-,067	,947

Tablo 69: Cinsiyete göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ puan ortalamalarının karşılaştırılması

Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. Sap.	U*	p
Kadın	317	26,87	2,69		
Erkek	128	24,06	3,80		
Total	445	26,06	3,30	11197,50	,000

U*: Mann-Whitney U

Tablo 70: Farklı fakültelerde, cinsiyete göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ortalamalarının karşılaştırılması

	<i>Sayı</i>	<i>Ort.</i>	<i>St.sap.</i>	<i>U*</i>	<i>p</i>
Tıp Fakültesi					
Kadın	68	27,69	2,25		
Erkek	59	23,90	3,60		
Toplam	127	25,93	3,50	734,50	,000
Eğitim fakültesi					
Kadın	65	26,28	2,721		
Erkek	28	23,61	4,17		
Toplam	93	25,47	3,43	561,50	,003
İletişim Fakültesi					
Kadın	29	27,35	2,04		
Erkek	18	25,06	3,33		
Toplam	47	26,47	2,81	154,00	,018
Edebiyat Fakültesi					
Kadın	155	26,67	2,88		
Erkek	23	24,26	4,27		
Toplam	178	26,36	3,18	1140,00	,005

U*: Mann-Whitney U

Fakülteler:

‘Kadını suçlama’ ölçeği ortalamalarında fakültelere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu; bu farklılığın Edebiyat fakültesine devam eden katılımcılarla diğer fakültelere devam edenler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Edebiyat fakültesine devam eden katılımcıların “kadını suçlama” tutumları açısından diğer tüm fakültelere devam edenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür (F=9.21, p<.001) (Bkz. Tablo 71; Şekil 8)

Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı analiz edildiklerinde; kadınlarda en yüksek ortalamaya sahip olan grubun Tıp Fakültesine devam edenler olduğu; gruplar arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılığın Tıp Fakültesi’ne devam eden kadın öğrencilerle Eğitim Fakültesine devam edenler arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür. Erkeklerde ise; Tıp Fakültesi öğrencilerinin İletişim Fakültesi öğrencilerinden sonra en

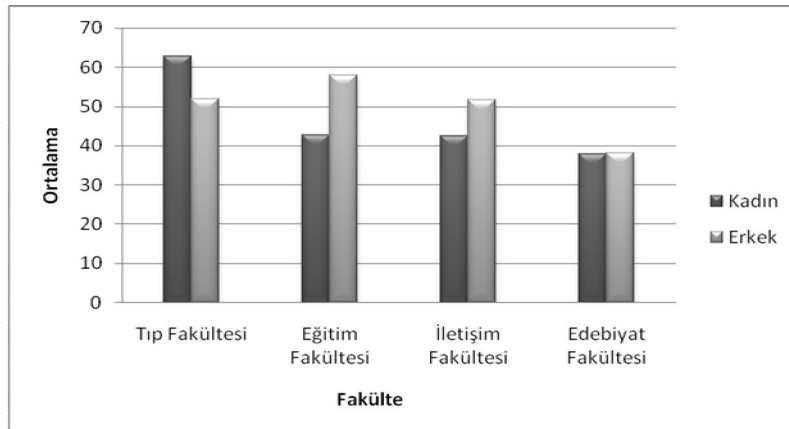
düşük ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık da Edebiyat Fakültesi'ndeki erkek öğrencileri ile İletişim ve Tıp Fakültesi'ndekiler arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Bkz. Tablo 71; Şekil 9).

Tablo 71: Kadınlarda ve erkeklerde; Fakülteye göre 'Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama' ortalamalarının karşılaştırılması

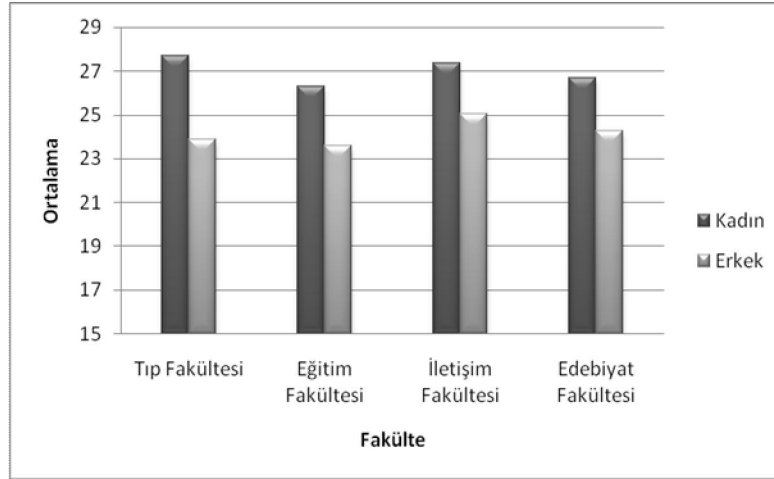
	Sayı	Ort.	St.sap.	F ^a	Sig.	1	2	3	4
Sadece kadınlarda									
Tıp fak.	66	62,70	6,72			1	*		
Eğitim fak.	66	59,67	6,64			2	*		
İletişim fak.	30	61,63	5,76			3			
Edebiyat fak.	151	62,10	6,41			4			
Toplam	313	61,67	6,52	2,89	,036				
Sadece erkeklerde									
Tıp fak.	54	51,96	8,59			1			*
Eğitim fak.	27	53,37	8,87			2			
İletişim fak.	18	50,61	11,29			3			*
Edebiyat fak.	22	59,59	10,84			4	*	*	
Toplam	121	53,46	9,87	4,03	,009				

a-Welch testi

'Kadına yardım verilmelidir' puan ortalamalarının fakülteye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Şekil 8: Fakülte ve cinsiyete göre 'maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama' ölçek ortalamaları

Şekil 9: Fakülte ve cinsiyete göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçek ortalamaları

Yaş: Yaş gruplarına göre ‘kadını suçlama’ ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($F=2.97$, $p<0.05$). 17-19 ve 21-22 yaş grupları en düşük ortalamalara, 23-24 ve 25 ve üstü yaş grupları ise en yüksek ortalamalara sahiptir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık 23-24 yaşında olanlar ile 21-22 yaş grubunda olanlar arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Bkz. Tablo 72).

Yaş gruplarına göre ‘yardım verilmeli’ ortalamaları da istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2=12.39$, $P<0.05$). En düşük ortalamaya sahip grup 21-22 yaş grubu, en yüksek ortalamaya sahip grup ise 23-24 yaş grubudur (Bkz. Tablo 73).

Üniversitede kaçınıcı yılı: Hem ‘kadını suçlama’ hem de ‘yardım verilmeli’ ortalamaları üniversitede bulunduğu yıla göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık göstermemiştir.

Ailenin gelir düzeyi: Gelir düzeyinin yükselmesi ile ‘kadını suçlama’ ortalamalarının arttığı gözlenmiştir. Ailesinin aylık geliri 1000 YTL’den az olanların, diğer iki gruba göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha düşük ölçek ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür ($F=6.10$, $p<0.01$) (Bkz. Tablo 72).

‘Yardım verilmelidir’ ölçeğine ilişkin ortalamalarda gelir gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 72: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	St.sap.	F	p						
Fakülte						^b	1	2	3	4	
Tıp fak.	121	57,76	9,32			1				*	
Eğitim fak.	93	57,84	7,85			2				*	
İletişim fak.	49	57,43	9,69			3				*	
Edebiyat fak.	173	61,78	7,13			4	*	*	*		
Toplam	436	59,33	8,45	9,21 ^a	,000						
Yaş						^c	1	2	3	4	5
17-18	15	57,47	6,99			1					
19-20	165	59,76	7,59			2					
21-22	173	58,02	9,20			3					x
23-24	59	61,51	8,38			4			x		
25 ve üstü	22	62,18	8,24			5					
Toplam	434	59,35	8,46	2,97	,019						
Üniversitede kaçınıcı yıl											
1	74	58,31	8,55								
2	127	58,54	8,55								
3	114	59,16	7,96								
4	78	60,50	8,53								
5	43	61,81	8,77								
Toplam	436	59,33	8,45	1,88	,113						
Ailenin gelir düzeyi						^c	1	2	3		
1000'den az	138	57,27	9,02			1		x	x		
1000 – 2500	238	60,11	7			2	x				
2500'den fazla	54	60,83	8,76			3	x				
Toplam	430	59,29	8,47	6,10	,002						
Babanın eğitim düzeyi						^b	1	2	3		
Okur yazar değil/ilkokul	113	57,46	9,56			1				x	
Ortaokul ve lise	167	59,28	8,15			2					
Üniversite	154	60,71	7,71			3	x				
Toplam	434	59,32	8,47	4,53 ^a	,012						
Annenin eğitim düzeyi							1	2	3		
Okur yazar değil/ilkokul	209	57,44	8,97			1		x	x		
Ortaokul ve lise	139	60,72	7,39			2	x				
Üniversite	88	61,65	7,82			3	x				
Toplam	436	59,33	8,45	10,64 ^a	,000						

Annenin çalışması				^b	1	2	3	4	
Evet sürekli	84	62,44	6,80	1				x	
Evet gecici	52	59,31	7,16	2					
Emekli	45	60,38	8,80	3					
Hayır çalışmıyor	255	58,13	8,87	4	x				
Toplam	436	59,33	8,45	7,26 ^a	,000				
Kardeş sayısı				^c	1	2	3	4	5
Kardesi yok	28	60,25	7,30	1					
1 kardes	229	60,50	7,64	2					x
2 kardes	107	58,30	8,84	3					
3 kardes	34	58,74	8,80	4					
4 veya daha fazla kardes	37	55,49	10,70	5		x			
Toplam	435	59,38	8,41	3,66	,006				
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer				^c	1	2	3	4	
İst, izm, ank	172	60,34	8,33	1				x	
Büyük il	88	60,31	8,10	2				x	
Büyük ilçe veya küçük il	136	58,54	8,34	3					
Köy veya küçük ilçe	38	55,32	9,20	4	x	x			
Toplam	434	59,33	8,47	4,55	,004				

a-Welch testi [varyansların homojenliği testi (Levene): $p<0.05$]

b-Tamhane 2

c-Tukey

‘*’= $p<0.05$, ‘**’= $p<0.001$ (ortalama farkı)

Anne-babanın eğitim düzeyi: Anne-babası daha ileri eğitim almış olanların ‘kadını suçlama’ ortalamalarının, anne-babası daha az eğitim almış olanlara göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farklılaşma istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur (baba eğitim: $F=10.64$, $p=.001$; anne eğitim: $F=10.63$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 72).

‘Yardım verilmeli’ puan ortalamalarının da, anne-babanın eğitim düzeyinin artmasıyla yükseldiği görülmüştür. Anne-babanın eğitim düzeylerine göre ortalamalar arasında görülen farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur (baba eğitim: $\chi^2=10.46$, $p<0.01$, anne eğitim: 10.84 , $p<0.01$) (Bkz. Tablo 73).

Tablo 73: Sosyo-demografik değişkenlere göre ‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ortalama	St.sap.	X^{2*}	p
Fakülte					
Tıp fak.	128	25,86	3,58		
Eğitim fak.	93	25,47	3,43		
İletişim fak.	48	26,46	2,78		
Edebiyat fak.	178	26,36	3,18		
Toplam	447	26,04	3,32	4,84	,184
Yaş					
17-18	15	25,67	4,29		
19-20	171	26,29	3,00		
21-22	180	25,53	3,42		
23-24	59	27,22	2,61		
25 ve üstü	20	25,40	4,97		
Toplam	445	26,04	3,32	12,39	,015
Üniversitede kaçınıcı yılı					
1	78	26,15	3,28		
2	130	25,84	3,24		
3	119	25,94	3,51		
4	77	25,81	3,53		
5	43	27,16	2,54		
Toplam	447	26,04	3,32	5,61	,230
Ailenin aylık geliri					
1000'den az	137	25,70	3,51		
1000 – 2500	246	26,16	3,25		
2500'den fazla	57	26,46	2,93		
Toplam	440	26,06	3,29	2,00	,369
Babanın eğitim düzeyi					
Okur yazar değil veya ilkökul	114	25,29	3,64		
Ortaokul ve lise	169	26,02	3,17		
Üniversite	162	26,60	3,13		
Toplam	445	26,05	3,32	10,46	,005
Annenin eğitim düzeyi					
Okur yazar değil veya ilkökul	216	25,48	3,60		
Ortaokul ve lise	139	26,40	3,02		
Üniversite	92	26,82	2,85		
Toplam	447	26,04	3,32	10,84	,004

Annenin çalışması				
Evet sürekli	86	27,06	2,78	
Evet geçici	53	25,15	3,15	
emekli	47	25,96	3,18	
Hayır çalışmıyor	261	25,90	3,48	
Toplam	447	26,04	3,32	13,92 ,003
Kardeş sayısı				
Kardesi yok	30	26,47	3,06	
1 kardeş	231	26,31	2,96	
2 kardeş	109	25,77	3,73	
3 kardeş	36	26,08	2,88	
4 veya daha fazla kardeş	40	25,00	4,38	
Toplam	446	26,05	3,32	2,85 ,583
Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer				
İst, izm, ank	171	26,51	2,97	
Büyük il	94	26,20	3,25	
Büyük ilçe	140	25,72	3,49	
köy	40	25,00	4,01	
Toplam	445	26,06	3,32	6,56 ,087

*: Kruskal Wallis

Annenin çalışması: Annenin çalışma durumuna göre ‘kadını suçlama’ puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür ($F=7.26$, $p<0.001$). Annesi sürekli çalışanların ortalamaları, diğer gruplara göre daha yüksektir. En düşük ortalamaya sahip grup ise annesi hiç çalışmamış olanlardır. Ortalamalar arasındaki farklılık da bu iki grubun ortalamalarının farkından kaynaklanmaktadır (Bkz Tablo 72).

‘Yardım verilmeli’ puan ortalamaları da, annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermektedir ($\chi^2=13.92$, $p<0.01$). ‘Kadını suçlama’ puan ortalamaları ile benzer bir yapı görülse de, bu kez en düşük ortalamaya sahip grup annesi geçici/aralıklı işlerde çalışan gruptur. (Bkz. Tablo 73).

Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer: Yaşamının en uzun dönemini geçirdiği yer daha büyük bir yerleşim olanların, daha küçük olanlara göre ‘kadını suçlama’ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ortalamalar arasında görülen farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4.55$, $p<0.05$). İstatistiksel

olarak anlamlı farklılığın yaşamının en uzun bölümünü İstanbul-İzmir-Ankara'da geçirmiş olanlarla köyde geçirmiş olanlar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı görülmüştür (Bkz. Tablo 72).

“Yardım verilmelidir” puan ortalamaları, yaşamın en uzun döneminin geçirildiği yer’e göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Kardeş sayısı: Kardeş sayısına ilişkin gruplar arasında ‘Kadını suçlama’ puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F=3.66$, $p<.005$). Tek çocuk olanlar ve tek kardeşi olanlar en yüksek; 4 veya daha fazla kardeşi olanlar ise en düşük ortalamalara sahiptir (Bkz. Tablo 72). ‘Yardım verilmeli’ ortalamaları açısından ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

5.5.4.3. ‘Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin inançlar’ ve Aile içi şiddet yaşantıları

Bu bölümde katılımcıların belirttikleri aile içi şiddet deneyimlerine göre ‘Maruz Kaldığı Şiddet için Kadını Suçlama’ ve ‘Şiddete Maruz Kalan Kadına Yardım Verilmelidir’ ölçek puan ortalamalarında farklılık ortaya çıkıp çıkmadığı incelenmiştir. Aile içi şiddet deneyimleri, ilgili Çatışma Yöntemleri Skalaları ile araştırılmıştır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babanın anneye yönelik psikolojik-fiziksel şiddet uygulamalarına hiç tanık olmamış olanlarla, söz konusu şiddete en az bir kez tanık olmuş olanların; anne-babanın psikolojik-fiziksel şiddetine hiç maruz kalmamış olanlarla söz konusu şiddete en az bir kez maruz kalmış olanların ‘kadını suçlama’ ve ‘yardım verilmeli’ ölçek puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Analizler, ‘kadını suçlama’ ölçeğinde t-testi ile, ‘yardım verilmeli’ ölçeğinde ise Mann Whitney-U testi ile gerçekleştirilmiştir.

Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama

a-Babanın anneye şiddet uygulamaları:

Babasının annesine en az bir kez psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerle, hiç psikolojik şiddet uygulamadığını belirtenler arasında ‘kadını suçlama’ ölçek ortalamalarında bir farklılık bulunmamıştır.

Babasının annesine en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin ‘kadını suçlama’ ölçek ortalamaları ise, hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere göre

istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha düşüktür. . Yani, babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin, maruz kaldığı şiddet için kadını daha fazla suçlama eğiliminde oldukları görülmüştür.

Fiziksel şiddet düzeyleri ve cinsiyete göre analizler tekrarlandığında; Babasının annesine en az bir kez minör fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin ‘kadını suçlama’ ortalamaları, hiç minör fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha düşüktür ($t=2.60$, $p<0.05$). Bu istatistiksel olarak anlamlı farklılık, kadınlar ve erkekler ayrı analiz edildiğinde de sürmektedir (kadınlar: $t=2.05$, $p<0.05$, erkekler: $t=2.75$, $p<0.005$)(Tablo Bkz. 74).

Babanın anneye ağır fiziksel şiddet uygulaması durumuna göre ‘kadını suçlama’ ortalamalarındaki farklılaşma sadece erkek katılımcılarda istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Babasının annesine ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirten erkek katılımcıların ‘kadını suçlama’ ortalamaları,,babasının annesine hiç ağır fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere daha düşüktür ($t=2.75$, $p<0.005$). Yani, babasının annesine ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirten erkeklerin, ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 75) .

b-Anne-babanın şiddetine maruz kalma

Babanın psikolojik-fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kalma durumuna göre, ölçek puan ortalamaları arasındaki farklılaşma incelendiğinde;

En az bir kez babasının minör ve/veya ağır fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerle, hiç maruz kalmadığını belirtenler arasında ‘kadını suçlama’ ölçek puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermektedir. (minör fiziksel: $t=2.60$, $p<0.05$, ağır fiziksel: $t=2.13$, $p<0.05$). Babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerde,, ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Annenin herhangi bir şiddet uygulamasına maruz kalmaya ilişkin yanıtlarla ilgili olarak, ne kadınlarda ne de erkeklerde, ölçek puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır.

Tablo 74: ‘Babanın anneye şiddet uygulamaları’ yanıtlarına göre ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması (tüm katılımcılar)

	‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’				
	Sayı	Ort.	St.Sap.	t	p
Babadan anneye yönelik psikolojik şiddet					
Hiç psikolojik şiddet yok	176	60,14	8,03		
En az bir fiziksel şiddet var	257	58,83	8,61	1.60	.110
Babadan anneye yönelik fiziksel şiddet (tümü)					
Hiç fiziksel şiddet yok	294	60,26	7,66		
En az bir fiziksel şiddet var	132	57,34	9,59	3,08*	,002*

Tablo 75: Katılımcıların belirttikleri ‘Babanın anneye uyguladığı fiziksel şiddet’ yanıtlarına göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması (kadınlar ve erkekler ayrı)

	Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama				
	Sayı	Ort.	St.Sap.	t	p
KADINLARDA					
Babadan anneye yönelik minör fiziksel şiddet					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	219	62,11	6,49		
En az bir minor fiziksel şiddet var	90	60,43	6,55	2,05	.041
ERKEKLERDE					
Babadan anneye yönelik minör fiziksel şiddet					
Hiç minor fiziksel şiddet yok	76	55,28	8,28		
En az bir minor fiziksel şiddet var	40	50,03	11,49	2.56*	0.01
KADINLARDA					
Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	259	61,81	6,68		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	51	61,04	5,86	0.77	.445
ERKEKLERDE					
Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet					
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	84	55,29	8,28		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	34	49,21	11,74	2,75*	,008*

*Ayrı varyanslar t-testi [Varyansların eşitliği testi (Levene), p<.05]

Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir.

Babanın anneye şiddet uygulamasına ve anne-babanın şiddetine maruz kalma'ya ilişkin yanıtlara göre ölçek ortalamalarının farklılaşması incelendiğinde; sadece erkeklerde, babanın anneye fiziksel şiddet uygulamasına ilişkin yanıtlara göre ölçek puan ortalamalarının farklılaştığı görülmüştür (minör: $U=1276.00$, $p<0.05$, ağır $U=1215.00$, $p<0.05$) (Bkz. Tablo 76). Babasının annesine fiziksel şiddet (minör ve/veya ağır) uyguladığını belirten erkeklerin, babasının annesine fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere göre, şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesini daha az destekledikleri görülmüştür.

Diğer tüm aile içi şiddet yaşantıları skalalarına göre, 'yardım verilmeli' ölçek ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı düzeyde bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 76: 'Babanın anneye şiddet uygulamaları' yanıtlarına göre, 'Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir' ortalamalarının karşılaştırılması (Sadece erkek katılımcılarda)

(Sadece erkek katılımcılarda)	Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir					
	Sayı	Ort.	St.sap.	Ort.sıra	MW-U	p
Babadan anneye yönelik psikolojik şiddet						
Hiç psikolojik şiddet yok	51	24,39	3,24	65,26		
En az bir psikolojik şiddet var	75	23,80	4,12	62,30		
Toplam	126	24,04	3,79		1822,50	,653
Babadan anneye yönelik minör fiziksel şiddet						
Hiç minor fiziksel şiddet yok	82	24,55	3,62	66,94		
En az bir minor fiziksel şiddet var	41	22,95	3,98	52,12		
Toplam	123	24,02	3,80		1276.00	0.029
Babadan anneye yönelik ağır fiziksel şiddet						
Hiç ağır fiziksel şiddet yok	90	24,52	3,55	67,00		
En az bir ağır fiziksel şiddet var	35	22,89	4,16	52,71		
Toplam	125	24,06	3,79		1215,00	,047

5.5.4.4. ‘Ailede Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İnançlar’ ve ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ , ‘Siyasi eğilimler’

Katılımcıların, ‘dini inançların gündelik hayatına etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilimlerine ilişkin kişinin kendini değerlendirmesi’ maddelerine verdikleri yanıtlara göre, ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama (kadını suçlama)’ ve ‘şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir (yardım verilmelidir)’ ölçek puanlarının farklılaşması ANOVA ile; dini inançların gündelik hayata etki düzeyi ve siyasi eğilim ile bu iki ölçek puanları arasındaki ilişki ise Spearman’s Rho korelasyon analizi ile araştırılmıştır.

Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi:

Katılımcıların belirttikleri ‘dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ puanlarına göre, ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=4.55$, $p<0.001$) (Bkz. Tablo 77)

Tablo 77: ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’e göre ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ortalamalarının karşılaştırılması

	Sayı	Ort.	St. sap.	F	p	Çoklu karşılaştırma
						^b 1 2 3 4 5 6 7
Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi						^b 1 2 3 4 5 6 7
1	74	62,43	7,71		1	* *
2	65	61,86	8,13		2	
3	63	58,87	9,25		3	
4	72	57,93	8,27		4	*
5	90	58,32	6,66		5	*
6	48	57,81	8,79		6	
7	20	54,40	10,91		7	
Toplam	432	59,34	8,42	4.55 ^a	.000	
Siyasi eğilim						^b 1 2 3 4 5 6 7
1	62	61,21	8,69		1	*
2	101	61,40	7,21		2	*
3	93	60,74	7,06		3	*
4	106	57,97	8,95		4	
5	48	56,29	7,78		5	* * *
6	12	50,67	10,54		6	
7	5	53,80	12,13		7	
Toplam	427	59,41	8,39	5,04 ^a	.001	

a-Welch testi [varyansların homojenliği testi (Levene): $p<0.05$] b-Tamhane 2 c-Tukey

‘*’= $p<0.05$

‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ puanları ile ‘dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ puanları arasında ters yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon saptanmıştır ($r=-0.255$, $p<0.001$). Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı analiz edildiğinde de, kadınlarda da erkeklerde de korelasyonun sürdüğü, erkeklerde korelasyon katsayısının yükseldiği görülmüştür (kadınlarda: $r=-0.282$, $p<0.001$; erkeklerde: $r=-0.367$, $p<0.001$).

‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ puanları ile ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ puanları arasında korelasyon bulunmamıştır.

Siyasi eğilim:

Katılımcıların belirttikleri ‘siyasi eğilim’ çizelge puanlarına göre, ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ ölçek ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($F=5.04$, $p<0.01$) (Bkz. Tablo 77). Siyasi eğilim ile ‘Maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, ters yönde ilişki bulunmaktadır ($r=-0.255$, $p<0.001$). Kadınlar ve erkekler ayrı analiz edildiğinde de ilişki hem kadınlarda hem erkeklerde sürmekte, erkeklerde korelasyon katsayısı artış göstermektedir (kadınlarda: $r=-0.211$, $p<0.001$, erkeklerde: $r=-0.322$, $p<0.001$). Siyasi eğilim ile ‘yardım verilmelidir’ ölçek puanı arasında da ters yönde, istatistiksel olarak anlamlı ama daha zayıf korelasyon bulunmaktadır ($r=-0.197$, $p<0.001$).

5.5.5. ‘Kadına yönelik tutumlar’ ile ‘ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar’ arasındaki ilişki

‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği puanları ile ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tüm tutum ölçekleri arasında orta veya güçlü düzeyde³, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon olduğu görülmüştür.

Tüm katılımcılar birlikte yapılan analizde; ‘Kadına yönelik tutum’ puanları, ‘ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-Faktör 1’ puanları ile olumsuz yönde ($r=-0.59$, $p<0.001$); ‘ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme-Faktör 2’ puanları ile

³-Aksakoğlu,2001’e göre; korelasyon katsayıları: “0.00-0.24 zayıf, 0.25-0.49 orta, 0.50 – 0.74 güçlü, 0.75 – 1.00 çok güçlü ilişki” olarak tanımlanmıştır.

olumsuz yönde ($r=-0.49$, $p<0.001$); ‘maruz kaldığı şiddet için kadını suçlama’ puanları ile olumlu yönde ($r=0.64$, $p<0.05$); ‘şiddet gören kadına yardım verilmelidir’ puanları ile olumlu yönde ($r=0.50$, $p<0.001$) çok anlamlı düzeyde korelasyon göstermektedir (Bkz. Tablo 78).

Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı analiz edildiğinde; kadınlarda ‘kadına yönelik tutum’ puanları’nın ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tüm ölçeklerin puanları ile korelasyonun zayıfladığı; erkeklerde ise tam tersine belirgin oranda arttığı görülmüştür. (Bkz. Tablo 78).

Tablo 78: ‘Kadına yönelik tutumlar’ ve ‘Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar’ ölçek puanlarının korelasyonu

		Meşru görme Faktör 1	Meşru görme Faktör 2	Kadını suçlama	Yardım verilmeli
Kadına yönelik tutumlar	r^*	-,593**	-,485**	,640**	,499**
(Tüm katılımcılarla)	N	417	426	406	416
Kadına yönelik tutumlar	r^*	-,440**	-,317**	,496**	,410**
(Sadece kadınlarda)	N	299	303	294	299
Kadına yönelik tutumlar	r^*	-,666**	-,523**	,620**	,475**
(Sadece erkeklerde)	N	117	122	111	116

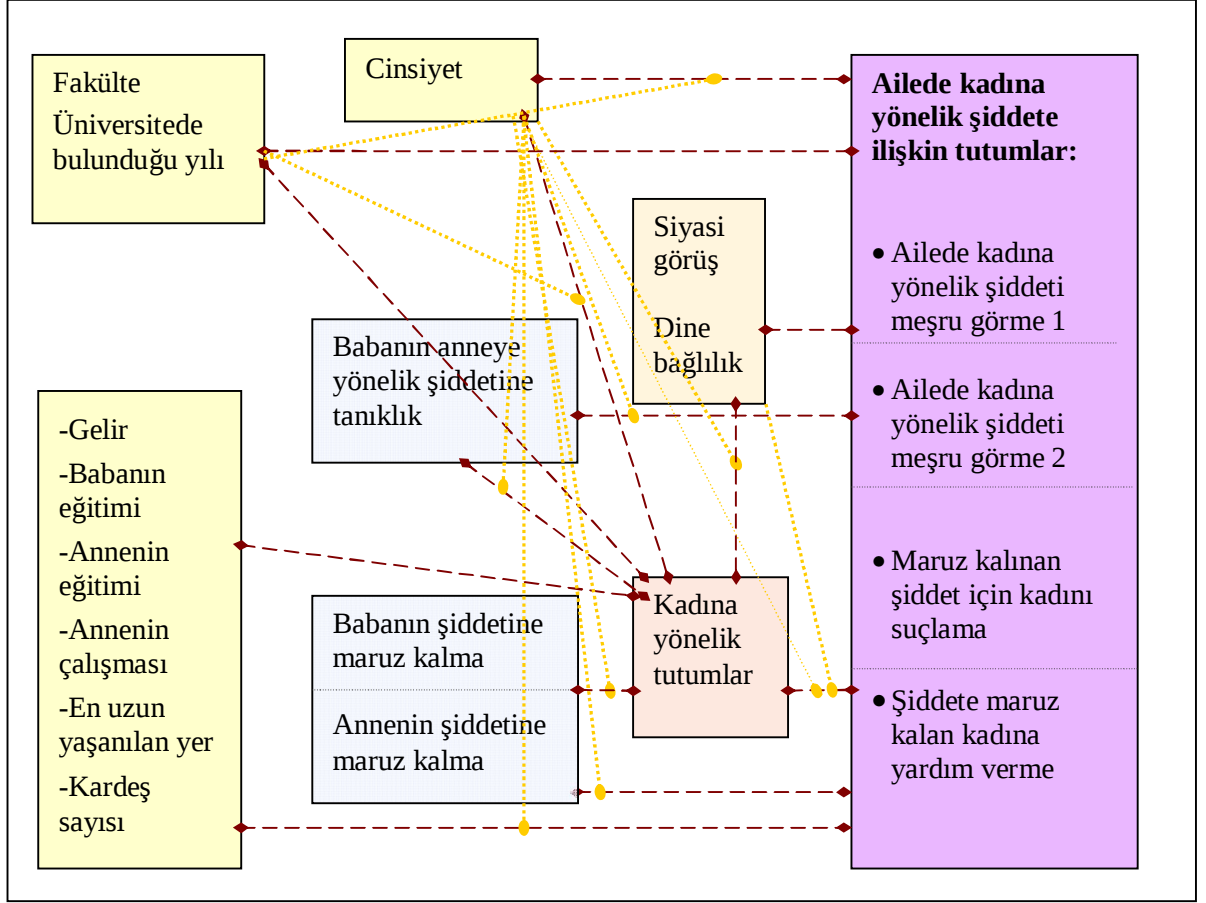
		Meşru görme Faktör 1	Meşru görme Faktör 2	Kadını suçlama	Yardım verilmeli
Kadına yönelik tutumlar	r^*	-,548**	-,435**	,551**	,472**
(dini inançlar az etkili diyenler)	N	136	140	130	135
Kadına yönelik tutumlar	r^*	-,732**	-,572**	,689**	,543**
(dini inançlar çok etkili diyenler)	N	68	69	65	66

* Spearman’s Rho

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2 yanlı)

‘Kadına yönelik tutum’ ölçek puanları ile ‘dini inançların günlük yaşantıdaki etkisi’ yüksek korelasyon gösterdiği için; ‘Kadına yönelik tutum’ ölçek puanlarının ‘kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar’ puanları ile korelasyonu ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ sabit tutularak incelenmiştir. Dini inançlarının gündelik

hayatlarında etki düzeyinin çok az olduğunu belirtenler ('1' veya '2'yi işaretleyenler) ve dini inançlarının gündelik hayatlarında çok etkili olduğunu belirtenler ('6' veya '7'yi işaretleyenler) gruplanmış ve ölçekler arasındaki korelasyon analizi bu iki grup için ayrı ayrı tekrarlanmıştır. Dini inançlarının günlük hayatında çok etkili olduğunu belirten grupta 'kadına yönelik tutum' puanları ile ailede kadına yönelik şiddet ölçek puanları arasındaki korelasyon katsayılarının belirgin biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu iki grup arasındaki farklılık özellikle 'kadına yönelik şiddeti meşru görme (faktör 1 ve faktör 2)' ölçeklerinde daha belirgindir (Bkz. Tablo 78). Dini inançlarının gündelik hayatında çok etkili olduğunu belirten grupta, 'kadına yönelik tutum' ölçek puanları ile 'meşru görme-Faktör 1' ölçek puanları arasında korelasyon katsayısı -0.732'ye yükselmektedir.

Şekil 10: Bu araştırmada değerlendirilen, ‘ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar’ ve ‘kadına yönelik tutumlar’ ile ilgili değişkenler ve etkileşimler. (Açık renkli noktalı çizgiler (.....), ilgili değişkenin; farklı iki değişken arasındaki ilişkiye etkisinin araştırıldığını göstermektedir.)

BÖLÜM VI - TARTIŞMA, SONUÇ, ÖNERİLER

Araştırma İzmir’de öğrenim sonrası aile içi şiddete maruz kalanlarla karşılaşma olasılığının yüksek olduğu düşünülen meslek gruplarının yetiştirildiği Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İletişim Fakültesi’nde gerçekleştirilmiştir. Araştırma popülasyonunu, bu Fakülteler’e devam eden küme örneklem yöntemi ile belirlenmiş 468 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın uygulaması Şubat 2007 –Haziran 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada katılımcıların; çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık oldukları veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarının yaygınlık ve boyutları; saldırganlık eğilimleri ve başkalarına karşı şiddet kullanımları ile ilgili değişkenler ve çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık oldukları veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşmaları; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve bu tutumların ilgili demografik değişkenler ve çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık oldukları ve/veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşmaları; ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları ve bu tutumların ilgili demografik değişkenler, çocukluk-ergenlik dönemlerinde tanık oldukları ve/veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşmaları; ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, dini inançların gündelik hayata etki düzeyi, siyasi eğilim değişkenleri ile ilişkileri araştırılmıştır.

Araştırmanın başlangıç döneminde yaşanan en önemli sıkıntılardan biri, dünyada bu alandaki çalışmalarda sık kullanılan ölçeklerin önemli bölümünün Türkçe formlarının bulunmaması; kullanılmış olan sınırlı sayıda ölçeğin güvenilirlik geçerlilik çalışmalarının sınırlı olması ve genel olarak varolan ölçeklere ulaşmada yaşanan zorluklardır.

Bu nedenle, araştırmanın ilk döneminde, araştırmada kullanılmak üzere, ölçeklerin çeviri, uyarılama, güvenilirlik analizleri ve ölçek geliştirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir:

Çatışma Çözme Skalası’nın psikolojik ve fiziksel (minör ve ağır) şiddet skalalarının ilgili formlarının çeviri kontrolü yapılmış ve araştırma amaçları

doğrultusunda gözden geçirilmiştir. ‘Fiziksel Saldırganlık’ ve ‘Kadına Yönelik Tutumlar’ ölçeklerinin çevirisi, uyarlanması, güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. ‘Maruz Kaldığı Şiddet için Kadına Yardım Verilmelidir’ ve ‘Maruz Kaldığı Şiddet için Kadını Suçlama’ alt ölçekleri gözden geçirilmiş ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. ‘Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme’ ölçeği geliştirilmiştir.

6.1. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

-Araştırmanın popülasyonu İzmir'deki tüm üniversite öğrencilerini temsil edebilir mahiyette değildir. Bu tezle ilgili olanaklardaki sınırlılıklar nedeniyle çalışma, alanla ilgili araştırmanın en kritik olabileceği düşünülen Fakülte'lerle sınırlandırılmıştır.

-Araştırma popülasyonunu sadece üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bu alanda, farklı demografik özelliklere sahip popülasyonları, farklı eğitim düzeyi ve yaş gruplarını kapsayan çalışmalara da ihtiyaç vardır.

-Araştırmada ailede kadına yönelik şiddetin sadece fiziksel ve psikolojik boyutları araştırılmıştır. Ekonomik ve cinsel şiddet araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

-Araştırmada ele alınan psikolojik ve fiziksel şiddet, Çatışma Yöntemleri Skalası'nın gözden geçirilmiş formlarında yer alan şiddet yöntemleri ile sınırlıdır. Psikolojik ve fiziksel şiddet biçimleri arasında yer alan diğer şiddet yöntemleri çalışmada yer almamıştır.

-Yaşanılan şiddetin ortaya çıktığı bağlam ve şiddetin sonuçlarına araştırma kapsamında yer verilmemiştir.

-Çocukların ailede tanık olduğu tek şiddet biçimi sadece babanın anneye uyguladığı şiddet değildir. Ayrıca, ailede kadına yönelik şiddetin tek uygulayıcısı kocası değildir. Ancak bu çalışmada, ‘aile içi şiddete tanıklık’ kapsamında sadece ‘babanın anneye uyguladığı şiddet’e odaklanılmıştır.

-Aile içi şiddet yaşantıları ile ilgili bilgi kişinin geçmişe yönelik hatırlama ve anlatabilmesine dayalı olarak alınmıştır. Bu bilgilerin gerçeklikle tam olarak örtüşmeyebileceği; kişilerin hatırlama ve anlatabilme kapasitesini etkileyen faktörlere bağlı olarak farklılaşabileceği gözönüne alınmalıdır. Aile içi şiddet yaşantılarının dile getirilmesinde yaşanabilecek ahlaki, kültürel engeller; aile içi şiddete ilişkin deneyimlerin utanç vb. nedenlerle gizleme eğilimlerinin varlığı; travmatik deneyimlerle

başta çıkmada bastırma ve inkar gibi bireysel savunma mekanizmalarının kullanılabilmesi gibi hatırlama ve aktarmada zorluklara yol açan faktörler göz önüne alındığında; aile içi şiddet deneyimlerine yönelik tam ve kesin doğru bilgiye ulaşmanın güçlüğü açıktır.

-Bu çalışmada kullanılan bilgiler, yüzyüze ayrıntılı görüşmelerle değil, anket sorularının cevaplanması ile alınmıştır. Anket çalışmalarında derinlemesine bilgiye ulaşmak güçleşmekte; gizleme veya yanlış yanıt verilme olasılığı daha yüksek olabilmektedir.

-Çatışma Yöntemleri Skalası puan toplamaları, Straus ve Gelles'in de (1988, 1990a, 1990b) dikkat çektiği gibi, yapısı gereği aşırı çarpık bulunmakta; bu da istatistiksel analizlerde sorunlara yol açmaktadır. Bu sorun nedeniyle, Straus ve Gelles'in önerileri doğrultusunda, ölçekle ilgili analizlerde prevalans kodlamaları kullanılmıştır. Kronisite puanları sadece gerekli ve mümkün olabilen yerlerde değerlendirilmiştir.

-Bu tez kapsamında, sadece ikili ve üçlü etkileşimler incelenmiş; çok değişkenli analizler, gerçekleştirilmemiştir.

6.2. TARTIŞMA VE YORUM

6.2.1. Çocukluk ve ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları:

Çalışmanın bu bölümünde; katılımcı grupta, babasının annesine şiddet uyguladığını ve/veya anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kaldığını belirtenlerin yaygınlığı araştırılmıştır. Anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalmayla ilgili değerlendirmede hem psikolojik ve fiziksel şiddet biçimleri ayrı ele alınmış hem de ebeveynin cinsiyeti ve çocuğun cinsiyeti etkileşimleri irdelenmiştir. Ayrıca, ailede yaşandığı belirtilen şiddet formlarının; birbirleriyle olan etkileşimleri ve ilgili demografik verilere göre gösterdikleri farklılaşmalar araştırılmıştır.

Çatışma Yöntemleri Skalası'nın psikolojik ve fiziksel (minör ve ağır) şiddete ilişkin alt skalalarının ilgili formları kullanılarak elde edilmiş veriler; 'hiç şiddet yaşantısı yok' ve söz konusu şiddet yaşantısı 'en az bir kez var' biçiminde kodlanarak analiz edilmiştir.

a-Ailede kadına yönelik şiddet-yaygınlık-demografik veriler:

Katılımcıların %60.8'i babasının annesine yönelik en az bir kez psikolojik ve/veya fiziksel şiddet uyguladığını belirtmişlerdir. Babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı %30; babasının annesine ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı ise tüm katılımcılar içinde % 19.2'dir.

Türkiye'de 1993-94'te gerçekleştirilen, nüfus tabanlı aile içi şiddet çalışmasında da, kocalarının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirten kadınların oranı %30 olarak bulunmuştur. Türkiye'deki ailede kadına yönelik fiziksel şiddet çalışmalarında farklı oranlar bildirilmektedir; çalışmalarda bildirilen fiziksel şiddete uğrayan kadınların oranını %8 ile %75 arasında değişmekte, büyük çoğunluğunda %10 - %50 arasında değerler bildirilmektedir. Bu çalışmada saptanan oranlar Türkiye'de nüfus tabanlı çalışmalarda bildirilen oranlarla uyumlu olsa da, katılımcı grubun İzmir'de ve üniversiteye devam edenlerden oluştuğu göz önüne alındığında saptanan oranlar, beklenenden daha yüksek bulunmuştur.

Kişilerin geçmiş şiddet olaylarını hatırlama ve aktarmadaki zorlukları, Türkiye'de aile sorunlarının aile içinde kalması gerektiğine ilişkin yaygın yaklaşım, gençlerin genelde kendi aileleri ile ilgili olumsuz yanları dile getirmekte yaşadıkları güçlükler ve engeller göz önüne alındığında bu oranların gerçekte daha da yüksek olduğunu düşünmek mümkündür.

Ailenin ekonomik durumu: Çalışmamızda, babasının annesine şiddet uyguladığını belirtenlerin oranının en yüksek olduğu grup ailesinin aylık gelirinin 1000 YTL'nin altında olduğunu belirten düşük SED grubudur. Ancak, şiddetin olduğunu belirtenlerin en az oranda olduğu gelir grubu en üst gelir grubu değil, aylık orta düzey gelir grubu olan (1000 – 2500 arası) ailelerdir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık da alt ve orta gelir düzeylerindekiiler arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Ailenin ekonomik durumu ile yaşandığı belirtilen bu şiddet biçimi lineer bir ilişki göstermemektedir

Erkeğin karısına şiddet uygulaması ilişkisi üzerine genelde; her ekonomik düzeyde kadının kocası tarafından şiddete maruz kaldığının görüldüğü; alt sosyo

ekonomik düzeylerde bu şiddetin, daha yüksek gelir gruplarına göre daha fazla dile getirilebildiği belirtilmektedir. Ekonomik sıkıntının ailenin ve kocanın gerilimini artırabildiği ve ek gerilimlerin de şiddet uygulamalarını genel olarak artırdığı; alt SED grubunda genelde eğitim düzeylerinin düşük olabildiği, bunun da şiddet kullanımını artırabildiği belirtilmektedir (WHO, 2002; Ellsberg ve Hesse, 2005; UN, 2006). Ancak, dünyada nüfus tabanlı yapılan araştırmaların sonucuna bakıldığında; ailenin gelir düzeyi ile kadına yönelik şiddetin tüm çalışmalarda tutarlılık göstermediği ve bu ilişkinin lineer olmayabileceği belirtilmektedir (Kishor ve Johnson, 2004; Ellsberg ve Hesse, 2005).

Türkiye’de farklı gelir gruplarıyla yapılan çalışmalarda genelde alt gelir grubundakilerde şiddetin fazla, üst gelir grubundakilerde ise şiddetin daha az görüldüğüne ilişkin sonuçlar yaygındır. Ama tartışmalı yayınlarda bulunmaktadır (Örn. Kocacık ve ark, 2007)

Ailenin gelir düzeyi ile kadına yönelik şiddet yaygınlığı ilişkisi araştırılması gereken spesifik bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitim düzeyi: Hem annenin hem de babanın eğitim düzeyinin artmasıyla, babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranının azaldığı görülmüştür. Bu bulgu, hem Türkiye hem de diğer ülke çalışmalarında, kadının ve/veya kocasının eğitim düzeyi arttıkça kadına yönelik şiddetin azaldığı yönündeki sonuçlarla uyumludur.

Ancak, psikolojik şiddet skalasında; her ne kadar annenin eğitim düzeyinin artması ile babasının annesine psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı azalıyorsa da, annenin eğitim düzeyine ilişkin gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Tüm gruplarda –annesi yüksek öğrenim görmüş olanlar da dahil-, katılımcıların yarısından fazlası (oranlar %55.7 ile %64 arasında değişmektedir) babasının annesine psikolojik şiddet uyguladığını belirtmektedirler.

Bu çalışmanın dikkat çeken sonuçlarından biri, hiçbir kesimin aile içi şiddet uygulamalarından muaf olmadığına ilişkin ortaya çıkan resimdir. Katılımcıların babalarının annelerine karşı uyguladığı şiddete ilişkin aktardıkları bilgilerde sadece fiziksel şiddet uygulanma oranlarına bakıldığında bile; üst gelir grubundaki annelerin

%28.3'ünün, üniversite mezunu annelerin %19.8'inin, sürekli bir işte çalışan annelerin %25.3'ünün kocalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıkları görülmektedir. Ağır fiziksel şiddet oranları açısından bakıldığında da; üst gelir grubundaki katılımcıların %16.7'si, annesi üniversite mezunu olanların %13.5'i, annesi sürekli bir işte çalışanların %13.2'si babalarının annelerine ağır fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtmektedirler. Babası üniversite mezunu olanlarda, bildirilen babanın anneye fiziksel şiddet uygulama oranı %24.4, ağır fiziksel şiddet uygulama oranını ise % 14.8'dir.

Annenin çalışması: Annenin çalışma durumuna göre, babasının annesine şiddet uyguladığını belirtenlerin oranlarına bakıldığında, en yüksek şiddet bildirim oranının annesi dışarıda bir işte çalışmayan grupta değil, annesi geçici-aralıklı sürelerle bir işte çalışan grupta olduğu görülmektedir. Anneleri sürekli bir işte çalışanlar veya emekli olanlar ise beklenildiği gibi en düşük şiddet oranlarını göstermektedirler.

Bu alandaki çalışmalarda, kadının ekonomik bağımsızlığının şiddeti düşürücü etkisi üzerinde durulmaktadır. Kadının bir işte çalışması ve para kazanıyor olmasının kendisine bir koruma sağlayabildiği belirtilmektedir.

Ancak, tam ters yönde ve çelişkili araştırma sonuçları da görülebilmektedir. Kadının çalışmasının erkeğin kendi 'egemenlik alanına', 'erkek'liğine ilişkin gerilime neden olduğu ve şiddeti artırdığı; en fazla şiddetin geçiş dönemi ailelerde yaşanabildiği, kadının dışarıda çalışmasının geleneksel rollerin değişmesi ile ilişkili olduğu ve bunun da şiddeti artırabildiği gibi açıklamalar bulunmaktadır. Ayrıca, kadının düzenli bir gelirinin olmadığı durumlarda, çalıştığı işin mevsimlik işçi, aile işletmesi vb. işler olması durumunda, kazancının kocasından daha yüksek olması durumunda da kadının çalışmayan kadınlara göre daha fazla şiddete maruz kalabileceğine ilişkin araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Kocacık ve ark, 2007, Kocacık ve Doğan, 2006; WHO, 2005; Kishor ve Johnson, 2006; Altınay ve Arat, 2007).

Bu araştırmanın verileri ve literatür bulguları ışığında; 'kadının çalışması'nın direkt olarak ailede kadına yönelik şiddeti azaltıcı etkisi olduğu sonucuna varılamayacağı; kadının çalışması ve aile içi şiddet ilişkisinin daha karmaşık ve çok faktörlü olduğu söylenebilir. Ailede kadına yönelik şiddet ve 'kadının çalışması' arasındaki ilişkinin değerlendirildiği araştırmalarda; kadının çalıştığı işin niteliği;

sürekli ve formal bir işte mi, yoksa mevsimlik işçi, aile işletmesine yardımcı vb. olarak mı çalıştığı; işin düzenli maaşlı mı, yoksa bunun dışında bir gelir biçiminde mi olduğu; kadının gelirinin kocanın gelirin oranını gibi faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Çocuk sayısı: Evdeki çocuk sayısı da, erkeğin karısına şiddet uygulamasını etkileyen önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, 4 veya daha fazla kardeşi olanların % 77.5'inin babasının annesine psikolojik şiddet uyguladığı, %57.9'u fiziksel şiddet uyguladığı belirlenmiştir. Bu grup içinde babasının annesine ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı da çok yüksektir (%46.2) ve tüm demografik değişkenler açısından görülen en yüksek orandır.

Yaşamının en uzun bölümünü geçirdiği yerin büyük şehir ya da ilçe, köy olmasına göre babasının annesine şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı farklılaşmamaktadır. Türkiye'de ve farklı ülkelerde nüfus tabanlı yapılan araştırmalarda da bu konudaki veriler farklılık göstermektedir. Şehirde yaşayan kadınların köylerde oturanlara göre daha fazla şiddete maruz kaldığını belirten çalışmalar olduğu kadar, tam tersini belirten, ya da hiç etki saptanmamış çalışmalar da bulunmaktadır. Yaşanılan yere göre kadına uygulanan şiddetin farklılaşmasının tek boyutlu olarak değil, ülke ve kültür; toplumda yaşanan geçiş veya kriz dönemleri; ailenin yaşadığı göç ya da aile ölçekli bir geçiş dönemi ya da stabilliği; formal ve informal sosyal destek kaynaklarının durumu, ekonomik ve eğitim düzeyleri ile bir arada ele alınmasının daha aydınlatıcı olacağı düşünülmüştür.

b-Anne-babanın fiziksel-psikolojik şiddetine maruz kalma:

Araştırmada, anne-babadan çocuğa yönelik şiddetin de oldukça yaygın olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sadece dördte biri (%26.4), çocukluk ve ergenlik döneminde anne veya babasından, fiziksel veya psikolojik hiçbir şiddete maruz kalmamış olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısından çoğu (%59.1) anne ve/veya babasının fiziksel şiddetine, katılımcıların üçte birinden fazlası ise (%36.1) en az bir kez anne ve/veya babasının ağır düzeyde fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını dile getirmektedirler.

Tüm katılımcılar içinde, babalarının şiddet uygulamalarına (psikolojik veya fiziksel) maruz kalmış olduğunu belirtenlerin oranı %60.2, annelerinin şiddet uygulamalarına maruz kalmış olduğunu belirtenlerin oranı ise %58.2'dir. Psikolojik şiddet skalasında babanın şiddetine maruz kalma oranı anneden daha yüksek (baba %50; anne %47), fiziksel şiddet skalalarında ise annenin şiddetine maruz kalma oranı daha yüksek (baba %42, anne %48) bulunmuştur. Katılımcıların beşte biri babalarının (%20), dörtte birinden fazlası ise annelerinin (%28.9) ağır fiziksel şiddetine maruz kalmış olduklarını belirtmişlerdir. Hem anne hem de babanın ağır fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin oranı ise %12.4'tür. Annelerin yine babalardan daha fazla ağır fiziksel şiddet kullandıkları görülmektedir ancak çalışmada hasar, incinme sorulmadığı için anne-baba şiddetinin yarattığı fiziksel örselenme farkına bakılamamıştır.

Türkiye'de benzer çalışmalarda da, annelerin babalardan daha fazla şiddet kullanıyor olduğuna ilişkin benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Baykal, 1996; BAAKB, 2000). Bu bulgu, Türkiye'de genelde çocukların yetiştirilmesinden annenin sorumlu olması, çocukların 'terbiye' edilmesinde şiddet kullanımının kabul edilir bir durum olarak görülmesine bağlı olarak yorumlanabileceği belirtilmektedir.

Belirtilen annenin şiddet uygulama oranlarında hiçbir skala için -katılımcının cinsiyeti, annenin eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, kardeş sayısı dahil- hiçbir demografik değişken grubu içinde ('annenin çalışması' dışında) istatistiksel olarak anlamlı farklılığın bulunamamış olması da bu görüşü destekleyen bir veri olarak kabul edilebilir. Tüm gruplarda annenin şiddet uygulamalarına maruz kaldığını bildirenlerin oranları arasında anlamlı farklılık olmaması dikkat çekici bir bulgudur.

Babaların şiddet uygulamalarına bakıldığında ise, tüm şiddet skalalarında babalarının şiddetine maruz kaldığını belirten erkeklerin oranı, kadınlara göre daha yüksektir. Babalarının ağır fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kaldıklarını belirten erkeklerin oranının kadınların oranının yaklaşık iki katı olduğu görülmüştür.

Babanın erkek çocuklara kızlara göre daha fazla şiddet uygulamasına ilişkin bu bulgu literatürle uyumludur (Romito ve Grassi, 2007; Maxwell, 2003; BAAKB, 2000, Baykal, 1996; Göregenli, 2004 ve 2005). Bu farklılık, geleneksel aile yapısında babanın

erkek çocukla ilgili daha fazla sorumluluk alması, babanın erkek çocuğun ‘terbiye’/‘yola getirme’sinde üstlendiği rol ve babanın aile içinde ‘iktidarı’nı kurma ve koruma yöntemleri ile ilişkilendirilerek yorumlanabilir.

Babanın psikolojik ve minor fiziksel şiddetine maruz kalma yanıtları açısından, yine en düşük oran orta gelir düzeyindekilerde, en yüksek oran ise alt gelir grubundakilerde saptanmıştır. Ancak babanın ağır fiziksel şiddet uygulaması açısından gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ailesinin aylık geliri 1000 YTL’den az olanlarda da, 2500 YTL’nin üzerinde olanlarda da babasının ağır fiziksel şiddet uygulamasına maruz kaldığını belirtenlerin oranı %24’tür.

Babanın eğitim düzeyinin artmasıyla sadece babasının ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin oranında azalma görülmektedir. Minör fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet açısından babanın eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır.

Kardeş sayısının, babanın fiziksel şiddetine maruz kalma öyküsünde de etkili olduğu görülmektedir. 4 veya daha fazla kardeşi olanların %52.5’i babalarının fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını, % 37.5’i ağır fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

c-Aile içi şiddet formlarının birbirleriyle ilişkileri:

Babanın şiddetine maruz kalma yanıtları ile annenin şiddetine maruz kalma yanıtları arasında tüm alt skalalarda olumlu yönde korelasyon saptanmıştır. Ebeveynlerinden biri tarafından şiddete maruz kalan çocuğun diğer ebeveyn tarafından da şiddet görme olasılığının arttığı söylenebilir.

Babanın anneye yönelik şiddet alt skalaları ile de hem annenin şiddetine maruz kalma yanıtları hem de babanın şiddetine maruz kalma yanıtları arasında tüm alt skalalarda olumlu yönde korelasyon saptanmıştır

Aile içi şiddetin herhangi bir biçimi yaşandığında diğer biçimlerinin de yaşanma olasılığının belirgin biçimde arttığı görülmektedir:

-Babasının annesine herhangi bir tür şiddet uyguladığını belirtenlerin, sadece yaklaşık onda biri (% 11.2) anne veya babasının şiddetine maruz kalmadığını belirtmektedir.

-Babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin yaklaşık dörtte üçü (%72.4) annesinin fiziksel şiddetine de maruz kaldığını belirtmektedir.

-Her iki ebeveyn tarafından şiddet uygulandığını belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %30.4'tür.

-Babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin yarısından fazlası (%56.1), babasının annesine de fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtmektedir. Keza, babasının annesine fiziksel şiddet uygulamış olduğunu belirtenlerin yaklaşık dörtte üçü (%71.2) babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtmektedir.

Babaların annelere uyguladığı şiddet ile annelerinin şiddetine maruz kalma oranları arasındaki ilişkiye bakıldığında; babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin yaklaşık üçte ikisi (% 65.4'ü) annesinin psikolojik ve/veya fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtmektedir. Bu oran annesinin babasının fiziksel şiddetine maruz kalmadığını belirtenlerdeki oranın (%37.6) iki katına yakındır. Benzer biçimde babasının annesine ağır fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin %50'si annesinin ağır fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtmektedir, oysa babası annesine ağır fiziksel şiddet uygulamamış olanlarda bu oran % 26'dır. Kocaları tarafından herhangi bir tür şiddete maruz kalan kadınların daha yüksek oranda çocuklarına şiddet uyguladıkları söylenebilir.

Çocukluk ve ergenlik döneminde ailede hiçbir şiddet yaşantısı olmadığını (ne tanıklık, ne maruz kalma) belirtenlerin oranının sadece %19.9 olması da dikkat çekici bulunmuştur.

Bu çalışmada da görülmektedir ki, şiddet ailede bir sarmal biçiminde yaşanmaktadır. Şiddetin varolduğu bir ailede herhangi bir bireyin şiddetten muaf kalması çok güç olmaktadır. Babanın anneye şiddetinin olduğu durumlarda, genelde çocuk çoğul ve çok boyutlu travma yaşamaktadır. Babasının annesine uyguladığı şiddete tanık olmanın yanı sıra, anne veya baba ya da hem baba hem de anne tarafından

kendisinin de şiddete uğrama olasılığı çok yüksek olmaktadır. Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri alanındaki araştırmalarda ve/veya klinik hizmetlerde, aile içi şiddetin tek bir boyutunu ele almak yerine, çocuğun çok odaklı travma mağduru olma olasılığının yüksek olabileceği düşünülerek çalışma planlanmalıdır.

Örneklem grubu, üniversiteye devam eden, sağlıklı, genel işlevsellik düzeylerinin iyi olduğu varsayılabilir gençlerden oluşmaktadır. Aile içi şiddetin birey ve aile üzerindeki bio-psiko-sosyal kronik ve derin etkileri göz önüne alındığında; aile içi şiddeti artıran faktörler düşünüldüğünde; bu örneklem grubunun aile içi şiddet yaşantılarının genel popülasyondan daha düşük olabileceği varsayılabilir. Buna rağmen aile içi şiddet yaşantılarına ilişkin saptanmış bu yüksek oranlar genel tablonun ciddiyeti, sorunun yaygınlığı, boyutu ve derinliği konusunda önemli veriler sağlamaktadır.

Çalışmada ortaya çıkan veriler, genel olarak travma ve şiddet yaşantılarının ne kadar yaygın olabileceği ve genellikle çoğul doğada ortaya çıkma olasılığının yüksekliğine ilişkin ipuçları sağlamaktadır. Bu verilerin klinik hizmetlerin planlanmasında göz önüne alınması önem taşımaktadır. Ortaya çıkan veriler, genel olarak sağlık sorunları, özel olarak da ruhsal destek için başvuran herkeste mutlaka travma ve şiddet yaşantıları konusunun sorgulanmasının önemi ve gerekliliğinin altını çizmektedir.

6.2.2. Saldırganlık eğilimi, başkalarına karşı şiddet davranışları ile çocukluk-ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları

Çalışmanın bu bölümünde, katılımcı grupta fiziksel saldırganlık eğilimi ortalamaları ve son 1 yıl içinde kendisinin başkalarına karşı kullandığı şiddet davranışlarının;

a) Yaygınlığı, birbirleriyle ilişkileri ve demografik değişkenlere göre farklılaşmaları,

b) Çocukluk ve ergenlik döneminde babanın anneye şiddet uygulamalarına tanık olma ve anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma'ya göre farklılaşmaları incelenmiştir.

Değerlendirmede; 'ÇYS'nin 'Psikolojik' ve 'Fiziksel şiddet' alt skalalarının ilgili formları ile 'Saldırganlık Ölçeği'nin 'Fiziksel Saldırganlık' alt ölçeğine verilen yanıtlar analiz edilmiştir.

a-Kişinin başkalarına karşı şiddet uygulaması, fiziksel saldırganlık eğilimi:

Katılımcıların beşte dördü (%80.2) gibi çok yüksek bir oranı, son bir yıl içinde en az bir kez başkalarına psikolojik şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Son bir yıl içinde başkalarına karşı fiziksel şiddet kullanmış olduğunu belirten katılımcıların oranı %42.5'tir; katılımcıların %21.2'si ise başkalarına karşı ağır fiziksel şiddet kullandıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların, başkalarına karşı psikolojik ve fiziksel şiddet uygulama oranları beklenilenden yüksek bulunmuştur.

Hem başkalarına karşı uygulandığı belirtilen şiddet hem de fiziksel saldırganlık ortalamaları az sayıda demografik değişkene göre farklılaşma göstermektedir.

Dikkat çekici bulunan bir sonuç; kadınların erkeklere göre istatistiksel olarak daha yüksek oranda psikolojik şiddet kullandıklarını belirtmeleridir. Ayrıca, beklenenin tersine belirtilen fiziksel şiddet kullanım oranları açısından kadınlar ile erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Literatürle çelişkili olan bu bulguların, ileri araştırmalarla aydınlatılması gerektiği düşünülmüştür. Fiziksel saldırganlık puan ortalamaları -beklenen biçimde- kadınlarda erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Hem başkalarına karşı kullanıldığı belirtilen ağır fiziksel şiddet oranlarının hem de fiziksel saldırganlık eğiliminin üniversitede geçirilen yılların artmasıyla azaldığı görülmektedir. Ancak fiziksel saldırganlık ortalamalarındaki farklılaşmada; cinsiyet, üniversitede geçirilen yıl ve fakülte değişkenlerinin etkileşimleri incelendiğinde; kadınların saldırganlık ortalamaları üniversite geçirilen yıllar içinde azalırken; erkeklerin ortalamalarının yıllara göre azalmadığı, tam tersine yükselme gösterdiği görülmüştür. 'Fakülte' ve 'üniversitede geçirilen yıl' açısından da bir etkileşim söz konusudur. Örneğin, üniversitede geçirilen yıla göre fiziksel saldırganlık ortalamaları tıp fakültesinde değişmeden kalırken, İletişim fakültesinde artma göstermekte, eğitim ve edebiyat fakültesinde ise azalmaktadır.

Fiziksel saldırganlık puan ortalamalarının cinsiyet, fakülte ve üniversitede bulunulan yıla göre farklılaşması ve aralarındaki etkileşim; ayrıca, meslek gruplarına göre de fiziksel saldırganlık ortalamalarının farklılaşması ek araştırılmaları gereksinim duyan bir diğer konu olarak gözükmemektedir.

Saldırganlık ölçek puanları ile başkalarına karşı hem psikolojik şiddet hem de fiziksel şiddetin minör ve ağır formları arasında, gücü (r) 0.30 ile 0.38 arasında değişen, olumlu yönde korelasyon olduğu belirlenmiştir. Literatürde belirtilen değerlerle uyumludur. Benzer çalışmalarda da korelasyon katsayılarının 0.26-0.49 arasında değiştiği görülmüştür (Harris, 1997; Archer ve Webb, 2006)

b- Saldırganlık eğilimi ve başkalarına karşı şiddet uygulama ile çocukluk döneminde aile içi şiddet yaşantıları

Babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları:

Çocukluk ve ergenlik döneminde, babasının annesine şiddet uyguladığını belirtenlerde, şiddet uygulamadığını belirtenlere göre; bildirilen son 1 yıl içinde başkalarına karşı ağır şiddet uygulama oranının belirgin biçimde (ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çocukluk ve ergenlik döneminde, babanın anneye uyguladığı her tür şiddet durumuna tanık olma durumunda -ister psikolojik, ister minör ister ağır olsun- kişinin başkalarına karşı kullandığı ağır şiddet oranının yükseldiği görülmektedir. (Kişinin başkalarına karşı uyguladığı daha düşük formlardaki şiddet oranları ise, babanın anneye şiddet uygulamasına ilişkin yanıtlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.)

Benzer biçimde, babasının annesine şiddet uyguladığını belirtenlerde, uygulamadığını belirtenlere göre; fiziksel saldırganlık eğilimleri de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu hem psikolojik hem de fiziksel şiddet uygulamaları için geçerli bulunmuştur.

Her iki bulgu da bu alandaki literatürle uyumluluk göstermektedir (Margolin ve Gordis, 2000; WHO, 2002; Maxwell, 2003). Ayrıca bu bulgular, babanın anneye yönelik sadece fiziksel şiddetine tanık olunmasının değil, psikolojik şiddetine tanık

olunmasının da kişinin saldırganlık düzeyi ve şiddet davranışına etkide bulunduğunu belirten literatürü de desteklemektedir (Spillane-Grieco, 2000; Margolin ve Gordis, 2000; Nicholas ve Rasmussen, 2006).

Anne-babanın Şiddetine Maruz kalma:

Annenin şiddetine maruz kalma: Araştırma bulgularına göre, kadın katılımcılarda; çocukluk ve ergenlik döneminde annenin psikolojik ve/veya fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin, kalmadığını belirtenlere göre, başkalarına karşı şiddet kullanım oranı, tüm şiddet biçimleri için, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Benzer biçimde, annesinin psikolojik ve/veya fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirten kadınların fiziksel saldırganlık puan ortalamaları da, söz konusu şiddete hiç maruz kalmadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur.

Erkek katılımcılarda ise; çocukluk ve ergenlik döneminde, annenin psikolojik ve/veya fiziksel şiddetine maruz kalma yanıtlarına göre; başkalarına karşı herhangi bir tür şiddet kullanım oranında veya fiziksel saldırganlık puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Babanın şiddetine maruz kalma: Babanın şiddet uygulamalarına maruz kalmış olma ile başkalarına karşı şiddet kullanımı ve saldırganlık puanları açısından da cinsiyetler arasında farklılık saptanmıştır.

Kadınlarda, babasının psikolojik şiddetine maruz kaldığını belirten kadınlarda, hiç maruz kalmadığını belirtenlere göre, kendisinin başkalarına psikolojik ve ağır fiziksel şiddet uygulama oranları ve fiziksel saldırganlık puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Babanın fiziksel şiddetine maruz kalmış olanlarla olmayanlar arasında ise ne kendisinin başkalarına karşı uyguladığı şiddet kullanımında, ne de fiziksel saldırganlık puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Erkek katılımcılarda ise; babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerde, maruz kalmadığını belirtenlere göre; kendisinin başkalarına karşı minör veya ağır fiziksel şiddet kullanım oranları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Ayrıca, babasının psikolojik ve/veya fiziksel şiddet uygulamasına maruz kaldığını belirtenlerde, maruz kalmadığını belirtenlere göre; fiziksel saldırganlık puan ortalamalarının da daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anne-babanın psikolojik şiddetine maruz kalmanın, kişinin saldırganlık eğilimi ve şiddet kullanımına etkisine ilişkin bulgular; bu alanda son yıllarda literatürde de altı çizilen “ebeveynlerin psikolojik şiddetine maruz kalmanın en az fiziksel şiddetine maruz kalma kadar kişinin saldırganlık düzeyleri ve ruhsal sağlığına etkide bulunduğu”na ilişkin verilerle de uyumludur (Jonson-Reid, 1998; Nicholas ve Rassmussen, 2006).

Araştırma sonuçlarında önemli bir nokta da, ebeveynin çocuğuna uyguladığı şiddetin, çocuğun yetişkinlik döneminde şiddet kullanımına etkisinin çocuğun ve ebeveynin cinsiyetine göre farklılık gösterdiğinin görülmesidir (Maxwell ve Maxwell, 2003; Romito ve Grassi, 2007). Bu bulgu, son dönemde literatürde vurgulanmaya başlanan; ebeveyn şiddetinin etkisine ilişkin araştırmalarda ebeveynin cinsiyeti ile çocuğun cinsiyetinin etkileşimlerinin dikkate alınması gerekliliğini desteklemektedir.

Türkiye’de gerçekleştirilen önceki araştırmalarda da babaların şiddet davranışlarına maruz kalmanın, annelerin şiddet davranışlarına maruz kalmaya göre daha fazla etki yarattığı belirlenmiştir (BAAKB, 1997; Göregenli, 2004, 2005). BAAKB’nin 1997 yılındaki araştırmasında, baba dayaağına maruz kalmış olanların daha fazla şiddet eğilimi gösterdikleri, bu bulgunun erkeklerde daha belirgin olduğu saptanmıştır.

6.2.3.Toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve ilgili değişkenler:

Çalışmanın bu bölümünde;

-Toplumsal cinsiyet rollerine ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların; demografik değişkenlerle, kişinin çocukluk-ergenlik döneminde aile içinde maruz kaldığı ve/veya tanık olduğu şiddete göre farklılaşmaları araştırılmış;

-Toplumsal cinsiyet rolleri ve ailede kadına yönelik tutumların birbirleriyle ve ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘siyasi eğilim’ ile ilişkileri incelenmiştir.

Analizlerde; ‘Kadına Yönelik Tutumlar’, ‘Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme (Faktör 1 ve Faktör 2)’, ‘Maruz Kaldığı Şiddet için Kadını Suçlama’, ‘Şiddete Maruz Kalan Kadına Yardım Verilmelidir’ ölçekleri ve ‘Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’, ‘Siyasi eğilim’ skalalarına verilen yanıtlar değerlendirilmiştir.

a-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve ilgili değişkenler

Çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olarak, kadınların erkeklere göre -beklendiği gibi- istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Fakültelere göre ayrı analizler gerçekleştirildiğinde; cinsiyetler arasında tutumlardaki bu farklılaşmanın, Tıp, Eğitim ve İletişim Fakültelerinde geçerli olduğu; ancak, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinde tutum puan ortalamaları açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin diğer fakültelere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir.

‘Kadına yönelik tutumlar’ ölçeği ortalamalarının demografik değişkenlere göre gösterdiği farklılık incelendiğinde; yaş, üniversitede bulunulan yıl, babanın-annenin eğitim düzeyi, annenin çalışması, yaşamının en uzun geçirdiği yer ve kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Daha büyük olanların, daha genç olanlara göre; üniversitede 4-5 yıldır bulunanların, 1-2 yıldır bulunanlara göre; babası üniversite mezunu olanların, babası ilköğretim mezunu olanlara göre; annesi ortaokul veya daha üstünde eğitim almış olanların, annesi ilköğretim mezunu olanlara göre; annesi sürekli bir işte çalışanların annesi hiç çalışmamış olanlara göre; hiç kardeşi olmayan veya tek kardeşi olanların, 4 veya daha fazla kardeşi olanlara göre; yaşamının uzun bölümünü İstanbul, İzmir veya Ankara’da geçirmiş olanların, yaşamını küçük il, ilçe veya köyde geçirmiş olanlara göre kadına yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip

oldukları görülmüştür. Bulgular, hem yurtdışında hem de Türkiye’de bu alanda daha önce yapılmış çalışma sonuçları ile uyumlu bulunmuştur (WHO, 2005; Kishor ve Johnson, 2004; UN, 2006; Altınay ve Arat, 2007; Kalaycıoğlu ve Toprak, 2004) .

Ailenin gelir düzeyine göre ‘kadına yönelik tutum’ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu konuda, literatürde çelişkili bulgular olmakla birlikte, genellikle gelir düzeyi daha yüksek ailelerden gelenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumları olduğu belirtilmektedir. Ancak, bu çalışmada, kadına yönelik tutumların ailenin gelir düzeyine göre bir farklılaşma göstermediği görülmüştür. Kadına bakışta ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarda; ebeveynlerin eğitimi, annenin çalışması, kentsel yerleşim, az çocuklu aile oluş gibi diğer sosyokültürel değişkenler, daha baskın rol oynuyor gözükmemektedir. Literatürde de sosyo ekonomik göstergelerle kadına yönelik tutumlar arasındaki ilişki konusunda çelişkili veriler bulunmaktadır.

Çocukluk-ergenlik döneminde ailede tanık olunan veya maruz kalınan şiddet yaşantısına ilişkin yanıtlara göre, toplumsal cinsiyet rollerindeki farklılaşma incelendiğinde;

Babasının annesine hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlerin, babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlere göre kadına yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Cinsiyete ve şiddet düzeyine göre ayrı ayrı yapılan analizlerde ise; babanın anneye yönelik herhangi bir düzeyde fiziksel şiddetine tanık olma durumuna göre sadece erkeklerin ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür. Babasının annesine -hangi düzeyde olursa olsun (minör veya ağır)- fiziksel şiddet uyguladığını belirten erkeklerin, hiç fiziksel şiddet uygulamadığını belirtenlere göre; kadına yönelik daha patriarkal, daha az eşitlikçi tutumlara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Kadınların ‘kadına yönelik tutum’ ortalamalarında ise, babanın anneye şiddet uygulama durumuna göre farklılaşma saptanmamıştır.

Ebeveynlerin psikolojik-fiziksel şiddet davranışlarına maruz kalma durumuna göre ‘kadına yönelik tutum’ ölçek puan ortalamalarının farklılaşması incelendiğinde; sadece babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin ölçek puan

ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Babasının herhangi bir tür –minör ve/veya ağır- fiziksel şiddet davranışlarına maruz kaldığını belirtenlerin –hiç maruz kalmadığını belirtenlere göre- toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha patriarkal, daha az eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Annenin şiddet davranışlarına maruz kalma durumuna göre ise ölçek puan ortalamalarında herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır.

Çalışmada saptanan bu bulgular, literatür ile uyumlu bulunmuştur (Levinson, 1989; UN, 2006; WHO, 2005; Kishor ve Johnson, 2006). Patriarkal şiddetin varolduğu ortamda yetişen çocuğun, erişkinlik döneminde kendisinin de bu tutumları benimsemesi kuramsal olarak da beklenen bir sonuçtur. Babanın anneye yönelik şiddet davranışının, kız çocuklardan ziyade erkek çocukların kadına yönelik tutumlarını etkiliyor olması da; erkek çocuklar için babanın özdeşim nesnesi oluşu ve taşıdığı model olma işlevi temelinde anlamlı bulunmuştur.

‘Kadına yönelik tutum’ ölçek puanlarının ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ ile istatistiksel anlamlılıkta, ters yönde, orta düzeyde korelasyon gösterdiği saptanmıştır. Dini inançların gündelik hayata etki düzeyi artarken, kadına yönelik tutumlar daha az eşitlikçi yönde olmaktadır. ‘Dini inançların gündelik hayattaki etki düzeyi’ne göre ‘kadına yönelik tutum’ ortalamalarındaki farklılık araştırıldığında saptanan istatistiksel anlamlılıktaki farklılaşmanın dini inançların gündelik hayatında etkili olmadığını belirtenler (‘1’ veya ‘2’yi işaretleyenler) ile diğer tüm gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklı olduğunun görülmüş olması da dikkat çekici bulunmuştur.

Siyasi eğilim skalası açısından da, benzer biçimde ‘kadına yönelik tutumlar’ ölçek puanları ile istatistiksel anlamlılıkta, ters yönde, orta düzeyde korelasyon saptanmıştır. Siyasi eğilim soldan sağa doğru kaydıkça, kadına yönelik tutumların da daha az eşitlikçi olduğu görülmektedir. Hem dinsel inanç hem de siyasi eğilim açısından saptanan bu ilişki literatürde belirtilen sonuçlarla da uyum göstermektedir ve muhafazakarlık temelinde beklenebilir bir sonuç olarak da görülebilir (Haj Yahia, 1998, 2003; Frieze ve ark. 2003).

b- ‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’

‘Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme’ ölçek maddelerinin frekans analizinde; en az bir durum için kocanın karısına vurmasını mazur görebileceğini belirten katılımcıların oranının %61.8 olduğu görülmüştür. Katılımcıların %12’si ise 10 ve üzeri durum için kocanın karısına vurmasını mazur görebileceklerini belirtmişlerdir. Soru formuna kontrol maddesi olarak eklenen ‘bir erkeğin karısını dövmesinin hiçbir mazereti olamaz’ maddesine katılımcıların %71.4’ü katıldıklarını belirtmişlerdir. Analizde, bu cümleye katıldığını belirtenlerin %51.5’inin ‘meşru görme’ ölçeğinde en az bir durumda kocanın karısına vurmasını mazur görebileceğini belirttiği saptanmıştır. Bu bulgu, ‘meşru görme’ ölçeğinin işlevselliğini göstermesi açısından da önemli bulunmuştur.

Türkiye’de gerçekleştirilmiş çeşitli çalışmalarda aile içi şiddetin nedeni/gerekçesi olarak sıkça kocanın ekonomik-sosyal gerginlikleri ve alkol kullanımının belirtildiği görülmektedir. Bu çalışmada ise bu durumlar, katılımcılar tarafından en az mazur görülebilir ilk dört madde arasında bulunmuştur. Katılımcıların %92’sinden fazlası kocanın işte kötü gün geçirmiş olması, sarhoş olması, gergin, üzüntülü olması durumunda kocanın karısına vurmasının mazur görülemeyeceğini belirtmişlerdir.

Araştırmada, en yüksek oranda kocanın karısına vurmasının mazur görülebileceğinin belirtildiği durumların; kadının kocasını ‘aldatmasına’, ‘sadakat’ine ilişkin durumlar olduğu görülmüştür (%29.3 – 54.2). Benzer bir popülasyonla gerçekleştirilen bir başka çalışmada da, “cinsel olarak kocasına sadık olmayan kadın dövülmeyi hak ediyordur” cümlesine katıldıklarını belirten üniversite öğrencilerinin oranı oldukça yüksek (%38.7) bulunmuştur (Haj-Yahia ve Uysal, 2008).

Türkiye’de yapılan diğer çalışmalarda da ‘namus meselesi’ ailede kadına yönelik şiddetin ve cinayetlerin en önemli nedenlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (Haj Yahia ve Uysal, 2008; Rittsberger-Tılıç, 1988; Davas ve Aksu, 2007; İlkaracan, 1998).

c-‘Namus meselesi’:

Bu ölçeğin geliştirilme aşamasında sıkça karşılaşılmış bir anlayış, ‘kadın dayağı hak etmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür’ maddesi ile soru formuna eklenmişti. Bu maddeye verilen yanıtların analizi oldukça çarpıcı veriler ortaya koymuştur: Tümü üniversite öğrencisi katılımcıların onda biri, bir düzeyde bu cümleye katıldıklarını, yani ‘namus’ meselesinin söz konusu olması durumunda kadının ölümü hak ettiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Sosyo-demografik değişkenlere göre cevaplar incelendiğinde de, her sosyo-demografik değişken grubundan katılımcının -farklı oranlarda da olsa- bu cümleye bir düzeyde katıldığı görülmüştür. Örn: Bu cümleye bir düzeyde katıldığını belirtenlerin üçte biri⁴ kadındır, yarıya yakını yaşamının en uzun dönemini büyük bir ilde geçirmiş olanlardır, beşte birinin babası, altıda birinin annesi üniversite mezunudur. Bu oranlar, bu cümleye katılımın geniş bir yayılım alanı olduğunu göstermektedir.

Katılımcı grubun, kadına yönelik şiddete ilişkin önleme, hizmet çalışması yapacak meslek gruplarına ilişkin Fakültelerde okuyan öğrenciler oldukları göz önüne alındığında, bu veriler daha da önem taşımaktadır. Bu veriler, Türkiye’de ‘namus’ kavramı ve bu kavram zemininde yaşanan kadına yönelik şiddet üzerine çalışmaların derinleştirilme ve yaygınlaştırılmasının önemine işaret etmektedir. Ayrıca, üniversite eğitim süreci ile ilişkili de (aşağıda ayrı bir başlıkta tartışılacaktır) tartışılması gereken ek bir konu odağını oluşturmaktadır.

d-‘Şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçek maddeleri:

Tüm maddelerde katılımcıların çok önemli bir bölümü şiddet gören kadına yardım verilmesi gerektiği yönünde görüşe sahip oldukları görülmüştür. ‘Kocaları tarafından dövülen kadınlar kanunlarla korunmalıdır’, ‘sosyal yardım kuruluşları dayak yiyen kadınlara daha fazla yardım etmelidir’ gibi sosyal-kurumsal sorumluluklara ilişkin maddelere verilen onayların bireysel sorumluluklara ilişkin maddelere verilen onaylardan daha yüksek oranda olduğu görülmüştür. (Belirtilen maddelere katılım

⁴ -Oranlar ilgili sosyo-demografik grubun içindeki oranları yansıtmaktadır.

%90'ların üstündeyken, 'yardım verme' doğrultusundaki bireysel sorumluluğa ilişkin maddelerde katılım oranı %80'in altına inmektedir.)

e-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve ilgili değişkenler:

Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları araştırmak için kullanılan dört ölçekte de –beklenildiği gibi- erkek katılımcılar, kadınlara göre, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ailede kadına yönelik şiddeti daha fazla destekler doğrultuda tutumlar göstermişlerdir. Kadınlar erkeklere göre, ailede kadına yönelik şiddeti daha az meşru görmekte, maruz kaldığı aile içi şiddet için kadını daha az suçlama eğilimi göstermekte ve şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesini daha fazla desteklemektedirler.

Devam edilen Fakülteler'e göre ölçek puan ortalamalarının farklılaşması incelendiğinde; tüm katılımcılar beraber analiz edildiğinde; Meşru görme-2. faktör dışındaki ölçekler için değişik Fakültelelere devam edenler arasındaki ortalama farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Tüm ölçeklerde, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin, kadına yönelik şiddete karşı olma yönünde en yüksek ortamalara sahip oldukları görülmüştür.

Cinsiyet ve Fakülte değişkenleri beraber incelendiğinde; erkekler arasında Edebiyat fakültesi öğrencilerinin; kadınlar arasında ise, Tıp fakültesi öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddete karşı olma yönünde en güçlü tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Tıp Fakültesi'ndeki kadın öğrencilerine ilişkin bu bulgu, Davas ve Aksan'ın (2007), kadın hekimlerin, diğer acil çalışanlarına göre, aile içi şiddeti en az haklı gören grup olduğunu saptadıkları çalışmayla uyumlu bulunmuştur.

Edebiyat Fakültesi erkek öğrencilerinin, tüm erkek öğrenciler arasında; hem toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda en eşitlikçi, hem de ailede kadına yönelik şiddete karşı olma yönünde en yüksek ortamalara sahip olması; Eğitim fakültesi öğrencilerinin ise (hem kadın hem erkek öğrencilerin) kadına yönelik şiddeti destekler yönde en yüksek ortalamalara sahip olması dikkat çekmiştir.

Üniversitede bulunduğu yıla göre sadece 'Meşru görme 1. faktör' puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya çıkmaktadır, diğer tutum ölçeklerinde ise üniversitede bulunulan yıllara göre anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Üniversitede bulunan yıla göre, aile içi şiddete ilişkin tutum ölçek ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı ölçüde farklılaşmıyor olması –özellikle katılımcıların mezuniyetleri sonrası meslek yaşantılarında aile içi şiddet mağdurlarına hizmet verme olasılığı yüksek olan Fakülte öğrencileri olduğu göz önüne alındığında- dikkat çekici bir bulgudur. Beklenen, üniversite yaşantısının ve üniversite eğitiminin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarda bir farkındalık ve değişim yaratmasıdır.

Fakültelere, cinsiyetlere ve fakültede bulunan yıla göre tutumların farklılaşmasını ve bu farklılaşmayı etkileyen faktörleri inceleyen ek araştırmaların yaşama geçirilmesinin eğitim politikalarının geliştirilmesi ve önleme ve hizmet sunma çalışmalarının planlanması için çok yararlı ve aydınlatıcı olabileceği düşünülmüştür.

Ailenin sosyokültürel özelliklerine göre tutum ortalamalarının farklılaşması incelendiğinde ilgili literatürle uyumlu bulgular elde edilmiştir: Genel olarak, daha üst gelir grubundakilerin daha alt gelir grubundakilere göre; babası üniversite mezunu olanların, babası ilkokul mezunu veya altı düzeyde eğitimi olanlara göre; annesi ortaokul ve daha yüksek eğitim düzeylerine sahip olanların, annesi ilkokul mezunu veya altı düzeyde eğitimi olanlara göre; annesi sürekli bir işte çalışanların, annesi herhangi bir işte çalışmayanlara göre; yaşamı daha büyük yerleşim birimlerinde geçenlerin, yaşamı daha küçük yerleşim birimlerinde geçenlere göre; daha az kardeşi olan veya hiç olmayanların, daha çok kardeşi olanlara göre aile içinde kadına yönelik şiddeti daha az destekler yönde tutumlara sahip oldukları görülmüştür.

f-Kadına yönelik tutumlar ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ilişkisi

Kadına yönelik şiddete ilişkin tüm tutum ölçek puanları ile ‘kadına yönelik tutumlar’ ölçek puanları arasında orta düzeyde güçlü, istatistiksel olarak anlamlı korelasyon saptanmıştır. Kadına yönelik tutumlar daha eşitlikçi yöne kaydıkça ailede kadına yönelik şiddeti daha az meşru görülmekte, maruz kaldığı aile içi şiddet için kadını suçlama eğilimi azalmakta ve şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesi daha fazla desteklenmektedir.

Erkeklerde kadına yönelik tutumlar ile ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ilişkisi kadınlara göre daha güçlü bulunmuştur. Dini inançlarının gündelik hayatta çok etkili olduğunu belirtenler ile az etkili olduğunu belirtenler ayrı analiz edildiklerinde de; ‘kadına ilişkin tutum’ ölçek puanları ile ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tüm tutum ölçek puanlarının ilişkisinin daha fazla güçlendiği görülmüştür.

g-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve çocukluk-ergenlik döneminde aile içi şiddet yaşantıları

Çocukluk-ergenlik döneminde babanın anneye şiddet uygulaması yanıtlarına göre, ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ortalamalarındaki farklılaşma incelendiğinde; babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin kadına yönelik şiddeti daha fazla destekleyen tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Bu farklılaşma özellikle erkeklerde daha belirgindir. Babanın anneye psikolojik şiddet uygulama yanıtlarına göre değerlendirme yapıldığında ise; sadece ‘meşru görme-1. faktör’ ortalamalarında farklılaşma görülmüştür.

-Ebeveynlerin şiddet uygulamalarına maruz kalma açısından, genelde; ölçek ortalamalarının sadece babanın herhangi bir düzeyde fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerle, hiç fiziksel şiddetine maruz kalmadığını belirtenler arasında farklılaştığı görülmüştür. Babasının fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirtenlerin daha yüksek oranda ailede kadına yönelik şiddeti meşru gördükleri, maruz kaldığı şiddet için kadını daha fazla suçlama eğiliminde oldukları ve şiddete maruz kalan kadına yardım verilmesini daha az destekledikleri belirlenmiştir.

Babanın psikolojik şiddet uygulamalarına maruz kalma ve annenin herhangi bir tür şiddetine maruz kalma açısından ise ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemiştir.

-‘Dini inançların günlük hayata etki düzeyi’ ve ‘siyasi eğilim’ skala puanları ile ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ölçek puanları arasında tüm ölçeklerde istatistiksel olarak anlamlı korelasyon saptanmıştır. (Sadece ‘dini inançların gündelik hayata etki düzeyi’ ile ‘şiddete maruz kalan kadına yardım verilmelidir’ ölçek puanları arasında korelasyon saptanmamıştır.) Dine bağlılığın düzeyinin artması ile de, siyasi

eğilimin sağa doğru kayması ile de ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutum puanları, bu şiddeti destekleme yönünde artma göstermektedir. Bu ilişkinin erkeklerde daha güçlü olduğu belirlenmiştir.

6.3. SONUÇ

Araştırmada ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

-Anne babanın eğitim düzeylerinin ve gelirin daha düşük olduğu, kardeş sayısının daha fazla olduğu, annenin geçici işlerde çalıştığı ya da hiç çalışmadığı durumlarda algılanan babanın anneye yönelik şiddet uygulamalarının daha yüksek oranda olduğu gözlenirse de; hiçbir kesimin bu şiddet biçiminden muaf olmadığı görülmektedir. Algılanan babanın anneye yönelik şiddet uygulamaları her gelir ve eğitim düzeyinde, tüm demografik değişken kümelerinde ciddi oranlarda gözlenmektedir.

-Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranda, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde anne-baba şiddetine maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

-Çocukluk ve ergenlik döneminde, anne ve babanın, psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kalma öyküsü tüm demografik değişken kümelerinde çok yaygındır; çoğunlukla ailenin gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyine göre büyük farklılaşmalar görünmemektedir.

-Katılımcılar arasında; gerek belirtilen babanın anneye şiddet uygulamaları, gerekse de anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalma oranları oldukça yüksektir.

- Genellikle şiddetin bir türü (psikolojik, minör veya ağır fiziksel) izole biçimde ortaya çıkmamaktadır, herhangi bir şiddet türünün görüldüğü durumda diğer şiddet türlerinin de görülme sıklığı artmaktadır.

-Şiddet aile içinde bir sarmal biçiminde yaşanmaktadır. Şiddetin herhangi bir formunun varolduğu bir ailede, şiddetin diğer formlarının yaşanması riski de yüksek olmaktadır.

-Katılımcıların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yaşadıklarını belirttikleri aile içi şiddete ilişkin yanıtları değerlendirildiğinde; babanın anneye şiddet uyguladığı aile ortamında yetişen çocukların gerek babanın gerekse de annenin şiddetine maruz kalma oranlarının hayli yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

-Şiddet uygulamalarının varolduğu ailelerde çocuklar, genelde çoğul karakter, tür ve formda travmalar yaşamaktadırlar. Babasının annesine şiddet uyguladığını belirten katılımcıların önemli bir bölümü kendisinin de anne babasının şiddetine maruz kaldığını belirtmektedir.

-Katılımcılar arasında, başkalarına karşı şiddet kullanımı, bu popülasyonda beklenenden daha yüksek ve yaygın bulunmuştur.

-Üniversitede bulunan yıllar içinde sadece kadınların saldırganlık eğilimlerinde azalma gözlenmektedir.

-Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babasının annesine herhangi bir tür şiddet uyguladığını belirtenlerin, fiziksel saldırganlık eğilimleri, böyle bir şiddete hiç tanık olmamışlara göre, daha yüksek bulunmuştur.

-İster psikolojik, ister fiziksel olsun; çocukluk ve ergenlik dönemlerinde babasının annesine herhangi bir tür şiddet uyguladığını belirtenlerin, böyle bir şiddete tanık olmadıklarını belirtenlere göre, son 1 yıl içinde başkalarına karşı daha yüksek oranda ‘ağır fiziksel şiddet’ kullandıkları anlaşılmaktadır.

-Anne-babanın şiddet uygulamalarına maruz kalmanın kişinin şiddet davranışlarına etkisinde ebeveyn cinsiyeti ile çocuğun cinsiyeti arasında etkileşim olduğu saptanmıştır:

Kadınlarda, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde annelerin psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kalmış olanlar, maruz kalmamış olanlara göre; yetişkinlik döneminde daha yüksek saldırganlık eğilimleri ve başkalarına karşı daha yüksek oranda şiddet davranışları göstermektedir. Erkeklerde ise annenin şiddet davranışlarına maruz kalma durumuna göre yetişkinlik dönemlerindeki şiddet davranışlarında belirgin farklılık görülmemiştir.

-Babanın psikolojik ve/veya fiziksel şiddetine maruz kalma durumunda, son 1 yıl içinde daha yüksek oranda kişinin başkalarına karşı şiddet davranışları gösterebildiği anlaşılmaktadır.

-Babanın psikolojik şiddetine maruz kalma durumuna göre hem kadınlarda hem erkeklerde fiziksel saldırganlık puan ortalamalarında farklılaşma görülürken; babanın fiziksel şiddetine maruz kalma durumunda sadece erkeklerin fiziksel saldırganlık puan ortalamalarında artma görülmektedir.

-Aile içindeki psikolojik şiddet yaşantılarının -fiziksel şiddet yaşantılarıyla benzer biçimde- kişinin saldırganlık eğilimi ve yetişkinlik yıllarında başkalarına karşı kullandığını belirttiği şiddetle etkileşim gösterdiği görülmüştür.

-Katılımcıların üçte ikisi en az bir durum için kocanın karısına vurmasını mazur görebileceklerini belirtmişlerdir.

-Tamamı üniversite öğrencisi olan katılımcıların onda biri, ‘.. iş namusa gelirse cezası ölümdür’ cümlesine bir düzeyde katılmaktadırlar. Bu onay, bir demografik kesime yığılım yapmamakta, geniş bir yayılım göstermektedir.

-Katılımcıların, kadına yönelik tutumları cinsiyete, devam ettikleri fakülteye, üniversitede bulunulan yıla ve demografik değişkenlere göre farklılaşma göstermektedir.

-Ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarda da cinsiyete, fakülteye ve demografik değişkenlere göre farklılık saptanmış ancak, üniversitede bulunulan yıla göre anlamlı farklılaşma saptanamamıştır.

-Erkek katılımcılarda; babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığını belirtenlerin, uygulamadığını belirtenlere göre, kadınlara yönelik daha tutucu, daha az eşitlikçi, daha muhafazakar tutumlara sahip olduğu görülmüştür. Kadın katılımcılarda benzer bir farklılaşma saptanamamıştır.

-Babasının annesine yönelik şiddet davranışlarına tanık olduğunu belirtenlerin ailede kadına yönelik şiddeti daha fazla destekler yönde tutumlara sahip oldukları görülmüştür.

-Çocukluk ve ergenlik döneminde babanın fiziksel şiddet uygulamalarına maruz kaldığını belirtenlerin, maruz kalmadığını belirtenlere göre, kadınlara yönelik daha muhafazakar, daha az eşitlikçi tutumlara sahip oldukları ve ailede kadına yönelik şiddeti daha fazla destekler yönde tutumlar gösterdikleri görülmüştür. Annenin şiddetine maruz kalma durumuna göre böyle bir farklılaşma saptanmamıştır.

-Dine bağlılığın artması, siyasi eğilimlerin sağa kayması ile kadına yönelik tutumlar daha az eşitlikçi, daha tutucu yöne doğru; kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutumlar ise bu şiddeti destekleme yönüne doğru kaymaktadır.

-Kadına yönelik tutumlar ile ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar birbirleriyle olumlu yönde korelasyon göstermektedir. Kadına yönelik daha tutucu ve daha az eşitlikçi yönde tutumlar gösterenlerin, kadına yönelik aile içi şiddeti de daha fazla destekleme yönünde tutumlar gösterdikleri görülmüştür. Bu ilişkinin gücünün dine bağlılığı yüksek olanlarda daha fazla olduğu görülmektedir.

Bu çalışma sürecinde değerlendirilen çok sayıda literatür ve bu araştırmada elde edilen veriler bir arada değerlendirildiğinde kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin olarak aşağıdaki genel çerçeve çizilebilir:

-Bir yandan bu şiddetin tanığı olarak, bir yandan kendisi de ailede şiddete maruz kalarak büyüyen çocuk yetişkinlik döneminde de şiddeti kabul edilebilir, kullanılabilir, işe yarayabilen, çatışmalarda başvurulabilir bir araç olarak görmekte ve kullanabilmektedir.

-Toplumda, ailede kadına yönelik şiddeti destekleyen, hak veren, meşrulaştıran tutumlar; bir yandan ailede kadının şiddet görmesini kolaylaştırırken, öte yandan maruz kaldığı şiddet için kadının suçlanmasına, bu şiddetin destek görmesine ve mağdur kadına yardım verilmemesine katkıda bulunmaktadır. Şiddete izin verilen, kullanılan şiddetin mazur görüldüğü, anlayışla karşılandığı ve toplumsal bir yaptırım olmadığı

durumda da kadına yönelik şiddet uygulamaları artabilmektedir. Bu tutumları içselleştiren bireyler için de, ailede kadına yönelik şiddetin kullanılması ve bunun kabullenilmesi kolaylaşmaktadır.

-Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi olmayan, muhafazakar tutumlar, bir yandan direkt olarak kadına yönelik şiddet uygulamalarını kolaylaştıran bir zemin oluştururken, öte yandan, ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları güçlendiren, besleyen zemini sağlamlaştırmakta ve böylelikle dolayımli olarak ailede kadına yönelik şiddetin artmasına yardımcı olabilmektedir.

Öte yandan kadına yönelik eşitsiz güç ilişkilerine dayalı şiddet ve bu şiddeti destekleyen tutumlar da, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi olmayan, muhafazakar tutumları güçlendirmektedir.

-Ailede kadına ve çocuklara yönelik şiddetin varlığı, kadına yönelik eşitlikçi olmaktan uzak, muhafazakar toplumsal cinsiyet rolleri ve ailede kadına yönelik şiddeti destekleyen tutumlar birbirleriyle etkileşim içinde; söz konusu şiddet sisteminin korunmasında, hem şiddet sarmalının kendi içinde güçlenmesinde hem de gelecek kuşaklara taşınmasında kritik aracılık işlevi görmektedirler.

-Yoksulluk, ekonomik sıkıntılar, eğitimsizlik gibi yapısal ve durumsal faktörler de bu şiddet sarmalının devamına ve güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

-Eğitim kurumlarının; toplumsal cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi tutumların geliştirilmesi, ailede kadına yönelik şiddeti destekleme, meşrulaştırma yönündeki tutumların değiştirilmesi; aile içi şiddetin yaygınlığı, nedenleri, beslenme kaynakları ve etkilerine ilişkin farkındalık/duyarlılık geliştirilmesi; önleme çalışmalarına ve mağdurlara destek/hizmet sunmaya katkıda bulunacak yaklaşım, bilgi ve donanım kazandırılması gibi alanlarda gerekli işlevi göstermekte yeterince etkin olmadıkları görülmektedir. Verili durumun değişmesinde önemli işlevler üstlenebilecek eğitim kurumları, üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmede yetersiz kalmaktadır.

Ekolojik model birey, aile, sosyal ortam, toplumsal, politik, kültürel ve ekonomik yapıların özelliklerini ve birbirleriyle etkileşimlerini bir bütünlük içinde inceleyerek aile içi şiddetin çok yönlü, çok boyutlu yapısının anlaşılmasına yönelik

kapsamlı bir çerçeve sunabilmektedir. Bu araştırmada, ekolojik kuram temelinde; orijin aileye ilişkin demografik değişkenler, kişiye ilişkin değişkenler, orijin ailedeki şiddet yaşantıları, eğitim kurumlarının özellikleri, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar gibi farklı katmanlardaki faktörler bir arada değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları da, ekolojik modelin sunduğu yapının aile içi şiddet ve aile içi şiddete ilişkin tutumların incelenmesinde işlevsel ve çok aydınlatıcı bir çerçeve sağladığını göstermekte ve ekolojik modelin sunduğu bu yapıyı desteklemektedir.

6.4. UYGULAMAYA KATKISI VE ÖNERİLER

Katılımcılar; üniversite eğitimleri içinde aile içi şiddet ve sonuçları konusunda mesleki alanları gereği eğitim almaları ve bir duyarlılık geliştirmeleri beklenen fakülteler belirlenerek seçilmişlerdir. Bu çalışma verileri; üniversitelerde önleme, farkındalık yaratma; bilgi, davranış ve tutum değiştirmeye yönelik eğitim programlarına duyulan ihtiyaca ilişkin önemli veriler ortaya koymuştur.

Etkin eğitim politikalarının geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesi acildir ve hem bugün hem de gelecek kuşaklar için önem taşımaktadır. Bu politikaların geliştirilmesi sürecinde de, üniversite öğrencilerinin bu alandaki eğitim ihtiyaçlarını, varolan durumu ve bu alana ilişkin farklı boyutları ortaya koyabilecek ek araştırmalara ihtiyaç vardır.

Bu araştırma bulguları, değişik araştırmacıların farklı yönlerini vurguladığı, aile içi şiddete ilişkin üniversite öğrencilerine yönelik olarak geliştirilmesi gereken politikaların önemine ve gereksinim duyulan çerçeveye ilişkin ek veriler sağlamıştır. Eğitim programlarının; aile içi şiddet yaşantılarının olası/görülebilir etkilerine ilişkin farkındalık yaratma; aile içi şiddetin boyutları, yaygınlığı, etkileyen faktörler ve etkileri konusunda eğitimler vermeyi içermesi önem taşımaktadır (Ergören ve ark., 2006; Davas ve Aksu, 2007; Haj Yahia ve Uysal, 2008; Altınay ve Altun, 2007; Kim and Motsei, 2002). Eğitimlerin kadına yönelik tutum ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları da içermesi; sadece bilgi aktarmak değil, davranış ve tutum değişikliği yaratmayı da hedeflemesi işlevsel olabilmesi için kritiktir.

Aile içi şiddete tanık olan ve/veya maruz kalan üniversite öğrencilerinin sayısının tahmin edilenden oldukça daha fazla olduğu, bu öğrencilerin ciddi bir bölümünün de ağır şiddet yaşantıları olduğu görülmüştür. Bu bulgular, çocukluk ve ergenlik dönemindeki aile içi şiddet yaşantılarının olası bio-psiko-sosyal etkileri göz

önüne alındığında; üniversite öğrencilerine yönelik olarak, ihtiyaç duyabilecekler için ek ruhsal destek olanakları sağlamanın önemini vurgulamaktadır (Haj Yahia ve Uysal, 2008; Haj Yahia, 2003, 2007a, b; Tang ve ark. 2002).

Ayrıca, araştırma sonuçları; aile içi şiddet mağdurları ile karşılaşma olasılığı yüksek, mağdurlara hizmet sunma ve önleme çalışmaları yürütme sorumluluğu olan meslek gruplarıyla da (öğretmen, hekim, psikolog, sosyolog, gazeteci, hukukçu, vb.) ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarla ilgili yapılacak araştırmaların önemine de işaret etmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddet ve bu şiddete ilişkin tutumları farklı boyutlarıyla ele alacak yaygın, kapsamlı ek araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada, kadına yönelik aile içi şiddet ve bu şiddete ilişkin tutumlar çok katmanlı, çok faktörlü ve bütüncül bir yapıda ortaya konularak alana ilişkin genel bir tablo sunulmuştur. Sonraki araştırmaların planlanmasında bu veriler işlevsel olacaktır. Araştırmanın tartışma bölümünde, bu alanla ilgili araştırmaya ihtiyaç duyan konular da dile getirilmiştir.

Araştırmada, şiddet sarmalını etkileyen, tüm bu faktörler arasında birbirleri ile ilişki ve etkileşimleri ortaya konmuşsa da; bu faktörlerin, bu faktörler arasındaki etkileşimin ve ilişkinin gücü ve yönleri konusunda bu araştırma sınırları içinde net bir şey söyleyebilmek mümkün değildir. İleri araştırmalarla, bu ağ içinde yer alan faktörlerin, etkileşim ve ilişkilerin güçlerinin araştırılması alana ilişkin önemli katkılar sağlayabilecektir.

KAYNAKLAR

- Aksakoğlu, G. (2001). *Sağlıkta Araştırma Teknikleri ve Analiz Yöntemleri*. D.E.Ü., İzmir 2001
- Alaggia, R., Vine, C. (2006). (Eds) *Cruel, But Not Unusual-Violence in Canadian Families* Wilfred Laurier University Press
- Altınay, A., Arat, Y. (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul
- Anderson, C.A., Bushman, B.J. (2002). Human aggression. *Annual Review Psychol.* 53, 27 – 51
- Archer, J., Webb, I.A. (2006). The relation between scores on the Buss–Perry Aggression Questionnaire and aggressive acts, impulsiveness, competitiveness, dominance, and sexual jealousy. *Aggressive Behavior* Volume 32, 464–473 (2006).
- Archer, J., Graham-Kevam, N. (2003) Do Beliefs About Aggression Predict Physical Aggression to Partners? *Aggressive Behavior*, Volume 29, pp 41- 54
- Arslan, D.İ. (2002). *Dating Violence Among Turkish University Students: Prevalance Rates and Predictors of Psychological, Physical and Sexual Violence*. Yayınlanmamış Master tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi
- Bagshaw, D. & Chung, D. (2000). *Women, Men and Domestic Violence* , Commonwealth of Australia, 2000
- Balcı, Y.G. ve Ayrancı, U. (2005). Physical violence against women: Evaluation of women assaulted by spouses. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12 (2005) 258 – 263.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (BAAKB) (1997). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*, Ankara
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (BAAKB) (2000). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları* , Ankara

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü & Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (2006). *Aile yapısı Araştırması*, 2006 T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu.

Baykal, T. (1996). “*Lise Öğrencilerinin Ruh Sağlığının, Çocuk Yetiştirme Biçimi ve Başaçıkma Mekanizmaları ile İlişkisi*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji, A.B.D., İzmir.

Bernstein, I.H., Gesn, P.R. (1997). On the dimensionality of the Buss/Perry Aggression Questionnaire. *Behaviour Research and Therapy*, Vol. 35, No. 6, pp 563 – 568

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (3), 254-459.

Bryant, S. A., Spencer, G.A. (2003). University students’attitudes about attributing blama in domestic violence. *Journal of Family Violence*, Vol. 18. No. 6, Dec. 2003, 369 – 376.

Campbell, J.C., Soeken, K.L. (1999). Women’s Responses to Battering Over Time *Journal of Interpersonal Violence*, Jan 99, Vol. 14 Issue 1, p 21, 20p

Can, S. (2002). ‘Aggression Questionnaire’ *Adli Ölçeğin Türk Populasyonunda Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, İstanbul. Genelkurmay Başkanlığı, GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Servis Şefliği

Cann, K., Withnell, S., Shakespeare, J., Doll, H., Thomas, J. (2001). Domestic violence: A comperative survey of levels of detection, knowledge and attitudes in healthcare workers, *Public Health*. Mar 2001, Vol 115, Issue 2, p 89, 7 p.

Chalk, R., King, P.A. (1998). (Eds.)Violence in families: Assessing prevention and treatment programs committee on the assessment of family violence interventions, board on children, youth and families, national research council and institute of medicine. *National Academy of Sciences*, 1998

Crowell, N.A. ve Burgess, A.W (1996) Introduction, (Eds.) Crowell ve Burgess, Understanding Violence Against Women., National Academy Pres, Washington D.C.

Cunningham, A., Jaffe, P.G., Baker, L., Dick, T., Malla, S., Mazaheri, N., Poisson, S. (1998). Theory-Derived Explanations of Male Violence Against Female Partners: Literature Update and Related Implications for Treatment and Evaluation, London Family Court Clinic, London ON (<http://www.lfcc.on.ca/maleviolence.pdf>)

Davas-Aksan, H.A., Aksu, F. (2007). The training needs of Turkish emergency department personnel regarding intimate partner violence. *BMC Public Health*, 2007, 7:350 (<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/7/350>)

Dutton, M.A., Goodman, L.A., Lennig, D.J., Murphy, J.C. (2004). Longitudinal Patterns of Intimate Partner Violence, Risk, Well-Being, and Employment: Preliminary Findings. Ed. Fischer, B., *In Violence Against Women and Family Violence: Developments in Research, Practice and Policy*, NJC ,199701

Eckhardt, C., Bradley, N., Deffenbacher, J. (2002). The assessment of anger and hostility: a critical review. *Aggression and Violent Behaviour*. 9 (2004) 17-43.

Eileen Spillane-Grieco, D.S.W. (2000). From Parent Verbal Abuse to Teenage Physical Aggression?. *Child and Adolescent Social Work Journal*, Vol. 17, No. 6, Dec. 2000

Ellsberg M. and Heise L. (2005). *Researching Violence Against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists*. Washington DC, United States: World Health Organization, PATH. 2005

El-Zanaty, Fatma and Ann Way. (2006). *Egypt Demographic and Health Survey 2005*. Cairo, Egypt: Ministry of Health and Population, National Population Council, El-Zanaty and Associates, and ORC Macro.

Ergören, A.T., Özdemir, M.H., Sönmez, E., Can, İ.Ö., Köker, M. (2006). Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerinin ‘Aile İçi Şiddete’ yaklaşımları. *Adli Bilimler Dergisi*, 5 (4): 7 - 13, 2006

Evans, S.E., Davies, C., DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behaviour*, 2008 (accepted manuscript).

Faramarzi, M., Esmailzadeh, S., Mosavi, S. (2005). A comparison of abused and non-abused women's definitions of domestic violence and attitudes to acceptance of male dominance. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* 122 (2005) 225–231

Figueredo, A.J., Corral-Verdugo, V., Frias-Armenta, M., Bachar, K.J., White, J., McNeill, P.L., Kirsner, B.R., Castell-Ruiz, I. P. (2001). Blood, solidarity, status, and honor - the sexual balance of power and spousal abuse in Sonora, Mexico *Evolution and Human Behaviour* 22 (2001) 295 - 328

Fossati, A., Maffei, C., Acquarini, W., Di Ceglie, A. (2003). Multigrupo confirmatory component and factor analyses of the italian version of the aggression questionnaires *European Journal for Psychological Assessment*, 19, 54-65

Frieze, I.H., Ferligoj, A., Kogovsek, T., Renner, T., Horvat, J., Sarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia ve Hrvatsistan. *Psychology of Women Quarterly*, 27 (2003) 256 – 261.

Gallardo-Pujol, D., Kramp, U., Garcia-Forero, C., Perez-Ramirez, M., Andres-Pueyo, A. (2006). Assessing aggressiveness quickly and efficiently: the Spanish adaptation of Aggression Questionnaire-Refined version. *European Psychiatry* 21 (2006) 487 – 494

Gelles, R.C., Mayrand, P.E. (1987). A structural family system approach to intervention in cases of family violence. *Family Relations*, July. 1987, 270 – 275.

Gelles, R.C., Straus, M. (1990). Injury and Frequency of Assault and the "Representative Sample Fallacy" in Measuring Wife Beating and Child Abuse. Eds. Straus, M.A., Gelles, R.J. *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8.145 families*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1990. pp.71-91.

Göregenli, M. (2004). *Şiddet, Kötü Muamele ve İşkenceye İlişkin Değerlendirmeler, Tutumlar ve Deneyimler*, İzmir Barosu, İzmir

Göregenli, M. (2005). *Şiddet, Kötü Muamele ve İşkenceye İlişkin Değerlendirmeler, Tutumlar ve Deneyimler-Diyarbakır Araştırması*, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır

Greene, A.F., Lynch, T.F., Decker, D., Coles, C. (1997). A psychobiological theoretical characterization of interpersonal violence offenders. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 2., No.3 pp. 273 - 284

Grillo, C. M., Sanislow, C., Fehon, D. C., Martino, S., McGlashan, T.H. (1998) Psychological and behavioral functioning in adolescent psychiatric inpatients who report histories of childhood abuse. *Am. J. Psychiatry* Apr. 156 (4): 538- 43

Güler, N., Tel, H., Özkan Tuncay, F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi* 27 (2): 51 – 56, 2005.

Gülçür, L. (1999). A Study on domestic violence and sexual abuse in Ankara, Turkey. *Women for Women's Human Rights Reports* No. 4

Haj Yahia (1998). A patriarchal perspective of beliefs about wife beating among Palestinian men from the West Bank and the Gaza Strip. *Journal of Family Issues*, Vol.19, no.5, Sept.1998, p595(27).

Haj-Yahia (2003). *The Approach of Palastinian Physicians Toward Wife Abuse*. Bisan Center for Research and Development

Haj-Yahia, M.M. and Zoysa, P. (2007a). Beliefs of Sri Lankan medical students about wife beating. *Journal of Interpersonal Violence*. Vol. 22, No. 1, Jan. 2007: 26-49.

Haj Yahia, MM. and Schiff, M. (2007b). Definitions of and beliefs about wife abuse among undergraduate students of social work. *Journal of Interpersonal Violence*. Vol. 51, No.2, April 2007, 170 – 190.

Haj-Yahia, M.M. ve Uysal, A. (2008). Beliefs about wife beating among medical students from Turkey. *Journal of Family Violence* (2008) 23:119-133

Hancıoğlu, A., Akadlı, B. (2003). *Kadınların Temel Özellikleri ve Statüleri*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2003 Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Ankara, Türkiye

Herman, J.L. (1992). *Trauma and Recovery-The aftermath of violence-from domestic abuse to political terror*. Basic Books, New York.

Harris, J.A. (1997). A further evaluation of the aggression questionnaire: Issues of validity and reliability. *Behavior Research and Therapy* Vol. 35, No.1 I, pp. 1047 – 1053

Heise, L., Ellsberg, M., Gottemoeller, M. (1999). Ending Violence Against Women. *Population Reports*, Dec. 1999

http://findarticles.com/p/articles/mi_m0856/is_4_27/ai_72739225

Hoshmand, L.T. (2007). *Cultural-Ecological Perspectives on the Understanding and Assessment of Trauma*. In eds. Wilson, J.P., Tang, C.S. *Cross-Cultural Assessment of Psychological Trauma and PTSD* Springer, Newyork, USA

Işık, S.N. (1995) *Başından Bugüne-Şiddete Uğrayan Kadınlara Yasal Haklar, Fırsatlar ve Bunları Kullanma Amaçlı Bilgilendirme/Bilinçlendirme Eğitimi Projesi Şiddete Karşı Somut Bir Adım: Ankara Gecekondualarında Kadınlarla Ortak Bir Çalışma*, Kadın Dayanışma Vakfı, ANKARA, 1995

İçli, T. G. (1997). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu* TC Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, ANKARA

İlkkaracan, P. (1998). Doğu Anadolu’da kadın ve aile. *Bilanço 98: 75 yılda kadınlar ve erkekler Tarih Vakfı Yayınları*, 1998, pp. 173 -192.

Jonson-Reid, M. (1998). Youth violence and exposure to violence in childhood: An ecological review. *Aggression and Violent Behaviour*, Vol. 3, No. 2, pp 159-179.

Kim, J., Motsei, M. (2002). Women enjoy punishment: attitudes and experiences of gender-based violence among PHC nurses in rural South Africa. *Social Science & Medicine* 54 (2002) 1243 – 1254.

Kishor, S., Johnson, K. (2004). *Profiling Domestic Violence - A Multi-Country Study*. Calverton, Maryland: ORC Macro

Kocacık, F., Kutlar, A., Erselcan, F. (2007). Domestic violence against women: A field study in Turkey. *The Social Science Journal* 44 (2007) 698-720

Kocacık, F., Doğan, O. (2006). Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. *Croatia Medical Journal*. Oct., 47 (5): 742 – 749.

Kurçer, M.A., Güneş, G., Genç, M. (1999). Malatya’da Sosyoekonomik düzeyleri farklı iki ayrı bölgede evlilik kadınlara yönelik aile içi şiddet ve etkileyen faktörler. *Sağlık ve Toplum*. Yıl 9, Sayı 3, Temmuz-Eylül 1999, pp. 34- 37.

Kurst-Swanger, K. (2003). *Violence in the Home : Multidisciplinary Perspectives*. Cary, NC, USA: Oxford University Press, Incorporated, 2003

Levinson, D. (1989). *Family Violence in Cross-Cultural Perspective*. Sage Publications, Newbury Park, California, 1989

Lichter, E.L. ve McCloskey, L.A. (2004). The effects of childhood exposure to marital violence on adolescent gender-role beliefs and dating violence. *Psychology of Women Quarterly*, 28 (2004), 344- 357.

Liu, J. (2004). Concept analysis: Aggression. *Issues in Mental Health Nursing*, 25:693–714, 2004 [Literature-olc-aggr/concept analysis-aggression]

Loue, S (2002). *Societal, Medical, Legal and Individual Responses* Kluwer Academic Publishers, Newyork

Margolin, G. and Gordis E. B. (2000). The effects of family and community violence on children. *Ann. Rev. Psychol.* 2000. 51: 445 – 479.

Margolin, G., John, R.S., Foo, L. (1998). Interactive and unique risk factors for husbands’ emotional and physical abuse of their wives. *Journal of Family Violence*, Vol. 13, No.4, 315 - 344

Martin, S.L., Moracco, K.E., Garro, J., Tsui, A.O., Kupper, L.L., Chase, J.L., Campbell, J.C. (2002). Domestic Violence Across Generations: Findings From Northern India *International Journal of Epidemiology* 2002. 31: 560 – 572

Maxwell, C.D., Maxwell, S.R. (2003). Experiencing and witnessing familial aggression and their relationship to physically aggressive behaviors among Filipino adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 18 No. 12, Dec. 2003, 1432 - 1451

Maxwell, J.P. (2008). Psychometric properties of a Chinese version of the Buss-Warren Aggression Questionnaire. *Personality and Individual Differences* 44 (2008) 943 – 953

Mayda A., Akkuş, D. (2003). Ev kadınlarına yönelik aile içi şiddet. *Sağlık ve Toplum dergisi*. Yıl 13, Sayı 4, Ekim-Aralık 2003, pp 51 – 58.

Morren, M., Meesters, C. (2002). Validation of the Dutch version of the aggression questionnaire in adolescent male offenders. *Aggressive Behaviour*, Vol. 28, pp. 87- 96 (2002)

Mazefsky, C.A., Farrell, A.D. (2005). The role of witnessing violence, peer provocation, family support and parenting practices in the aggressive behaviour of rural adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, VOL. 14, No.1, March 2005, pp. 71 – 85

Mwamwenda, T. S. (1999). Gender differences in attitudes toward wife battering. *The Journal of Social Psychology*, v. 139 no6 (Dec. 1999) p. 790-2

Nakana, K. (2001). Psychometric evaluation on the Japanese adaptation of the Aggression Questionnaire, *Behaviour Research and Therapy*, 39 (2001) 853 -858

Nayak, M.B., Byrne, C.A., Martin, M.K., Abraham, A.G. (2003). Attitudes toward violence against women: A cross nation study. *Sex Roles*, Vol. 49, Nos. 7/8, Oct. 2003, 333 – 342.

Nicholas, K.B., Rasmussen, E.H. (2006). Childhood abusive and supportive experiences, inter-parental violence, and parental alcohol use: Prediction of young adult

depressive symptoms and aggression, *Journal of Family Violence*, Vol. 21. No.1, January, 2006, pg. 43-61

O'Hearn, H.G. ve Margolin, G (2000). Men's attitude condoning marital aggression: A moderator between family of origin abuse and aggression against female partners. *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 24, No.2, pp159 -174.

Oskay, G. (1996). Dayak konusunda ana-baba ve ergenin tutumu *Psikoloji Dergisi*, cilt: 5 sayı: 20, Eylül 1986

Özkan, İ., Böke, Ö. (1994). Boşanma ile sonuçlanan evliliklerde kadının hedef olduğu saldırganlık 1994 *Aile Kurultayı* sözel bildiri

Peltzer, K., Mashego, T.A., Mabeba, M. (2003). Attitudes and practices of doctors toward domestic violence victims in South Africa. *Health Care for Women International* 24: 149 – 157

Parrot, D.C., Giancola, P.R. (2007) Addressing the criterion problem in the assessment of aggressive behaviour: Development of a new taxonomic system. *Aggression and Violent Behaviour*, 12 (2007) 208 -299

Rand, M. and Rennison, C. (2004) How much violence against women is there?. In *Violence Against Women and Family Violence: Developments in Research, Practice and Policy* Ed. Fischer, B., NJC ,199701

Renner, L. M., Slack, K.S. (2006). Intimate partner violence and child maltreatment: Understanding intra-and intergenerational connections. *Child abuse & Neglect* 30 (2006). 599-617.

Riggs, D.S., Caulfield, M.B., Street, A.E. (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization *Journal of Clinical Psychology*, Vol. 56 (10) 1289 - 1316

Rittersberger-Tılıç, H. (1998). *Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım* in ed Oya Çiftçi, 20. yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 19-21 Kasım 1997, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayın No:285, İnsan hakları araştırma ve derleme merkezi yayını no: 16, Ankara

Romito, P., Grassi, M. (2007). Does violence affect one gender more than the other? The mental health impact of violence among male and female university students. *Social Science & Medicine* 65 (2007) 1222-1234.

Sakallı, N (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism and sex differences. *Sex Roles*, 44(9/10), 599-610

Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Koca Sözü Dinlemeyen Kadınlara Uygulanan Fiziksel veya Sözel Şiddete Kim Daha Olumlu Bakar? XII. *Ulusal Psikoloji Kongresi* (11-13 Eylül). Poster

Sakallı-Uğurlu, N., Ulu, S. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji yazılar*, 2003, 6 (11) 53-65

Saunders, D.G., Kynch, A.B., Grayson, M., Linz, D. (1987). The inventory of beliefs about wife beating: The construction and initial validation of a measure of beliefs and Attitudes. *Violence and Victims*, 1987 2(1), 39 - 58

Sadowski, L.S., Hunet, W.M., Bangdiwala, S.I., Munoz, S.R. (2004). The world studies of abuse in the family environment (WorldSAFE): a model of a multi-national study of family violence. *Injury Control and Safety Promotion*, 2004, Vol. 11, No.2, pp. 81-90

Santisteban, C., Alvarado, J.M., Recio, P. (2007). Evaluation of a Spanish version of the Buss and Perry Aggression Questionnaire: Some Personal and Situational Factors Related to the Aggression Scores of Young Subjects. *Personality and Individual Differences* 42 (2007) 1453 – 1465

Spence, J.T. & Hahn, E.D. (1997). The attitudes toward women scale and attitude change in college students. *Psychology of Women Quarterly*, 21 (1997), 17-34

Spillane-Grieco, E. (2000). From parent verbal abuse to teenage physical aggression? *Child and Adolescent Social Work Journal*, Vol 17, Number 6, Dec 2000

Straus, M.A., Hamby, S.L., Boney-McCoy, S., Sugarman, D.B. (1996) The revised conflict tactics scales (CTS2) development and preliminary psychometric data *Journal of Family Issues*. Vol. 17, No. 3. May 1996, 283 – 316

Straus, M.A., Gelles, R. (1990a) The Conflict Tactics Scale and its critics: An evaluation and new data on validity and reliability. pp. 49-73. ve Measuring interfamily conflict and violence. In *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8,145 Families*. New Brunswick, NJ. Transaction Publishers.

Straus, M.A., Gelles, R. (1990b) Measuring interfamily conflict and violence. pp. 29-47 In *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptations to Violence in 8,145 Families*. New Brunswick, NJ. Transaction Publishers

Straus, M.A. , Gelles, R.J. (1988). How violent are American families? Estimates from the National Family Violence Resurvey and other studies In *Family Abuse and Its Consequences: New Directions in Research* Eds. by Finkelhor, D., Kirkpatrick, J.T., Straus, M.A. Newbury Park, CA, Sage.

Straus, M. A. (2007) Conflict Tactics Scales pp. 190-197 in *Encyclopedia of Domestic Violence*, N. A. Jackson. New York: Routledge: Taylor & Francis Group.

Şahin, H. A. and Şahin, H. G. (2003) 'An unaddressed issue: domestic violence and unplanned pregnancies among pregnant women in Turkey', *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 8:2, 93 – 98

Tang C.S., Pun, S.H., Cheung, F.M. (2002). Responsibility attribution for violence against women: A study of Chinese public service professionals. *Psychology of Women Quarterly*, 26 (2002), 175 – 185.

Tang, C.S.; Beatrice P.L. (2008). A review of empirical literature on the prevalence and risk markers of male-on-female intimate partner violence in contemporary China, 1987- 2006. *Aggression and Violent Behavior*, 13 (2008) 10 – 28.

Tremblay, P.F., Ewart, L.A. (2004). The Buss and Perry Aggression Questionnaire and its relations to values, the Big Five, provoking hypothetical

situations, alcohol consumption patterns, and alcohol expectancies. *Personality and Individual Differences* 38 (2005) 337-346

Tuntutye, M. (1999). Gender differences in attitudes toward wife battering *The Journal of Social Psychology* v. 139 No 6 (Dec 1999) p 790 – 2

Ulu, S. (2003). *Attitudes Toward Marital Violence: Individual and Situational Factors* Middle East Technical University, Yayınlanmamış Master Tezi

Uluslar arası Af Örgütü (2004). *Türkiye: Aile içi şiddete karşı kadınlar.* (www.amnesty.org.tr)

United Nation (2003). *Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi*. G.A. res. 48/104, 48 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 217, U.N. Doc. A/48/49 (1993).

United Nation (2003). *Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Kararı*. G.A. resolution 58/147.(A/RES/58/147, Dec.2003)

United Nation (2006). *Report of the Secretary-General, In-depth study on all forms of violence against women*. 61st session of the General Assembly, Item 60 (a) on advancement of women. A/61/122 Add. 1; United Nation (2006). *Ending Violence against Women-From words to action-Study of the Secretary General*, United Nations Publication, 2006.

Vahip, I. (2002). Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2002. 13 (4): 312 – 319.

Von Collani, G., Werner, R. (2006). Self-related and motivational constructs as determinants of aggression. An analysis and validation of a German version of the Buss-Perry Aggression Questionnaire. *Personality and Individual Differences* 38 (2005) 1631 – 1643

Vigil-Colet, A., Lorenzo-Seva, U., Cdorniu-Raga, M.J., Morales, F. (2005). Factor structure of the Buss-Perry Aggression Questionnaire in different damples and danguages. *Aggressive Behaviour*, Vol. 31. pg 601 – 608 (literature-olc-aggress/factor structure of AQ-in different languages)

Wesley, L., Craig-Henderson, K.M. (2006). An exploratory study of the relationship between dispositional aggression and judgments about batterers among African American adults: Does more of the former influence the latter? *Journal of Family Violence*, 2006, 21: 487 – 495

WHO (2002) World Report on Violence and Health, Edited by Krug, E. G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., World Health Organization, 2002 Geneva

WHO (2005). Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women, -(authors)Garcia-Moreno, C., Jansen, H.A.F.M., Ellsberg, M., Heise, L., Watts, C. World Health Organization, 2005, Geneva

Yanikkerem, E. (2002). *15-19 Yaş Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Konusunda Görüşlerinin ve Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniv. Hemşirelik Programı.

Yıldırım, A. (1988). *Sıradan Şiddet-Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları* Boyut Kitabevi, İstanbul, 1998

Yoshiaka, M.R., Dinioia, J., Ullah, K. (2001). Attitudes toward marital violence: An examination of four Asian communities. *Violence against women*, Aug. 2001, vol.7, issue 8, 900-927

EK-1 BİLGİ FORMU

1-Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

2-Yaşınız:

(a)17-18 (b)19-20 (c)21-22 (d)23-24 (e)25-26 (f)26'dan fazla

3-Üniversitede kaçınıcı yılınız:

(a) 1 (b)2 (c)3 (d)4 (e)5 (f)6 ve üstü

4-Bugüne kadar ki yaşamınızın en uzun dönemi aşağıdakilerden hangisinde geçmiştir:

- (a) İstanbul, Ankara, İzmir
- (b) Büyük bir ilde
- (c) Büyük bir ilçe ya da küçük bir ilde (nüfusu 200 000'den az)
- (d) Köy veya küçük ilçede (nüfusu 20 000'den az)
- (e) Yurtdışında bir ülkede

5-Kaç yıldır İzmir'de yaşıyorsunuz?

- (a) 1 yıldan az zamandır (c) 2-5 yıldır (e) 10 – 15 yıldır
- (b) 1 – 2 yıldır (d) 5-10 yıldır (f) Doğduğumdan beri

6-Ailenizin toplam aylık geliri:

- (a) 500 YTL'den az (d) 1.500 -2.000 YTL arası (f) 2.500 - 3.000 YTL arası
- (b) 500 - 1000 YTL arası (e) 2.000-2.500 YTL arası (g) 3.000 YTL'den fazla
- (c) 1000-1.500 YTL arası

7-Babanızın öğrenim durumu:

- (a) Okur yazar değil (d) Lise veya dengi bir okul mezunu
- (b) Okur yazar veya ilkokul mezunu (e) Üniversite veya yüksek okul mezunu
- (c) Ortaokul veya dengi bir okul mezunu

8-Annelerinizin öğrenim durumu

- (a) Okur yazar değil (d) Lise veya dengi bir okul mezunu
- (b) Okur yazar veya ilkokul mezunu (e) Üniversite veya yüksek okul mezunu
- (c) Ortaokul veya dengi bir okul mezunu

9-Çocukluğunuzdan itibaren anneniz herhangi bir işte çalışıyor mu? (maaşlı, ücretli olarak veya kendi işyerinde)

- (a) Evet, sürekli olarak (b)Evet, geçici/ aralıklı sürelerle (c)Emekli (d)Hayır, çalışmıyor

10-Ailenizle yaşadığınız evde, sürekli olarak sizinle beraber kimler yaşamakta? (Ailenizle kalmıyorsanız, lütfen ailenizle kaldığınız süreyi düşünerek cevaplayınız)

(Sizin için doğru olan tüm şıkları işaretleyiniz)

- () Annem () Üvey annem veya üvey babam () Büyük anne ve/veya büyük babam
- () Babam () Kardeşlerim () Diğer (Lütfen açıklayınız:.....)

Anneleriniz sağ mı? () Evet () Hayır

Babanız sağ mı? () Evet () Hayır

Anneleriniz babanız sağ ise birlikte mi yaşıyorlar? (görev nedeniyle ayrı yaşama dışında)

- () Evet () Hayır

11-Kaç kardeşiniz var?

- (a) Kardeşim yok (b)1 (b)2 (c)3 (d)4 (e)5 (f)6 veya daha fazla

12-Kendinizi siyasi görüşleriniz açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? (Lütfen aşağıdaki çizelge üzerinde işaretleyiniz)

Sol _____ Sağ
1 2 3 4 5 6 7

13-Dini inançlarınızın günlük hayatınız açısından ne kadar etkili olduğunu düşünüyorsunuz? (Lütfen aşağıdaki çizelge üzerinde işaretleyiniz)

Hiç etkili değil _____ Çok etkili
1 2 3 4 5 6 7

EK-II -ÇATIŞMA YÖNTEMLERİ SKALASI (PSİKOLOJİK VE FİZİKSEL ŞİDDET)- FORMLAR

Aşağıda aile içinde zaman zaman yaşanabilen bazı çatışma biçimlerine ilişkin listeler bulunmaktadır. Lütfen aşağıdaki cümleleri okuyarak, çocukken (hatırladığınız ilk anılardan 18 yaşınıza dek) aile içinde aşağıdakilerden hangi çatışma biçimlerinin ne kadar sıklıkla yaşandığını belirtiniz.

A) BABANIN ANNEYE YÖNELİK ŞİDDETİNE TANIKLIK FORMU

BABANIZ (veya üvey babanız) bir tartışma sırasında ANNENİZE (veya üvey annenize) aşağıdakilerden hangilerini ne kadar sıklıkla uyguladı (Lütfen ne kadar sıklıkta olduğuna ilişkin kolonları işaretleyiniz. Hiç yaşanmamışsa "0" kolonunu işaretleyiniz)						
	0	1-2	3-10	11-20	20-40	40'tan fazla
Onu aşağıladı veya ona küfür etti						
Ona vurmakla ya da birşey atmakla tehdit etti						
Bir şeyi fırlattı, paramparça etti, birşeye vurdu veya bir şeyi tekmeledi						
Ona birşey fırlattı						
Onu itti, kollarından yakaladı ya da tartakladı						
Ona tokat attı						
Onu tekmeledi, ısırıldı veya yumruk attı						
Ona birşeyle vurdu veya vurmaya çalıştı						
Ona dayak attı						
Boğazını sıktı						
Onu bir bıçak ya da silahla tehdit etti						
Ona karşı bir bıçak kullandı ya da silahla ateş etti						

B) ANNE-BABANIN PSİKOLOJİK/FİZİKSEL ŞİDDETİNE MARUZ KALMA

BABA FORMU

BABANIZ (veya üvey babanız), bir tartışma sırasında SİZE aşağıdakilerden hangilerini ne kadar sıklıkla uyguladı (Lütfen ne kadar sıklıkta olduğuna ilişkin kolonları işaretleyiniz. Hiç yaşanmamışsa "0" kolonunu işaretleyiniz)						
	0	1-2	3-10	11-20	20-40	40'tan fazla
Sizi aşağıladı veya size küfür etti						
Size vurmakla ya da birşey atmakla tehdit etti						
Bir şeyi fırlattı, paramparça etti, birşeye vurdu veya bir şeyi tekmeledi						
Size birşey fırlattı						
Sizi itti, kollarınızdan yakaladı ya da tartakladı						
Size tokat attı						
Sizi tekmeledi, ısırıldı veya yumruk attı						
Size birşeyle vurdu veya vurmaya çalıştı						
Size dayak attı						
Boğazınızı sıktı						
Sizi bir bıçak ya da silahla tehdit etti						
Size karşı bir bıçak kullandı ya da silahla ateş etti						

ANNE FORMU

ANNENİZ (veya üvey anneniz), bir tartışma sırasında SİZE aşağıdakilerden hangilerini ne kadar sıklıkla uyguladı (Lütfen ne kadar sıklıkta olduğuna ilişkin kolonları işaretleyiniz. Hiç yaşanmamışsa "0" kolonunu işaretleyiniz)						
	0	1-2	3-10	11-20	20-40	40'tan fazla
Sizi aşağıladı veya size küfür etti						
Size vurmakla ya da birşey atmakla tehdit etti						
Bir şeyi fırlattı, paramparça etti, birşeye vurdu veya bir şeyi tekmeledi						
Size birşey fırlattı						
Sizi itti, kollarınızdan yakaladı ya da tartakladı						
Size tokat attı						
Sizi tekmeledi, ısırıldı veya yumruk attı						
Size birşeyle vurdu veya vurmaya çalıştı						
Size dayak attı						
Boğazınızı sıktı						
Sizi bir bıçak ya da silahla tehdit etti						
Size karşı bir bıçak kullandı ya da silahla ateş etti						

EK-III- ÇATIŞMA BİÇİMLERİ SKALASI (KENDİSİNİN BAŞKALARINA FORMU)

Aşağıdaki cümleler bir tartışma içinde gösterilebilen davranışlara ilişkindir. Lütfen aşağıdaki cümleleri okuyarak, son 1 yıl içinde , bir tartışma sırasında aşağıdakilerden hangilerini, ne sıklıkla birine karşı kullandığınızı belirtiniz. Lütfen ne kadar sıklıkta olduğuna ilişkin kolonları işaretleyiniz. Hiç yaşanmamışsa "0" kolonunu işaretleyiniz.							
	0	1	2	3-5	6-10	11-20	20+
Birini aşağıladınız veya küfür ettiniz							
Birine vurmakla ya da birşey atmakla tehdit ettiniz							
Bir şeyi fırlattınız veya paramparça ettiniz, birşeye vurdunuz veya bir şeyi tekmelediniz							
Birine birşey fırlattınız							
Birini ittiniz, kollarından yakaladınız ya da tartakladınız							
Birine tokat attınız							
Birini tekmelediniz, ısırdınız veya birine yumruk attınız							
Birine birşeyle vurdunuz veya vurmaya çalıştınız							
Birine dayak attınız							
Birinin boğazını sıktınız							
Birini bir bıçak ya da silahla tehdit ettiniz							
Birine karşı bir bıçak kullandınız ya da silahla ateş ettiniz							

EK IV-AGRESYON ÖLÇEĞİ

Lütfen, aşağıdaki cümleleri okuyarak, her cümlemin sizi tanımlamada ne kadar geçerli ya da geçersiz olduğunu yanlardaki ("beni hiç tanımlamıyor, beni pek tanımlamıyor, beni ne tanımlıyor ne tanımlamıyor, beni biraz tanımlıyor, beni çok tanımlıyor" şıklarından) size en uygun geleni işaretleyerek belirtiniz. Lütfen her cümleyi cevaplayınız.	
1	Hakkımı korumak için şiddete başvurmam gerekirse, başvururum
2	Çok sinirlenip bazı şeyleri kırıp döktüğüm oluyor
3	Zaman zaman, birisine vurma dürtümü kontrol edemiyorum.
4	Tanıdıklarımı tehdit ettiğim oldu
5	Yeteri kadar kışkırtılırsam, başka birine vurabilirim
6	Bir insana vurmak için geçerli bir sebep olabileceğini düşünmüyorum.
7	Birisi bana vurursa ben de karşılık olarak ona vururum.
8	Beni çok zorladığı için yumruk yumruğa geldiğim kişiler oldu.
9	Ortalama birisinden biraz daha sık kavgaya karışırim.

EK V- CİNSİYET ROLLERİ

	Lütfen, her cümleye ilişkin görüş ve düşüncelerinizi “ tümüyle katılıyorum”, “katılıyorum”, “biraz katılıyorum biraz katılmıyorum”, ”katılmıyorum”, “hiç katılmıyorum” şıklarından size en uygun/yakın gelen şıkkı işaretleyerek belirtiniz.
1	Bir kadının küfürlü ve açık saçık konuşması bir erkeğinkine göre daha iticidir.
2*	Kadınlar, günümüz entelektüel ve sosyal problemlerinin çözümünde önderlik etmek için daha fazla sorumluluk almalıdır.
3	Karı ve koca aynı gerekçelerle boşanabilmelidir.
4	Açık saçık espriler yapmak daha çok erkeklere özgü bir ayrıcalık olmalıdır.
5	Kadınların sarhoş olması erkeklerin sarhoş olmasından daha kötüdür.
6	Kadınların evin dışında aktif oldukları modern ekonomik koşullarda, erkekler bulaşık ve çamaşır yıkama gibi ev işlerini paylaşmalıdırlar.
7	İşe atamalarda ve terfilerde cinsiyeti dikkate almayan net bir değerlendirme sistemi olmalıdır.
8*	Bir kadın evlilik teklifi yapmakta bir erkek kadar özgür olabilmelidir.
9	Kadınlar, kendi hakları konusunu daha az, iyi eş ve anne olma konusunu daha çok dert etmelidirler.
10*	Erkek arkadaşları kadar para kazanan kadınlar, beraber dışarı çıktıklarında harcamaları eşit biçimde karşılamalıdırlar.
11	İş yaşamında ve tüm mesleklerde kadınlar erkeklerle birlikte hak ettikleri yeri almalıdır.
12	Bir kadın, bir erkekle tamamen aynı hareket özgürlüğüne sahip olmayı ya da tümüyle aynı yerlere gitmeyi beklememelidir.
13	Bir ailede erkek çocuklar üniversiteye gitmek konusunda kızlara göre daha fazla yüreklendirilmelidir.
14	Bir kadının lokomotif kullanması ve bir erkeğin düğme dikmesi komiktir.
15	Genelde çocukların yetiştirilmesinde, babanın anneden daha fazla otoritesi olmalıdır.
16	Kadınlar, evlenmeden önce –nişanlıları dahil- kimseyle cinsel yakınlaşmaya özendirilmemelidirler.
17*	Kanunlar aile gelir ve mülklerinin kullanımı konusunda kocadan yana olmamalıdır.
18	Kadınlar, meslek ve iş kariyerleri ile ilgili arzulardan ziyade çocuk doğurma ve evin bakımı ile ilgili görevlerle ilgilenmelidirler.
19	Toplumun önderliği büyük ölçüde erkeklerin elinde olmalıdır
20	Kadınlar için ekonomik ve sosyal özgürlük; erkeklerin belirlemiş olduğu ideal kadınlık değerlerine uyumdan çok daha önemlidir.
21	Genelde kadınların ekonomik üretime katkıda bulunma yeterliliklerinin erkeklerden daha az olduğu kabul edilmelidir.
22	İşe alırken veya terfi ettirilirken erkeklerin kadınlara tercih edilmesi gereken pek çok iş vardır.
23	Çeşitli esnaflık ve zanaatkarlık alanlarında çıraklık için kadınlara erkeklerle eşit fırsatlar tanınmalıdır.
24	Günümüzde kız çocukları, erkek çocuklar kadar kontrol edilmelidirler, daha fazla değil.

*’ Psikometrik analizlere dayalı olarak, ölçekten çıkartılan maddeler

EK VI-AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN MEŞRU GÖRME

Aşağıda evli çiftler arasında yaşanabilen çeşitli durumlara ilişkin cümleler sunulmuştur. Belirtilen bu durumlar gerçekleştiğinde; bir erkeğin karısına vurmasını ne kadar mazur (uygun) görebileceğinize ilişkin kişisel değerlendirmenizi öğrenmek istiyoruz. Lütfen her durum için, yandaki kolonlardaki “hiç mazur görülemez”, “mazur görülemez”, “kısmen mazur görülebilir, kısmen görülemez”, “mazur görülebilir”, “tümüyle mazur görülebilir” şıklarından size en yakın gelen şıkkı işaretleyiniz. (Durumun kendisini ne kadar mazur görebileceğiniz değil, durum gerçekleştiği takdirde bir erkeğin karısına vurabilmesi ya da tokat atabilmesini ne kadar mazur görebileceğiniz sorulmaktadır.)

Bir erkek karısına vurabilir ya da tokat atabilir, eğer;

Karısı baş başa bir konuşmada ona "erkekliğinden kuşku duyduğunu" söylerse
Kadın kocası ve kocasının arkadaşlarının önünde bir başka erkekle flört ediyorsa
Karısı sarhoşsa, saldırgansa ve deli gibi davranıyorsa
Karısının bir başka erkekle bir gönül ilişkisi olduğunu anlarsa
Koca işte çok gergin ve kötü bir gün geçirmişse
Karısı kocasının arkadaşlarının önünde ona küfrederse
Karısı kocasına sürekli saygısızca davranıyorsa
Karısı çocuklarını bakımsız bırakıyorsa
Karısı kocasını silah çekmekle tehdit ediyorsa
Karısı başkalarının önünde kocasının erkekliğinden kuşku duyduğunu söylerse
Karısı sürekli olarak eşinin söylediğinin tersini yapıyorsa
Karısı kocasının annesinden hep kötü, çirkin kelimelerle bahsediyorsa
Karısı kocasını akrabalarının ve arkadaşlarının yanında küçük düşürürse
İşten geldiğinde evde yemek bulamıyorsa
Koca sarhoşsa ve kontrolünü kaybetmişse
Karısını yatakta başka bir erkekle yakalarsa
Karısı sadık değilse
Karısı çocuklarını nedensiz yere dövüyorsa
Karısı sürekli olarak kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi reddediyorsa
Çok önemli bir toplantıya yetişmeye çalışırken yine karısının giyeceklerini yıkamamış olduğunu farkedirse
Bir tartışma sırasında önce karısı ona vurursa
Kendisi sinirliken karısı ona kaldıramayacağı şeyler söylerse
Karısı başkalarının yanında kocasıyla alay ederse
Karısı yalnızlarken kocasına küfrederse
Koca işten atıldığı için çok üzüntülüyse

EK VII- AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN İNANÇLAR

Aşağıda kadına yönelik şiddete ilişkin bazı insanların katıldığı, bazılarının katılmadığı çeşitli cümleler var. Lütfen her cümleye ne kadar katıldığınızı ya da katılmadığınızı (“tümüyle katılıyorum”, “katılıyorum”, “biraz katılıyorum, biraz katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “hiç katılmıyorum” şıklarından) size en uygun/yakın gelen şıkkı işaretleyerek belirtiniz. (Aşağıda, “dayak” “dövme” kelimeleri kocanın karısına karşı uyguladığı fiziksel şiddeti tanımlamak için kullanılmıştır.)

A) ‘ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINA YARDIM VERİLMELİDİR’

Bir erkeğin karısına saldırdığını duyarsam, polis çağırırım
Koca dayaağı eşler arasındaki özel bir meseledir
Kanunlar karı koca arasındaki meselelere karışmamalıdır
Kocaları tarafından dövülen kadınlar kanunlarla korunmalıdırlar
Sosyal yardım kuruluşları dayak yiyen kadınlara daha fazla yardım etmelidirler
Bir erkeğin karısına saldırdığını duyarsam, hiçbirşey yapmamam en iyisi olur.

B) MARUZ KALDIĞI ŞİDDET İÇİN KADINI SUÇLAMA’

Eğer bir erkek karısını döverse bu genelde karısının hatalı davranışı yüzündendir.
Dayak yemiş bir kadın bu durumdan tamamen kendisi sorumludur çünkü mutlaka kocasını ahatsız edecek bir şey yapmıştır.
Dayak yiyen kadınlar bu hallerinden kendileri sorumludurlar, çünkü bunun olacağını zaten biliyorlardır.
Çok konuşan ve kocasını devamlı eleştiren bir kadın dövülmek istiyordur
Eğer dövülmüş olan kadın sınırlarını bilip kocasından kaçınabilseydi kesinlikle dayak yemezdi
Eğer kadınlar kocalarını memnun etmek için daha fazla uğraşırlarsa evdeki şiddeti önleyebilirler
Çoğu durumda dayak yiyen kadınlar bu durumdan tamamen kendileri sorumludurlar
Dayak yiyen kadınlar bu durumdan sorumludurlar çünkü bunun olmasını istemişlerdir
Kocasına itaat eden ve ona iyi bakan kadınlar asla dayak yemezler
Bir kadını kocası dövmüşse bunun nedeni dayaktan önceki günlerde kendi yaptıklarıdır
Bazen kadınlar bilinçli olarak kocalarını kızdırmak için kışkırtırlar ve dayak yerler
Birçok durumda koca, karısını çok para harcamak veya evi ve çocukları ihmal etmek gibi hatalı davranışlarından dolayı döver.
Çoğu durumda kadının kocasına ve çocuklarına karşı davranışları dayak yemesinin nedenidir
Dayak yemiş bir kadın bu durumdan tamamen kendisi sorumludur çünkü mutlaka kocasına kırdır edip durmuştur

EK MADDELER

Kadın dayaağı hiçbir zaman haketmez ama iş namusa gelirse cezası ölümdür
Bir erkeğin karısını dövmesinin hiç bir mazereti olamaz

ÖZGEÇMİŞ

Türkcan BAYKAL

Doğum Tarihi 29 Şubat 1964
Doğum Yeri Elbistan – Kahramanmaraş
Meslek Tıp Doktoru ve Uzman Klinik Psikolog

İLETİŞİM

Adres: 1735 sok. No:55/10 Karşıyaka – İzmir
Tel : +90 232 369 50 04
Cep : + 90 532 430 12 11
E-posta: tcanbaykal@superonline.com ; tcanbaykal@gmail.com

İŞ DENEYİMİ

2008-Halen Tıbbi Uzman (Ruhsal) “Adli Tıp Uzmanı Olmayan Hekimler, Savcı ve Hakimlerin İstanbul Protokolü Bilgi Düzeyini Yükseltme Eğitimi”Projesi-Türk Tabipleri Birliği

2008-Halen Eğitim Komitesi Ruhsal Grup Koordinatörü “Adli Tıp Uzmanı Olmayan Hekimler, Savcı ve Hakimlerin İstanbul Protokolü Bilgi Düzeyini Yükseltme Eğitimi”Projesi -Türk Tabipleri Birliği

Ekim 2005 - Halen Psikoterapist-Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı (HOPPF)

2006-2008 “Türkiye’de OPCAT hakkındaki farkındalığı arttırmak ve onaylanmasını savunmak” projesi koordinasyon birimi üyesi

2006- 2008 “İşkence İddialarının Tıbbi Bulgularının Atlası” (TIHV) editoryal komite üyesi

2006 – 2008 Uluslar arası Eğitim Komitesi üyesi ve Eğitimci “Belgelendirme ile Önleme Projesi (Prevention through Documentation Project)” (IRCT, TIHV)

2004 –2008 ve 1991 – 2000 Tedavi Merkezi Sorumlusu, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)

1991 – 2008	Sorumlu hekim – TİHV - İzmir Rehabilitasyon ve Tedavi Merkezi
2003 – 2005	Uluslar arası Koordinasyon Komitesi üyesi ve Eğitimci “İstanbul Protokolü Uygulama Projesi (Istanbul Protocol Implementation Project)” (IRCT, WMA, TİHV, PHR)
2001 – 2002	İstanbul Protokolü Pilot Eğitimleri Koordinatörü ve eğitimci (TİHV, TTB)
1996 – 1999	İstanbul Protokolü Hazırlık Komitesi üyesi ve İstanbul Protokolü Editöriyal Komite üyesi

EĞİTİM

1993 – 1996	Ege Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı
1982 – 1989	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi

EK EĞİTİM VE SERTİFİKASYONLAR

Eyl. 2007–Ocak 2007	“Öğrenme ve gelişim” ve “Eğitim ve değerlendirme” doktora dersleri-E.Ü. Eğitim Fakültesi
Şub. 2000–Haz 2004	Analitik Yönelimli Psikoterapi eğitimi: Halima Odağ Psikoanaliz ve Psikoterapi Vakfı’nda kuramsal, klinik seminerler ve grup terapisi
Ara.. 2002/Nis. 2003	Sertifika, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)-İzmir tarafından ev sahipliği yapılan Institut für Traumatherapie (Berlin) tarafından gerçekleştirilen EMDR terapisi eğitimi.
1993 -1999	
2005-2006	Sertifika, Dr. Abdülkadir Özbek Psikodrama Enstitüsü ile Überlingen Moreno Enstitüsü tarafından yürütülen psikodrama ve drama terapisi eğitimi (700 saat)

1991 Sertifika, Türk Tabipleri Birliği (TTB) tarafından İşyeri Hekimliği

YAYINLAR

- Özkalıpcı, Ö., Şahin, Ü., Baykal, T., Fincancı, K.F., Akhan, O., Öztop, F., Lök, V. (2008) “İşkence Atlası-İşkencenin Tıbbi olarak Belgelendirilmesinde Muayne ve Tanısal İnceleme Sonuçlarının Kullanılması” (TİHV)
- Ucpınar, H., Baykal, T. (2006) “An Important Step for Prevention of Torture: Istanbul Protocol and Challenges (İşkencenin Önlenmesi için Önemli bir Adım: İstanbul Protokolü ve Zorluklar)” Torture Journal, Volume 16., No. 3, pg 252 – 267
- Aldeen K., Baykal T., Iacopino V., Kirchner R., Özkalıpcı Ö., Peel M., Reyes H., Welsh, J. (2001) “İstanbul Protocol-Manual on Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman and Degrading Treatment and Punishment” (İstanbul Protokolü-İşkence ve diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele ve Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu). United Nations Publications, 2001 (Birleşmiş Milletler tarafından 6 dilde basılmıştır)
- Baykal T. (1997) “İşkence ve İşkenceye Karşı Mücadele” Tıp Dünyası, Aralık 1997 – Ocak 1998, Sayı 26
- Baykal T (1996) “Alternatif Rapor Çalışmaları” Toplum ve Hekim Dergisi Özel Sayı, Eylül-Aralık, 1996, Cilt 11 Sayı 75-76 (sf: 61-66)
- Baykal, T (1996) “Adli Tıp Uygulamaları ve Alternatif Rapor Çalışmaları” TİHV, Ankara
- Baykal, T (1996) “Forensic Medicine Practice and Efforts for Alternative Reports” HRFT, Ankara
- Baykal, T (1996) “Manisa Davası- İşkence Karşısında Sorumluluklarımız” Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1996, TİHV Yayınları 15, Ankara 1996

- Baykal T. (1996) “Torture and Our Responsibility-The Manisa Trial” Human Rights Foundation of Turkey Treatment and Rehabilitation Centers Reports 1996, HRFT Publications 15, Ankara, 1996
- Lök V, Süren O, Kapkın E, Tunca M, Baykal T, Kaptaner S “İşkencenin Önlenmesinde Alternatif Tıbbi Raporlar ve Dayanakları” Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1995, TİHV Yayınları 13, Ankara 1995
- Lök V, Süren O, Kapkın E, Tunca M, Baykal T, Kaptaner S (1995) “Alternative Medical Reports and Their Basis Regarding the Abolition of Torture” Human Rights Foundation of Turkey Treatment and Rehabilitation Centers Reports 1995, HRFT Publications 13, Ankara 1995
- Öztop F, Lök V, Baykal T, Tunca M “ Deride Elektrik İşkencesi İzleri” Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1994, TİHV Yayınları 11, Ankara, 1995
- Öztop F, Lök V, Baykal T, Tunca M (1995) “Signs of Electrical Torture on the Skin” Human Rights Foundation of Turkey Treatment and Rehabilitation Centers Reports 1994, HRFT Publications 11, Ankara

SUNUMLAR

- Baykal, T “Türkiye’de F Tipi Cezaevlerinde Tecrit Uygulaması” 5. Uluslararası Psikolojik Travma Sempozyumu, İstanbul, 7-9 Aralık 2007
- Baykal, T “Bakımverenlerde Psiko-Sosyal Esenliğini Etkileyen Çok Boyutlu Faktörler-(Multifaceted Factors Effecting the Psychosocial Well being of Caregivers)” (“Secondary Trauma, Burnout, Care for Caregivers” panelinde sunum); IX. IRCT Uluslararası İşkence Sempozyumu, Berlin-Almanya, 9-10 Aralık 2006
- Baykal, T “İstanbul Protokolü – Dünü, Bugünü ve Yarını” sunumu, 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara, 6-8 Eylül 2006
- Baykal, T “İşkencenin Önlenmesi için bir Kılavuz Araç olarak İstanbul Protokolü ve Uygulanması- A Guiding Tool for Prevention of Torture-the Istanbul Protocol and Its Implementation”, (“An up-date on Torture- from Prevention to Treatment” panelinde sunum), Dünya Psikiyatri Birliği Uluslararası Kongresi, İstanbul, 12-16 Temmuz 2006

- Baykal, T “İstanbul Protokolü ve Uygulanması Yönündeki Adımlar” (“İnsan eliyle oluşturulan travmaların ruhsal değerlendirmelerinin hukuksal süreçler açısından önemi” panelinde sunum), Türkiye Psikiyatri Birliği 10. Bahar Sempozyumu, İstanbul, 28 Mart – 2 Nisan 2006
- Baykal, T “Tecridin psikososyal etkileri hakkındaki araştırmalar ışığında cezaevleri – bir literatür taraması” (“Cezaevlerinde Psikososyal Sorunlar ve Tedavi Yaklaşımları” panelinde sunum) IV Uluslararası Ruhsal Travma Sempozyumu ,İstanbul ,1-4 Aralık 2005
- Baykal, T “Psikiyatri ve Psikiyatrist Duruşları: Baskının Aygıtı x Baskıya Karşı (“İnsan Hakları İhlalleri ve Psikiyatri” panelinde sunum), XII. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi, Eskişehir, 2-5 Haziran 2005
- Baykal, T “Travmatize İnsanların Katılımcı Olduğu Araştırmalarda Etik Sorunlara Bakış” sunum, Psikotravmatik Bozukluklara Yaklaşımlar -Eğitim Toplantısı, TİHV, TTB, Norveç Tabipleri Birliği, Foça Ekim 2000
- Baykal, T “Travma Geçirmiş Kişilerin Değerlendirilmesi ve Tanı Konulması: Fiziksel, Psikiyatrik ve Sosyal Boyutlar” Ağır Psikotravmatik Bozuklukların Tedavisi Konferansı, Norveç Tıp Derneği ve Türk Tabipleri Birliği, Diyarbakır, Ekim 1999
- Baykal, T “Alternatif Tıp Raporları ve Hekimin Sorumluluğu” sunum, VIII. Uluslararası İşkence Sempozyumu: Sağlık, Yasal ve diğer Meslekler için bir Zorluk (A challenge to the Health, Legal and Other Professions) Yeni Delhi, Hindistan, Eylül 1999
- Baykal, T “Adli Tıp Uygulamaları ve Tıp Etiği”, sunum, TTB IV. Pratisyen Hekimler Kongresi, İzmir, Ekim 1997
- Fincancı ŞK, Özkalıpçı Ö, Arıcan N, Baykal T “Uygunsuz otopsi muayeneleri ile insan hakları ihlalleri” IALM 97, Dublin, İrlanda, Ağustos 1997,

DİL

Türkçe: ana dil

İngilizce: çok iyi

İspanyolca: az

ÖZET

Çalışma mezuniyet sonrası mesleki yaşantılarında mağdurlarla karşılaşma olasılığı yüksek olan Fakülte'lere (Tıp, Edebiyat, Eğitim ve İletişim Fakülteleri) devam eden 468 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcıların; a) çocukluk dönemlerinde tanık oldukları ve/veya maruz kaldıkları aile içi şiddet yaşantılarının yaygınlığı ve demografik değişkenlere göre farklılaşmaları, b) fiziksel saldırganlık eğilimleri ve başkalarına karşı fiziksel şiddet uygulama oranları ile bunların demografik değişkenler ve aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşmaları; c) kadına yönelik tutumlar ve ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar, bu tutumların birbirleriyle ilişkisi, demografik değişkenlere ve aile içi şiddet yaşantılarına göre farklılaşmaları değerlendirilmiştir.

Uygulamada, demografik bilgi formunun yanı sıra; 'Çatışma Yöntemleri Skalası (ÇYS)'nın psikolojik ve fiziksel (minör ve ağır) şiddet skalalarının 'ÇYS-babadan anneye', 'ÇYS-ebeveyninden çocuğa-baba', 'ÇYS-ebeveyninden çocuğa-anne' ve 'ÇYS-kendisinin başkalarına' formları; 'Fiziksel Saldırganlık' ölçeği; 'Kadına Yönelik Tutumlar'; 'Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme' ölçekleri; 'Şiddete Maruz Kalan Kadına Yardım Verilmelidir' ve 'Maruz Kaldığı Şiddet için Kadını Suçlama' alt ölçekleri kullanılmıştır. Veriler, Ki-kare testi, t-testi, Varyans Analizi, Mann Whitney-U testi, Kruskal Wallis testi, Spearman's Ro ve Pearson korelasyon analizi ile analiz edilmiştir.

Araştırmada; katılımcıların % 59.8'i çocukluk dönemlerinde babasının annesine psikolojik şiddet uygulamalarına, %30'u ise babasının annesine fiziksel şiddet uygulamalarına tanık olduklarını belirttikleri görülmüştür.

Çocukluk döneminde ne anne ne de babasının şiddetine maruz kalmamış olduğunu belirtenlerin oranı %26.4'tür. Erkekler kızlardan daha fazla oranda ebeveynlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Aile içi hiçbir şiddet deneyimi (maruz kalma veya tanık olma) olmadığını belirtenlerin oranı %19.9'dur.

Çocukluk döneminde babasının annesine şiddetine tanık olduğunu belirtenlerin son bir yıl içinde başkalarına karşı ağır fiziksel şiddet uygulama oranları ve fiziksel

saldırganlık puan ortalamaları tanık olmadığını belirtenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur.

Anne-babanın psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kalma öyküsü ile kişinin saldırganlık puanları arasındaki etkileşim katılımcıların ve şiddet uygulayan ebeveynin cinsiyetine göre farklılaşma göstermektedir.

Tutum ölçekleri ile ilgili analizlerde; kadınların erkeklere göre kadına yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları ve ailede kadına yönelik şiddeti daha az meşru görme; şiddete maruz kalan kadını daha az suçlama, şiddete maruz kalan kadına daha fazla yardım verilmesi yönünde tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Çocukluk döneminde aile içinde şiddet yaşantısı (tanıklık ve/veya maruz kalma) olduğunu belirtenlerin, şiddet yaşantısı olmadığını belirtenlere göre kadına yönelik tutumlarının daha az eşitlikçi olduğu; ailede kadına yönelik şiddeti daha fazla destekler yönde tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Kadına yönelik tutumların daha eşitlikçi yöne kayması ile ailede kadına yönelik şiddeti destekleyen tutumların azaldığı gözlenmiştir.

ABSTRACT

The study aims to determine firstly, the relationship between prevalence of witnessing and/or suffering family or domestic violence during childhood and demographical data; secondly, the interaction of disposition to physical aggression of the participants and rates of using violence on others with the demographical variables and the subject's experience with family violence; and finally the correlation between attitudes toward women and attitudes toward violence against women in the family, how these attitudes interact, with demographical variables and the subject's experience with family violence. The study population consisted of 468 university students who are likely to encounter mal/mistreated people later in the occupational setting (students of Medical, Literature, Education and Communication Faculties).

In addition to the demographical data form; 'father to mother', 'parents to child-father', 'parents to child-mother' (CTSPC/parent-child relationships) and CTS- self to others forms of the Psychological Aggression and Physical Violence Scales (minor to severe) of the Conflict Tactic Scales (CTS), and also 'Physical Aggression Questionnaire', 'Attitudes Toward Women', 'Justification of Violence Against Women in the Family', 'Blaming the Women for Violence against her' and 'Help should be given to the Victims of Violence' questionnaires were used. Data were analyzed using chi-square and Student's t-tests, analysis of variance (ANOVA), Mann Whitney-U test and Kruskal-Wallis test, Pearson and Spearman's Rho correlation analyses.

The results have shown that 59.8% of the participants stated that they witnessed psychological violence from 'father to mother' and 30% witnessed physical violence from 'father to mother' during their childhood.

The percent of subjects who stated that they have experienced violence from neither of the parents was 26.4%. It was found that more boys were subject to physical violence than girls. The percent of subjects who stated that they haven't experienced any form of family violence (neither witnessed, nor experienced) was 19.9%.

For the subjects who stated witnessing violence from father to mother during childhood, the rate of exerting severe physical violence to others during the last year

and the scores of physical aggression questionnaire is significantly higher when compared to subjects who stated no witness to father to mother violence.

The effects of perceived parent's exertion of psychological and physical violence on scores of physical aggression questionnaire differs according to gender of both the parents and the participants.

Results of the analysis of the attitude questionnaires show that women tend to have more egalitarian attitudes toward women than men do and give less support to domestic violence against women. Compared to man, women tend to show less justification of violence toward women, to blame less the women for violence against her and to give more support for given help to the victims of violence. Individuals who stated that they've witnessed and/or exposed to family violence during childhood tend to have less egalitarian attitudes toward women and hold more supportive attitudes toward domestic violence against women than the participants who stated no history of witnessing and/or exposing family or domestic violence during childhood. When attitudes toward women are more egalitarian in the family, supportive attitudes toward domestic violence against women are reduced.